

הישיבה המאה-ושישים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, כ"ד באדר התש"ן (21 במרס 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. שאלות בעל-פה

היהודית ולזרועות שונות, אך לצערנו, ההיענות לא היתה מספקת.

ועידת התביעות של הארגונים היהודיים והליגה נגד השמצה הקציבו, במסגרת יכולתם, סכומים קטנים, וכך עשתה גם הסוכנות. ממשלת ישראל נטלה על עצמה את הטיפול בכ"40 מחסידי אומות העולם החיים בתוכנו. הם מקבלים קצבה קבועה באמצעות המוסד לביטוח לאומי. אך אין הקומץ משיבי את הארי ויש חסידי אומות העולם — אנחנו מעריכים, למשל, שבפולין יש כ-2,200 חסידי אומות העולם שאנחנו פשוט לא מסוגלים לטפל בהם, אלא במעטים מאוד מהם.

מצבו הכספי של "יד-ושם" ידוע לכול. אי-אפשר להטיל את המשימה הזאת עליו. ואפילו נניח שהארגונים היהודיים יחמירו בתמיכתם, עדיין ידרוש תקציב של כשלושת-רבעי מיליון דולר לשנה, כדי לעמוד בחוב של כבוד שכולנו חייבים בו.

לכן, הייתי מציע לשקול, חברי הבית — ודאי שאנחנו נקבל זאת בברכה — יוזמת חקיקה שתביא את הבעיה הזאת על פתרונה. אין כרגע באפשרותנו אפשרויות אחרות, וזאת חקיקה שתיתן תקציב מתאים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאום ארד, ואחריה — לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

נאום ארד (המערך):

תודה רבה. אדוני סגן השר, אני רוצה להביא לתשומת לבך את הוחרת, למשל את פולין, ואמרת שיש בה 2,200 חסידי אומות העולם. בידי מצויה כרגע רשימה עם שמות וכתובות של 2,972, בהונגריה — 145, כצ'כוסלובקיה — 92, ביוגוסלביה — 74, ברומניה — 36, בברית-המועצות, ממש ברית-המועצות — 150, בליטא — 148, בלטביה — 13, באסטוניה — 1, בארמניה — 1, בבלגריה — 11, באלבניה — 3. כלומר, עליהם יודעים.

שמעתי את התשובה ואני רוצה לשאול, עכשיו מתנהל משא-ומתן על פיצויים עם ארצות שונות. יש ארצות שבהן מדובר על הסדרים מסוימים בקשר לתנאים סוציאליים. מלבד חקיקה שאתה הצעת, האם משרד החוץ, כנציג מדינת ישראל, קיים איזה דיון במסגרת המשא-ומתן שנוערך עכשיו ובמגעים שנערכים עכשיו עם הארצות האלה? האם אנחנו ביוזמתנו העלינו את השאלה, בכלל זה מחויבות אותן ארצות או חלק מהן כלפי האזרחים האלה?

אם נחכה לכל הגלגלים האטיים האלה — חלק מהאנשים האלה מתו. מדובר באנשים מבוגרים, וחובה עלינו לדאוג להם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

סעיף ראשון בסדר-היום: שאלות בעל-פה. סגן שר החוץ ישיב על שאלתא מס' 268, מאת חברת הכנסת נאום ארד, בנושא: מצבם של חסידי אומות העולם במזרח-אירופה. חברת הכנסת נאום ארד, בבקשה.

268. מצבם של חסידי אומות העולם

במזרח-אירופה

נאום ארד (המערך):

אדוני היושב-ראש, סגן שר החוץ, בעקבות התהליכים המתרחשים במזרח-אירופה, נפתח פתח לקשר עם חסידי אומות העולם בארצות שונות, שער היום לא התאפשר לדאוג להם. קיבלתי פניות בנדון עקב ידיעות על מצבם הבריאותי והכלכלי הרעוע של רבים מהם. רשימה אחת מונה עתה 3,600 חסידי אומות העולם במזרח-אירופה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לקיומם ולמצבם של חסידי אומות העולם במזרח-אירופה?

2. האם משרדך קיים קשר עם ארגונים שונים בנדון, כגון "יד ושם"?

3. האם עלה הנושא כעת משא-ומתן עם גורמים במזרח-אירופה ובעת דיונים על כינון קשרים מחדש עם ארצות מזרח-אירופה?

4. מה הן ההנחיות שניתנו לראשי הנציגויות הישראליות במזרח-אירופה בנוגע לחסידי אומות העולם?

5. מה הם הצעדים שבכוונת משרדך לנקוט בנוגע לחסידי אומות העולם?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. סגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת ארד, הקשר עם חסידי אומות העולם במזרח-אירופה היה קיים כל השנים. למרות אי-קיומם של יחסים דיפלומטיים. חברת הכנסת ארד צודקת בקביעתה שמצבם הבריאותי והכלכלי של רבים מהם איננו טוב. משרדנו מודע זה כבר למצב הזה. אנחנו עומדים בקשר קבוע ומצוין, אני מוכרח להוסיף, עם "יד-ושם", וגם עם כבוד השופט בייסקי, שהוא יושב-ראש הוועדה לחסידי אומות העולם.

"יד-ושם" והשופט בייסקי לא חסכו מאמץ להגביר את המודעות למצוקתם של אנשים אלה, שרבים מהם חירפו את נפשם כדי להציל יהודים. הם פנו לארגונים יהודיים ולסוכנות

בגלל השינוי בערך הכספים, הפכו פרוטות; פעם זה עזר, והיום זה פרוטות.

הייתי חושב שיהיה זה נכון אם אנחנו, על דעת כולם, נפנה פנייה לכל הגורמים ולכל המוסדות בכל העולם לעזור לכבוד השופט בייסקי להתגבר על המצב, כי פשוט הלב נקרע כאשר שומעים ממנו על המצב; ומצד שני, אני חושב שיהיה זה נכון אם נפנה פנייה לניצולים ונאמר: אתם הראשונים שצריכים להבין את הדבר, ואל תחכו שהמדינה והמוסדות היהודיים יפתרו את הבעיה. דעו לכם שהמצב היום הוא קשה מאוד, ותתגייסו אתם הראשונים לעזור.

אני רואה שהמשאלה הזאת והפנייה הזאת הן על דעת כל חברי הכנסת.

אני מצטער על שהתערבתי, אבל אני, יחד עם חבר הכנסת שבח וייס ואחרים — אנחנו חיים את זה ומטפלים בזה כל הזמן.

תודה לחברי הכנסת שהעלו את הנושא.

סגן שר החוץ ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 269 מאת חבר הכנסת רן כהן, בנושא: ביקור הנשיא לשעבר ג'ימי קרטר בישראל.

269. ביקור הנשיא לשעבר ג'ימי קרטר בישראל

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החוץ, התפרסם כי משרד החוץ החליט לבטל את הגדרת ביקור הנשיא לשעבר של ארצות-הברית מר ג'ימי קרטר כביקור רשמי ולהגדירו כביקור פרטי. זאת בעקבות מפגשיו של הנשיא קרטר עם מנהיגים פלשתינים בשטחים ותביעת משרד החוץ להיות מעורב בקביעת זהותם של האישים הללו.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות הללו נכונות?

2. מה הן השלכות התנהגות משרד החוץ כלפי הנשיא קרטר על יחסי ישראל — ארצות-הברית? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אדוני סגן שר החוץ.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

לשאלה מס' 1 של חבר הכנסת כהן — הידיעות כפי שהתפרסמו בעיתונות אינן נכונות. משרד החוץ לא תבע להיות מעורב בקביעת זהותם של האישים הפלשתינים שעמם ייפגש או נפגש קרטר.

לשאלה השנייה שלך — להערכתנו, אין לעמדת משרד החוץ השלכות לגבי הנשיא לשעבר קרטר או לגבי יחסינו עם ארצות-הברית. אני חושב שהיחסים, הן עם הנשיא קרטר והן עם ארצות-הברית, נקבעו על סמך קריטריונים אחרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בכל הכבוד, אדוני סגן שר החוץ, השינוי בהגדרת הביקור כן נעשה. במקור הוזמן הנשיא לביקור רשמי, ועובדה היא שהגדרת הביקור שלו הומרה לביקור פרטי. לא זו בלבד,

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החוץ, אני רוצה לנצל את זדמנות הזאת כדי להזכיר את שמן של הגברת פוטלוינה, הפולנייה מבוריסלב, והגברת לאסוטובה, אוקראינית מבוריסלב, חסידות אומות העולם שהצילו אותי ואת משפחתי.

הנושא כולו הוא במישור המוסרי. הצד הכספי הוא צד שולי, כי גם סגן שר החוץ הודה ואמר בכנות שמדובר על הוצאה של פחות ממיליון דולר. כמונחים של החוב שלנו לאחינו גיבורי התהילה, אנשים שנהגו בגבורה העילאית ביותר, הטהורה ביותר והנשגבת ביותר, גררו את עצמם לסכנת נפשות מתוך יהדות אנושית עם אחר, עם השכנים, עם ילדי השכנים, יש לנו חוב חריג-שמעתי. היה בכנסת מאבק קצר על כך לפני שלוש שנים, בעקבות גילוי בעיתונות הישראלית, בשידור של "כלבוטק", טיפלו בחסידי האומות שבתוכנו בהצלחה.

בניגוד לדעתה של חברתי, חברת הכנסת נאוה ארד, ואני מעריך מאוד את השאלתא שלה ואת ההירתמות שלה לנושא, אינני חושב שזה התפקיד של הגויים. זה תפקיד שלנו, ואפשר לעמוד בו — זו הוצאה קטנה — חובה לעמוד בו. הרי זה כל כך ברור מאלי.

סגן השר הציע יוזמת חקיקה. אני מציע לחברתי נאוה ארד: נעשה את זה. ניוזם יוזמה. אגב, יש גם אנשים במערב. יש רשימה של כ-8,500. בהולנד יש 3,000. הם לא צריכים סיוע כלכלי, אבל אזרחות כבוד של מדינת ישראל — שיוכלו לבוא הנה פעם בשנה. יש לנו כל האמצעים להעלות על נס את התופעה הנשגבת ביותר שהיתה באירופה בזמן השתוללות המפלצת הנאצית, הנשגבת ביותר מכל קבחינות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חברת הכנסת ארד, אני אשמח לקבל את הרשימה המעורבנת. יש כנראה שמות נוספים, וכדאי שהם יהיו ברשותנו.

לגבי משא-ומתן עם מדינות מזרח-אירופה, במיוחד מדינה אחת, אני לא רוצה להיכנס לפרטי המשא-ומתן, אבל העלית הצעה חשובה. אני חושב שכדאי שנשקול ברצינות את יישומה.

חבר הכנסת וייס, אני שמח שאתה שותף לדעתי, שסכום של פחות ממיליון דולר הוא דבר שהכנסת ובית ישראל כולו יכולים לעמוד בו כדי, לא לסלק חוב, אי-אפשר לסלק את החוב הזה, אבל כדי לעמוד בהתחייבות מוסרית, שקשה להאמין שהמדינה לא תעמוד בה.

אם אתם תיומו הצעת חוק כזאת, אני אעשה כל שביכולתי כדי להעביר אותה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני ארשה לעצמי לחרוג מהנהגה של אי-התערבות היושב-ראש. מאחר שאני בקי מאוד בנושא ורוצה להפנות את תשומת-הלב של כולנו. ראשית, יהיה זה נכון אם ננצל את ההזדמנות ונגיד "ישר כוח" לכבוד השופט בייסקי, המרכז, עם כל הלב וכל הזמן ובהתנדבות, את עבודת הוועדה הזאת. אני מברך את החברים שהעלו את ההצעה ורוצים לקחת את יוזמת החקיקה, אבל בינתיים צריך לאכול ובמזרח-אירופה נוצר מצב, שהסכומים שהם קיבלו עד עכשיו,

נהוג לגנוב הצעות לסדר-היום. יש הצעות לסדר-היום בנושא: משא-ומתן עתידי עם סוריה.

אברהם בורג (המערך):
האם חבר הכנסת ריבלין מאשים אותי בגנבה?

ראובן ריבלין (הליכוד):
לא.

היו"ר ד' שילנסקי:
הוא התכוון ל"גנבה", הוא לא התכוון להעליב במקרה זה, לפי הטון ולפי הנוסח.

אברהם בורג (המערך):
הוא משפטן. לא הייתי רוצה שיעמוד מולי כאשר הוא מאשים אותי בגנבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת בורג, אני מבין שאתה אומר את זה בהומור, כי גם הוא לא התכוון למונח גנבה לפי המקובל.
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):
אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, בתקשורת פורסם כאילו מר גיימי קרטזר הביא עמו שדר מהנשיא הסורי אסד, ולפיו מציעה סוריה משא-ומתן ישיר אתה על תוכנית של נסיגה שלנו מרמת-הגולן ופירוז הגבול החדש-הישן למרחק של 5 קילומטרים משני צדיו.

שאלתי: האם ממשלת ישראל דחתה זאת על הסף, ושמה את כבוד הנשיא האמריקני לשעבר ואת כבוד הנשיא הסורי הנצחי במקומם?

אברהם בורג (המערך):
לא נהוג לגנוב הצעות לסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת זאבי, שאלתך הנוספת חרגה מהשאלתא הישירה הזאת. אני סומך על סגן השר שידע לענות בהתאם לתקנון.
בבקשה, אדוני סגן שר החוץ.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
חבר הכנסת רן כהן, שינוי הסטטוס של הפיקוד — — —
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אני מדבר אל כהן גדול.

שינוי הסטטוס והסידורים של הביקור של הנשיא לשעבר קרטזר נעשה על-פי בקשתו. חשוב שתדע זאת. ליריעתך, שר החוץ אכן נפגש פגישה ממושכת, גם השר מילוא וגם אני נכחנו בה, בארוחת ערב ממושכת, שארכה יותר משלוש שעות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
ארבע שעות.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
ספרת כל שעה.
אני רוצה להבהיר כאן, שאולי זה מוכיח שלא כל מה

אלא ידוע לי היטב, שבתוך משרד החוץ היתה מחלוקת, כאשר הדרג המקצועי של משרד החוץ הזהיר את הדרג הפוליטי, ששינוי כזה יפגע ביחסי ישראל — ארצות-הברית, משום שמקובל הוא, שנשיא לשעבר של ארצות-הברית, כאשר הוא מקיים ביקורים מחוץ לגבולות ארצות-הברית — הדבר מתואם עם ה"State Department", ולכן יש לו השפעה על יחסי החוץ של ארצות-הברית, במקרה זה כמובן אתנו.

אני אשמח מאוד, אדוני סגן שר החוץ, אם תסכים לי גם, מדוע הואילו נשיא המדינה בכבודו ובעצמו וראש הממשלה בכבודו ובעצמו לקבל את הנשיא קרטזר, להיפגש אתו ולשוחח אתו על מה שקורה במזרח התיכון, על מה שקורה ביחסי החוץ של ישראל, על תהליך השלום, ואילו היחיד שהחרים את הנשיא לשעבר של ארצות-הברית — לא מישו אחר — היה דווקא שר החוץ, ואיך הדברים הללו מתיישבים עם אי-פגיעה ביחסי ישראל — ארצות-הברית?

היו"ר ד' שילנסקי:
יש שתי שאלות נוספות: לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

אברהם בורג (המערך):
אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, כנסת נכבדה, בראש ובראשונה אני שמח לשאול שאלתא נוספת על חשבון המכסה של חבר האופוזיציה. באמת עוד לא היה לי התענוג הזה מיום כניסתי לכנסת.

יגאל הורביץ (הליכוד):
שיישאר הלאה ככה.

אברהם בורג (המערך):
מבחינתי, באופן אישי נוח לי.

לגופו של עניין — כאשר הנשיא לשעבר קרטזר הגיע הנה, אם בביקור פרטי ואם בביקור ממלכתי, הוא הגיע הנה עם אחד המסרים החשובים ביותר שנשמעו באזורנו בדור המדיני האחרון. הוא הגיע עם מסר מסוריה. המסר שלו — אינני יודע באיזו רמה דיפלומטית אפשר להגדיר אותו; בוואו נגדיר אותו, את המסר, כאיתות, לא כרמה שהיא גבוהה מאיתות ולא כרמה שהיא נמוכה מאיתות — הוא שיש איזו נכונות, לפחות נכונות דקלרטיבית בסוריה, באמצעות מתווך, ליצור קשרים למשא-ומתן ישיר עם ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת בורג, אני מבקש סליחה. אני נותן לך לשאול את השאלה במשפט אחד, כי ההקדמה גזלה ממך את כל הזמן.

אברהם בורג (המערך):
הייתי רוצה לדעת מכבוד סגן שר החוץ: 1. כיצד אתה מעריך את המסר שהביא הנשיא לשעבר גיימי קרטזר? 2. מה בדעתכם לעשות בנושא הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת אברהם בורג, אני רוצה להפנות את תשומת לבך ואת תשומת לב כל חברי הכנסת לכך שיש שאלה נוספת אחת, ולא שתיים. אם רוצים להרחיב, פורמלית לפחות לא להגיד: שאלה אחת ושאלה שנייה.

חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
יש להעיר לחבר הכנסת בורג, אדוני היושב-ראש, שלא

במאי 1989 ותמשיך לקדם אותה בהתאם להחלטות שיתקבלו בממשלה. יתקיימו דיונים על המשך תהליך השלום לפי הצורך.

2. הממשלה תמשיך לקיים מגע עם הממשל האמריקני כדי לקדם את יוזמתה לפי הצורך. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני השר, אני מודה לך על התיקון. אין שום ספק שההכנה בעניין הזה קיימת.

כפי שאתה יודע, אדוני השר, מונח דוח בפני הקונגרס על המצב ביחסי ארצות-הברית ואש"ף. בתחילת הדוח מושמעות הערות חמורות לגבי פעולות טרור שאש"ף היה שותף להן. אנחנו, כחברי כנסת, בוודאי מגנים את כל פעולות הטרור.

עם זאת, סיכום הדוח מצביע על כך שאש"ף עמד בכל ההתחייבויות שנתן לארצות-הברית בכל הנוגע לתהליך השלום. אני מבקש לשמוע את התייחסותה של ממשלת ישראל לנושא.

נוסף על כך שמענו אתמול את דבריו של שגריר מצרים לגבי תקוותיו ואמונתו שתהליך השלום יימשך גם עכשיו. אני רוצה להדגיש, אדוני השר, את האחריות שאחם נוטלים על עצמכם בעובדה שהדינמיקה באזורנו יכולה בכמה שבועות גם לגרום לכך שתהליך השלום ייכנס להקפאה כזאת, שאפילו ממשלה שלנו לא תצליח לצאת מזה. אני מקווה מאוד שזו איננה תוכניתה של ממשלת המעבר. אני מקווה שממשלת המעבר תנהג באחריות ולא תיצור עובדות כאלה, שחלילה יהרסו כל סיכוי להמשך תהליך השלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחרי — לחבר הכנסת גרשון שפט.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, האם יש משהו היודע להגדיר מהו תהליך שלום, מה הם הסימנים המעידים על קיום תהליך כזה, ומי הם הערכים הלהוטים כל כך להעניק לנו שלום?

האין הססמה השדופה הזאת מזכירה את בגדי המלך החדשים, הקרועים והמטולאים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

מאחר שלפי השאלתך של חבר הכנסת עמיר פרץ הוא לא מניח שחבר הכנסת פרס יצליח להרכיב ממשלה, מפני שהוא מדבר על זמן רב, אני שואל את סגן השר רוני מילוא: האם הממשלה — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, השר רוני מילוא. הזמן רץ. אתה שכחת.

גרשון שפט (התחיה):

סליחה. אני מבקש מאוד את סליחתו. השר רוני מילוא.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שפט, אתה בינתיים חזרת לכנסת וסגן השר נהיה שר.

שכתוב בעיתון קרה ולא כל מה שלא כתוב בעיתון לא קרה. ובכן, היתה בוודאי פגישה, וכך השאלה שלך אינה במקומה.

לגבי השאלות של חברי הכנסת בורג וזאבי, אדוני היושב-ראש, האם אני יכול לחסוך לכית הזה הצעות לסדר-היום או שאלות? משום שהנושא עולה בכמה מההצעות לסדר-היום שיידונו היום אחר-הצהריים, ואני מעדיף להתייחס לזה פעם אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, אתה יודע שכאשר חברי הכנסת מעלים הצעה הם רוצים להביע את השקפתם. לא נחסוך הפעם הזאת את ההצעות לסדר-היום.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

ובכן, אני אחייס בהרחבה לשאלות הללו. אומר במלה אחת, בלי שום קשר לתוכן של הצהרות או של דברים שאמר אסד: הדברים הללו אינם חדשים, הם נאמרו פעמים רבות בביקורים רבים, למשל של הסנטור ספקטור ואחרים. שמענו אותם דברים. הם לא בדיוק כפי שפורסמו. את חשבתנו אתן בהצעות לסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מעריך מאוד את העובדה, שהשר רוני מילוא, שמרגיש קצת לא טוב היום, עשה מאמץ והגיע לענות על השאלות. עכשיו תורו הגיע. נשתדל בהמשך להקל עליך, אם הדבר יסתדר עם חבריך השרים; צריך לקבל את הסכמתם.

השר רוני מילוא ישיב על שאלתה בעל-פה מס' 267, שהוגשה לראש הממשלה מאת חבר הכנסת עמיר פרץ, בנושא: המשך תהליך השלום.

267. המשך תהליך השלום

עמיר פרץ (המערך):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, נוכח פעילותה של ממשלת מעבר, נשאלת שאלת מדיניות החוץ של מדינת ישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם יתקיים דיון על המשך תהליך השלום בממשלה אשר משך כהונתה אינו מוגדר ועשוי להימשך זמן רב?

2. האם בכוונת הממשלה לתת תשובה מוגדרת כלשהי על השאלות שהעמיד מזכיר המדינה גיימס בייקר? האם תהיה התשובה חיובית?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, בהתייחס לשאלה הראשונה של חבר הכנסת עמיר פרץ, אני רוצה להניח שהוא התכוון לכך שהממשלה הזאת עלולה להמשיך זמן רב ולא עשויה להמשיך זמן. אני רוצה להשיב על שאלתו.

שלמה הלל (המערך):

תגיד לו שיש סכנה כזאת.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

יש סכנה והיא תמשיך הרבה זמן.

1. ממשלת ישראל מחויבת ליוזמתה המדינית מיום 14

תמשיך במדיניות שהיא מדיניותה, גם קידום השלום, מצד אחד, אבל גם קידומו בדרך העונה על האינטרסים הביטחוניים והמדיניים של מדינת ישראל כיום, וכך אנו ננהג.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר העבודה והרווחה ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 272 מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן בנושא: העלאת תעריפים במעונות-היום.

272. העלאת תעריפים במעונות-היום

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כימים אלה הוציא משרד העבודה צו על העלאת תעריפי מעונות-היום ב-11.8%.

ברצוני לשאול:

1. האם שוקל שר העבודה והרווחה לבחון מחדש את טבלת המחירים במעונות-היום?

2. האם ידוע למשרדך כי נשים הזקוקות להשלמת שכר מפסיקות לצאת לעבודה כתוצאה מהתשלום הגבוה הנגבה במעונות-היום?

3. האם ייתכן שכתוצאה מכך יש פגיעה ברמת ההכנסה וביציאה לעבודה, בעיקר בערי הפיתוח והשכונות?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

התשובה על השאלה הראשונה של חבר הכנסת גולדמן היא שלילית.

2-3. משרד העבודה והרווחה מפעיל מערכת הנחות בשכר הלימוד לנשים העובדות כתעשייה, כמלונאות, וכן לתושבות של עיירות פיתוח, וזאת נוסף על הפעלת סולם התשלומים הבסיסי אשר מבוסס על דירוג פרוגרסיבי של התשלומים בהתאם להכנסות לנפש של המשפחה אשר ילדה שווה במעון.

לא ידוע לי על נשים שחדלו לעבוד כתוצאה מהשינוי בתעריפי מעונות-היום, ועל-פי מיטב ידיעתנו, אין פגיעה בשכבות החלשות אשר נהנות, כפי שתיארתי לעיל, מהגנה מלאה באמצעות מערכת פרוגרסיבית מחד גיסא, וסיוע ישיר מאידך גיסא, לאותן נשים העובדות כענפים מועדפים, או לחלופין מועסקות באזורי פיתוח ובעיירות פיתוח.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני השר, אתה ממלא את תפקיד שר העבודה והרווחה זה כמה שבועות. לכן הייתי מציע לך, קודם הכנת התשובות במשרדך, לבקר במעונות-היום ולשמור על המחירים, שהם למעשה גבוהים יותר מהכנסה של אשה בעבודה במפעל טקסטיל או במפעל מזון. כתוצאה מכך, היום אנחנו מוצאים מעונות-יום שאינם מלאים ילדים. הושקעו כספים רבים, ועלינו לעשות מאמץ מרכזי להוריד את המחירים ולתת הנחות לאותן משפחות שהאמהות בהן יוצאות לעבודה. יש מקרים ששני ילדים מאותה משפחה נשלחים למעון. אם ניקח את התשלום שדורשים היום בעבור הילד הראשון, 600 שקלים לחודש, ובעבור הילד השני, 450 שקלים לחודש, ונחבר אותם, נקבל 1,050 שקלים. כל זאת כשהשכר של אותה אשה נע בין 800

גרשון שפט (התחיה):

אני מבקש שוב את סליחתו. האם הממשלה מוכנה להמשיך, בהתאם לצעדים האחרונים שנקט ראש הממשלה כלפי תהליך השלום?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, נשאלו שאלות רבות וכבדות. אפנה את תשומת לבך לכך שיש לך רק שתי דקות לענות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אשתדל לענות במהירות ובקצרה.

ראשית, לגבי שאלתו של חבר הכנסת עמיר פרץ — נושא דוח זכויות האדם איננו קשור, להערכתי — — —

עמיר פרץ (המערך):

לא זכויות האדם.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

הדוח שדוברת עליו לגבי המצב בשטחים, זכויות האדם בשטחים. אז מה שאלת?

עמיר פרץ (המערך):

הדוח שהונח לפני יומיים — על מצב היחסים בין ארצות-הברית לאש"ף.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

לגבי הדוח הזה של מצב היחסים בין ארצות-הברית לאש"ף אני מציע שתגיש שאילתא לשר החוץ, והוא ישיב על כך. אני לא חושב שזה נוגע לנושא שאנחנו עוסקים בו כרגע בשאלתך, כאשר אתה עוסק ביוזמת השלום של ישראל ולא בשיחות בין אש"ף לבין ארצות-הברית. יש מקום לשאילתא בנושא זה אם אתה מעוניין בכך, אבל יש להגישא אל שר החוץ.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני השר, הדוח בודק אם אש"ף עמד בהתחייבויותיו לארצות-הברית בכל הנוגע לתהליך השלום.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני מציע שנקים על כך דיון רציני. זה נושא רציני. העמדות, ההתנהגות של אש"ף, הטרור שאש"ף ממשיך בו — רצח אזרחים יהודים וערבים בשטחים על-ידי אש"ף — כל אלה ראויים לדיון רציני כאן ולא לשאלה שהיא אגב שאילתא אחרת שלך.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת רפאל איתן, מהו תהליך שלום ומי הם הערבים שרוצים בשלום — אינני פילוסוף ואינני יכול להתייחס לשאלות הנוגעות גם למישור פילוסופי ולא רק למישור פוליטי. אני רק יכול לומר, שבעבר כבר הוכח לא אחת, ששאלת קידומו של השלום איננה תלויה בישראל אלא בערבים. כאשר הערבים רצו בשלום — יכלו להשיג אותו. היום, להערכתנו, אין גורם בעולם הערבי שרוצה בשלום, כי לו היה גורם כזה הוא יכול היה להשיגו. לו רצו הסורים בשלום — היו יכולים להתקדם אליו. לו רצה אש"ף בשלום, או לו רצו הפלשתינים בשלום — היו יכולים להתקדם.

אנחנו מקווים שיש פלשתינים שמעוניינים בשלום ומוכנים לו. אין ספק שאש"ף איננו פרטנר ואיננו מעוניין בשלום, אלא להיפך, הוא מעוניין בהחרפה, ומעשיו בשטחים, ביהודה, בשומרון ובצדה, רק מוכיחים שכל מי שמנסה להתקרב לישראל מחוסל מייד על-ידי אש"ף או על-ידי גרורה מגרורותיו שנמצאת בשטחים.

לשאלתו של חבר הכנסת שפט, מוכן מאליו שהממשלה

הממשלה מתקצבת את מערכת ההנחות במעונות היום בסך של כ-70 מיליון שקלים בשנה. כל תפקידיה של המערכת מיועדים לסייע לאם לצאת לעבודה, ואין מגבלות התקציב מאפשרות סיוע נוסף בכל מקרה. כ-56,000 אמהות צעירות מסייעות במערכת המעונות, שהיא, לכל הדעות, שירות חיוני. ואני מסכים עם דבריו של חבר הכנסת גולדמן שצריך לעודד שירות חיוני זה.

אני מקווה שהמגמות, שהסתמנו לאחרונה באוצר, המפנות עשרות ומאות מיליונים למטרות שונות ומשונות, בעוד למטרות חינוכיות, כמו מפגרים, כמו מעונות-יום לאמהות עובדות, לא נמצא התקציב הדרוש, ישתנו. אם אכן ישתנו מגמות אלו, אנחנו נוכל לסייע, כפי שמציע חבר הכנסת גולדמן וכפי שגם אני רוצה, למעונות-היום, כדי שאמהות נוספות יוכלו לצאת לעבודה והנטל הכספי הקשה על המשפחות יקטן ככל האפשר.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

ב. שאלות ותשובות

בגדון הודיעו לנו האחראים, שהם יחזירו את ספר התורה לארון הקודש, במקום שהוא היה בו קודם.

3. לדעת הגביר צ'רנובילסקי, יושבת-ראש המחלקה לבתי-הספר ב"יצו", לא נעשה כאן שינוי ביעוד.

4. אין כל מניעה להתפלל במקום, מאחר שהסידורים נמצאים ואת ספר התורה עומדים להחזיר, כאמור בחשובה מס' 2.

1211. דיור לחיילים עולי אתיופיה

חבר הכנסת ג' גל שאל את השר לקליטת העלייה ביום א' באב התשמ"ט (2 באוגוסט 1989):

בפרסומים לרגל כינוס חיילים בני העדה האתיופית שנערך על-ידי הגדנ"ע נמסר, שלכ-80 חיילים בודדים מבני העדה אין בית או דירה והם נשארים בחופשותיהם בבסיס.

על-פי פרסומים, משרד העלייה והקליטה אפשר להם לקבל דיור במקומות מרוחקים, לעתים בשכונות בעייתיות, וכתוצאה מקשיי הסתגלות הם מסרבים לקבל דיור זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים מדויקים?

2. אם כן — האם אין ההתייחסות לחיילים בודדים מחייבת גמישות רבה יותר?

3. כיוון שהבעיה דחופה, מה בכוונת משרדך לעשות?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לכל החיילים שטרם סודרו בפתרון דיור הוצעו בעבר

בין שניים לשישה פתרונות, אך החיילים מסרבים לקבלם. טענותיהם העיקריות: 1. ריחוק מקרובי משפחה; 2. איכות מקומות הדיור; 3. אפשרויות תעסוקה עם גמר השירות הצבאי.

2. במהלך החודשים האחרונים פועל משרד הקליטה כצורה נמרצת לפתור את בעייתם, תוך בדיקה של כל המקרים מבחינה אישית, כל מקרה ומקרה.

ל-900 שקלים לחודש. יוצא מכך שאשה שרוצה לצאת לעבודה צריכה לממן מההכנסה של הבעל את התשלום למעון-היום. לכן, אני מציע, אדוני השר, שאת התשובה שנתת היום תיקח בחזרה, תבחן את המצב בסיוע במעונות-היום, במפגש עם ארגוני הנשים, ותמצא, להפתעתך, מציאות שונה מזו שנתת בתשובתך היום דוכן הכנסה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדמן, קיבלת רשות לשאלה נוספת, לא להצעה נוספת. אדוני השר, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

קודם כול אני רוצה לומר לחבר הכנסת גולדמן, שגם אני, כמוהו, מודאג מבעיית המחירים במעונות-היום. אבל אני חייב לומר, שהתשובה הוכנה לאחר בדיקה יסודית של כל התשומות של מערכת מעונות-היום, אשר נבחן באופן שוטף על-ידי אנשי המשרד ואנשי האוצר. עדכון המחירים שנעשה לאחרונה נועל את המחיר עד תחילת ספטמבר שנה זו וכולל את כל תוספת היוקר ושינויי המדר הצפויים בתקופה הקרובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר לקליטת העלייה ישיב על שאלות רגילות של חברי הכנסת, ותחילה על שאלתא מס' 1091, של חבר הכנסת יוסף עזרן. חבר הכנסת עזרן איננו התשובה תועבר לפרוטוקול.

1091. שינוי ייעוד של בית-הכנסת

חבר הכנסת י' עזרן שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בתמוז התשמ"ט (30 ביולי 1989):

ממידע שהגיע לידי, בית-הכנסת שנתרם על-ידי גורמים שונים, בהם סיר אייזיק וולפסון, לכפר הנוער "הרסים" הוסב למעין מועדון.

ברצוני לשאול:

1. האם קיבלו היתר מרב לשנות את ייעוד בית-הכנסת?

2. מה נעשה עם תשמישי הקדושה שהיו בבית-הכנסת?

3. האם קיבלו רשות התורמים לשנות את ייעוד המבנה שאותו הקימו?

4. אם ירצו עתה התלמידים להתפלל, היכן יתפללו?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אומנם הנושא אינו בתחום משרדנו, אולם מפאת חשיבותו של הנושא החלטנו לברור עד כמה שידנו מגעת, רשת "יצו" היא האחראית להפעלת כפר הנוער "הרסים". פנינו אל המחלקה לבתי-הספר של רשת "יצו", והדי התשובות שנתקבלו:

1. מבנה בית-הכנסת משמש גם כמקום להכנת שיעורים בגלל המחסור בחדרים במוסד. לדברי האחראים במקום, העניין ידוע לרב המקומי, שגם ערך לאחרונה טקס בר-מצווה לכמה ילדים במוסד.

2. באופן זמני הוצא ספר התורה, אך תשמישי קדושה אחרים, כמו סידורים ומחזורים, נשארו במקום. אחרי פנייתנו

1325. טענות עולים על סדרי קליטה

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום שני, 30 באוקטובר 1989, מתפרסמת ידיעה על טענותיהם של עולים חדשים, ולפיהן מתעלם מהם משרד הקליטה.

כרצוני לשאול:

1. האם משרדך מודע לטענות של העולים על סדרי הקליטה?

2. האם אכן יש חוסר תיאום בין משרדו לבין גורמי קליטה אחרים, ובמיוחד עם הסוכנות היהודית?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. מונה יועץ מיוחד לשר, הממונה על תחום הקליטה החברתית ועל הקשר עם ארגוני העולים. היועץ מקיים קשר שוטף ופורה עם ארגונים אלה. כמו כן התקיימו מפגשים לחילופי מידע וקבלת תגובות מארגוני העולים על מדיניות המשרד, בהשתתפות שר הקליטה, המנכ"ל והנהלת המשרד.

אשר לטענות המופיעות בכתבה לגבי מסלול הקליטה הישירה, מן הראוי לציין, כי מסלול הקליטה הישירה נוחל הצלחה בלתי רגילה. בשלושת החודשים האחרונים בחרו בו כ-90% מהעולים שהגיעו מארצות המצוקה. המסלול משתפר והולך משכבוע לאור הלקחים המופקים בשטח. נערכת התארגנות מחודשת לקיצור ההליכים ביחידת נתכ"ג — נמל-תעופה בן-גוריון — המקבלת את פני העולים. עורכן של הקליטה לעלות של 23,000 שקלים לשנה למשפחה של שלוש נפשות, ולמשפחה גדולה יותר — התקציב גדול יותר בהתאם, והוא מאפשר למשפחות עולים לזכות במלוא הסיוע הכספי בתחומי שכר דירה, החזקת הבית, דמי הקיום בעת השהות באולפן וכדומה.

כן הוחל בשלב ראשון לשינוי המערך הארגוני במשרד, תוך תגבור כוח האדם, פריסה בשלבים של 14 לשכות אזוריות אשר ירכזו את מירב השירותים לעולה, וכן פיזור סמכויות המטה לדרגה השדה.

2. המדיניות של ממשלת ישראל והסוכנות היהודית בתחומי העלייה והקליטה נקבעת במתואם על-ידי המוסד לתיאום בין הממשלה לבין ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, אשר קיים את ישיבתו האחרונה ב-30 באוקטובר 1989. כלשכת ראש הממשלה והכריע בדבר ההיערכות המשותפת לעלייתם ולקליטתם של עולי ברית-המועצות. כרמת התכנון האופרטיבי מתואמים צעדי משרדי הממשלה והסוכנות היהודית באמצעות ועדת מנכ"לים בראשות סגן שר האוצר לשעבר מר ביילין, המתכנסת מדי שבוע כמעט לדיון בנושאים הכוערים שעל סדר-היום.

מפגשים סדירים מחקיימים אף בין מנכ"ל משרד הקליטה ובין מנכ"ל מחלקת העלייה לתיאום הפעילות בשטח.

עם זאת, ניתן כמובן לשפר באופן ניכר את המצב הקיים, תוך ביצוע ההסכם שנחתם בין הממשלה לסוכנות היהודית ב-22 בנובמבר 1988. עם ביצוע ההסכם ב-1 באפריל 1990, תוך העברת כל פונקציות הקליטה מאחריה הסוכנות לאחריה ממשלת ישראל, ירוכזו כל סמכויות הקליטה ביד אחת וישופרו לאי-ערך הן השירותים לעולה והן תהליכי קבלת ההחלטות.

תרשה לי לומר עוד משפט אחד, שאינו כתוב בכתובה

המשרד נוקט גישה גמישה לגבי המקרים שיחייבו פתרון דיור אחר ממה שהוצע לחייל בעבר. יועמדו קריטריונים מקילים יותר מאשר בעבר, מתוך ראיית המצוקה הנפשית והפיסית של הצעירים. עובדה זו הכפילה את מספר הזכאים לפתרון דיור.

3. משרד הקליטה מעמיד דירות לצעירים בהתאם למצאי הקיים הניתן למשרד על-ידי משרד השיכון והחברות המאכלסות.

1265. פרסום הצלחות משרד הבינוי והשיכון

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" התפרסם בסוף השבוע מדור פרסומי בן שלושה עמודים, שהוקדש להצלחות משרד הבינוי והשיכון ומשרד הקליטה בקליטת עולים רבים.

כרצוני לשאול:

1. כמה עלה מבצע פרסום זה?

2. מה הן מטרותיו של המבצע?

3. האם היו נחוצות תמונות גדולות של שר הבינוי והשיכון?

4. האם נעזר המשרד בשירותיו של משרד ליחסי ציבור לצורך מסע תעמולה זה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כחודשיים לפני הפרסום פנה עיתון "ידיעות אחרונות" אל המשרד בהצעה להשתתף במוסף העיתון "7 ימים" שיצא בערב שמחת תורה התש"ן, ויוקדש כולו לנושא העלייה והקליטה, תוך שילוב כתבות מערכת וחומר אינפורמטיבי של המשרד על דרכי ההתמודדות של מדינת ישראל עם האתגר והסיכוי של גל העלייה החדש.

מתוך הכרה בחשיבותה של כמת הסברה זו, המגיעה לבתים רבים בישראל, רכש המשרד שני עמודים במוסף זה בעלות של 30,000 שקלים, ובהם הוא הביא לידעת הציבור מידע עדכני בנושאים שעל הפרק. לצורך כתיבת חומר זה נעזר המשרד בשירותיו של יועץ השר לענייני תקשורת, שהוא יועץ חיצוני השותף במשרד תל-אביבי ליחסי ציבור.

עם פרסום המוסף הנדון הסתבר לנו, כי העיתון לא עמד בהצהרת הכוונות שלו, והחומר המערכתי בנושא העלייה והקליטה מצומצם ביותר ומוגבל לשער הקדמי ולכתבה המרכזית.

לשכת הדובר במשרדי התריעה על כך בחריפות בפני מערכת "ידיעות אחרונות", אשר אף הודתה בתגובתה מ-31 בנובמבר 1989, כי "התוכנית המקורית היתה להקדיש חלק נרחב יותר לנושא, אך בשל מיעוט המשתתפים צומצם גם חלקה של המערכת".

אשר לחומר של משרד הבינוי והשיכון המופיע במוסף, הרי חומר זה לא הוגש על-ידי משרדנו והוא באחריות משרד הבינוי והשיכון בלבד.

השאלות שלי, שעליה מסרת תשובה די מפורטת, הצהרת הצהרה שלפי דעתי מחייבת דיון דחוף ביותר בכנסת ובממשלה, דיון דחוף ביותר.

גם אני וגם חברי כנסת אחרים שאלו אותך כמה פעמים שאילחות. זו הפעם הראשונה שאנחנו שומעים ממך דברים חריפים, קשים וחמורים כאלה. לפי דעתי, צריך לדון בזה לאלתר.

שאלתי הנוספת היא בעקבות הדברים המפורטים שאמרת לפני ההודעה הדרמטית שלך: האם אתה יכול להתייחס בתשובתך גם לירושלים, שאתה מסכים אתה, שרוב העולים או 30% מהם, לפי ההצהרות, היו צריכים להיות מכוונים אליה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, נשאלו פה הרבה שאלות, זה מוכיח שלחברי הכנסת אכפת מאוד מהנושא. אבל אני רוצה להפנות את תשומת-לבך לכך, שלחבר הכנסת אליאב יש הצעה לסדר-היום ולכבוד השר תהיה הזדמנות לענות על כל השאלות בזמן הדיון בהצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת אליאב, ולא, נעמוד בפני מצב שניתנו תשובות על שאלות שנשאלו בצורה מסודרת ולא ידונו בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אליאב. בכקשה, כבוד השר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

חבר הכנסת זיסמן, אני שמח מאוד שאתה רואה בעקבותי להכוונת עולים לירושלים. אני חושב שהחשיבה הזאת היא נכונה. עלינו לחפש כל דרך כדי להגביר את עלייתם של יהודים לירושלים עיר הקודש, את קליטתם של יהודים בירושלים, בכל השכונות ללא יוצא מן הכלל, לרבות השכונות החדשות.

גם ראש הממשלה, מר שמיר, גם חבר הכנסת שמעון פרס, שהיה עד לאחרונה שר האוצר, היו תמימי דעים שצריכים לחפש דרך לתמרץ את העולים המגיעים לירושלים על מנת להגביר את זרימת העולים לירושלים. כל עוד אני שר הקליטה, עוד לתקופה קצרה, אמשך לדרוש מהאוצר לתת תמריץ מיוחד לעולים המגיעים לירושלים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

1590. אנטישמיות בבית-המועצות

חבר הכנסת ש' עומר שאל את השר לקליטת העלייה ביום ד' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

נודע כי יהודי ברית-המועצות, בעיקר אלו החיים בחבליה המוסלמיים, כגון אוזבקיסטן וקזחסטן, נתונים באחרונה בחרדה גדולה, עקב אימים ואנטישמיות גוברת. באזור אירעו לאחרונה אף מספר מקרי רצח של יהודים. היהודים ממתינים בכליין עיניים לוויזות מישראל.

ברצוני לשאול:

1. כמה זמן דרוש לקבלת ויזה לארץ?
2. מה הוא תהליך הוצאת הוויזות של משרדך?
3. האם אין דרך להחיש את משלוח הוויזות ליהודי ברית-המועצות, כדי למנוע סכנה לחייהם?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. הכוונה של השאלה היא, כנראה, לדרישות מן הארץ ולא לוויזות ישראליות. המוענקות לעולים בנציגות הישראלית

שהוכנה במשרד. אני גומר את תפקידי כשר הקליטה. לא אהיה עוד שר הקליטה במדינת ישראל. אבל אני רוצה לומר מעל כמה זאת: אם רוצים אחת ולתמיד לשפר את הקליטה בישראל, הדרך היא אחת. אי-אפשר לגוף אחד להתנהל עם שני ראשים. גוף המתנהל עם שני ראשים הוא גוף סכיופרי, שבסופו של דבר יוצר מערבולת ואינו פותר בעיות. לקליטה בישראל יש שני גופים: ראש אחד הוא הממשלה, והראש השני הוא הסוכנות. זה דבר שלא יעלה על הדעת. זו אנומליה, וצריך לעקור זאת מן השורש. כל זמן שקיימת התופעה הזאת, אי-אפשר לטעון, מדוע יש בעיות. מי שרוצה שלא תהיינה בעיות בקליטה צריך להיות אמיץ, לדפוק על השולחן ולומר: לסוכנות יש תפקיד אחד, להביא יהודים לישראל. הקליטה בישראל צריכה להיעשות על-ידי ממשלת ישראל בלבד. בשום מקום בעולם לא יעלה על הדעת שאזרח יקבל את טיפולו על-ידי ארגון שאינו קשור לממשלה. זו אנומליה. אינני יודע למה הכנסת עוברת על כך לסדר-היום, למה המפלגות עוברות על כך לסדר-היום.

לסוכנות יש היום תפקיד גדול ונכבד, להוציא יהודים מארצות מצוקה. זה תפקיד גדול מאוד, אחראי מאוד ובעל משקל כבד מאוד.

אריה אליאב (המערך):

כבוד השר, כאחד מיוזמי משרד הקליטה, אני יכול לומר שמה שאתה אומר — זו היתה הכוונה כאשר הקימו אותה, אלא שזה השתבש במשך השנים. הכוונה היתה בדיוק למה שאתה אומר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני שמח לשמוע את הדברים.

שלמה הלל (המערך):

אדוני השר, ביתחיים המסגרת הפעילה יותר היא, לצערי, דווקא הסוכנות היהודית ולא ממשלת ישראל, שאיננה מסוגלת לעבוד ולמלא את התפקיד הזה בצורה נאותה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

תסלח לי, על סמך מה אתה אומר את הדברים האלה? בדקת? אתה יודע את הנושא? אני מתפלא מאוד. אני מוחה בתוקף על הדברים האלה. מי שחי ומי שיועד את המצב כחחסום הקליטה בישראל יודע שהקליטה נערכת היום על-ידי משרד הקליטה. 90% מהבאים לישראל נקלטים על-ידי משרד הקליטה. הסוכנות יוצרת בעיות, שמה מקלות בגלגלים, מפריעה לקליטה בישראל. אני אומר זאת במלוא האחריות. היא ממלאת תפקידים חשובים כשהיא מביאה עולים לישראל. אני מכבד מאוד את הסוכנות, מכבד מאוד את ראשי הסוכנות, תפקידם גדול וחשוב — להביא יהודים לישראל. אבל שהסוכנות תעסוק כאן בקליטה — זה רק מסבך.

אלי דיין (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דיין, נוצר פה מצב משונה. רשות לשאלה נוספת יש לחבר הכנסת זיסמן, אבל כולם שואלים, וחבר הכנסת זיסמן לא יכול לשאול. חבר הכנסת דיין, לא קיבלת רשות לגיטימית. אני מבקש מכולם להירגע ולאפשר לחבר הכנסת זיסמן למצות את הרשות הלגיטימית שניתנה לו לשאלה נוספת. חבר הכנסת זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, נדהמתי שבקבוצת

אשר לקליטה הראשונית של השנה הראשונה, משרד הקליטה מטפל, להפתחת כל הגורמים — אני מדיגש, להפתחת כל הגורמים — בצורה יוצאת מגדר הרגיל. ברוך השם, יום יום מגיעים מאות-מאות עולים לישראל. הם נקלטים ללא פרץ וללא צווחה, ברוך השם.

הבעיה תתחיל בשנה השנייה בנוגע לשכר הדירה. הרי בשנה הראשונה העולים מקבלים ממשרד הקליטה שכר דירה בעלות של 575 ש"ח, בשנה השנייה הסכום יורד ל-375 ש"ח. לכן העולים לא יוכלו להישאר בדירות שהם נמצאים בהן בשנה הראשונה והם יצטרכו לעבור לדיר קבע. אבל דיר קבע עולה כמעט פי שניים מעלות המשכנתה שהממשלה מעמידה לרשותו של העולה. העולה מקבל משכנתה בעלות של 37,000 דולר למשפחה, ואילו העלות של דירה במרכז הארץ היא 60 — 70 — 80 אלף דולר לפחות.

לכן משרד הקליטה עושה את כל המאמצים האפשריים כדי לנתב את העולים דרומה וצפונה, שם שכר הדירה הרבה יותר זול. שם ניתן יהיה לרכוש דירות קבע במחיר הרבה יותר זול, ועלות המשכנתה תספיק להם לקניית דירה.

אינני רוצה להאריך. בכלל, אם נפנה עולים לפריפריה זו תהיה ההזדמנות, אחת ולתמיד, לבנות את ארץ-ישראל כמשמעו.

לצערי הרב, אני חייב לומר, לא קיבלתי סיוע מספיק ממשרד האוצר. הקריאות שלי לא נשמעו מספיק. אומנם היה רצון, אני אומר, די טוב לסייע, אך לא נעשו מאמצים מספיקים כדי לתמרץ את העולים שהולכים לפריפריה. כאן הפתרון, אני לא רוצה להאריך. כשיהיה דיון ארוך יותר, נרחיב. הפתרון לכל הבעיות יהיה אם נכון עולים לצפון ולדרום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני מודה לך. בהתאם לגישתי, דברים טובים תמיד טוב להשמיע במליאה. קיבלתי פה פתק אנונימי, ואני מרשה לעצמי לקרוא אותו: "הוא מוסיף נופך לדיוני הכנסת, מלבב ומנעים".

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני מודה מאוד למי ששלח את הפתק.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש פה עוד שתי מלים: "חבל — — —" וכו', אבל לזה כבר אינני נכנס.

השר דוד מגן ישיב על שאלות שהוגשו לשר התקשורת.

1706. המצב ב"בזק"

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר התקשורת ביום כ"א בטבת התש"ן (18 בינואר 1990):

על סמן הידוע לי, התחייב שר התקשורת בהסכם לבחון באורח יסודי את המצב הכללי ב"בזק", בשיתוף עם נציגי העובדים, וזאת עד ליום 1 באוקטובר 1989.

כרצוני לשאול:

1. האם הוחל בפעולה כלשהי למימוש הבטחתו של השר בעניין זה?

2. האם מינה השר נציג מטעמו לכיצוע הבדיקה?

3. האם הופיעו נציגי העובדים בפני השר או בפני נציג מטעמו כדי להביע את דעתם על הנעשה בחברה?

במוסקבה. הדרישות יוצאות מן הארץ בתוך שבועיים מיום קבלת הבקשה, ובמקרים דחופים בתוך ימים ספורים.

2. אין משרדנו מטפל בהוצאת ויזות כלל. המשרד המטפל הוא לשכת הקשר שעל יד לשכת ראש הממשלה.

3. כפי שנמסר לנו על-ידי לשכת הקשר, אין כל עיכוב בשיגור הדרישות ואין מקום לפעול לזירוזם.

אוסף משפט מעבר לדברים שהמשרד הכין לי לומר. האמת היא שחבר הכנסת שאול עמור צודק. עד לפני כשלושה שבועות-חודש ימים הדרישות יצאו, הייתי אומר, בעצלתיים מן הארץ. אינני יודע אם זו היתה מדיניות מכוונת, דומני שכן. ניסיתי לברר את הדברים, דומני שהיתה כאן מדיניות מכוונת, מכיוון שלא רצו שעולים ימהרו להגיע לארץ, והם נשארו בווינה. אבל מרגע שנסגרו האפשרויות להגיע לווינה, וכל העולים מברית-המועצות מגיעים למעשה לישראל, לשכת הקשר שינתה את המדיניות. שלה, הושיבה עשרות פקידים, ואלה מוציאים יום יום אלפי דרישות.

חבר הכנסת עמור צדק באומרו, שבעבר פעל העניין בעצלתיים. היום הנושא פועל במלוא הדחיפות האפשרית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שאול עמור.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אינני יודע אם ראת את התוכנית "מבט שני" בנושא העלייה והקליטה, בעיקר של יהודי ברית-המועצות. ראינו שם תמונה עגומה מאוד וחרדה גדולה של עולי ברית-המועצות, בעיקר בכל הקשור בעתיד — בנושא דיר קבע ובנושא תעסוקה.

האם, לפי דעתך, הממשלה היום ערוכה בעניין זה? אנחנו מבולבלים בנושא הזה. האם, לפי דעתך, יש איזו היערכות לקראת מצב שבעוד שנה יהיו רובם חסרי דיר?

אריה אליאב (המערך):

זה שייך לנושא שאני מנסה להעלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

מלוא הערכתי לחבר הכנסת שאול עמור, אבל בשאלתו יוצא שוב מה שהערתי קודם לגבי ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת לוכה אליאב. אודה לכבוד השר אם ישיב על השאלה אבל ישאיר מקום לדיון על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אליאב.

שאול עמור (הליכוד):

הדיון בנושא הזה לא ייפסק הרבה זמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מראה שחברי הכנסת ערים לנושא הזה ומגלים אכפתיות לגביו. זה יפה מאוד.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אשיב בקצרה, על ראשון ראשון. חבר הכנסת עמור שאל אם ראיתי את "מבט שני". אני רוצה להקדים ולומר, שגם את "מבט ראשון" לא ראיתי, על אחת כמה וכמה שאינני רואה "מבט שני".

אשר לשאלה: חבר הכנסת עמור הצביע על נקודת תורפה בנושא קליטת העלייה. יש להבחין בין הקליטה הראשונית, לשנה-שנתיים, לבין קליטת הקבע כעבור השנה הראשונה.

המוצעים של המנוי. מן הראוי לציין, שטובת המנויים היא שדחיית תשלום תהיה יוצאת מן הכלל, משום שמרבית הערעורים מתבררים כחסרי עילה, ואם התשלום יידחה יחויבו אלה בתשלום ריבית פיגורים.

לסיים, בתקווה שלא תהיה שאלה נוספת: מן הראוי לציין, שלאחרונה מינה שר התקשורת, יחד עם דירקטוריון חברת "בזק", מוסד עררים בלתי-חלוי בחברת "בזק", בראשותו של מר דב תבורי. מוסד זה מטפל בתלונות מנויי "בזק" שלא באו על סיפוקם מהטיפול שניתן בידי הנהלת החברה. בסמכות המוסד לטפל גם בערעורים על חשבונות טלפון, והחלטותיו של המוסד מחייבות את חברת "בזק".

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, אתה עצמך אמרת עכשיו שחלק מהמערכת עדיין לא מכוסה, ואפשר להבין שהחברה עדיין מתארגנת.

דיברת על גוף מיוחד שהוקם. למיטב ידיעתי — ולא רק למיטב ידיעתי, כי פנו אלי בנושא הזה — לא יודעים על זה. האם אתה מוכן לשקול עכשיו, בתוקף תפקידך, מציאת דרך שבאמצעותה ידע הציבור בדיוק לאן הוא יכול לפנות על-מנת לערער? יש באמת מקרים שזה לא כל כך חמור, אבל יש מקרים של שיקול דעת, ואם באמת הוקם מוסד כזה, צריך שהציבור ידע עליו וצריך לפרסם אותו.

השר ד' מגן:

אני מעריך את השאלה הנוספת, היא צודקת. עוד היום אפנה למנכ"ל ואבקש ממנו לפעול ברוח הדברים.

1859. חדירה לארונות סעף של "בזק"

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התקשורת ביום י"ז בשבט התש"ן (12 בפברואר 1990):

בעיתון "מעריב" מיום ו', כ"ד בטבת התש"ן (22 בינואר 1990), פורסמה כתבת תחקיר, ובה נאמר כי קבלי האונות חודרים לארונות הסעף של "בזק" באזור תל-אביב, וכי הארונות משמשים מוקדי ריגול והאונות סתר רחבות היקף.

ברצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה מטעם משרדך בנושא זה, ומה היו תוצאותיה?
2. אם יש אמת בדיעה, מה בדעתך לעשות כדי למנוע המשך ההאונות דרך ארונות הסעף?

תשובת השר ד' מגן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המעשים המתוארים בשאלה יש בהם משום עבירה פלילית, והם מטופלים בידי משטרת ישראל.

2. ארונות הסעף נעולים היטב במעולים טובים הנמכרים בארץ, והגישה אליהם לעברייני מזדמן אינה קלה. כך גם נעולים ארונות סעף בכל ארצות המערב, וגם שם נתקלים לא אחת בעבריינים מתוחכמים המבקעים האונות באמצעותם.

אני מקווה שפעילות המשטרה בתחום זה תשים קץ לגל הפריצות לארונות הסעף.

תשובת השר ד' מגן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שאלתא זאת אומנם מתייחסת אישית לחבר הכנסת גד יעקבי, שר התקשורת לשעבר. עם זאת אציין, כי בתרשומת בלשכת שר התקשורת נמצא, כי השר דאז הודיע במעמד ראשי חברת "בזק", מזכ"ל ההסתדרות ונציגות עובדי חברת "בזק", כי יש בדעתו לבחון באופן יסודי את המצב הכללי ב"בזק", והודיע שניציגי העובדים יוכלו להביע בפניו את עמדותיהם ואת מחשבותיהם על הנעשה בחברה.

כאשר ימונה שר למשרד התקשורת, יובא העניין בפניו לטיפול.

1754. חשבונות טלפון שגויים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התקשורת ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

במקרים רבים מקבלים אזרחים חשבונות טלפון שגויים. נראה כי מדובר בתופעה נפוצה, אשר מצריכה היערכות מתאימה לטיפול באזרח. ידוע לי, שבמקרים רבים פונה האזרח ל"בזק", נאמר לו כי אין אפשרות להמציא לו פירוט שיחות, והוא נאלץ לשלם את החשבון השגוי.

ברצוני לשאול:

1. מה נעשה כדי להבטיח טיפול מהיר בפניות אזרחים בקשר לסוגיה זו?
2. האם אין אפשרות להוציא פירוט שיחות לכל אזרח מתלונן?
3. מדוע לא יעוכב תשלום החשבון עד גמר הבירור?

השר ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, העובדה שחברת הכנסת נאווה ארד נמצאת כאן נותנת לי הזדמנות לתת תשובה ארוכה מאוד על שאלה קצרה.

1. חברת "בזק" הדריכה את עובדיה העוסקים בפניות הציבור, שכל עובד המקבל פנייה חייב להשיב מיידית למתלונן, אם פנה אישית או בטלפון, ולא להעבירו לפקיד אחר. אם הפנייה נעשתה בכתב, ניתנת תשובת-ביניים מיידית, וסיום הטיפול — לא יאוחר מ-30 יום ממועד התלונה. חברת "בזק" בנתה כלי מעקב כדי לוודא שאכן ניתן טיפול מהיר לתלונות. במקביל, ניתנה הוראה לאגף המפקח במשרד על חברת "בזק" לערוך מעקב מחמיר על דרכי הטיפול ולדווח בקביעות על היקף הפניות ועל כל חריגה מדרכי טיפול נאותות.

2. פירוט שיחות טלפון ניתן לתת כיום רק למנויים של מרצות ספרתיות, שהם כ-35% ממנויי "בזק". חברת "בזק" משקיעה עתה 92 מיליון ש"ח בפרויקט שיאפשר, בין היתר, פירוט חשבונות גם למנויי המרצות האחרות. פרויקט זה אמור להסתיים בכל הארץ עד סוף 1992, ובאמצע שנת 1991 יושלם הפרויקט באזור תל-אביב וחולון.

3. כללי הבזק (שירותי החברה), התשמ"ז — 1986, קבעו הסדר מפורט בדבר הליכי הבירור של חשבונות טלפון. כללים אלו מבוססים על התקנות שהיו קיימות לפני הקמתה של חברת "בזק". מכאן אלה נקבעה החובה לתשלום חשבון טלפון במועד שנקבע, פרט למקרים שבהם מסכימה החברה לדחייה, דחיתות אלה הן בדרך כלל כאשר יש חריגה בולטת מכל

1892. תחנת "קול אמריקה"

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר התקשורת ביום כ"ד בשבט התש"ן (19 בפברואר 1990):

נתונים חדשים וישנים הולכים ומחזקים לכאורה את הטענות נגד הקמתה של תחנת "קול אמריקה" בערבה. הנתונים החדשים הללו מצביעים על בעיה גדולה מכפי שנחזתה בתקופת התכנון בתחומים הביטחוני, האקולוגי והתיירות.

ברצוני לשאול:

1. נוכח נתונים אלה, האם יש צורך בדיון מחודש על הצורך בהקמתה של התחנה?
2. האם השינוי בנתונים הפוליטיים במזרח-אירופה אינו משמיט את היסוד שמתחת לצורך בתחנה כזאת?

השר ד' מגן:

אגב, הכינוי שהנושא עולה היום כהצעה רחופה לסדר-היום עליידי חבר כנסת אחר, והתשובה על אותה הצעה לסדר-היום תינתן ביתר פירוט.

1. במקום אחר בישראל וכרחבי העולם המערבי קיימות תחנות שידור בעוצמה דומה לזו המתוכננת בערבה, ואין עדות לנזקי כריאות או לנזקי אקולוגיה. לדעת המשרד, אין צורך לקיים דיון חוזר בנושא הזה.

2. השינויים הפוליטיים במזרח-אירופה אינם מבטלים כלל ועיקר, לדעת האמריקנים, את הצורך בהקמת התחנה. אדרבה, ממשלת ארצות-הברית ביקשה לאחרונה, הן במסרים דיפלומטיים והן כאמצעות משלחת ראשי תאגיד השידור שביקרה לאחרונה בארץ, להאיץ את הקמת התחנה. הממשלה אף היא מתכוונת לקיים את כל פרטי ההסכם שעליו חתמה עם ממשלת ארצות-הברית, העשוי להביא ברכה ולתרום לפיתוח האזור, לרווחת תושביו ולקידום כלכלת המדינה.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הבנתי, אדוני השר, שאין שינוי בעמדת האמריקנים לגבי הקמת תחנת "קול אמריקה". אני רוצה לדעת את עמדת ממשלת ישראל, האם היא אינה סבורה שהשינויים במזרח-אירופה לא מחייבים אותנו — כפי שאולי סבר מישור שהם מחייבים לפני כן — ללכת לפעולה נמרצת כל כך בתחום הקמת התחנה? מה היא עמדת ממשלת ישראל, לא עמדת הממשל האמריקני?

השר ד' מגן:

חבר הכנסת צוקר, פורום הארבעה דן בעניין לאחרונה ואשרר את ההסכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר החוץ ישיב על שאלות. כבוד סגן שר החוץ, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, מלה אחת, ואני מנצל את העובדה שאתה מנהל את הישיבה. היום קרה כבר שלוש פעמים, שתשובה על שאלתא רגילה או שאלת-טרמפ על שאלתא בעל-פה גרמו לכך, שעלו נושאים שעולים בהצעות לסדר-היום. אם זה קורה באופן מקרי, אפשר להבין את זה, אבל כאשר זה קורה באופן לא-מקרי, יש בזה פגם. לשיקול דעתך, אולי כדאי לחשוב על איזה סידור בעניין זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך על ההערה. כפי שבוודאי שמת לב, כשידיד כבוד שר הקליטה הפניתי את תשומת לבו לכך; ובעיקר זה התבטא בנושא הקליטה, אולי גם בגלל העירנות של חברי הכנסת. אבל זה כאמת לא בסדר, צריכים להיות ערים לכך, ונשתדל יחד להיות ערים לכך לפני זה ולא לאפשר את השאלה.

1684. מיכאל הררי

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר החוץ ביום כ"א בטבת התש"ן (18 בינואר 1990):

מייק הררי נמצא כעת בישראל והתראיין לטלוויזיה.

ברצוני לשאול:

מי המליץ ומי אישר את כהונתו של מייק הררי כקונסול כבוד של פנמה בישראל?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שגרירות פנמה פתה ב-13 באפריל 1982 למשרד החוץ והודיעה על כוונת ממשלת פנמה למנות את מר מיכאל הררי לקונסול כבוד בתל-אביב, וביקשה את הסכמתנו. באין חוות דעת ביטחונית שלילית, אישר מנכ"ל משרד החוץ דאז מר דוד קמחי את הבקשה (3 באוגוסט 1982). ב-4 באוגוסט 1982 הוציא משרד החוץ כתב קיום המינוי Exequatur, כמקובל, בחתימת נשיא המדינה.

1961. יחסיים עם דרום-אפריקה

חבר הכנסת רענן כהן שאל את שר החוץ ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בעקבות השינויים המדיניים הדרמטיים שהנהיג לאחרונה ראש ממשלת דרום-אפריקה, דה-קלרק, במסגרת מדיניות הממשלה כלפי השחורים, לרבות שחרורו של מנהיג השחורים נלסון מנדלה, ברצוני לשאול:

1. האם נשקל, שמדינת ישראל תנהג כמו בריטניה ותסיר את ההגבלות על הסחר עם דרום-אפריקה?

2. האם תכריז ישראל על תמיכתה במדיניות החדשה של הממשלה בדרום-אפריקה?

3. האם מקיימת מדינת ישראל הידיברות עם מדינות העולם החופשי על-מנת להעריך מחדש את היחסים עם דרום-אפריקה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ישראל תשקול את עמדתה כלפי דרום-אפריקה על-פי ההתפתחויות במדינה זו, והיא עוקבת גם אחריהן וגם אחר תגובותיהן של מדינות שונות, ובכללן בריטניה, ארצות-הברית ומדינות אחרות באירופה.

בריטניה כשלעצמה אינה יכולה לשמש אכן כוחן בלעדית לעניין זה. מפני שמדיניותה כלפי דרום-אפריקה היתה, כידוע, שונה מזו של יתר מדינות העולם החופשי.

2. ישראל בירכה על צעדיו הקונסטרוקטיביים של הנשיא דה-קלרק ועל שחרורו של נלסון מנדלה, והביעה את תקוותה שהם יביאו לשלום וליציבות.

חידוש היחסים הדיפלומטיים עם צ'כוסלובקיה. טקס זה היה אירוע רב-חשיבות בהיות צ'כוסלובקיה המדינה השנייה, לאחר הונגריה, מקרב מדינות מזרח-אירופה המחדשת יחסים עם ישראל לאחר 22 שנות ניתוק. ביקורו של שר החוץ נקבע לימים חמישי ושישי, 8 ו-9 בפברואר 1990. יום קודם ליציאת השר המתוכננת, ביום רביעי, 7 בפברואר 1990, התקיימה ישיבת קבינט, שנוכחותו של שר החוץ בה היתה הכרחית.

בהעדר טיסות ישירות בין ישראל לצ'כוסלובקיה, על-מנת שיוכל שר החוץ גם להשתתף בישיבת הקבינט וגם להגיע במועד לביקורו המתוכנן בפראג, לא היה מנוס משכירת מטוס מיוחד.

2. משרד החוץ.

3. משרד החוץ.

2020. צירוף השגריד ארד לשיחות שר החוץ

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החוץ ביום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא צורף השגריד ארד לשיחות המדיניות שניהל שר החוץ בוויינגטון?

2. האם קיים נוהל במשרד החוץ לגבי התלוות שגריר לשיחות מדיניות בארץ זרה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיחת שר החוץ עם עמיתו האמריקני, התנהלה בארבע עיניים, עם יועצי השרים הרשמיים מכל צד. כתנאים אלה לא היתה אפשרות לצרף את שגרירנו בארצות-הברית לשיחה.

2. שר החוץ נוהג לצרף את שגרירי ישראל לשיחותיו המדיניות בעת ביקוריו בחוץ-לארץ. פרט לשיחות המתקיימות בארבע עיניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה מאוד לסגן שר החוץ, שהואיל לעלות לדוכן.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

תודה לך, אדוני היושב-ראש.

ג. הצעה לסדר

מתכונת למעשה להוציא את האוכלוסייה הערבית מכלל אזרחי מדינת ישראל, ומהווה כבר טרנספר פוליטי וחברתי, שהוא גרוע מאפרטהייד.

שרים וחברי כנסת גזעניים אלה ראויים להעמדה לדין בגין הסתה לגזענות, וודאי שמקומם אינו בממשלה כלשהי. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הכנסת שמעה את ההצעה לסדר. היא נרשמה בפרוטוקול והדברים יגיעו בוודאי לשרים הנוגעים בדבר. אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום.

כן, חבר הכנסת דראושה? רצית לשאול?

3. ישראל מקיימת מגעים עם מדינות העולם החופשי לצורך הערכה מחדש של יחסיה עם דרום-אפריקה.

1969. דברי גיימס בייקר על התפטרות שרון

חבר הכנסת א' שריר שאל את שר החוץ ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בתקשורת הישראלית צוטט שר המדינה האמריקני, מר גיימס בייקר, אשר השיב על שאלת עיתונאי: "אני מקווה שהתפטרותו של השר שרון מהממשלה תקדם את תהליך השלום".

ברצוני לשאול:

האם אין זה מן הראוי שמשרד החוץ יגיב על כך בדרך מתאימה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אם הציטוט שמביא חבר הכנסת שריר מדויק, אזי אנו מצטערים שהדברים נאמרו. התבטאות מעין זו אין לה מקום בכל צורה שהיא, וזו תנוכתנו למי שאומרה.

1907. טיסת פמליית שר החוץ לצ'כוסלובקיה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החוץ ביום א' באדר התש"ן (26 בפברואר 1990):

לצורך טיסת פמליית שר החוץ לצ'כוסלובקיה למעמד חידוש היחסים הדיפלומטיים בין הארצות נשכר מטוס מנהלים מיוחד.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נשכר מטוס מיוחד לאירוע, והאם לא ראוי היה כי השר ומלווייו יטסו בטיסת מסחריות רגילות כמקובל?

2. מי החליט על שכירת מטוס מיוחד לטיסה זו?

3. מי יישא בהוצאות שכירת המטוס?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שר החוץ הוזמן לפראג לשם חתימה על פרוטוקול

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מוחמד נפאע ביקש רשות להצעה לסדר, בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון מגנה בתוקף את הצהרותיהם הגזעניות והמסיתות של השר פרץ והשר אולמרט אתמול בטלוויזיה, כשקבעו בהכל-פה, שחברי הכנסת הערבים אינם שווים ליתר חברי הכנסת בכל הקשור להמלצה בפני נשיא המדינה על מועמד לראשות הממשלה, או אינם שווים או זכאים להיות חלק מקואליציה ממשלתית.

עמדה גזענית זו, שהוסברה בתירוצים דמגוגיים ושקריים,

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. חבר הכנסת דראושה, אם יש לך עוד משפט אחד לומר, בבקשה, אבל לא נאום.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, בכל זאת, יש חשיבות לכך שאתה תשמיע את הרעה שלך בנושא הזה. ראוי שיעשו זאת גם אחרים. נעשתה כאן פגיעה ישירה בכל מערכת היחסים היהודית-הערבית והדו-קיום בין יהודים לערבים במדינה הזאת, ערכים שהם חלק מן המדינה ומן הבית הזה. באים ופוסלים חברי כנסת ערבים, כאילו הם לא חלק מהמדינה ומהבית. אלה הם דברים נוראים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, שמעתי את בקשתך. אקח אותה לתשומת לבי. אני מודה לך על כך שהפנית את תשומת לבי לכך.

ד. הצעה לסדר-היום

תחנת השידור "קול אמריקה" כנגב

הסמוכים לאתר התחנה, מחמת הקרינה האלקטרומגנטית הנובעת ממנה.

אדוני היושב-ראש, גם אם נקבל את הטענה שקרינת התחנה אינה מגיעה למעשה לעוצמה העלולה לפגוע בבני אדם, עדיין נשארת העובדה שתושבי האזור, ובכללם חברי המושבים חצבה ועידן, סבורים שהדבר עדיין לא הוכח, והם מסרבים לחיות בחדר מתמיד מפני פגיעה בילדיהם ומפני הסכנה של לידת בעלי מום. תושבי עידן גם בטוחים, שאותו פחד עצמו ירתיע מתיישבים חדשים, אשר דירות כבר נבנו עבורם, מלהצטרף אליהם.

הם גם מכריזים, ואני התרשמתי שאין זה איום ריק, שאם תוקם התחנה הם יקומו ויעקרו ממקום מושבם. כך גם תושבי חצבה.

כותבת אשה חברת המושב חצבה זה 20 שנה, ואני מצטט: "נולדתי וגדלתי בצפון, באזור המאוכלס ביותר של מדינת ישראל, בין גדרה לחדרה. כבר בהיותי צעירה מאוד החלטתי שזה לא מקומי. לקראת גיוסי לצה"ל, הנגב קרא לי והצטרפתי לגרעין שהשלים את מושב חצבה, שהיה אז כן שנה-שנתיים. באתי הנה, כאן התחתנתי, כאן ילדתי את בנותי, כאן התלבטתי, עברתי משכרים והתגברתי עליהם. חיי אדם", ולאחר שהיא מרחיבה את הדיבור על הקשיים הכרוכים בחיים בערבה ולעומתם הסיפוק שיש בהם, היא טוענת: "מצד אחד טוענים התומכים בהקמת התחנה כי אין חשש לבריאות. מצד שני, מקימים אותה באזור בלתי מאוכלס. אם אין בה כל סכנה, מדוע לא יקומו אותה במרכז הארץ? אם תחנת 'קול אמריקה' אכן תקום, ניאליץ לקום, זוג קשישים בני 40 פלוס, לעזוב בית יפה נוף אהוב, לנתק שורשים ולהתחיל לחפש בית חדש בנופים זרים ומנוכרים. לנתק ילדות מחברים שעמם נולדו וגדלו ולתור אחר מקומות עבודה ומקורות פרנסה חדשים — כל זאת כדי שארצות-הברית תוכל לשרד שידורי תעמולה לברית-המועצות". מכתבים דומים, רבותי, שלחו לחברי כנסת גם תושבי ערבה רבים אחרים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, אתה, כיושב-ראש הבית הזה, שהינך מעל לחילוקי דעות פוליטיים ומפלגתיים — היינו מצפים ממך שתתייחס לנושא כאשר שרים מדברים על שבעה חברי כנסת שהם חלק אינטגרלי ממדינת ישראל ומהבית הזה ופוסלים אותנו — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה מבקש שאני אתייחס. אני מקבל זאת, אבל אין זה אומר שאתה תתחיל לנאום נאום. חבר הכנסת נפאע הגיש את הצעתו בצורה מסודרת. אומנם היום כבר היו כמה תקדימים, שכפי שאומרים כלשון עממית "תפסו טרמפ" עליהם. אני מבין שאתה מבקש שאני אתייחס. אני מודה ומתוודה, שכאשר יצאתי אתמול מבניין הכנסת, יחד עם חבר הכנסת ד"ר וועד כמה חברי כנסת — היינו פה עד שעה מאוחרת ולא ראיתי את התוכנית "מבט" בטלוויזיה. לכן בוודאי לא אוכל להגיב בלי שאתעניין בפרטי הדברים. אני אתעניין בנושא, אשתדל לברוק, ואז אוכל להתייחס.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אפשר לבקש שידור חוזר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. ותחילה — הצעה לסדר-היום מס' 2859 בנושא: תחנת השידור "קול אמריקה" כנגב. חבר הכנסת יאיר שפרינצק, בבקשה.

יאר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, תנועת המחאה נגד הקמתה של תחנת המסר של "קול אמריקה" כנגב פרצה באיחור רב. הפרשה כולה, כפי שנפרסה לעיני הציבור בשבועות האחרונים, ממחישה את קלות-הדעת המאפיינת את תהליכי קבלת ההחלטות בישראל, גם כאשר מדובר בעניינים בעלי חשיבות עליונה.

גם אם התוצאות העלולות לצמוח מהקמת התחנה אינן יכולות להשתוות בחומרתן לאסון של נטישת חצי-האי סיני, הפזיזות שגילו קברניטי המדינה בטיפולם בנושא הקמת התחנה מזכירה את הקלות שבה הוחלט בשעתה על מסירת אותו נכס עצום למצרים.

תיאור קצר וממצה של השיטה תוכלו למצוא ברשימה של משה זיק בעיתון "מעריב" מיום 19 בפברואר שנה זו.

אדוני היושב-ראש, דבר אחד אפשר לומר כמעט בוודאות: מי שיעקוב אחרי הוויכוח בנושא הזה ויאזין לטענות של התובעים לבטל את הפרויקט ולתשובותיהם של המגינים עליו, לא יוכל להימנע מהמסקנה, שאילו הוצעה תוכנית כזאת כיום, לאחר שנודעו בינתיים כמה ממגרעותיה ומסכנותיה, היא הייתה נדחית בלי היסוס.

במסגרת הזמן שהוקצב לי לא אוכל, כמובן, להיכנס לפרטי הפלוגתא, ואציין רק שטענות המתנגדים לתוכנית מתמקדות בשלושה תחומים: א. סכנת פגיעה בחיל האוויר ובתעופה האזרחית; ב. פגיעה בערכי טבע וביכולתם של בני אדם ליהנות מהם; ג. סכנה לבריאותם של תושבי האזורים

בכך קבר לעצמו לכל החיים. אם גם אתם סבורים כך, חברי הכנסת, אזכיר לכם שאפשר לפדות התחייבות כזאת על-ידי חשלום כופר, ולא לחינם ידועים מקרים רבים של חביעת פיצויים על הפרת הבטחת נישואין. לדעתי, כדאי לנו עדיין, בעצם חובה עלינו, להשתחרר מהתחייבותנו גם אם נצטרך להחזיר לחברה המבצעת את הפרויקט את הסכומים שהוציאה עליו עד עתה.

בהקשר זה הייתי רוצה מאוד לדבר על הפרת ההבטחות שנתנו ממשלות ארצות-הברית לישראל, אך נושא זה ראוי מאוד שיזכה לדיון מיוחד, ובדעתי להעלותו על סדר-יומה של הכנסת במועד אחר.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק. אני מזמין את כבוד השר דוד מגן להשיב.

השר ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, הקשבתי קשב רב לנאומו המאלף של חבר הכנסת שפרינצק, ואני מתקומם נגד משפט אחד במכתב שציטטת, מכתב של אותה גברת מהערכה. ציטטת משפט האומר בערך: אנחנו, זוג קשישים בני 40, נעזוב את הערכה. כבן 44 אני מוחה על המושג "קשיש" לבני 40.

רחבעם זאבי (מולדת):

השר ד' מגן:

חבר הכנסת שפרינצק, צריך לזכור ולומר גם לאותו זוג, שהמקום לתחנה נבחר כנגב לא בגלל חשש מהשפעות על הבריאות, אלא בגלל השטח הנרחב שהיא זקוקה לו. מדובר על 8,000 דונם ובהפרעות אפשריות לאמצעי תקשורת סמוכים, הקיימים בצפיפות בצפון-הארץ ואינם קיימים כנגב.

לנושא אחר, שייחדת לו פרק מיוחד בסוף דבריי: אני רוצה שחברי הביט יזכרו וידעו, שוועדת הכלכלה של הכנסת ערכה ביום ראשון האחרון סיור במקום, והובהר לחברי הוועדה על-ידי שלטונות צה"ל, שצה"ל צמצם את דרישותיו, ואין זה נכון שהוא סוגר את נחל-נקרות. מי שנכח בסיור — וככל הידוע לי, גם חבר הכנסת שפרינצק נכח בסיור — צריך לזכור גם את דעתו של צה"ל בעניין ואת הכרזתו של צה"ל על-אודות נחל-נקרות.

חברי הכנסת, צריך לזכור כי הדיונים בין ישראל לארצות-הברית נמשכו 30 חודש, עד שביוני 1987 נחתם ההסכם עם ממשלת ארצות-הברית להקמת תחנת הממסר לשידורי רדיו, "קול אמריקה", בערבה, וזה כמובן לאחר סדרת בדיקות ודיונים מאז פנייתו הראשונה של נשיא ארצות-הברית לשעבר, רייגן, לראש ממשלת ישראל להקים את התחנה בארץ.

נוסף על כך הכנו, על-פי הוראת המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, היושבת גם בימים אלה על המדוכה בסוגיה זאת, תוכנית מתאר ארצית ותסקיר השפעה על הסביבה, מפורט ביותר, וזאת על מנת לבדוק את הדבר באופן יסודי ולמנוע כל מפגע אפשרי. בהכנת התסקיר השתתפו מדענים מגופי מחקר ישראלים בלתי תלויים, כמו רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע, המכון למחקר גרעיני "נחל שורק", רפאל ועוד.

המועצה הארצית לתכנון ולבנייה וועדותיה בחנו ובוחנות ביסודיות רבה, כמשך חודשים ארוכים, את כל האספקטים וההשפעות האפשריות על הסביבה, תוך מתן תשומת לב מרבית לכל הערה והשגה של כל אחד מן הגורמים הנוגעים בדבר.

אם יש טוענים שהפחד מפני השפעת המזיקה של הקרינה האלקטרומגנטית, הנובעת מתחנות ממסר, על גופם של בני אדם הוא פחד שווא, לא כך הרבר לגבי השפעתה על המטוסים. השיבוש שהיא גורמת במערכת ההיגוי של מטוסים חדישים הוא תופעה מוכרת, וכבר היו בעולם מקרים שהסתיימו באסון.

אומרים לנו שעובדה זו תגרום אומנם כאב ראש לחיל האוויר, אך יש רפואה למכה. צה"ל הוא צבא ממושפע במדינה דמוקרטית, וחזקה עליו שהוא יחפש וימצא פתרונים לבעיות שמספקים לו חכמי המדינה, השואבים הנאה מזוכיסיטת מויתורים מכאיבים שכופים עליהם מזמן לזמן ידידיה הטובים של ישראל. יש אמצעי מיגון למערכת ההיגוי, ותחנת "קול אמריקה" מוכנה לשאת בהוצאות התקנתם.

על כך יש להוסיף את התרומה בסך 16 מיליון שקלים, שמקמי התחנה נתנו לפיתוח הערבה ואשר, עד כמה שידוע לי — הם מסרבים בינתיים לקבל אותה.

כאן מודגם בזעיר אנפין אחד היסודות ביחסים שבין ארצות-הברית לישראל. האמריקנים משלמים לנו טכני ותקלין בעד כל בעיטה שלהם באחורינו, ובדרך כלל מתברר בדיעבד שהפיצוי רחוק מלכסות את הנזק.

דוגמה טרגית היא הפיצוי שקיבלנו מהאמריקנים כשנת 1970. באוגוסט אותה שנה חתמנו, בתיווכה של ממשלת ארצות-הברית, על הסכם הפסקת אש עם מצרים, שלפיו יישארו כלי המלחמה של שני הצדדים במקום שהיו בו בשעת החתימה. כעבור יום קידמו המצרים את סוללות הטילים שלהם לעבר התעלה. אנחנו התרענו על כך, אך האמריקנים כפרו בעצם העובדה. לאחר שנאלצו להודות שהצדק עמנו, הם 'שילמו לנו חצי מיליארד דולר תמורת הסכמתנו לוותר על תביעתנו להחזרת הטילים למקומם. המחיר ששילמנו, רבותי, במלחמת יום-הכיפורים היה מחירי, כידוע לכם.

על הנזק שייגרם לתיירות כנגב מתריעה החברה, להגנת הטבע, ודבריה נאמנים עלי. הנזק הוא מוחשי מאוד, ומקורו בכך שמיקומה של תחנת "קול אמריקה" בשטח בן 8,000 הדונם שהוקצה לה מאלץ את צה"ל להרחיב את שטח האימונים שלו, כלומר להגדיל את שטחי האש, המהווים כבר כיום 85% משטחו של הנגב, והשטח הזה יוגדל עוד ב-4% שיופקעו בנחל-נקרות, שהוא כיום המעבר הפנוי היחיד שנשאר לפלטה למעבר מטיילים מן הערבה אל גבול סיני.

סכנת הפגיעה בנדידת העופות גם היא מוחשית, גם אם דרושה עוד שתי תקופות נדידה כדי לאמוד אותה.

על כל הנזקים האלה צריכים לכסות, כך אומרים לנו, היתרונות הכלכליים שתביא לנו הקמת התחנה, ובייחוד תרומתה להגדלת האוכלוסייה בערבה.

קראתי ושמעתי את ההערות הכלכליות, ולא שוכנעתי כלל שהרווח הכלכלי והדמוגרפי שווה בנזק שייגרם בתחומים שמנתי.

הכנסת עדיין לא הקדישה זמן מספיק לדיון בנושא הנכבד הזה, ולדעתי, היא חייבת להעלותו על סדר-יומה ולדון בו בכובד ראש.

יותר מכול, אדוני היושב-ראש, מקוממת אותי הטענה, שעלינו לקיים את ההסכם עם ארצות-הברית להקמת התחנה, מאחר שכבר התחייבנו לכך. גבר שהבטיח לאשה לשאתה לאשה ברגע של תלהבות חייב לקיים את הבטחתו גם אם בינתיים סר חנה בעיניו. גיטלמן אמיתי יעשה כן אפילו כרה

מיליון דולר, תוקם על-ידי קבלנים ישראלים, ויש בידי שמוט והודעות שאותם אני מוכן למסור כנפרד לחבר הכנסת שפרינצק. הפרויקט יספק מאות מקומות עבודה לעובדים ישראלים הן בהקמה, שתימשך כשלוש שנים וחצי, והן בתקופת הפעלתה, שתימשך 25 שנים.

אין אפוא לישראל סיבה כלשהי לדרוש ביטולו של הסכם שחתמה עם ממשלת ארצות-הברית, ושאושרר כדון לאחר היותו מונח על שולחן הכנסת כנדרש בחוק. מה עוד שבהקמת התחנה ובהפעלתה טמונה ברכה רבה למשק המדינה, וההקמה תהיה מנוף לפיתוח ולתוספת אוכלוסין בנגב ובערבה.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, המועצה הארצית לתכנון ולבנייה טרם סיימה את דיוניה. בדיונים משתתפים דרך קבע נציגי התושבים באזור ונציגי כל הארגונים שעניינם הגנה על הסביבה, ודעתם נשמעת כל העת. סיכומי העבודה שנעשתה עד כה בוועדותיה של המועצה עומדים לעלות לדיון בפני מליאת המועצה ב-3 באפריל.

שתי ועדות של הכנסת יושבות בימים אלה על המדוכה וכוחנות לעומק היבטים שונים של הפרויקט: ועדת הכלכלה וועדת אחרת. גם הן שומעות השגות מכל הגופים הנוגעים בדבר, החל מנציגי התושבים, דרך מגיני הסביבה ועד גורמי צה"ל ומערכת הביטחון.

הייתי מבקש ממך, חבר הכנסת שפרינצק, כדי שלא יאילץ כתשובה הראשונה שלי מטעם הממשלה על הצעה דחופה לסדר-היום של חבר כנסת לבקש להסיר אותה מסדר-היום, כדרישת משרד התקשורת והממשלה, לאור הדברים שמסרתי ולאור השתתפותך בוועדת הכלכלה, להסתפק בדברי התשובה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה לכבוד השר. חבר הכנסת שפרינצק, אתה מסכים?

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני מציע שהנושא, שיש לו היבט פוליטי חשוב, יידון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ג' מסאלחה:

אתה לא יכול להציע זאת. אתה יכול להציע לדון בנושא במליאה.

השר ד' מגן:

חבר הכנסת שפרינצק, אני נאלץ לבשר לך שזה כבר נמצא בדיון גם בוועדת החוץ והביטחון. על כן אני חוזר ומבקש שתסתפק בדברי התשובה.

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת שפרינצק, אתה מסתפק בדברי התשובה?

יאיר שפרינצק (מולדת):

אם זה נדון בוועדת החוץ והביטחון, אני מסתפק בדברי התשובה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת שפרינצק מסתפק בדברי השר.

המועצה לא סמכה רק על ממצאי התסקיר המפורט שהוכן כאמור. בנושא הרגיש ביותר, בריאות הציבור, קיבלה המועצה חוות דעת של גדולי המומחים בארץ ובעולם. על-פי המלצת המשרד לאיכות הסביבה והמכון לבריאות הסביבה, פנתה המועצה בנובמבר אשתקד אל הו"ר איירי, המומחית העומדת בראש ועדה הקובעת תקנים לחשיפה לקרינת שידורי רדיו של מכון התקנים הלאומי האמריקני — ANSI, גוף בלתי תלוי, לא ממשלתי. תשובתה הנחרצת, המתבססת על מחקרים של טובי החוקרים ומכוני המחקר בעולם המערבי, נתקבלה במועצה ב-14 בדצמבר אשתקד, ואני מצטט: "אין התחנה מהווה כל סיכון לבריאותם של תושבי הסביבה".

אף-על-פי-כן, משום רגישות הנושא, פנו עורכי התוכנית גם אל מומחים אחרים, העומדים בראשם של שני ארגוני תקינה גדולים נוספים בעולם המערבי, ותשובותיהם מגיעות בימים אלה ותונחנה על שולחן המועצה. האחד, ד"ר ג'סטסו מהמועצה הלאומית להגנה מקרינה, המייעצת לקונגרס של ארצות-הברית, מסקנתו: "לא מוכרת שום עדות שיש בה כדי לחוות נזק מהתחנה". השני הוא ד"ר רפאצ'ולי, יושב-ראש הוועדה לקרינת רדיו של הרשות הבין-לאומית להגנה מקרינה — IRPA, המסונפת לארגון הבריאות העולמי. גם מסקנתו של זה אומרת: "אפקטים של שידורי רדיו בתחומי השידור של התחנה אין בהם כדי לגרום שום השפעה בריאותית מזיקה".

בעיה נוספת שעלתה וגרמה בחודשים האחרונים להתנגדות ציבורית להקמת התחנה היתה דרישתו של צה"ל לתוספת שטחי אש בנגב — וכשאני אומר צה"ל, כוונתי במיוחד לחיל האוויר — דרישה שבמקורה איימה לחסל מסלולי טילים ולפגוע בערכי נוף וטבע. בעקבות הביקורת הציבורית ולאחר בדיקות פרטניות וקבלת הבהרות נוספות מן הצד האמריקני, צמצם צה"ל את דרישתו באורח דרסטי, וכפי שאמרתי, קיימות ערובות לכך כי הפגיעה, אם תיגרם בכלל, תהיה מזערית וניחאה.

נוסף על ממצאי הסקרים המעמיקים וחוות הדעת הבלתי-תלויות שנתקבלו כאמור, חשוב להדגיש את העובדה, שתחנות דומות קיימות ופועלות זה עשרות שנים בארצות רבות בעולם המערבי, כתוככי אזורים מאוכלסים, ללא דיווח כלשהו על מפגעים סביבתיים או על השפעות מדאגיות כלשהן על בריאות הסביבה.

אמת, כמה גורמים בארצות-הברית העלו לאחרונה ספקות לגבי הצורך בתחנה, ואלה נשקלו הן על-ידי הקונגרס והן על-ידי הממשל. חשוב לזכור, חבר הכנסת שפרינצק, כי האמריקנים סיכמו את דעתם בעניין, ולאחר שיקול מעמיק שבה ממשלת ארצות-הברית והביעה לאחרונה את רצונה להמשיך ולהתקדם בפרויקט, תוך ציון חיוניותו הרבה, ההולכת וגדלה על רקע האירועים בבריית-המועצות ובמזרח-אירופה. לאמור, התמורות המדיניות במזרח-אירופה לא גרמו לשינוי ברצונה של ארצות-הברית בכל הקשור ל"קול אמריקה", אלא ההיפך.

תחנת הממסר בערבה, שעלות הקמתה מוערכת בכ-300

ה. חילופי גברי בוועדות הכנסת

שרה דורון (כשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת הליכוד: בוועדת

היו"ר ג' מסאלחה:

הודעה לממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה, חברת הכנסת דורון.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מותר לי להעיר הערה? היא הזכירה את שמי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה, אנא ממך. היתה הודעה של חבר הכנסת מוחמד נפאע, והוא התבטא בשם כל חברי הכנסת שהיא התייחסה אליהם. יושב־ראש הכנסת נתן לו את הרשות. אחת דיברת, ואני שמעתי אותך, כאשר היושב־ראש שילנסקי היה כאן — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש לי זכות להעיר אחרי שהשם שלי הוזכר.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, תעזבו את זה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש לי זכות, אדוני היושב־ראש, אחרי שהוזכר השם שלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

טוב, הודעה אישית. הוא לא מוותר. אז בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הודעה אישית מוסרים בסוף הישיבה, ורק אחרי שהגישו אותה בכתב. מה זה, פרוטקציה?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני נתתי רשות לחברת הכנסת שרה דורון להגיד משהו, נכון שלא הודעה אישית, לפנים משורת הדין.

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב־ראש, כאשר אומרים "תומכי אש"ף" ומתכוונים לחברי כנסת שהם אזרחי המדינה ומייצגים את הציבור הערבי במדינת ישראל, אלה דברים שהם לא נכונים והם גם פוגעים בכל הערכים הדמוקרטיים ובכל מערכת היחסים של אזרחים יהודים וערבים במדינת ישראל.

אני רוצה לומר שאמרתי, ואני חוזר ואומר לגבי עצמי, ואני חושב שאני מייצג גם חברי כנסת אחרים שאני מכיר, ואולי גם חברי כנסת יהודים ששותפים לדעה שלנו, שאנחנו בעד משא־ומתן עם אש"ף כנציג של הפלשתינים, אבל אין אנו לא תומכי אש"ף ולא מייצגי אש"ף, וזאת אמרנו ברורות גם בכנסים שלנו וגם במצעים שלנו. חברת הכנסת שרה דורון, אני מבהיר זאת ואומר זאת, ואני מקווה שתהיה הבנה שאנחנו רוצים שילוב בחיי המדינה. אנחנו רוצים בהעמקת היחסים בין יהודים לערבים.

יש לנו עמדה פוליטית שאת יכולה לקבל או לא לקבל אותה, אבל אין זאת אומרת שמי שהוא בעד משא־ומתן עם אש"ף הוא תומך באש"ף או מייצג את אש"ף.

הכספים — במקום חבר הכנסת מיכאל איתן יכהן חבר הכנסת גרשון שפט. תודה רבה, אדוני היושב־ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

הכנסת — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מה עם חברי כנסת ערבים? גברת שרה דורון, חברי הכנסת הערבים מחוקים מהמפה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מוחמד מיעארי — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני רוצה לשמוע אותה משיבה על זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מוחמד מיעארי, יושב־ראש הישיבה היום הוא חבר כנסת ערבי.

הכנסת מאשרת את הודעת ממלאת־מקום — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת שרה דורון, את רוצה להגיד משהו? בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

כן, אני רוצה לענות לו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
— — — ואנחנו קיימים על אפך ועל חמתך ועל אפם וחמתם של כל הגזעים שכמוך.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לך, חבר הכנסת דראושה, לחזור כך מהמלים "גזענים שכמוך".

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מי שפוסל אותו הוא גזעני.

היו"ר נ' מסאלחה:

תשמע אותה תחילה. לא יפה להתבטא כך. אנחנו חברי כנסת, ולא יפה להשתמש במלה "גזען". זה לא יפה. כולנו לא גזענים.

בבקשה, חברת הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, תודה רבה שנתת לי רשות להגיד משהו. אני מכבדת את אזרחינו הערבים, כשם שאני מכבדת את אזרחי־ינו — יהודיות וערביות. הכוונה שלי בפסילה ובביקורת היתה לגבי תומכי אש"ף ודוכרי אש"ף, ושום כוונה לגזע זה או אחר. אני דוחה בשאט־נפש ועל הסף את דברי הגנאי של חבר הכנסת דראושה.

ו. הצעות לסדר־היום

בית־החולים לחולי נפש "טלביה"

ואליעזר מזרחי, בנושא: בית־החולים לחולי נפש "טלביה".
בבקשה, חבר הכנסת יגאל ביבי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר־היום — הצעות לסדר־היום מס' 2903 ו־2913 מאת חברי הכנסת יגאל ביבי

החולים. השיקולים היחידים הם פוליטיים, כלכליים. הכדאיות הכלכלית של הנושא מוטלת בספק.

בשנים האחרונות יש חרדה רבה יותר באזור ירושלים. הייתי מאושר אילו גרם האוויר המיוחד של ירושלים לבריאות הנפש ולרוגע, ולא היו נזקקים כלל לבתי-החולים האלה. הלוואי. במציאות, לצערנו, יש מידה רבה יותר של חרדה בשנים האחרונות, אין זה סוד, מבחינה ביטחונית, גם מבחינה כלכלית, גם יש מובטלים רבים יותר בחברה.

אין ספק שהנושא הזה הוא נושא חמור ביותר. קראנו השבוע בעיתונים, שאפילו בציבור הדתי 18 תלמידים איימו להתאבד כאן בירושלים בחודשים האחרונים. אתה רואה יותר דיכאון אצל ילדים ומבוגרים. האם אנחנו פותחים עיתון ולא קוראים על משהו שהתאבד?

בית-החולים נותן את העזרה הראשונה. הוא נמצא במרכז העיר, חדר המיון שלו פתוח 24 שעות ביממה, רופאים יוצאים לשטח ומיעצים. בנושא קריטי כל כך, חשוב כל כך, יושבת לה קופת-חולים עם שר האוצר, עם משרד הבריאות, ואומרים: תחתוכו, תסגרו. אין סדרי עדיפויות, אין שיקולים.

כואב לי הלב על קופת-חולים. זו קופה שהיתה חלוצה בתחומים רבים. לא תמיד השיקולים שלה היו כלכליים, אלא יותר חברתיים, סוציאליים. שיקולי הפריסה שלה לא עברו רק דרך חור הגרוש. פתחו מרפאות ביישובים ובמקומות שלא היתה כדאיות כלכלית להקים אותן. עסקו בבתי-חולים לחולי נפש, אף-על-פי שמבחינה כלכלית זה לא היה כדאי.

אולי האווירה של "עליהם" על קופת-חולים, אולי חוסר היעילות, גרמו להחלטות הללו — קצת פחות רגישות, יותר לחשוב על הצד הכלכלי. "טלביה" היה בית-החולים הראשון של קופת-חולים לחולי נפש, והוא ייסגר. כל הנושא הזה ייסגר בקופת-חולים, כי הוא לא כלכלי. אין בו תשלום, אלא מקבלים הקצבות וסמוכים על שולחן הממשלה. לכן חוסר הכדאיות הכלכלית של העניין גרם לחוסר רגישות בהחלטה הזאת.

אני רוצה לסכם ולומר מדוע העליתי במיוחד את הנושא הזה. בחברה שלנו יש כל מיני לחצים "לוביסטיים", שיכולים להשפיע, לשנות החלטות, אפילו החלטות הגיוניות. דווקא בימים טרופים אלה צריכה הכנסת להיות רגישה יותר לנושאים חברתיים קשים, מציקים, מעיקים.

רבות מדברים על ירושלים. ירושלים, פנים רבות לה, העיר הגדולה ביותר במדינה. יש בה בעיות קשות. אל נוסיף לה בעיות שלא לצורך. נואה לי — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

דיברת עם קופת-חולים או שאתה מסתמך על כתבות בעיתונות?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

דיברתי עם הנהלת בית-החולים לפני שעה קלה.

עמנואל זיסמן (המערך):

עם הנהלת קופת-חולים דיברת?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

דיברתי עם הנהלת בית-החולים שהוא של קופת-חולים.

עמנואל זיסמן (המערך):

אני הייתי בבית-החולים. הנהלת קופת-חולים לא קיבלה החלטה כזאת.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שיש לנו ממונה חדש על משרד הבריאות, השר אולמרט.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא מתאם, לא ממונה, מטעם ראש הממשלה. מתאם בשמו ומטעמו.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

שמענו מממלאת-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת, שאכן יש חילופי גברי בוועדת הכספים. אני שמח על שסוף כל סוף החלו למלא חלק מההסכמים. אני חושב שזה תהליך בריא לממשל ולמינהל החקין.

אלי דיין (המערך):

אחרי הלקח הגדול.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מקווה שהממשל שלנו יהיה אמין ומסודר יותר — מלה היא מלה, הסכם הוא הסכם.

אני רוצה לדבר על נושא, שהטיפול בו היה מתאים לאווירה שאנחנו נמצאים בה, אווירה של פעולות לא הגיוניות, לא בדוקות, לא מסודרות ולא בהתאם לצרכים.

אומנם מצב הרוח הלאומי הוא, כפי שתיאר אותו נשיא המדינה בפגישתנו עמו השבוע, מצב רוח עגום ועכור. הוא הבליט את העובדה הזאת כעובדה שעלתה מתוך אלפי מכתבים שקיבל.

יש בעיות קשות הגורמות לדיכאון לאומי. כנראה הממשלה, ללא שום היגיון, החליטה להעלות את מצב הרוח ואת בריאות הנפש ולסגור את בתי-החולים לחולי נפש כאן בירושלים.

בירושלים יש בית-חולים אחד מרכזי, גדול, בתוך העיר — בית-החולים "טלביה". יש בו מרפאות גם למבוגרים וגם לצעירים. משום מה יש אגדה המדברת על עורך מיטות אשפוז בירושלים, רק שכחו שסגרו בירושלים את כל בתי-החולים הפרטיים. כל המומחים קובעים, שיש מחסור במיטות אשפוז בירושלים.

נכון שיש מצוקה קשה בקופת-חולים, מצוקה כספית, עד כדי כך שהחליטו לסגור את בית-החולים "טלביה", ולא משום שלא צריך אותו. אינני יודע אם סגירתו תגרום לחיסכון. יש הטוענים, שכיוון שהוא נמצא במרכז העיר אפשר אולי למחזר את הקרקע ולהרוויח כספים. לפי הנתונים שבידי, הקרקע ברובה אינה שייכת למינהל מקרקעי ישראל ולא לקופת-חולים. היא שייכת למסדר הקפוצ'יני והיא בחכירה. לכן, אם יסגרו את בית-החולים לא המדינה ולא קופת-חולים ירוויחו מהנושא הזה.

בבית-החולים "טלביה" יש חדר מיון הפתוח 24 שעות ביממה לכל תושבי העיר ולכל תושבי האזור. יש מרפאות למבוגרים וילדים. על-פי מפת האשפוז של 1986, עליו לטפל במחצית האוכלוסייה של ירושלים. סגירתו תשאיר את מחצית האוכלוסייה ללא בית-חולים. אין שום ערובה לכך שבתי-החולים באזור יוכלו לקלוט את החולים מירושלים.

בית-החולים הזה נחשב לבית-חולים בעל רמה. הוא בית-חולים אוניברסיטאי. כל הסטודנטים באוניברסיטת ירושלים משתלמים בבית-החולים הזה. בראשו עומד פרופסור יגאל גינת. אין שום שיקול ענייני-מקצועי לסגור את בית-

בית-החולים, אשר יישארו ללא תעסוקה ויחמירו עוד יותר את בעיית התעסוקה בעיר, שגם כך איננה במצב מזהיר בימים אלה.

אני יודע שיש טענות הדדיות בין קופת-חולים ובין ראשי בית-החולים ותומכיו, ואיני רוצה להיכנס לכל הפרטים הללו. אני חושב שמה שצריך לעניין אותנו הוא שלומם של החוסים בבית-החולים מצד אחד, והעובדים בו מצד שני.

אני קורא לכל הגורמים הנוגעים בדבר לשבת אל שולחן הדיונים ולמצוא פתרון הולם לכביה זו, כדי למנוע הגברת האבטלה, הגברת המחסור במיטות אשפוז בירושלים ובעיה חמורה לחוסים בבית-החולים כיום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מזרחי. ישיב השר אהוד אולמרט.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אכן, יש מגמה לשקול אפשרות של סגירת בית-החולים "טלביה" בירושלים. את הרעיון הזה העלתה קופת-חולים עצמה, שהיא הבעלים של בית-החולים. אני חייב לומר, רבותי חברי הכנסת, שצריך לבדוק את העניין הזה לא בנוסטליגיה ולא באמוציה, אלא בשיקולים מפוכחים המביאים בחשבון את האינטרסים של האוכלוסייה הנזקקת בראש ובראשונה, אבל גם את אלה של מי שעליו מוטלת האחריות לספק שירותים, תוך כדי בחינת ההוצאות והעלויות והאפשרויות והנוקים שנגרמים למערכת כולה כתוצאה מקיומם של שירותים, שרמת ההוצאה הדרושה בהם היא מעל ומעבר למה שהקופה והמדינה יכולות לשאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם יסגרו את בית-החולים "טלביה" וימכרו את הקרקע, יהיה אפשר להקים ארבעה מוסדות כאלה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

השר א' אולמרט:

יש לי בקשה. זה נאום הבכורה שלי כמתאם מטעם ראש הממשלה לענייני משרד הבריאות. היות שמקובל בכנסת שאין מפריעים בנאום בכורה, ואני יודע שלחברי, חבר הכנסת דראושה, יהיה קשה מאוד, ואני כבר רואה שהוא עוד לא יודע על מה, אבל הוא כבר היה רוצה לקרוא קריאת ביניים —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חשבתי שאתה מבשר לנו שגמרת את התפקיד הגרוע הזה של השר לענייני לא-יהודים.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת דראושה, שקלתי את האפשרות הזאת, אבל הגעתי למסקנה, שאם אני לא אהיה שם, מה אתה תעשה פה? תחשוב על זה. תחשוב על זה, שיום יום אני נותן לך סיכות לקפון, לצעוק וללחץ ולעשות רעש ולהגיד לחומכים שלך כנגב ובגליל: תראו כמה אני דואג לכם. אם אני לא אהיה, מה תעשה? מילא אני, אבל אני לא יכול לגרום לך נזק כזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כל הכבוד. הבעיות האמיתיות של הסקטור הערבי הן שגורמות לדברים.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת דראושה, אתה מעלה היום הצעה בנושא הקשור לאוכלוסייה ערבית. שם, בתוקף תפקידי המקורי, אני

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
חבר הכנסת זיסמן, אני בדרך כלל אדם אחראי.

עמנואל זיסמן (המערך):
נכון.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

יש לי תורה אחת שאני מאמין בה. לא תמיד אני מסתמך על העיתונות, אף-על-פי שיש לפעמים דברים נכונים בעיתונות. בדקתי, טלפנתי, דיברתי עם הגורמים, והם אמרו לי, שיש החלטה של האוצר ומשרד הבריאות וקופת-חולים לסגור. יכול להיות שבשל השיבושים בממשל, זה יתעכב, אבל זו החלטה. אי-אפשר להשאיר בית-חולים תלוי ועומד. כל גוף צריך לדעת דברים ברורים, או שסוגרים, ואז סוגרים, אבל אי-אפשר להשאיר אותו לא כאן ולא כאן.

ירושלים לא יכולה — ואתה מכיר את ירושלים טוב יותר ממני — בלי בית-חולים זה, שנמצא במרכז העיר ומטפל בנושאים אלה במשך 24 שעות כיממה. אני, כראש עיר במשך 11 שנה, נתקלתי רבות בכביה. היו באים אלי חולי נפש. אין דבר קשה מהנושא הזה.

לכן, הכנסת צריכה להידרש לנושא זה ולטפל בו. אלה אולי נושאים קטנים, אבל הם נושאים חשובים ביותר לחיי החברה שלנו.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יגאל ביבי. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת אליעזר מזרחי.

חבר הכנסת פארס, אני אציע שוב שירחיקו אתכם זה מזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, הוא מארח אותנו מהיום הראשון.

רפאל איתן (צומת):

אתה עושה פרוטקציה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני לא עושה פרוטקציה, חבר הכנסת איתן.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח לשמע ההערות שאמר ירדי חבר הכנסת ביבי בעניין בית-חולים זה, ומכל מיני כיוונים נשמע, שהנחונים האלה לא מדויקים כל-כך. אני אתייחס לחומרת הדבר, אם הדבר בכל זאת יקרה.

הכוונה לסגור את בית-החולים "טלביה" בירושלים טומנת בחובה סכנה כפולה ומכופלת הן לחולים החוסים בו, הן לעובדים והן בתחום המחסור החמור במיטות אשפוז שייווצר כתוצאה מכך.

ירושלים זקוקה כיום לכ-800 מיטות אשפוז, לדעת המומחים העוסקים בנושא. ומכיוון שבבית-החולים "טלביה" יש 300 מיטות, הרי הדבר יגרום למחסור במיטות ולמצוקה קשה לאלו הנזקקים לאשפוז.

יש בעיה חמורה בפני עצמה גם עם החולים החוסים כיום בבית-החולים. קשה לדעת מי יקלט אותם ולאן ילכו, כאשר מצוקת האשפוז והמחסור במיטות בבית-החולים לחולי נפש פוקדת גם את יתר אזורי המדינה. איני יודע מי יכול לקחת על עצמו את האחריות לכך, ש-300 אלו המאושפזים כיום בבית-החולים ישוחררו ויישארו ללא טיפול.

כפי שאמרתי, קיימת הבעיה החמורה של 200 עובדי

אני אומר זאת מבחינת הגישה הכללית. עם זאת, הנושא הזה הועלה לראשונה כאשר קופת-חולים העלתה אותו לקראת הדיונים על התקציב לשנת התקציב 1990/91. הוא עדיין נמצא על סדר-היום, אבל אין שום החלטה מחייבת ואין עדיין תוכנית ספציפית, לא לגבי סגירת בית-החולים וגם לא לגבי דרך הטיפול בחולים שצריך יהיה לאשפו אותם במסודות כאלה במקומות אחרים.

לכן אני מציע, בהסכמת המציעים הנכבדים, שהנושא הזה יועבר לוועדה. יופיעו שם נציגי קופת-חולים ויציעו את עמדתם. צריך לזכור, שזה בית-חולים של קופת-חולים, ומשרד הבריאות דורש ונאבק עם קופת-חולים מאבקים אדירים בדרישה להתייעלויות, לחסכונות ולביטול שירותים כפולים על כל מה שכרוך בכך.

על פני הדברים, ודאי שמשרד הבריאות יהיה מגוע מלומר לקופת-חולים: אל תעשו צעד שיש בו יעילות; ובלבד שהמשרד יהיה משוכנע שהאינטרס של המערכת הרפואית והצרכים של החולים יסופקו בצורה הולמת, על-פי הסטנדרדים המקובלים לגבי הצרכים הללו.

אני מציע שהנושא יועבר לוועדה. אתם תגישו את השגותיכם, יבואו אנשי משרד הבריאות, יבואו אנשי קופת-חולים, ואולי התוצאה של הכיור הזה תהיה הסכמה לגבי דרכי הטיפול בכעיה. עד כאן, אדוני היושב-ראש, ותודה לך.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זיסמן, אתה מוותר. בסדר. אני שואל את חבר הכנסת יגאל ביבי, אתה מסכים?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מזרחי, אתה מסכים?

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, זו הצבעה מס' 1. מי בעד העברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שההצעות לסדר-היום הועברו לוועדת העבודה והרווחה.

אשיב לך, ואז תוכל להגיד לי ככל העולה על רוחך, ואתה עושה את זה בדרך כלל, אפילו יותר ממה שצריך.

רבותי, באדמה הזאת, שעליה נמצא בית-החולים, היא במקום היקר ביותר בארץ. במרכז טלביה ירושלים, על שטח הראוי לבנייה. חלקה שייכת לקופת-חולים, חלקה למינהל מקרקעי ישראל וחלקה לכנסיה. אם ייוז בית-החולים למקום אחר, יהיה בזה גם השיקול הכלכלי הזה.

נוסף על כך, אם אפשר לקלוט את החולים האלה בבתי-חולים אחרים ולחסוך את כל הוצאות ההפעלה של מערכת גדולה ויקרה כזאת, זה בהחלט שיקול, שאני חושב שקופת-חולים חייבת לעשות אותו. אני לא יכול להגיד שזה שיקול מופרך.

רבותי, את החומר להצעה זו הגיחו לפני מומחי משרד הבריאות. אני סומך עליהם, הם אנשים מצוינים, אני מכיר אותם זה שנים. הם אנשים מצוינים בין שהם משרתים שר אחד ובין שהם משרתים שר אחר, הם משרתים את מדינת ישראל. השיקולים שלהם הם ממלכתיים.

אני רוצה לומר, גם כלי לדבר כרגע בתור מי שאחראי לנושאים הללו: אנחנו יודעים שיש לנו במדינת ישראל מצוקה, שהיא לא ייחודית למדינת ישראל, אבל היא בהחלט מצוקה של עלויות גוברות והולכות בתחום ההוצאה הלאומית לבריאות, כשאנחנו לא מסוגלים לספק שירותים כרמה ההולמת את הצרכים. הפערים הללו הם בעיה נוראה, המחייבת ארגון מחדש של כל המערכות הללו. כולנו מצפים לשמוע מה הוא פסק-דין של ועדת החקירה המיוחדת שמינתה הממשלה, העוסקת בנושאים הללו. אחרי זה תצטרך המערכת הזאת לעבור טלטלה אדירה.

לפי דעתי, אחד ממרכיבי הרפורמה שתצטרך להתבצע הוא בדיקה מחדש של כל מערך פריסת בתי-החולים. האזוריות, שהונהגה על-ידי משרד הבריאות כבר לפני שנים, היא נדבך חיוני בתפיסה הזאת של רפורמה ושל ארגון מחדש על בסיס של יעילות. שיקולי יעילות — אלה אינם מלים גסות, משום שהתוצאה של העדר יעילות היא בזבוז משאבים, הגורם לבסוף לכך שהחולים הם הראשונים שניזוקים. אנחנו זוכרים את הימים הקשים ההם שבהם הוציאו חולים, אנשים שהיו בחזקת שכיב מרע, הוציאו אותם מבתי-החולים בגלל השביתות הנוראות שעברו על המערכת הזאת בשנים האחרונות.

אני אפשר רק לקחת איזו גזרה מצומצמת אחת, לנתק אותה מההקשר הכולל יותר ולומר: רגע, למה אתם סוגרים פה בית-חולים? צריך לבדוק זאת על רקע כולל יותר. לא בדקתי את הנושא, לא עסקתי בו, אבל על פניו, אני לא יכול לבוא לקופת-חולים ולומר לה "לא" גם אם המערכות מספקות אלטרנטיבה לקליטת החולים בבתי-חולים אחרים, אפילו אם זה יהיה כרוך בפנינים מירושלים ובהעברתם למקומות אחרים.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת ביבי, ולך, ידידי חבר הכנסת מזרחי, שחלק מהחולים שנמצאים בבתי-החולים "טלביה" אינם ירושלמים. אם הם יאושפזו בבתי-חולים מחוץ לירושלים, לא יהיה הדבר בהכרח כרוך באי-נוחות גדולה יותר, בממוצע, מאשר במצב הנוכחי.

ז. הצעה לסדרהיום

המצב החברתי ושוויון ההזדמנויות לבני הארץ וקשרם לנושא העלייה

היורדים, ובהם מטובי בנינו, אשר מילאו כל חובותיהם לחברתם, למדינתם ולעמם.

רק תוך שילוב פעילות מדינית, חברתית וכלכלית כזאת נוכל לחנך, להסביר ולהבהיר לבנינו את ברכתה של העלייה; רק בדרך זו נוכל לגרום לכך, כי הדור הצעיר יאמין לנו בבואנו להטות לו כי העלייה היא חיובית, וכי היא תהיה לגורם אשר יטיב גם להם. בדיבורים ובמליצות שדופות לא נצליח. במישור זה המעשים, ורק המעשים, ידברו בעד עצמם.

ואשר לעלייה עצמה — וברצוני להתרכז בעליית יהודי בריית-המועצות, בלי לזלזל כהוא-זה בעולים הלא-רבים, לצערנו, המגיעים גם מארצות אחרות — גל העלייה הגואה המגיע אלינו מבריית-המועצות לא בא מאליה, הוא תולדה של מכלול זרמים עמוקים. בראש ובראשונה — מאבקם של יהודי בריית-המועצות עצמם, מאבק אשר לישראל ולשליחיה, והיתה לי הזכות הגדולה להימנות עמם, היה בו תפקיד של מאין רבי-עוצמה. למאבק זה הצטרפו יהודי העולם, ולאחר מכן עלה הנושא על סדר-היום הבין-לאומי והבין-מעצמתי. מובן שמאבק זה לא היה מצליח בלי השינויים הכבירים שהתחוללו ומתחוללים בבריית-המועצות עצמה.

כתוצאה מכל אלה החלו לאחר מלחמת ששת-הימים להיפתח סדקים במסך הברזל, שירד על היהודים מבריית-המועצות עוד לפני כ-70 שנה, וקילוחים של אלפים שגדלו לרבעות יהודים החלו לזרום החוצה. אך כמי שהיה עד לתהליך זה ופעיל בתוכו בעודו באבו, היה ברור לי, שאם ייפתחו השערים לרווחה, יתפכו הקילוחים לזרם אדיר.

יורשה לי לצטט כמה משפטים מספרי "בין הפטיש והמגל", שנכתב לפני כ-25 שנים, בשובי משליחות בת שלוש שנים מבריית-המועצות, כאשר העלייה היתה אז של כעשר מאות אלפים, בין חצי מיליון למיליון, ואם אני מעז ונוקב במספר זה, הרי אין בדעתי לומר, כי ככך יסתיים התהליך, מדובר בגל הראשון. עליית הגל השני תהיה תלויה בכך איך ייקלטו הראשונים, איך יתחשבו בישראל אל נישואי התעורבות ובניהם, ובעיקר איך יסתדרו בעבודה בעלי המקצועות, מה יהיה על אלפי הרופאים, המהנדסים והטכנאים, מה יהיה מצבם הכלכלי והחברתי של עולי הגל הראשון.

בשנות ה-70 וה-80 קלטה ישראל כ-150,000 יהודים, כאשר כמספר הזה נשרו לארצות אחרות.

עתה מגיע הגל הגדול שעליו חלמנו כאשר נדדנו בדרכים-לא-דרכים ובנתיבים נעלמים בקרב היהודים ברחבי בריית-המועצות. איך ייהפך הגל הזה לברכה ולא לקללה לארץ? עד כה נספגים אלפי העולים של ראשית שנות ה-90 בתוך הספוג הגדול של כלכלת ישראל, והבה נזכור כי בשנות ה-50, כאשר עלה המיליון הראשון, כמעט שלא היה בסיס לקליטה, והעלייה עצמה בנתה בייסורים רבים, ותוך הזרמת הון מבחוץ, את כלכלת ישראל. אך אני משוכנע כי הספוג הקיים יגיע לנקודת רוויה בתוך זמן קצר ביותר.

ממשלת ישראל חייבת, כבר היום, לתכנן ולהתחיל לבצע, בעזרת הון פרטי וציבורי, בניית מגורים במקומות ובאזורים שהיא תבחר. הדרישות, שימומנו בעיקר בהון ציבורי, צריכות, חייבות, להיות דירות צנועות מאוד. איננו צריכים לבנות

היור"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדרהיום מס' 2916: המצב החברתי ושוויון ההזדמנויות לבני הארץ וקשרם לנושא העלייה — מאת חבר הכנסת אריה אליאב. בבקשה, אדוני.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המוסד לביטוח לאומי, מכוני מחקר וסקרי דעת הקהל מתריעים בימים אלה וזועקים מעל כל גגות התקשורת על חומרת האבטלה, על הירידה שאינה פוסקת ועל גישות של ניכור ותסכול בקרב שכבות רבות באוכלוסייה, ובעיקר בקרב חילים משוחררים ונוער.

אני מציע לחברי הכנסת שלא להסתמך רק על נתונים סטטיסטיים יבשים, אלא להסתכל על ובתוך סביבתם הקרובה, לעתים האינטימית ביותר. ישאל כל אחד מאתנו את עצמו: האם במשפחתי יש צעירים שירדו או המוכנים נפשית לעזוב את הארץ? האם אני מכיר אישית צעירים יוצאי צבא המהלכים בטלים מעבודה? האם ברחובי, בשכונתי, בפרברי, בקיבוצי או במושבי יש יורדים? יש מובטלים? יש מנוכרים ומתוסכלים? תשובתי שלי היא — יש ויש.

אני מכיר אישית ושמית מובטלים הנכללים בתוך המספר המכביע של כ-140,000 נפש. אני מכיר אישית ושמית רבים מבין מאות אלפי אנשי המושבות הישראליות הענקיות בלוס-אנג'לס, בניו-יורק, ואיפה לא?

אם ברצוני לדון היום על העלייה הבאה עלינו לטובה ולברכה, אני חייב לדבר גם על החיים וההון של בני הארץ הזאת ועל מצבם.

לא תהיה, לא תוכל להיות קליטה הגונה, אנושית וייחודית של העולים בלי שישיראל תעלה בריזמית על דרך חברתית וכלכלית, שבה היא תוכל להתמודד ולפתור את בעיות האבטלה והירידה, האוכלות ומכרסמות בחיינו בכל פה. אם המשק לא יגדל ויצמח, אם לא יורחבו מפעלים קיימים ויוקמו חדשים, אם מוסדות החינוך והרפואה, המחקר והמדע לא יפתחו את שעריהם לבני הארץ הזאת — לא תהיה קליטה בריאה של העולים. נהפוך הוא: תתפתח — כבר מתפתחת — מרידות קשה, אולי קשה מנשוא, בקרב רבים מאוד מצעירי ישראל. תחושות קיפוח אמיתיות או מדומות תהיינה לרוץ לכל תהליך קליטה, והן עלולות לפגוע גם בעלייה עצמה.

תחושות כאלה אינן ממוקדות רק בנושא העבודה והתעסוקה. הן גולשות לנושא כאוב לא פחות, נושא הדירור. חייבים לתת לבני הארץ הזדמנות שווה והוגנת להגיע לקלות גג, לדירה, אם ברכישה בתנאים סבירים, אשר יאפשרו לרוכשים לנשום, ואם בהשכרה. כל זאת כדי שיוכלו להתחיל, לאחר שירותם, להקים את משפחותיהם ולבנות את עתידם.

וחשוב, אולי חשוב מכול, הוא המהלך לקראת שלום. לא שלום-אינסטנט, כי אין כזה, אך אנו חייבים לתת תקווה לבנינו כי יראו את השלום מסביבם, וכראש ובראשונה עם הערכים הפלשתינים, עוד בחייהם, וכי כימיהם ובעולמם תפסיק החרב לאכול. לי אין כל ספק, כי חוסר התקווה לשלום הוא גורם כבד-משקל, אולי הגורם המכריע, בשיקוליהם של רוב

עוצמה לקראת שלום, תוך פשרה עם הערבים; שלום אשר יאפשר לנו ולשכנינו לרכז ולמקד את כל מאמצינו וכווחותינו לבניין אזור של שלום טובה ובזכרה חיים חן חסד ורחמים.

כבוד היושב-ראש, תרשה לי לומר מלה אישית לכבוד שר הקליטה, שלא היה בתחילת דבריו, ולכן לא פתחתי בכך. ראשית, אני מברך אותך מקרב לב עם סיום תפקידך.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא עדיין לא סיים תפקידו.

אריה אליאב (המערך):

שר הקליטה, כאשר הוא יסיים את תפקידו — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

תברך אותו אז. הוא עדיין לא סיים את תפקידו.

אריה אליאב (המערך):

חן לי לומר שני משפטים.

ראשית, אני מברך אותו על הצעד שהוא עשה, מפני שאני עמדתי לפני שנים בפני צעד דומה, כאשר לא יכולתי מבחינה עקרונית לחיות בתוך המפלגה שהייתי בה. אני מבין לנפשו.

עמנואל זיסמן (המערך):

אבל אתה חוזרת.

אריה אליאב (המערך):

יכול להיות שגם הוא יחזור. אבל זה היה עניין עקרוני.

אני מבין לנפשו של כבוד שר הקליטה, הרב פרץ.

הערה שנייה היא, שכאשר הקימו את משרד הקליטה, שאתה זכית וזוכה לעמוד בראשו, הכוונה היסודית הייתה דומה-זה לזו שאתה אמרת — שממשלת ישראל תעסוק בכל הנושאים הנוגעים לעולה מרגע שיציג את כף רגלו במדינת ישראל, והיא תהיה מעין משרד-על החולש על משרדים אחרים העוסקים באותו נושא. וגם הסוכנות לא רק תעמוד בקשר, אלא תהיה מה שקוראים בצבא ת"פ — תחת פיקוד — שלו. אני מצטער מאוד על שבמשך השנים נחבזה הקונצפציה הזאת וניטלו מן המשרד שאתה עומד בראשו סמכויות, כוח ושיניים. אני מקווה מאוד שבעתיד תקבל המחשבה הזאת תוקף חדש וחינוניות חדשה.

אני מברך אותך בכל טוב ובהצלחה בכל מעשה ידיך.

תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אליאב. ישיב השר לקליטת העלייה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני להודות לחבר הכנסת לובה אליאב על דבריו הכנים, שאותי הם ריגשו. אני מודה לך מאוד. מעל בימה זו בדרך כלל נאמרים דברים בסגנון אחר, במגמות אחרות. טוב שמדי פעם כפעם נשמעים גם דברים מלב אל לב.

שמעתי בשנים לב את הדברים של חבר הכנסת לובה אליאב בנושא קליטת העלייה. צדק חבר הכנסת לובה אליאב באומרו שבעיית-הבעיות היא תעסוקה. עם הבעיה הזאת אנחנו צריכים להתמודד. נושא הדיוור הוא בעייתי, אבל אני מניח שיקל יותר למדינת ישראל להתמודד עם נושא הדיוור.

כבר אמרתי, בהשיבי על הצעות לסדר-היום לפני כן, שיש להבחין בין הקליטה בשנה הראשונה לבין הקליטה בתום

מעברות פחונים, בדונים ובלוקונים, אך בשיטות מודרניות יש לתת לעולים את המינימום שבמינימום; שני חדרים ונוחיות הם לדעתי האופטימום שתוכל המדינה לתת.

בעיית הדיוור היא הקלה יחסית. בעיית-הבעיות היא התעסוקה. על פתרונה, או אי-פתרונה, יקום אך, חלילה, ייפול ויקרוס כל מפעל הקליטה. מול ההרכב המקצועי של העולים, על האלפים הרבים של הרופאים, המהנדסים, המורים ואנשי המדע, נצטרך לתת תשובות מאוד לא-שגרתיות. הממשלה תהיה חייבת, לא תהיה לה שום ברירה, אלא לייצר וליצור עבודות יזומות גדולות, לא נוסח שנות ה-50, כאשר כל מה שהיה לנו להציע היו עבודות סיקול ונטיעת עצים. עבודות יזומות בשנות ה-90 פירושו הפניית עולים בעלי מקצוע מתאים פחות או יותר למגזרים פרטיים, ציבוריים וממשלתיים, אשר יקלטו אותם בתחומיהם, וזאת מחוץ ומעבר למערכת הרגילה שתקלוט את בני הארץ. העבודות היוזמות הללו יהיו מעין "מעברות מקצועיות ואקדמיות" ששכר עובדיהן בשנים הראשונות לא יוטל על מעסיקהם, אלא על הממשלה ועל הסוכנות, ולא יהיה חלק ממערכת השכר הקיימת. זה יהיה שכר מינימום אשר בו יוכלו לעמוד המעסיק והמשק. נראה לי כי רק בדרך זו — והיא דרך ייסורים — תוכל ישראל לקלוט במהירות את כוח העבודה והידע העצום האגור בתוך העלייה הזאת.

את ההון הגדול נצטרך לדרוש ראשית כול מעצמנו, על-ידי מערכת היטלי חובה ורשות, וכן מיהודי התפוצות, ועל-ידי מלוות מארצות-הברית ומארצות אחרות.

אם נלך בדרך קשה זו, יפעלו גם כוחות השוק החופשי, אשר לאט לאט יתפסו את מקום היוזמה הממשלתית בנצלם את הרחבת המשק. אך, לדעתי, בלי הכוונה ממשלתית כיום עלולים כל מנגנוני השוק הזה להיעצר, כי הספוג המשקי פשוט יהיה רווי וחסום.

גם נושא קליטת העלייה קשור ללא הפרד בהתקדמות לשלום, לא רק מפני שהעולים שואפים בכל נפשם ומאד לשקט ולנורמליות, אלא מפני שישיראל, אשר אינה עולה על דרך השלום, תסתום בפניה את העזרה המסיבית וזרימת ההון, שבלעדיהן לא נוכל לעמוד במשימה.

נושא העלייה והקליטה דורש עתה מאמץ תכנוני וביצועי גדול מאוד. הוא זקוק לכוח משימה מעולה ורב-תכליתי אשר יתמודד עם האתגר. הואיל וברור כי דרכי העלייה והקליטה תהיינה רבות-תחתיתים, ואין דרך אחת אלא לקנות אותן בייסורים, מחייבת הדרך הזאת את מוביליה גם לדוגמה אישית — פשטות הליכות והצנע לכת. לא נוכל להטיף ממרומי קרת לעולים, וגם לא לבנינו, כי עליהם לעבור שבעה מדורי קושי והידוך תורה ולדרוש מהם סבלנות ועוד סבלנות, אותה מלת קסם, ורגו שבה השתמשנו מול עולי שנות ה-50. את זאת נוכל לדרוש רק אם אנו עצמנו, נבחר העם ומנהיגיו, נשמש כדוגמה, נטיל על עצמנו מצוות-עשה קשות ולעיתים מרות ודרכי צנע, ונצמד במעלה הדרך הזאת אל העולים ועם העולים.

רק אז יאמינו לנו גם בנינו, כי בעלייה צפונה גם ברכה להם, כי היא לא תהיה להם לרועץ ולבלם בהתקדמות בחברה.

עלינו גם להבהיר לאזרחי ישראל הערבים, ולעולם הערבי, כי הקליטה אינה זקוקה לקילומטרים נוספים, וכי כדי לקלוט אותה בגליל ובנגב, אין אנחנו צריכים להפקיע אף לא דונם אחד.

בעתיד העלייה תלוי גורלה של ישרא: וגם ביטחונה ושלומה. רק עם קליטת עלייה נכונה תוכל ישראל לצעוד ביתר

ייתר. כך עוד לפני כל תמריץ שהוא העולים כבר משנים לאט לאט את פני התמונה. הנתונים שנתי כרגע הם הנתונים העכשוויים. לפני חודשיים-שלושה חודשים היתה התמונה אחרת. אז הגיעו למרכז-הארץ למעלה מ-60% והתמונה היתה שונה.

אמיתי שהדרך לשנות את התמונה, כפי שחבר הכנסת אלי דיין שואל, היא על-ידי מתן תמריצים. נוכחנו לראות שתמריץ, אפילו לא משמעותי, מבחינת העולים מרוסיה הוא מאוד משמעותי. לצערנו הרב, העלייה היום מרוסיה, כפי שאמר חבר הכנסת לובה אליאב, היא עיקר העלייה. העלייה הזאת אומנם עשירה בכנסים רוחניים, אומנם עשירה במיומנות מקצועית, כ-70% מקרב סקטור דורשי העבודה של העלייה הזאת הם אנשים בעלי מקצועות חופשיים ואקדמיים: כ-70% שום עלייה לא הביאה עמה למדינת ישראל מאגר ידע כה אדיר כמו העלייה הזאת. היה מי שחישב והגיע למסקנה — הדברים התפרסמו בעיתונים — שהעלייה הזאת תשקיע במדינת ישראל לפחות 2.5 מיליארדי דולר בעצם העובדה שהיא מגיעה לכאן. שכן, בכל סטודנט המדינה משקיע סכומים לא קטנים, סכומים גדולים מאוד. האנשים האלה, עם הידע שלהם, הם מביאים למעשה יותר ממה שהמדינה משקיעה בהם — הם משקיעים במדינה. לכן, זו בהחלט עלייה ברוכה מאוד.

העלייה הזאת עשירה בכנסים רוחניים, במיומנות מקצועית, אבל היא דלה בכנסים חומריים, בכנסים כלכליים. לכן תמריץ כלשהו משפיע עליהם לשנות כיוון. הנה, למשל, מסלול הקליטה הישירה, כידוע לכם, בנוי על שלושה שלבים. השלב הראשון הוא שלב של בית-מלון לשבועיים, שלושה שבועות. השלב השני, העברה לדירה בשכר דירה, כאשר משרד הקליטה נותן להם סל קליטה; למשפחה בת שלוש נפשות — כ-22,000 שקל בשנה. השלב השלישי הוא העברה לדירה קבע בסיוע משכנתה של 37,000 דולר.

נוכחנו לראות שבשלב הראשון, בשלב בית-המלון, קרה לנו מה שקרה לסוכנות בנושא מרכזי קליטה: וירא מנוחה כי טוב, ויט שכמו לסכול. ראו שבית-מלון זה דבר נעים, נוח וטוב, במקום לשהות בו שבועיים או שלושה שבועות — הנה למשל באשדוד, חבר הכנסת אפרים גור יודע זאת, התנחלו בבתי-מלון לשלושה, לארבעה חודשים, והיו מקרים שהתנחלו בבתי-מלון אפילו שמונה חודשים, כאשר משרד הקליטה מממן את האירוח שלהם בבתי-המלון. כשראינו שהמצב הולך ומחמיר, החלטנו לשנות את השיטה ואמרנו: לכל עולה שמגיע, אנחנו נותנים פר-ראש 1,000 שקלים עבור בית-מלון. ואמרנו לעולה: אחת יכול ללכת לבית-מלון ולהשתמש ב-1,000 השקלים, ככל שזה יכסה לך ימים, או לשים את הכסף בכיס וללכת לקרובי משפחה. הפלא היה, שבתוך יומיים-שלושה ימים — חסל סדר בבתי-המלון. וכל בעלי בתי-המלון התחילו לטלפן אלינו ולשאל, מה קרה, האם נפסקה העלייה, מדוע לא באים עולים. רואים מכאן שתמריץ, אפילו לא משמעותי, יש בו כדי לשנות.

צד לי לומר, שלא נענינו די הצורך על-ידי האוצר כדי לתמרץ את ההליכה לעיירות הפיתוח. אבל, לפני כחודש ימים זכינו לתמריץ כלשהו. אנחנו דרשנו כל הזמן מהאוצר לעודד את משרד השיכון להתחיל לשפץ את אלפי הדירות הציבוריות הפזורות בעיירות הפיתוח ולהעמיד אותן לרשות העולים. ואכן משרד השיכון שיפץ, ומשפץ, מאות דירות ציבוריות בעיירות הפיתוח. דרשנו מהאוצר, שעולה שילך לדיוור הציבורי בעיירות הפיתוח ישלם שם את שכר הדירה הריאלי בעלות של 100 עד 150 שקלים לחודש, אבל לעומת זאת הוא יקבל לכיסו את מלוא עלות שכר הדירה, דהיינו את כל 575 השקלים. האוצר

השנה הראשונה. הקליטה הראשונה, של השנה הראשונה, ברוך השם, מצליחה מעל ומעבר לכל צפי, גם שלנו גם של הגופים האחרים. לפני כחודש וחצי באו אלי למשרד ראשי הסוכנות וראשי ההנהלה הציונית, מר מגדל קפלן, מר שמחה דיניץ, מר אורי גורדון, גזבר הסוכנות מאיר שטריי, מנכ"ל הסוכנות נתיב, והם עצמם אמרו לי שהם עוקבים בצורה יסודית אחר מסלול הקליטה הישירה שמשרד הקליטה מנהל. הם באו פשוט להודות לנו על ההצלחה הבלתי רגילה, שהם עצמם לא ציפו לה ולא חשבו עליה. אני אומר את הדברים כדי להראות, ברוך השם, שכל הגופים מודים שהמסלול הזה מוכיח את עצמו.

הבעיה, כפי שאמרתי, תהיה בשנה השנייה, כאשר העולה עשוי להיקלע לדילמה קשה מאוד. ההקצבה לעלות שכר הדירה תרד. אמרתי, בשנה הראשונה העולה מקבל עלות שכר דירה של 575 שקל למשפחה. בשנה השנייה ההקצבה עבור שכר הדירה תרד ל-375 שקל, משתי סיבות: א. לממשלה אין כוח לתת תקציב גבוה גם בשנה השנייה והשלישית: ב. יש כאן גם מחשבה לעודד את העולה שלא להישאר תלוי על צווארה של המדינה, אלא לצאת ולחפש לעצמו תעסוקה בכל דרך שהיא. שכן, כולנו בוודאי יודעים, שעולה שאין לו תעסוקה, לא זו בלבד שיש לו בעיה כלכלית, אלא בראש ובראשונה יש לו בעיה של קליטה: הוא לא מבד שורשים, הוא לא מרגיש את עצמו שייך, הוא לא מרגיש את עצמו חלק אורגני מן המדינה הזאת. לכן בשנה השנייה ההקצבה עבור עלות שכר הדירה תרד, כדי לעודד את העולים לצאת ולחפש לעצמם פרנסה.

אז יתייצב העולה בפני הבעיה — מה הלאה? לקחת את המשכנתה ולקנות דירה — הוא לא יוכל. המשכנתה מגיעה במקרה הטוב ל-50% מעלות הדירה: המשכנתה היא כשיעור של 37,000 דולר ואילו מחיר דירה במרכז הארץ מגיע ל-60 — 70 — 80 אלף דולר במקרה הטוב. ברעננה המחירים הרבה יותר גבוהים, וכן במקומות אחרים.

לכן, המדיניות של משרד הקליטה היא לעודד את העולים להצפץ ולהדרים: לעודד את העולים להגיע לפריפריה הקרובה, אינני מדבר על הפריפריה הרחוקה. בשלב זה אני לא מדבר על אילת ולא על קריית-שמונה, אבל אני בהחלט מדבר על אשקלון, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המעריך):
באילו אמצעים?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
אני בהחלט מדבר על אשקלון, על אשדוד, על באר-שבע, על ערד, על שדרות, על כרמיאל, על מגדל-העמק, על קריית-גת, על צפת, על נצרת-עלית, על הקרית באזור חיפה.

באילו אמצעים? ישבנו פעמים רבות עם אנשי האוצר ואמרנו, שהדרך היחידה לעודד הצפנה והדרמה של העולים היא מתן תמריץ.

דרך אגב, נכון לשעה זו מפת ההתפרסות של העולים היא כזאת: למרכז-הארץ מגיעים 56% מקרב העולים. לחיפה, לקרית-לוצפון מגיעים 29% מהעולים: לחיפה בלבד מגיעים 45% מאותם 29%, כלומר, כ-50% מקרב כל אלה שמצפינים מגיעים לחיפה. לירושלים וסביבותיה מגיעים כ-10%. לצערי הרב, המגמה מראה שפחות ופחות באים לירושלים. לבאר-שבע והדרום מגיעים בסביבות 5%.

לאחרונה הרגשנו שיש מגמה טבעית בקרב העולים להצפץ ולהדרים, שכן עלות שכר הדירה במרכז-הארץ גבוהה

לגרום לכך, שתהיה הפקעה של אדמות של הערבים. אתה מדבר עכשיו על כך, שהעולים צריכים ללכת צפונה ודרומה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת נפאע, יש אדמות מדינה. למה לעורר דברים?

אלי דיין (המערך):

לא צריך להפקיע שום דבר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

חבר הכנסת נפאע, אני רוצה לומר לך דבר מעניין. כאשר הדגיש חבר הכנסת אליאב את הדבר הזה, שאנחנו יכולים לקלוט כאן מיליוני עולים בלי להצטרך לשום קילומטר נוסף, אמרתי בלבי: אני ארשום זאת על לוח לבי כדי לחזור על הדברים האלה. חשוב מאוד מאוד לחזור ולהדגיש זאת. ולי אין שום צל של ספק שיכולים לקלוט עוד 5 מיליוני יהודים בישראל בלי שנצטרך אף לא מטר נוסף אחד וכלי להפקיע אף לא מטר אחד מאדמות ערביות. חלילה וחס, אין לנו שום מחשבות לפגוע בזכותו של המיעוט הערבי ולא בשכנים שלנו, מדינות ערב; חלילה וחס. ובכלל, היום התפתחה השיטה של בנייה לגובה. מי צריך בכלל קילומטרים? היום, כשמפעלי תעשייה בעלי עוצמה אדירה מצמצמים לשטחים קטנים בשל ההתפתחות הטכנולוגית הגדולה, מי צריך בכלל לשטחים? לא זקוקים לכך. לכן, חבר הכנסת נפאע, תוכל להמשיך לישון בשקט, ותוכל להתנדב לקליטת העלייה מתוך ביטחון, שלא יבולע לשום מיעוט, לא בישראל, ובחודאי גם לא לשכנים שלנו. ואני מודה באמת לחבר הכנסת אליאב שהדגיש זאת; אתה עוד תשמע אותי משתמש בדברים שלך.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ברשות היושב־ראש, אני מבקש לשאול את כבוד השר פרץ. אדוני השר, אני מבין על הדברים שאמרת, כאשר ניסית להרגיע את חבר הכנסת נפאע ואת הציבור הערבי. אבל רק אתמול התבטאת בחריפות, בצורה קשה ביותר, כשגילית עמדה קיצונית ביותר נגד הציבור הערבי ונגד כל חברי הכנסת הערבים שיושבים כאן.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

חס וחלילה. אני מבקש ממך — — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אמרת דברים קשים ביותר. אני מבקש שחסידי אותם, או שתחזרו בך ממה שאמרת, אם לא התכוונת למה שאמרת, כי אמרת דברים מסוכנים ביותר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

לא אמרתי שום דבר מסוכן. אמרתי עובדות כהווייתן. אש"ף חרט על דגלו השמדה של מדינת ישראל. אינני מקבל, שממשלה בישראל תקום בתמיכה של מי שתומך במוצהר באש"ף. אינני מתבייש כמה שאני אומר. אני מתייצב מאחורי כל מלה שאמרתי, ואני מודה לך מאוד על שנתת לי את ההזדמנות לומר את הדברים שוב.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

האם אתה יודע על מישור בבית הזה שאומר שהוא תומך באש"ף? אתה צריך להבדיל בין מי שאומר, שהוא תומך במשא"ומתן עם אש"ף כנציג של הפלסטינים, לבין מי שאומר שהוא תומך באש"ף. עד כמה שאני מכיר את חברי הכנסת הערבים, את הציבור הערבי, אין מי שאומר שהוא תומך באש"ף כארגון. אנחנו תומכים במשא"ומתן בין ממשלת ישראל לבין אש"ף כנציג של הפלסטינים.

נענה לנו, ואכן כל הדירות ששופצו עליידי משרד השיכון אוכלסו בתוך ימים עליידי עולים מברית־המועצות, בכל מקום שבו שופצו דירות. מפני שהתמריץ הזה, לחסוך 425 שקלים לחודש שנשארים אצל העולה עצמו, בהחלט דרבן אותם ועודד אותם להצפין ולהדירם.

עשינו חשבים, שעל־פי השיטה הזאת משפחת עולים בת שלוש נפשות תוכל לחסוך לעצמה כ־9,000 שקלים לשנה. אם נביא בחשבון את דמי בית־המלון שהעולה יחסוך וייקח לעצמו, את דמי התיכון שהעולה ייקח לעצמו ואת הפרשי שכר הדירה שייגיעו לעולה, הרי משפחה בת שלוש נפשות תוכל לחסוך כ־9,000 שקלים לשנה. משפחה גדולה יותר, תוכל לחסוך יותר, כ־10,000—11,000 שקלים. וכך, עליידי תמריצים, נוכל לעודד את היציאה ממרכז הארץ ואת הליכתם של העולים לעיירות הפיתוח.

לדעתי, חשוב ער מאוד לפתח ולעודד את המגמה הזאת מכמה וכמה סיבות שכבר אמרתי אותן בעבר: א. כדי לעזור לעולה שלא להיקלע לבעיה בשנה השנייה. העלה זאת כאן לפני כן חבר הכנסת עמור, ראש המועצה המקומית מגדל־העמק. אלה שיצפינו ויודימו לא ייקלעו לדילמה של השנה השנייה; ב. כולנו יודעים, שכדי שעולה ייקלט היטב בארץ הוא זקוק לדירה, הוא זקוק לתעסוקה, כפי שאמר חבר הכנסת אליאב, אבל לא פחות, ובמידה מסוימת אולי יותר, הוא זקוק לקליטה חברתית חמה.

העולים שבאים מרוסיה באים ממש מפלנטה אחרת, בכל המובנים. כל המושגים שלהם שונים תכלית שינוי מהמושגים בארץ. למשל, בימים אלה הם כלל וכלל לא תופסים מה קורה בכנסת; הם אינם קולטים. מסבירים להם מה קורה, אבל הם אינם קולטים. המושגים שלהם על ממשל, על שלטון, על דמוקרטיה, הם אחרים לגמרי. לכן, כדי שייקלטו הם זקוקים לקליטה חברתית חמה, לבבית, אמיתית. ובאמת, אלה שמגיעים לעיירות הפיתוח, ליישובים בפריפריה, שם יש להם קבלת פנים חמה ולבבית מאוד. ראשי עיירות הפיתוח מצפים לעלייה הזאת כצפות לאוויר לנשימה, שכן הם יודעים כמה העלייה הזאת יכולה לתרום לשינוי כל מערכות החיים ביישובים בפריפריה.

אליהו בן־מנחם (המערך):

השר פרץ, לא רק בעיירות הפיתוח וביישובים בפריפריה מקבלים אותם כך. גם בשכונות. גם שם מקבלים אותם יפה מאוד.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

תודה על ההערה. אני מוסיף שגם בשכונות, נכון. אני יודע שבשכונות התקווה, למשל — — —

אליהו בן־מנחם (המערך):

ובכפר־שלם.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

נכון, גם בכפר־שלם, בכל מקום קטן הם מתקבלים בתשומת לב מיוחדת, בהתלהבות מיוחדת. סיירתי לא מזמן בכפר־שבע וראיתי את ההיערכות היוצאת מגדר הרגיל של עיירות באר־שבע לקליטת העלייה, את הטיפול שלהם, את הליויי שלהם ואת החום שהם נותנים.

גם מהסיבה הזאת אני סבור שעלינו לחפש כל דרך לפזר את העלייה צפונה, דרומה, ולשכונות, כפי שנאמר כאן.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר, חבר הכנסת אליאב אמר, שהעלייה לא צריכה

באילו אמצעים? ישבנו פעמים רבות עם אנשי האוצר

היו"ר נ' מסאלחה:

יפה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
גם יהודים אומרים את זה, גם שרים אומרים את זה. אתה
פוסל אותנו ולא פוסל את היהודים? איזו גישה זאת?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד השר אמר שהם נציגי אש"ף — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

כבוד השר, אני חושב שההבדלה של חברי הכנסת
דראושה ונפאע היא חשובה מאוד. הם מבדילים בין תמיכה
באש"ף לבין תמיכה במשא-ומתן עם אש"ף, וזה יכול להיות
לגיטימי. אם כבוד השר רוצה להעיר על דבריהם, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני מודה לך, חבר הכנסת דראושה, על ההערה שלך.
קודם כול, כשאמרתי אתמול מה שאמרתי, לא התכוונתי לפגוע
בציבור הערבי, מפני שאני יוצא מנקודת הנחה שהציבור הערבי
במדינת ישראל אינו תומך באש"ף. לכן הקפדתי בלשוני — לא
הזכרתי את המלה "ערבי", אמרתי "תומכי אש"ף" — ואני
רוצה לפחות להיות כטוח שהציבור בישראל איננו תומך
באש"ף. אתם מבחינים בצורה זוהירה בין תומך באש"ף לבין
משא-ומתן עם אש"ף, אני, לצערי הרב, לא יכול לקבל את
ההבחנה הזאת, מפני שברגע שאתה אומר שאתה מוכן לשאת
ולתת עם אש"ף פירושו של דבר, ראשית כול, שאתה מכיר
בגוף שנקרא אש"ף, אף שהגוף הזה חרת על דגלו השמדה של
מדינת ישראל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זאת אומרת, שאתה פוסל כל מי שדוגל במשא-ומתן עם
אש"ף? גם השר שחל, גם השר ויצמן, גם חברי כנסת מסיעת
המערך, שהם בעד משא-ומתן עם אש"ף, גם אלה שנמצאים
בסיעות ר"צ ומפ"ם, שאומרים שהם בעד משא-ומתן עם
אש"ף? אתה פוסל את כולם?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה, הבהרת את עצמך.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני, חלילה, לא פוגע בציבור הערבי, לא פוגע בנציגי
הציבור הערבי. אתה יודע, חבר הכנסת דראושה, את יחסי, לא
מהיום ולא מאתמול, לציבור הערבי בכלל, ואני אומר את זה
כמלוא הכנות, אבל אני לא גורס משא-ומתן עם אש"ף ואני לא
גורס הכרה באש"ף, ובעיני מי שמכיר באש"ף ומוכן לנהל
משא-ומתן עם אש"ף בצורה זו או אחרת הוא עצמו תומך
באש"ף, גם אם הוא לא מודה בכך, אבל זו זכותו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני יכול להתערב כאן, זה לא נכון מה שאתה מפרש. כל
מה שאמרתי, זו זכותך, אבל לבוא ולהגיד שמי שהוא בעד
משא-ומתן — אני לא מגלה דעה אישית — כאילו הוא תומך
במטרות אש"ף, אני חושב שזה דבר — — —

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
לא אמרתי "במטרות אש"ף".

עמיר פרץ (המערך):

אם ננהל מחר משא-ומתן עם סוריה נהפוך לתומכי סוריה?
אם ננהל משא-ומתן עם מצרים, אנחנו תומכי מצרים?

היו"ר נ' מסאלחה:

זו עמדת השר.

אלי דיין (המערך):

נחזור לנושא הקליטה. זה יותר חשוב. בוא נחזור לקליטה,
לקליטה בשכונות.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

נחזור לנושא הקליטה. המדיניות שלנו במשרד הקליטה
— אני מסכם — היא לעודד פיזור בעיירות הפיתוח —
צפונה, דרומה — לעודד עלייה לירושלים, בהחלט, ואין ספק
שתהיה ברכה גדולה — — —

אלי דיין (המערך):

קפלן אמר: במרכז-הארץ.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני מחיתי על הדברים האלה. אני מחיתי במלוא העוז נגד
הדברים של קפלן.

אלי דיין (המערך):

אני מודה לכבוד השר.

שושנה ארבלי-אלמוזלנו (המערך):

הוא אומר את זה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני אומר את זה כל הזמן.

כמובן, אשמח מאוד אם נצליח לעודד הפנייתם של עולים
לשכונות. מפני שאני מאמין שהעלייה הטובה הזאת, אם היא
תגיע לשכונות מסוימות, כמו כפר-שלם, כמו שכונת התקווה,
היא תביא אתה רוח חדשה, היא תעורר גם את החיים
התרבותיים במקום, גם את מוסדות ההשכלה במקום, גם את
חיי התעשייה במקום, ואני תומך בהחלט בכל תמריץ שמשרד
האוצר ייתן לנו כדי לעודד הגעת עלייה גם לשכונות.

אני מציע להעביר את כל הנושא לוועדת העלייה והקליטה
של הכנסת.

חבר הכנסת דראושה, אתה לא צריך להיפגע מדברי, אין
לי כוונה לפגוע, חלילה וחס, בחברי הכנסת הערבים, אבל
זכותי להתנגד במלוא העוז לכל משא-ומתן ישיר עם אש"ף.

היו"ר נ' מסאלחה:

בוודאי, תודה, אדוני השר.

חבר הכנסת אריה אליאב, אתה מסכים להעביר את הנושא
לוועדת העלייה והקליטה?

אריה אליאב (המערך):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 2. מי בעד אישור ההצעה
והעברתה לוועדת העלייה והקליטה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה

והקליטה נתקבלה.

ח. הצעת חוק אזורי ייצור לייצוא חופשיים, התשמ"ט — 1989 * (הצעת חבר הכנסת ע' פרץ)

מתמודדת התמודדות קשה על יצירת תעשייה — על-מנת ליצור הזרמה חדשה של אוכלוסייה.

אני מבקש מחברי, חברי הכנסת, לאשר את החוק.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
צריך להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.

עמיר פרץ (המערך):
לוועדת הכלכלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, כבוד שר התעשייה והמסחר, משה נסים, היה צריך להשיב, אבל הוא לא נמצא בבניין — בדקתי זאת. לכן אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד אישור הצעת חוק קכ"ט והעברתה לוועדת הכלכלה? מי נגד? זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 17

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק אזורי ייצור לייצוא חופשיים, התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

ט. הצעה לסדר-היום

עמדותיה של מפלגת העבודה לגבי בעיית ירושלים ורמת-הגולן

איה-הבנות, דיכור וברבור, שיש בהם כדי לפגוע, כאמור, לא רק במפלגת העבודה אלא בעמדותיה של המדינה. כי אם מטעמה של מפלגת העבודה אין הדברים נשמעים בצורה כהירה, מה יגידו אזובי הקיר? לכן חשבתי שכדאי לומר את הדברים בצורה משמעותית היום.

מפלגת העבודה מעולם לא נהגה על-פי עמדות קיצוניות, בלתי-ריאליות או בלתי-הגיוניות, אבל מעולם — עד ימינו אלה, ואני מקווה שכך יהיה גם להבא — היא גם לא קיבלה תכתיבים, לא של הערכים ולא של אחרים, אם נדמה היה שתכתיבים אלה פוגעים בעניינה של מדינת ישראל או בביטחונה.

דרכה היתה תמיד — ואני רוצה לומר, שאני מקווה כי היא תמשיך להיות כזאת — דרך שאת יסודותיה הניח דוד בן-גוריון, שמצד אחד היה בו מקסימליזם ציוני ומצד שני — ריאליזם מדיני. מעולם הוא לא הסכים שנקבל תכתיבים של אחרים, גדולים וטובים ככל שיהיו, אך גם מעולם לא שגה בדמיונות ולא קבע מטרות שלא ניתן להשיגן.

כוחה של מפלגת העבודה היה גם בכך, שהיא היתה צירוף של מקסימליזם ציוני וריאליזם מדיני, אבל גם בכך שהיתה לה

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק קכ"ט, הצעת חוק אזורי ייצור לייצוא חופשיים, התשמ"ט — 1989, של חבר הכנסת עמיר פרץ. בבקשה.

אלי דיין (המערך):
איפה הממשלה? אין ממשלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
יש ממשלה. אין נציג ממשלה.

עמיר פרץ (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אסתפק בדברים קצרים מאוד היום, מכיוון שמטנתי אינה לנאום אלא להעביר את החוק, והעובדה ששרי הממשלה אינם נוכחים כאן אינה מורידה כהוא-זה מעוצמתו של החוק ומהסיכוי שהוא ישפיע על מצבן של ערי הפיתוח.

החוק, אדוני היושב-ראש, בא ליצור מגוף חדש, שייתן סיכוי להתמודדות עם בעיית האבטלה, שכולם מרבים לדבר עליה, מרבים להעלות אותה על סדר-היום, אבל, לצערי הרב, מיום ליום, מחודש לחודש, משנה לשנה, המצב הולך ומחמיר.

החוק בסיכומו, חברי הכנסת העומדים להצביע — רק מפאת כבודכם, כדי שחלילה לא יהיה אדם אחד בכנסת הזאת שיאמר שהצבעתם בלי שהבנתם — בא ליצור אזורים שאליהם יוכלו תעשיינים יזמים להגיע, וכל הביורוקרטיה הישראלית תתבטל בפתחם של אזורים אלה. החוק מצהיר במפורש כי אזורים כאלה, בהחלטות ועדת השרים, יוקמו בעיקר בנגב, בגליל ובירושלים — בכוונה הכנסתי את נושא ירושלים להצעת החוק, כי אני חושב שגם ירושלים, כמו הנגב והגליל,

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הצעה לסדר-היום מס' 2900: עמדותיה של מפלגת העבודה לגבי בעיית ירושלים ורמת-הגולן — של חבר הכנסת שלמה הלל. בבקשה, אדוני.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הגדרתי את הנושא כעמדותיה של מפלגת העבודה עוד לפני שהטיל נשיא המדינה על שמעון פרס לנסות להקים את הממשלה הבאה, כי ידעתי שלעמדותיה של מפלגת העבודה בנושאים מדיניים אלה יש חשיבות מעבר לחשיבות-המפלגתית, וכיום — לא כל שכן. כאשר הנשיא מטיל על נציגה של מפלגת העבודה להקים את הממשלה, לעמדותיה של מפלגת העבודה בנושאים אלה יש חשיבות מיוחדת במידה, גם לאומית, גם בין-לאומית, ואני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לאחל לחבר הכנסת שמעון פרס שתצלח המלאכה בידו והוא יצליח להקים ממשלה במהרה. נאחל לו מה שמקובל: לך בכוחך זה והושע את ישראל מהמצוקה שבה אנחנו נתונים.

אדוני היושב-ראש, ביקשתי להציג את עמדותיה של מפלגת העבודה משום שיש בזמן האחרון לא מעט טשטוש,

שלמה הלל (המעריך):

יכול להיות שגם ר"צ הצביעה נגד. אני זוכר שנציג מפ"ם הצביע אז נגד. הרוב הגדול של חברי הכנסת הצביעו בעד. כי אמרנו אז: עכשיו כבר לא די לומר "כירת ישראל בריבונות ישראל". מתחיל המשאומתן, מתחיל הדיבור, עלינו לומר חדר-משמעות: ירושלים איננה נושא למשאומתן.

אני הייתי רוצה מאוד, ואני מקווה מאוד, שראשי מפלגת העבודה, כאשר הם באים כיום לנסח את עמדותיה של המפלגה ואת מצעה של הממשלה הבאה, אכן יאמצו את האמירה הזאת, שירושלים איננה נושא למשאומתן, משום שאנחנו נמצאים עכשיו לא בשלב היולי, אלא בשלב מעשי, ומוטב שיאמר מה שהכנסת כבר קיבלה כמעט פה אחד כשאמרה: ירושלים איננה נושא למשאומתן.

אני מצפה שהממשלה שתקום בראשותו של המערך אכן תאמץ לעצמה את העמדה הזאת.

זלמן שובל (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, מותר לשאול שאלה?

שלמה הלל (המעריך):

בבקשה.

זלמן שובל (הליכוד):

כוונותי הן מכובדות, אולם ברצוני לשאול, האם אתם תהיו מוכנים להתנות את תמיכתכם בממשלה — שאני מקווה שלא תקום, אבל אם היא תקום — באימוץ ההצהרה הזאת, באימוץ התנאי הזה?

שלמה הלל (המעריך):

אני לא יודע מי זה "אתם". אני מתכוון לעמוד על הדברים האלה במלוא כוחי. אני חושב שחברי הכנסת, המכירים אותי שנים רבות, יודעים שאני נאמן לדרכי ולעמדותי. אני מאמין שבכעניינים החיוניים שאנחנו קבענו, ולא בחלומות-השווא של "אף שעל" שקבע הליכוד, אנחנו נעמוד על הדברים האלה בכל הכוח העומד לרשותנו. בכל הסמכות המוסרית והציבורית העומדת לרשותי — אני אומר את הדברים האלה חדר-משמעות.

אדוני היושב-ראש, מצב דומה קיים גם לגבי הגולן. אנחנו דיברנו, נוסף על ירושלים, על אזורי ביטחון, על בקעת-הירדן; דיברנו על זה לא אחת. כיום עלתה השאלה של רמת-הגולן. אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שאני חושב שאנחנו חייבים תודה לקרטל על כך שהוא בא והסב את תשומת לבנו: אל תחשבו שעניין הגולן בא על פתרון בכך שקיבלתם את החוק. הוא בא לומר לנו: אל תתנוח על זרי הדפנה הנבולים של קבלת חוק רמת-הגולן, משום שלמעשה עניין הגולן טרם נתקבל בתודעה של העולם. ואם קרטל בא לומר לנו את הדברים האלה, אני חושב שאנחנו חייבים לומר לו: תודה על כך שהערת את תשומת לבנו, כי אנחנו איננו עושים בגולן את מה שעלינו לעשות.

כך, לפי דעתי, אנחנו גם חייבים לומר תודה לנשיא בוש על שבא והעלה בפנינו מחדש את העניין של ירושלים ורמז: אל תתנוח על זרי הדפנה הנבולים של קבלת חוקים. דעו לכם, רבותי חברי הכנסת, שעניין ירושלים, לפי גרסת הנשיא בוש, ועניין הגולן, לפי גרסתו של קרטל, אינם דברים מובנים מאליהם. אלא אם כן נאמר כיום דברים משמעותיים, חדר-משמעותיים, בעניין זה וגם נעשה את המעשה. ואני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, מה המעשה שאנחנו יכולים לעשותו, אבל אם חברת הכנסת גאולה כהן רוצה לשאול, בבקשה.

אמינות. הווי אומר, למדינת ישראל בראשותה של מפלגת העבודה הייתה אמינות. לא הרקענו שחקים כאשר עמדנו בראשות המדינה כאשר למטרות ולציפיות של המדינה, אולם כאשר נקבעו הדברים שעליהם אנחנו התכוונו לעמוד, היה ברור לכל העולם שאכן זוהי כוונתנו. זה היה מקור העוצמה של המדינה כאשר המפלגה עמדה בראשה: היא לא תבעה דברים בלתי-ריאליים, אבל כאשר היא אמרה על מה אנחנו כן מתכוונים לעמוד, לא היה מי שהטיל ספק בנחישות עמדתה.

כאשר החליט בן-גוריון להעביר את הבירה לירושלים, להעביר את מוסדות המדינה, את הכנסת ואת הממשלה, הרי אף-על-פי שבכל העולם ובאומות המאוחדות צעקו נגד זה, הוא קם ועשה. הוא לא אמר דברים מעבר ליכולתנו, אבל כאשר אמר: ירושלים בירת ישראל, על זה לא היה ויכוח — בסופו של דבר כל גדולי העולם יודעים שעליהם לעלות לירושלים כדי לפגוש את נשיא המדינה ואת ראש הממשלה ולבוא למשרדי הממשלה.

זוהי למעשה הקונצפציה של מפלגת העבודה: לא לדרוש מרובה, אבל מה שהיא תדרוש — אכן מדינת ישראל מתכוונת לעמוד עליו ברצינות.

אדוני היושב-ראש, הרעה החולה, או המפולת באה בעת עליית הליכוד לשלטון בשנת 1977, כאשר מצד אחד נורקה הססמה הבלתי-ריאלית "אף שעל", ומצד שני — רק התחיל המשאומתן, וכך היה נכונות לוותר על הכול.

הסכמי קמפ-דייוויד קבעו למעשה מבחינתה של מדינת ישראל נורמות חדשות, שלא היו מקובלות קודם לכן לא עלינו ולא בעולם, ופירושן הנכונות להסכים לתביעות, שאנחנו אמרנו שהן פוגעות בביטחונה של ישראל. הנכונות שלנו אז לסגת לגבולות הקודמים, שלפני מלחמת ששת-הימים, ולוותר על פתחת-רפיח ועל כל אותן נקודות שאמרנו שהן בעלות חשיבות ביטחונית — העמדה הזאת של הממשלה בראשות הליכוד היא שקבעה את הנורמות הפוגעות בנו. וכיום יש מצב, שאיש לא מאמין לעמדותיה של מדינת ישראל כאשר היא אומרת: אנחנו לא נוותר על הגולן, לא נוותר על אזורי ביטחון, לא נוותר בעניין ירושלים. הנורמות הללו נפגעו אז, בקמפ-דייוויד.

לכן יש חשיבות משנה כיום לבוא ולתקן את הנורמות האלה מחדש: לא עלי-ידי דיבורים על הכול או לא-כולם, שאז נגמר בלא-כולם, אלא לומר בצורה חדר-משמעות, מה הם הדברים שמדינת ישראל מתכוונת לעמוד עליהם בכל כוחה, כשם שעמדנו עליהם בעבר.

אם בן-גוריון יכול היה, נגד דעתו של העולם כולו, לקבוע את ירושלים כבירת ישראל, אין זה למעלה מיכולתה של מדינת ישראל כיום לתת אמינות לעמדתה, שירושלים נשארת מאוחדת בריבונות ישראל.

לא מזמן קיבלנו החלטה בכנסת הזאת, בעקבות הצעה לסדר-היום שאני העליתי. היא קבעה דבר בעל משמעות, שעליו הסכימו כולם, חוץ ממפ"ם: רק היא הצביעה נגד. ההחלטה אמרה: "הכנסת חוזרת וקובעת, כי ירושלים השלמה בידת ישראל איננה ולא תהיה נושא למשאומתן". לא התפקדו באמירה שהיא בירת ישראל הנצחית וכו', כי בינתיים היו הדברים למעשים יותר ונמצאים על סדר-היום.

גאולה כהן (התחיה):

גם ר"צ הצביעה נגד. גם ר"צ לא הצטרפה.

יכולים להסתפק בכך. אומנם אנחנו, ככנסת, צריכים להביע את הדברים בצורה מילולית, אך יש לנו גם הכוח לתת תשובה מעשית על אותן אמירות פרובוקטיביות, גם של קרטור וגם של הנשיא בוש, במעשה שאנחנו יכולים לעשות.

אנחנו עומדים שבוע אחד לפני הגשת התקציב ושבוע אחד לפני צאת הכנסת לפגרה. אין זה למעלה מיכולתה של הכנסת, אם היא כנסת אחראית, לקבוע בשבוע הבא דיון קצר של חצי שעה-שעה, על-מנת שהכנסת תאמר דברה לגבי אותן שתי פרובוקציות, הן כאשר לירושלים והן כאשר לגולן. אנחנו יכולים לעשות זאת ולהגיע לסיכום מרשים מטעם מרבית חברי הכנסת, ללא כל קשר לשאלה מי יהיה בקואליציה ומי יהיה באופוזיציה.

יתר על כן, מאחר שאנו עומדים בפני קבלת התקציב בשבוע הבא, לדעתי, יש לאל ידה של הכנסת לדרוש ברגע האחרון כי יובטחו תקציבים מתאימים קודם כול לירושלים, כתשובה על אותה פרובוקציה, כדי להביא לפיתוח ירושלים ולהבטיח קליטת עלייה גדולה בתוככי ירושלים השלמה, וגם להבטיח מחדש את התקציבים של הפיתוח ברמת-הגולן. נמצאים פה נציגים נכבדים מאוד של רמת-הגולן — ואני מקדם אותם בכרכה — ומהם שמעתי כי לאחר שקיבלנו את חוק רמת-הגולן הממשלה או הכנסת ביטלו למעשה את תקציב הפיתוח שהיה מיועד לרמת-הגולן. תשובת הכנסת כיום צריכה להיות הבטחת תקציבים מיוחדים לפיתוח ירושלים, לקליטת עלייה, והבטחת תקציבים מיוחדים כדי להמשיך את מערך הפיתוח ברמת-הגולן. זו התשובה האמיתית שכנסת ישראל, אם היא לוקחת את עצמה ברצינות, יכולה לתת גם באופן מילולי וגם באופן מעשי.

לפיכך, אדוני היושב-ראש, חובתה של הכנסת, עוד לפני צאתה לפגרה, לקיים בשבוע הבא דיון קצר, עם הודעות סיעות, על-מנת שתיאמר תשובתה של הכנסת, מצד אחד, ומצד אחר, הכנסת גם תטיל על ועדת הכספים שלה למצוא בתקציב הנוכחי דרך למימון המשך הפעולה בירושלים לקליטתה של עלייה גדולה ולהמשך הפעולה בגולן. אני חושב שאין בתוכנו מי שצריך להטיל ספק בעמדתה של מדינת ישראל כאשר לדברים הללו.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת שלמה הלל. ישיב כבוד השר רוני מילוא. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר נ' מסאלחה:

אינני מתערב בעצם הוויכוח, אבל אני מבקש שלא תנהלו אותו עכשיו.

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר נ' מסאלחה:

זה נכון, אבל אחת לא יכול לשכנע את חברת הכנסת גאולה כהן בעמדתך.

גאולה כהן (התחיה):

הוא שכנע אותי מיד.

עמנואל זיסמן (המערך):

היא השתכנעה, היא תצביע בעד הצעתו של חבר הכנסת שלמה הלל.

גאולה כהן (התחיה):

אני מסכימה לכל מלה שאמרת בנושא ירושלים והגולן מבחינתך. אמרת שאתה מקווה שזה יהיה בממשלה שאתה רוצה בה ואני מקווה שלא תהיה, אבל אני אומרת: בכל ממשלה שתהיה, ההתניה הזאת שלא יהיה משא-ומתן לא על ירושלים ולא על הגולן צריכה להיות חלק בלתי נפרד מקווי היסוד.

אני רוצה לשאול אותך: האם במצע של המערך היום אין פרצה הקוראת למשא-ומתן גם על הגולן?

עמנואל זיסמן (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

כן. אל תגיד לי לא, יש.

במצע המערך נאמר שבמשא-ומתן לשלום מוכנים לדבר גם על הגולן, וזאת אף שהוא היום חלק ריבוני של מדינת ישראל.

שלמה הלל (המערך):

אין דבר כזה. חברת הכנסת גאולה כהן, אני מצטער לומר לך שאת לא מצויה במה שכתוב במצע המערך.

גאולה כהן (התחיה):

אתה רוצה שאקרא לפניך את הפסקה הזאת מתוך המצע?

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת גאולה כהן, שאלת. אני מבקש לשבת.

גאולה כהן (התחיה):

שאלתי. מה התשובה, שאין?

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר נ' מסאלחה:

את יכולה לקבל את התשובה כשאת יושבת. בבקשה, חבר הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

אני רוצה לומר חר-משמעית לחברת הכנסת גאולה כהן: אין שום זכר, אין שום פרצה במצע של מפלגת העבודה האומרת שאנחנו מוכנים לרדת מהגולן, לא מיניה ולא מקצתייה.

גאולה כהן (התחיה):

לא אמרתי: לרדת. דיברתי על משא-ומתן.

שלמה הלל (המערך):

יש לנו משא-ומתן לשלום עם סוריה. אין שום משא-ומתן לגבי ירידה מהגולן.

עמנואל זיסמן (המערך):

שלמה הלל (המערך):

לכן אני אומר, שמבחינה הזאת עמדותיה של המפלגה ברורות. אני רוצה לקוות שכאשר תבוא המפלגה להקים היום את הממשלה הבאה היא תיתן ביטוי נמרץ — זה הזמן — לעמדותיה בקווי היסוד של הממשלה. אבל, אדוני היושב-ראש, אינני חושב שאנחנו, ככנסת,

מיכאל בריזר (המעריך):

— — —

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודות לחבר הכנסת שלמה הלל גם על העובדה שהעלה את ההצעה וגם על הדרך שבה העלה אותה ועל הדברים שהוא אמר כאן.

עם זאת, כאשר מדברים על אחדות ירושלים ועל מניעת כל נסיגה ברמת-הגולן, אין די בהצהרות הצהרות, כי בסופו של דבר הדברים נכונים במעשים. אני שותף לדבריו של חבר הכנסת הלל, שהנקודה המרכזית החשובה היא המעשים. שמחתי שחבר הכנסת הלל הביא כאן דוגמאות היסטוריות, במיוחד מדוד בן-גוריון, ויכורנו לברכה, שפעל ועשה וקבע עובדות. לצערי, המצב היום אינו דומה — אני אומר את זה בצער — כי כאשר מדברים גבוהה-גבוהה על אחדותה של ירושלים, מצד אחד, ומצד אחר, שוקלים ברצינות את האפשרות לתת לערביי מזרח-ירושלים להשתתף, כחלק מהאוטונומיה, בבחירות למסדות האוטונומיה, זו פעולה נגד אחדותה ושלמותה של ירושלים.

אני יודע גם את דעתו של חבר הכנסת שלמה הלל בנושא זה, אבל אני חושב שאנו עוסקים פה בעמדות של מדינת ישראל. חבר הכנסת הלל הציג את הצעתו כעמדתה של מפלגת העבודה לגבי בעיות ירושלים ורמת-הגולן, והלואי שכל מה שהוא אמר כאן היום אכן יהיו העמדות המוצהרות והנחרצות של מפלגת העבודה בישראל.

עמנואל זיסמן (המעריך):

אלה העמדות.

מיכאל בריזר (המעריך):

אלה העמדות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חברים, אתם יכולים להגיד מה שאתם אומרים, אבל זה לא ישנה את העובדה, שמי שחומך במתן זכות הצבעה לערביי מזרח-ירושלים כחלק מהאוטונומיה עושה פעולה המסכנת את אחדותה של ירושלים.

עמנואל זיסמן (המעריך):

זו הפרשנות שלך — — —

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

זאת לא פרשנות, זו עובדה. אני מציע לך שתקשיב היטב לאנשי מדינה בעולם, תקשיב היטב לד"ר הנרי קסינג'ר, שאינו נחשב לאוהד במיוחד של עמדותינו, והוא עצמו אומר בכל הזדמנות, שמי שיינתן לערביי מזרח-ירושלים להצביע על האוטונומיה עושה צעד ראשון לחלוקת ירושלים.

עמנואל זיסמן (המעריך):

מדוע השאתם אותם אזרחים ירדנים במשך שבע שנים שבהם הייתם לבדכם בשלטון ואנחנו היינו באופוזיציה?

מיכאל בריזר (המעריך):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

עשר-שנים הייתם יחד בשלטון, ומדוע לא הבאתם —

— — —

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת זיסמן, אנחנו לא כופים על איש אזרחות. הם

יכולים להיות אזרחים ירדנים. מצדי הם יכולים גם לגור בירדן. אין שום בעיה. הם חיים בירושלים והם יכולים להיות אזרחים ירדנים. הם גם יכולים להצביע לפרלמנט הירדני. אבל אם הם יהיו חלק מהאוטונומיה, כזה אתה עושה צעד ראשון לקראת חלוקת ירושלים.

עמנואל זיסמן (המעריך):

בשום פנים ואופן לא.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

את זה צריך למנוע ולסכל.

גאולה כהן (התחיה):

מדוע הערכים עומדים כל כך על זה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש ממך, אם את קוראת קריאה אחת או שתיים, אפשר להבין, אבל לא יותר.

לכם אני מבקש להגיד, ואני מרשה לעצמי לעשות זאת, שבגלל הדעות שלכם, אפילו שאתם זרם מרכזי — — —

מיכאל בריזר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אתה לא צריך להיכנס לעניין פוליטי

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, תשמע אותי עד הסוף.

בגלל העמדות שלכם, אני אומר לך. אתם מפלגת העבודה, הוא בליכוד, והוא שר כממשלת ישראל, ולכן העמדות שלכם ושל הן לא זהות. לכן, חבר הכנסת מיכאל בריזר, אל תקראו כל-יך הרבה קריאות ביניים.

מיכאל בריזר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אנא ממך, אל תיכנס — — —

עמנואל זיסמן (המעריך):

אני מציע לך, אדוני היושב-ראש, קצת. להתעלם —

— — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המעריך):

היושב-ראש צודק.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם שמעת אותי עד הסוף, הכנת ודאי שלא התכוונתי להפריד. אמרתי שיש לך, חבר הכנסת זיסמן, דעה אחת על הצבעת ערביי ירושלים לאוטונומיה, ולשר יש דעה אחרת לגמרי. אתם ממפלגות שונות, והדעות שלכם שונות, ועכשיו עונה כבוד השר. נקודה.

מיכאל בריזר (המעריך):

משום כך אנחנו קוראים קריאות ביניים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתם פשוט מפריעים יותר מדי.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על ההגנה, ואני רוצה לומר דבר נוסף.

חבר הכנסת הלל הביא כאן את בן-גוריון כדוגמה, וכבר אמרתי קודם לכן שאני חושב שהדוגמה טובה, כאשר לעשייה ולקביעת עובדות כפי שצריך. אבל לצערי אני צריך לומר, שנדמה לי שמפלגת העבודה דהיום ומנהיגותה רחוקות מאוד מדוד בן-גוריון. דוד בן-גוריון לא היה הולך בשום תנאי להקמת קואליציה המושחתת על הקומוניסטים, כפי שעושה

היום מפלגת העבודה. הוא לא היה מקים ממשלה המושתתת על הקומוניסטים, כפי שאתם עושים —

קריאות:

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מיקי בריזהר, אני רוצה לדבר אליך. אני לא נוזף בך, חס וחלילה, אני מדבר אליך. הדיון איננו בבן-גוריון.

מיכאל בריזהר (המערך):

הוא העליב את בן-גוריון כל חייו, ויש לו עכשיו החוצפה לדבר עליו — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

בן-גוריון — זה דבר חשוב מאוד, אבל הדיון פה איננו על בן-גוריון.

אני מבקש ממך, כבוד השר, להמשיך.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני משוכנע, כפי שכבר אמרתי קודם לכן, בכנות גישתו של חבר הכנסת שלמה הלל ובכוונותיו לגבי ירושלים ורמת-הגולן. לכן אני חושב, שלאור חשיבות הנושא יש בהחלט מקום לקבל את ההצעה של חבר הכנסת הלל ולקיים דיון במליאה, ולוואי שאפשר יהיה לקיים אותו כבר בשבוע הבא, לפני פגרת הכנסת, ואני כבר פונה בעניין זה אל היושב-ראש, כדי שנוכל להבהיר גם לארצות-הברית וגם לשאר מדינות העולם, שבנושאים של ירושלים ושל רמת-הגולן כנסת ישראל תהיה מאוחדת כולה, גם אם יהיו אולי פה ושם חריגים, למען שמירה על אחדותה של ירושלים ולמען שמירה על רמת-הגולן. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד דיון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שלמה הלל, בבקשה להצביע, הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא הצבעת, חבר הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

אני מצביע עכשיו.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה כבר לא עוזר, זה כבר אחרי ההצבעה. ובכן, חבר הכנסת הלל מצרף את קולו למצביעים בעד. לפנינו 12 בעד, אין נגד ואין נמנעים.

יהושע מצא (הליכוד):

מה הצביעו חברי הכנסת מיעארי ודראושה?

היו"ר נ' מסאלחה:

לא השתתפו. מותר להם. חבר הכנסת מצא, למה לך? מותר להם שלא להצביע.

מיכאל בריזהר (המערך):

הוא בוודאי לא היה מקים קואליציה אתכם.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

— ועל-פי התפיסה של מפלגת העבודה היום, לא אתפלא אם בחלוקה של ועדות הכנסת נמצא פתאום נציגים של רק"ח גם בוועדת החוץ והביטחון, ואם בוועדת שרים לביטחון נמצא נציג של רק"ח יושב גם כן. כי מי שמקים ממשלה כפי שאתם עושים היום, ממשלה המושתתת על הקומוניסטים, לא יגיע רחוק, ידידי היקרים מיכאל בריזהר ועמנואל זיסמן מהזרם המרכזי.

בן-גוריון, בחלומותיו הרעים ביותר לא ראה את תלמידו שמעון פרס, תלמיד שלא קנה ולא קיבל דבר, מקים ממשלה המושתתת על הקומוניסטים בכנסת, כפי שעושה זאת עכשיו שמעון פרס. זאת המציאות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה פוסל אותם כערכים, לא כקומוניסטים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה, השר לא אמר "ערכים".

יהושע מצא (הליכוד):

לא כערכים, אלא כאנטי-ציונים, כאש"פיסטים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מצא, אני מציע לך שלא להשתמש במלה "אש"פיסטים".

יהושע מצא (הליכוד):

— — — נציג אש"ף יושב פה בכנסת. אתה מכיר את חבר הכנסת מיעארי? אני אכיר לך אותו, נציג רשמי של אש"ף.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אל תגיד אש"פיסט. הוא נציג ערביי ישראל. הוא לא נציג אש"ף.

בבקשה, אדוני השר.

מיכאל איתן (הליכוד):

בן-גוריון פסל גם את "חרות", פסל יהודים — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מה אנחנו אשמים?

שלמה הלל (המערך):

למען הדיוק ההיסטורי, בן-גוריון אמר: בלי חרות ובלי מק"י.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני זוכר זאת היטב, חבר הכנסת הלל. אבל מה ששמעון פרס השאיר מזה זו ממשלה בלי חרות, ולעומת זאת עם מק"י הוא הולך. עם יורשיה של מק"י הוא הולך. זאת המציאות הפוליטית שיש היום.

זלמן שובל (הליכוד):

למען הדיוק ההיסטורי, בן-גוריון סירב לחזור למפלגת העבודה עד יומו האחרון.

מיכאל בריזהר (המערך):

שהוא לא ידבר על בן-גוריון — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני רק מפיל ממשלה — — —

יהושע מצא (הליכוד):

וערפאת בירך אותך בבוקר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מיעארי.

י. הצעה לסדר-היום

מצוקת הכפר ג'סר-א-זרקא

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הכא בסדר-היום: מצוקת הכפר ג'סר-א-זרקא, הצעה לסדר-היום מס' 2813 של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אני מנצל את ההזדמנות כדי לברך את נציגי ג'סר-א-זרקא, ואני מבקר גם את אנשי הציבור העוסקים בכפר ג'סר-א-זרקא. בבקשה, אדוני.

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבטיח לך, שאם תצאי החוצה, חבר הכנסת ברוזר ישכנע אותך להצטרף לקואליציה החדשה.

השר א' אולמרט:

הבעיה היא מה יהיה אם היא תצליח לשכנע אותו להצטרף לקואליציה שלה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את ראש המועצה המקומית ג'סר-א-זרקא, עזאלדין עמאש, ואת ממלא-מקומו מר מוסטפא ג'רבאן, את חברי המועצה ועובדיה, שבאו היום לכנסת כדי לשמוע את הדיון המתקיים בנושא של הכפר שלהם. זו תעודה טובה של עירנות ציבורית.

בתחילת דברי אני רוצה לציין לשבח את העירנות הזאת המאפיינת את ההנהלה החדשה של המועצה המקומית ג'סר-א-זרקא, הפועלת נמרצות מאז נבחרה כדי לקדם את ענייני האוכלוסייה בכפר ולטפל בבעיות החמורות שמהן סובלת ג'סר-א-זרקא.

בתחילת דברי אני רוצה להזכיר ציטטה מדבריו של ראש המועצה המקומית בריאיון מ-26 בפברואר השנה לעיתון "חדשות". הוא אמר, שכל אזרח יהודי מקבל פיראכעה ממה שמקבל אזרח ערבי בג'סר-א-זרקא או בכל מקום אחר. וזאת האמת לאמיתה. חבר הכנסת יהושע מצא, כדאי שתשמע, כיושב-ראש ועדת הפנים בכנסת, את הבעיה הכאובה של ג'סר-א-זרקא — — —

רפאל איתן (צומת):

למה הם זורקים אבנים על הכביש?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

בגלל המצוקות הקיימות שם. אני לא מצדיק את זה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רפאל איתן, רק חלק, אם זרקו אחד או שניים או שלושה והועמדו לדין — לא כולם זורקים.

קריאה:

— — — אז תגנה את זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, כן, מגנים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מיעארי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני מגנה זריקת אבנים על מכוניות ליד ג'סר-א-זרקא, וזה מה שעשו ראש המועצה וחבריה. כעניין זה יש לנו קונסנזוס. אנחנו לא בעד זריקת אבנים בתוך המדינה: אבל בין זה לבין להתעלם מהבעיות — — —

גאולה כהן (התחיה):

לא בתוך המדינה, אבל על המדינה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל חבר הכנסת דראושה לא זורק אבנים; את בוודאי מסכימה. אתה. הוא עדיין לא חשוד — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היא רוצה מאוד שאנחנו נזרוק אבנים, כדי לתת גושפנקא לגישה הגזענית שהיא התבטאה בה בימים האחרונים, כשהיא פוסלת את הציבור הערבי ואת חברי הכנסת מלהכריע בתהליך קבלת ההחלטות.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מכיר בסכנה הקיימת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה מכיר את העמדות שלי, אני אומר אותן בצורה גלויה בכל מקום. אנחנו בעד דו-קיום בין יהודים לערבים, ובעד פתרון של שלום לפי אמונתנו.

יהושע מצא (הליכוד):

לא ניתן לגאולה סיבות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אנחנו לא רוצים לתת לגאולה סיבות, וגם לא לכל הגזענים האחרים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לכולנו שלא להשתמש במלה גזענים. זה לא יפה.

גאולה כהן (התחיה):

יש היום אורחים מג'סר-א-זרקא בכנסת והוא מוכרח להראות להם.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כבר שמעת את העמדה הזאת שלי. את יודעת היטב את עמדותי בקשר לכל ההתבטאויות הללו. גם אמרתי מה שצריך לומר בכנסת.

אדוני היושב-ראש, המצוקה של ג'סר-א-זרקא היא מצוקה קשה, המחייבת טיפול דחוף ומיידי. כאשר אנחנו מבקרים בכפר, אנחנו נכנסים דרך גשר צר שרוחבו 4 מטרים. כל מי שנכנס דרך הגשר הזה עובר את הטרומה של ההשפלה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הלואי שאלי היו נכנסים דרך גשר של 4 מטרים, לא היו שם מכוניות.

אם מסתכלים במבט כולל על מה שקורה בכפר רואים מצב נורא מכל הבחינות. המועצה המקומית לא מוצאת כסף לקנות מכונת לפינוי האשפה. הפינוי נעשה על-ידי טרקטור, והאשפה נפרקת בשדות הסמוכים.

ב-400 מבתי-הכפר אין חשמל, בחלקם גם אין מים. הבתים הוקמו ללא רשיונות בנייה, לא בגלל תשוקת אנשי הכפר ורצונם להפר את החוקים אלא בגלל המתחייב מהמצב — לא הרחיבו את תוכנית המתאר של הכפר, לא נתנו להם רשיונות בנייה, ודורשים מהם להקים מקלטים. מבחינה כספית ופיסית הם לא יכולים להקים אותם. יוצא שעלי 400 הבתים מובאים בפני בתי-המשפט, משלמים קנסות גבוהים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

איזו ועדה מתחזית לתכנון?

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חיפה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

ולא היה שם שום חבר כנסת?

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כבוד חבר הכנסת ריבלין, כבר היו שם הרבה שרים, הרבה חברי כנסת, מנכ"לים, פקידים. כולם הבטיחו הבטחות ולא מקיימים.

יהושע מצא (הליכוד):
והשר אולמרט?

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני לא יודע. כל אלה שהיו הבטיחו הבטחות. מהמערך ומהליכוד. כולם הבטיחו ולא קיימו. התעלמו מהבעיות האמיתיות של הכפר הזה.

כיום 12% מכוח העבודה בכפר מובטלים, ולכן האבטלה גורמת למיריות, לירידה ולהתדרדרות ערכים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

12% זה ממוצע ארצי.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עד לפני 20 שנה התפרנסו כמחצית מתושבי הכפר מדיג. היום נשארו רק 15 דייגים, הנתקלים בקשיים רבים. נשארו לרשותם רק חמש סירות ישנות, שאינן יכולות להפליג למרחקים. בכפר קיים מעגן קטן לסירות הדיג, אבל הוא לא-מפותח וגורם לנזקים חמורים לדייגים. סירותיהם נתקלות בסלעים ואינן מסוגלות להיכנס למים העמוקים. כל ההבטחות שניתנו בעבר לפיתוח נמל-הדיג לא מומשו. כל השרים וחברי הכנסת שביקרו בכפר הבטיחו בנושא הזה ולא קיימו.

אפילו כאשר אנחנו מסתכלים על המיקום של הכפר ג'סר-א-זרקא, אנחנו רואים שהוא הכפר הערבי היחיד הנמצא ליד חוף הים, הוא ממש שוכן ליד הים. אבל אסור לתושבים להגיע לים. ממש מנעו מהאוכלוסייה המקומית, אף שהיא נמצאת במקום לפני מעגן-מיכאל, לפני אור-עקיבא, לפני קיסריה החדשה, בכל זאת מנעו מהם בצורה גזענית ביותר, באפליה, בכל התאונות להגיע לים, לבנות ליד הים או לפתח את המקורות שלהם ליד הים.

שייכו את 500 המטרים שבין הים לבין הכפר למועצה האזורית השכנה מסיבה אחת: זה כפר ערבי וזו מועצה אזורית יהודית. כאשר תושבי הכפר מסתכלים מסביב, הם רואים את מעגן-מיכאל, הקיבוץ הפורח, את קיסריה המפותחת, את

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חבר הכנסת ריבלין, זו כניסה לכפר שחיות בו 7,000 נפשות.

ראובן ריבלין (הליכוד):
הרגשת השפלה?

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה לא ביקרת בג'סר-א-זרקא אף שהיא חלק אינטגרלי מהמדינה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
כל שבוע.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני אברך כשאתה חלך, ואחרים, ואולי תחושו את המצוקה של האוכלוסייה שם; להרגיש את האנשים כאשר הם מביעים מרירות, תסכול והרגשות השפלה. צריך להבין את המצוקה שלהם.

הכפר הוקם על שטח קטן, כיוון שכל השטח שאושר לו הוא 1,200 דונם. הורידו מהשטח הזה 75% למטרות ציבור שונות שאינן לטובת האוכלוסייה המקומית אלא למטרות שונות. רק 25% מהשטח שנותר, כ-300 דונם — זה השטח שניתן לבנות עליו. זאת אומרת, 7,000 נפשות חיות בצפיפות מרבית, צפיפות שהיא הגבוהה ביותר במדינה, על שטח של 300 דונם. אחר כך שואלים: למה המרירות? למה זריקת האבנים? למה כל התסכול הקיים? למה 30 מבני זרקא נמצאים בבתי-כלא? למה 100 הם נרקומנים, חלקם נרקומנים הצורכים סמים קשים? למה המרירות גוברת? בגלל המצב הקיים.

תקציבה של המועצה המקומית הוא 2.3 מיליוני שקלים בלבד. זה התקציב הרגיל, שאינו מאפשר לרשות המקומית לקיים את השירותים אשר האוכלוסייה זקוקה להם. אני מתפלל שסיעת המערך כולה ברחה מכאן, כיוון שקשה להם, כנראה, לשמוע את הבעיות, כי להם יש חלק גדול כמה שקורה בכפר.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם בכיס שלהם. סוגרים קואליציה ברגע זה בלעדיך.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתם יותר טובים מהמערך?

יהושע מצא (הליכוד):

סיפרו לי שאתה סוכן שב"כ.

היו"ר נ' מסאלחה:

היושב-ראש הוא גם נציג סיעת המערך.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני לא בכיס שלהם.

ברחובות הכפר זורם כיוב והילדים משחקים לידו כאילו מדובר בנחל מים זכים. לכן התחלואה בכפר היא הגבוהה ביותר במדינה. גם ההכנסה הממוצעת לנפש בג'סר-א-זרקא היא מהנמוכות במדינה. אומנם אחוז הילודה הוא גבוה, 5.5%, אבל התמותה בין התינוקות היא הגבוהה ביותר במדינה. כל שנה אומנם מיתוספים 250 תינוקות, אבל הם נולדים למצב קשה. התברואה ירודה; רמת החינוך ירודה; הילדים חיים בכחים בצפיפות; המשפחות חיות בצפיפות.

המצב הביא לידי כך, שהיום, כאשר אנחנו מדברים על ג'סר-א-זרקא, אנחנו מדברים על ג'סר-א-זרקא. כפי שהאוכלוסייה המקומית קוראת ליישוב, ג'סר-א-זרקא במקום ג'סר-א-זרקא.

בהעדר תקציבים ידם ריקה. עם כל המאמצים שהם משקיעים, הם לא יכולים להביא לפריצת דרך, לתפנית אמיתית.

המצב הזה מחייב, שהכנסת תביע תמיכה בתושבי ג'סר-א-זקא. המצב הזה מחייב את הממשלה לסייע להם ולפתור להם את הבעיות. המצב בוער, קשה, קשה מאוד; המצוקה איומה, איומה ביותר. יש לגשת מייד לעשייה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דראושה. ישיב כבוד השר אהוד אולמרט.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
באיהו capacity אתה משיב עכשיו?

השר א' אולמרט:

עכשיו ב־capacity המקורי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

רק שר מהליכוד יכול לעשות לכם את זה. אלה מהמערך לא רוצים אותך פה. רק שר מהליכוד יכול לעשות זאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ריבלין, הוא עדיין שר מהליכוד והוא עדיין חבר ממשלה. לשר יש כבוד ונותנים לו את הכבוד.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת ריבלין, כשיושב־ראש הישיבה הוא נואף מסאלחה, אני לא צריך עזרה אפילו מחברי.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, חבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה שאל שאלה. הוא שאל, אם הכפר ג'סר-א-זקא נמצא במדינת ישראל, והוא אמר כן: ודאי תשיבו — מוכן שהוא נמצא. אני רוצה להגיד לך, אדוני חבר הכנסת, שמכל הכפרים הערביים במדינת ישראל זה הכפר שהכי קרוב ללבי. אני לא אומר זאת משום שהעלית את ההצעה לסדר-היום דווקא בקשר לכפר הזה. פשוט, זה הכפר שהוא הקרוב ביותר למקום שבו נולדתי וחייתי את שנות חיי עד שהתגייסתי לצבא.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לזה התכוון כבוד השר כשהוא אמר שהוא ב־capacity המקורי שלו.

השר א' אולמרט:

אני לא יכול להעיד על עצמי שהיום אני מכיר אותו כפי שהכרתי בעבר. אבל בכל שנות ילדותי היינו הולכים לכפר, שאז קראנו לו ראווארני, ותושביו באו אלינו. הוא חלק מתכנית נוף ימי ילדותי. לכן יש לי אליו יחס מיוחד, ואני שמח לראות כאן את תושבי הכפר, מנהיגיו וראשיו, ולנסות יחד אתך, אדוני חבר הכנסת, להרהר בקול רם על כמה מהבעיות שלו.

אין ספק שזה כפר הסובל מבעיות קשות, אם כי אני חייב לומר — ואני אציג נתונים — שזה איננו בהכרח כפי שתוארת. הבעיות הן קשות. אני אציג נתונים. חשוב להציג כל דבר בפרופורציה הנכונה שלו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אלה נתונים של המועצה המקומית.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת דראושה, עכשיו, בתור אחד מראשי הקואליציה החדשה, אני צריך להיזהר מאוד בכבודך. עוד מעט

אור־עקיבא לידם, שקיבלה מעמד של עיירת פיתוח ב', והם לא זוכים לשום דבר. אז למה אתם מצפים מהם? המרירות תגבר, התסכול יגבר. מה אתם מצפים מאוכלוסייה כזאת, עם רצון טוב, עם שאיפה טובה של המועצה המקומית, של האוכלוסייה המקומית, להשתלב, לחיות כאזרחי המדינה? הם לא יכולים להגיע לזה.

לכן התוצאות הן: התדרדרות במערכת החינוך. היום יש במערכת החינוך עד כיתה ט' 2,000 תלמידים. בתיכון המספרים מצטמצמים. 70% מהתלמידים נושרים, רק 30% ממשיכים ללמוד בבית־ספר תיכון. זה הממוצע הכי נמוך במדינה. בבתי־הספר היסודיים — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה ניסית להצביע על מגמות של קשר בין המצב הסוציאלי ובין ההתבטאויות של ניכור מהמדינה עצמה. איך זה עומד במבחן כאשר אנחנו לוקחים את אחד הכפרים המשגשגים ביותר, דבוריה, ששם יש התקדמות יפה ומעודדת ומתחיים גבוהה — והתבטאויות לאומיות אולי עוד יותר מאשר בג'סר-א-זקא?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני לא קשרתי בין זה לבין זה. אמרתי שיש מרירות בתוך הכפר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרתי "למה אתם מצפים?".

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא התכוון למרירות, שגם היא גורמת לבעיה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה יודע שאני לא מצדיק את הדברים האלה. עם כל הכאב, אני לא מצדיק שום פעולה נגד המדינה, עם כל הכאב וכל המרירות.

אנחנו צריכים לראות את המצב כפי שהוא. 10% מתלמידי בתי־הספר היסודיים נושרים, מתוך 2,000 תלמידים נושרים 200. בכל האוכלוסייה של הכפר, במשך 42 שנה של היסטוריה של מדינת ישראל, יש רק 15 אקדמאים. מבין 80 המורים העובדים בבתי־הספר במערכת החינוך בכפר, שיש בו שני בתי־ספר יסודיים וחטיבת־ביניים אחת, יש רק שבעה מורים שהם תושבי הכפר. כל אלה הם דברים המחייבים ראייה וטיפול.

כאשר אנחנו מדברים על החינוך, צריך לראות שעד היום קיים מחסור ב־25 כיתות. בית־ספר שלם נמצא בחדרים שכורים. האוכלוסייה סובלת, המרירות וברורה. במצב הנורא שהתהווה — זה מחייב טיפול מהיר ויעיל. אסור לשתוק, אסור להחריש. המצב מתדרדר למרירות ולקיטוב.

אני רוצה לשאול את כבוד השר אולמרט, חברי הכנסת, את הממשלה: האם הכפר ג'סר-א-זקא אינו נמצא במדינת ישראל? האם תושביו אינם חלק אינטגרלי מהמדינה? ודאי שתשיבו לי שכן, הוא בתוך מדינת ישראל. אם כך, למה לא מטפלים בתושביו כמו באזרחי המדינה? למה לא מחייחים אליהם כמו אל אזרחים הזכאים לזכויות, לשירותים ולטיפול? הכפר הזה זקוק לטיפול מיידי, להנשמה, ל"שוק" שיוכל לנער אותו מהנחשלות, מהבערות, שישחרר אותו מהעוני והפיגור.

בהצעתי זו ניסיתי להעלות את זעקת הכפר, שהיא זעקה צודקת. יושבים כאן נציגי הכפר, שבאו לשמוע, שבאו לראות מה הכנסת יכולה לעשות. הם גם מצפים לשמוע את התשובה של הממשלה. אנשי הציבור עושים כמיטב יכולתם כדי לקדם את הכפר, עושים זאת בצורה כנה, בנאמנות וביושר, אבל

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
המעמד שלי לא השתנה. אני שואל אותך אם כשר ביקרת
בג'סר-א-זוקא — — — עוזב את פרס ושמיד עכשיו.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת דראושה, זה לא "פייר" מה שאתה עושה.
אגיד לך מה אתה עושה. כשמתברר לך שהשר לא רק עונה
באופן כללי אלא גם מכיר את הבעיות של המקום, זה מתחיל
לעצבן אותך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא. עוד לא דיברת — — —

השר א' אולמרט:

אתה חושב לעצמך שיש לך מעמד אקסקלוסיבי, אתה יכול
להגיד מה שאתה רוצה, השר לא מתמצא. כשמתברר לך שהשר
מתמצא ואפילו יש לו קשר עם המקום, אתה מתחיל לחשוב מה
יצא לך מכל העניין. סבלנות. רגע. רגע אחד.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מיעארי, תן לשר.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
רציתי לומר שיש לו קשר רומנטי.

השר א' אולמרט:

יש גם קשר רומנטי. זה לא כל כך רע. כהחלט.

מכל מקום, אדוני חבר הכנסת, עד שאני אשכ למטה
ואשאל אותך שאילתא — בינתיים תקשיב לחשובה שלי
בסבלנות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

השר א' אולמרט:

הו, זה מה שאמרתי. הו, אתה רואה? עכשיו אתה מאשר
שמה שאמרתי אתמול היה מוצדק. אני אמרתי בסך-הכול דבר
אחד. אמרתי שכין התומכים בפרס יש חמישה אנשים שפרס
רוצה שהם רק יתמכו בו אבל מאחורי הגדר, שלא יראו אותם.
אמרתי, אם לא רואים אותם — אי-אפשר להחשיב אותם. או
שהם בפנים — אז תציגו אותם, תופיע אחם, תציג אותם, תהיה
חלק מהם. או שאתה רוצה להתחזק אותם כמו גוי של שכת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מי אמר לך שאני רוצה להיות בפנים?

השר א' אולמרט:

מי? אתה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני אמרתי לך?

השר א' אולמרט:

אני משוכנע שכל יום שאתה לא יושב עם אגודת ישראל,
זה מפריע לך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אולי זה מפריע לך. אתה מחפש סיבה לתקוף.

השר א' אולמרט:

לי לא. כל יום שאתה לא יושב אני נהנה. אני רק פוחד
שאתה עלול לשבת אתם, זה מפריע לי.

אני אגיש לך שאילתות, ואתה או חבר הכנסת פרוש תעלו
להשיב לי. אתה יודע איזו חגיגה זאת?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה אומר את זה באירוניה.

השר א' אולמרט:

חס וחלילה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, הוא אומר את זה בכבוד. זו אחת האפשרויות.

השר א' אולמרט:

אתה אמרת קודם, בצדק, שכחבר כנסת שיש לו מעמד
שווה לזה של כל חבר כנסת אחר, אתה לא רוצה לוותר על
זכותך להשפיע מי יהיה השלטון במדינה. זו כמובן פריבילגיה
שיש לך, וזכותך להשתמש בה. אתה רוצה שאני לא אכיר
במציאות הזאת? אני מכיר במציאות הזאת — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אז אתה חוזר בך ממה שאמרת אתמול?

השר א' אולמרט:

לא. אני מתייחס אליך הרבה יותר ברצינות מאשר
השותפים הפוטנציאליים שלך. כשאתה שואל את יושב-ראש
מפלגת העבודה מר פרס — הוא לא כל כך גאה בך. הוא די
מתבייש בך. הוא לא אוהב להיראות בחברתך. הוא רוצה
שאתה תהיה בכיס שלו, אבל לא על דש המקטורן שלו. כשאתה
שואל אותו ואומר לו: חבר הכנסת פרס, אתה רוצה להיות
שותף של דראושה, של מיעארי, של האשם מחאמיד, הם
שותפים שלך? חס וחלילה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה שייך לג'סר-א-זוקא?

השר א' אולמרט:

חס וחלילה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

תדעו את האמת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מה אתה רוצה להגיד?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני היחיד שיושב אתך ומתחבק אתך במזנון.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת ריבלין, תאמין לי, אני מסתדר אתם בלי
התיווך שלך.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני לא נתתי לך שירותים.

השר א' אולמרט:

אל תעזור לי, אבל גם אל תפריע לי.

בראשית דברך דיברת בשכנוע פנימי עמוק על התפקיד
שלכם בתהליך הפוליטי. אני שאלתי את עצמי אם זה שייך
לג'סר-א-זוקא, אבל הבנתי שיש נושאים חשובים, שאי-אפשר
לפסוח עליהם בימים אלה. כבודו של ג'סר-א-זוקא במקומו
מינוח, ותאמין לי, אנחנו נתייחס לכעיה וגם נשתדל לעזור
בפתרונה. אבל אני לא יכול להתעלם מהמעמד החדש שיש לך
מאז הגשת את ההצעה ועד שהיא עולה בכנסת.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת דראושה, אני לא הפרעתי לך. אתה מביא נתונים. אני קורא לך את הנתונים הרשומים בלשכת התעסוקה בג'סר-א-זקא, שנבדקו על-ידי ועלי-ידי לשכתי. אני לא שולף מן המותן. אני אומר לך שהנתונים שלנו מדויקים. אין לי שום סיבה להפחית. הנה, אני מביא דוגמה, שבאום-אל-פחם יש 7.4% אבטלה, אחוז יותר גבוה. בכאר-שבע — 8% אבטלה. בערד, כמצפה-הרמון ובנצרת — 10% אבטלה.

אני חושב שהבעיה היא בעיה צריך לפתור אותה, אבל אי-אפשר מצד שני לשבש את הפרופורציות, וצריך לראות את זה על רקע בעיות התעסוקה הקיימות היום במשק בכלל. יש בעיית תעסוקה, כולנו יודעים זאת. ישיבת הממשלה האחרונה, שר העבודה מסר נתונים מטרידים מאוד לגבי בעיית האבטלה במשק בכלל, וג'סר-א-זקא אינו חורג מן הממוצע הארצי, יהודי כערבי, של בעיות תעסוקה.

בתחום החינוך דווקא יש לי טענות למועצה. אני אציג לכם נתונים. משרד החינוך, לפני שנה, בניגוד לקריטריונים, לפנים משורת הדין, אישר הקמת בית-הספר תיכון ביישוב ג'סר-א-זקא, ואף הקצה את התקציבים המתאימים לכך, אף שמספר הכיתות הצפוי להיות בבית-הספר, על-פי מספר התלמידים שיש, קטן מן המינימום המצדיק הקמת בית-הספר תיכון נפרד במקום.

התקציבים הועמדו לרשות המועצה באפריל 1989. עד היום טרם התחילה המועצה בבניית בית-הספר. מה התוצאה? התוצאה היא תגובת שרשרת. חטיבת הביניים, למעט סדנאות, תופסת חלק ניכר מהמבנים, שאילו נבנה בית-הספר התיכון הם היו מתפנים כדי לאכלס חלק ניכר מהכיתות של בתי-הספר היסודיים, שהיום מתפקדות בחדרים שכורים.

פה ניתנה למועצה אפשרות על-ידי משרד החינוך, באופן חריג, לבנות בית-ספר תיכון כדי לפתור את הבעיה הזאת. אני מדגיש, זה נעשה באופן חריג, כי מבחינת מספר התלמידים זה לא היה לפי הנורמה. אבל המועצה לא הזדוהה להתחיל לבנות, ובגלל זה נוצר צוואר בקבוק הגורם למצוקה. המצוקה קיימת.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם בדקת שהוקצבו תקציבים למועצה?

השר א' אולמרט:

אדוני, חבר הכנסת דראושה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

השר א' אולמרט:

ניגע חיפק בתוכנית המתאר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן נעסוק במה שקורה בג'סר-א-זקא?

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבין אותך על כניסתך לאולם. אני שמח לראות שאתה פה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הוא בא להפריע ולזרוק בוץ.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל, אדוני, שניהם לא ציונים.

השר א' אולמרט:

יש הבדל.

היו"ר נ' מסאלחה:

יש אזרחים נאמני המדינה.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

יש לי אהבה לאגודת ישראל בלי ממשלת שמיר.

השר א' אולמרט:

על כך אין ויכוח. זו זכותך. את ההנאות הקטנות שלך אני לא יכול לטול ממך.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זה הרדי.

השר א' אולמרט:

אני רק עושה כל מאמץ כדי שהן תהיינה מאוד נדירות; אני אעשה כל מאמץ. אני עוד מקווה שבקרוב מאוד אוכל להחזיר את פרס אליך באופוזיציה, בעזרת השם. נעשה מאמץ.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

יש לו מקום.

השר א' אולמרט:

אני בטוח שיש לו מקום, וזה גם המקום הטבעי שלו וגם שלך.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

בינתיים שמיר יושב באופוזיציה, גם אתה.

השר א' אולמרט:

את זה נראה. איך אומרים? עכשיו אני אחזיר לך בלשונך: בינתיים אנחנו יושבים פה.

אדוני היושב-ראש, נתזר לג'סר-א-זקא. אגע בבעיות אחת לאחת. בתחום התעסוקה: באופן יחסי — אני מדגיש: באופן יחסי, לא באופן אבסולוטי — באופן יחסי ליישובים אחרים מצב התעסוקה בג'סר-א-זקא גרוע פחות מבכמה יישובים. יש בג'סר-א-זקא לשכת תעסוקה המשרתת את היישוב ואת סביבותיו. בחודש פברואר 1990, בחודש שעבר, נרשמו בלשכת התעסוקה בג'סר-א-זקא 98 דורשי עבודה מתוך 1,100 אנשים, שהם כוח העבודה האזרחי של המקום. 60 מתוך 98 דורשי העבודה הם מובטלים שישוה ימים ויותר. 22 שייכים להבטחת הכנסה, ו-16 סירבו לקבל הצעות עבודה. סך כל ההזמנות לעובדים בחודש פברואר 1990 היה 10 בלבד.

על-פי הנתונים הללו אפשר לומר, ששיעור האבטלה בג'סר-א-זקא הוא 5.5%. הואיל ומקום ששיעור האבטלה בו הוא 5% נחשב כמוקד אבטלה, ג'סר-א-זקא נכלל, בגלל 0.5% העודף, כמוקד אבטלה. אבל אם אנחנו משווים אותו למקומות אחרים, למשל לאום-אל-פחם — באום-אל-פחם שיעור האבטלה הוא 7.4%; בכאר-שבע —

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

140 מובטלים המהווים 12% של כוח העבודה.

השר א' אולמרט:

מי? איפה?

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

לפי הנתונים של המועצה המקומית, בג'סר-א-זקא יש 140 מובטלים.

הפיתוח המיוחד לא נוצל כלל, לא הוצא כפועל על-ידי המועצה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא אושר על-ידי הוועדה המחוזית.

השר א' אולמרט:
סליחה, אני רק אומר לך.

הבעיות התקציביות של המועצה מוכרות לנו. הגירעון של המועצה נכנס למסגרת ההסדר בשלב ב'. עם כל הבעיות של ביצוע ההסדר, ניתנו למועצה אישורים למשיכות יתר ולאשראי ספקים וכדומה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מתי יבוצע ההסדר?

השר א' אולמרט:
ההסדר נמצא בביצוע על-ידי משרד הפנים. ממשד הפנים מוסרים לי, שעד כמה שהדברים תלויים בהם, נעשה מאמץ אדיר. קראתי בימים האחרונים ששר הפנים היה עסוק באילו נושאים אחרים, ויכול להיות שלא היה לו פנאי ביומיים-שלושה ימים האחרונים לדאוג לביצוע מושלם של ההסדר הזה. אבל אני בטוח שהוא רוצה בכך, ואני בטוח שהוא יעשה מאמץ, ואני מקווה שהוא יעסוק בנושאים האלה ולא בנושאים אחרים, ואז בכלל תהיה ברכה גדולה לכולם.

יש כמה נושאים העומדים על הפרק מבחינת האישור של מינהל מקרקעי ישראל, בעיקר הנושא של 300 דונם קרקע של רצועת חוף, שהמועצה רוצה אותם, והמינהל איננו משחרר. יש בעיה של מעגן דייגים בצריפים שהוקמו ללא היתר על אדמת המינהל. יש טיפול בעניין הזה מתוך רצון להגיע לאיזה הסדר.

לאחרונה קיבלתי הזמנה מראש המועצה לבקר במקום, ובלי שום קשר להתפתחויות הפוליטיות, אני מקווה שאוכל לבקר [בג'סר-א-זקא] עדיין כשר בממשלת ישראל. אבל אני בטוח, אדוני, שגם אם לא אהיה שר, אשמח לבוא לשם והם ישמחו לקבל אותי.

אני מציע, אדוני הושב-ראש, להעביר את הנושא לוועדה, ואם יש נתונים נוספים שרוצים להציג בפני חברי הוועדה, אלה יוצגו, ואנחנו, כמובן, נשמח לדון בעניין ולמצוא לו פתרון.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, האם תיאות להעביר הנושא לדין בוועדה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כן.

היו"ר ג' גדות:
חברת הכנסת גאולה כהן מבקשת להסיר את הנושא מסדר-היום. בבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):
עד כמה שזה יישמע מוזר באוזני המאשים אותנו בגזענות, לבי עם המובטלים של כפר ג'סר-א-זקא, עם הצורך בשיקום מערכת החינוך שלהם, גם עם הדייגים שהוזכרו כאן. אבל מי שרוצה שוויון זכויות כמו לאזרח יהודי או אחר צריך גם לעמוד בחובות של נאמנות למדינה. שוויון של אזרחים הוא שוויון של אזרחים הנאמנים למדינה שלהם.

לו היה חבר הכנסת דראושה, לפני שהוא מעלה את הצעה הזאת, מעלה הצעה של מחאה וגינוי לאותם מבין

השר א' אולמרט:

זה טוב מאוד, אדוני. אני ממליץ בפני אדוני להמשיך ללכת בעקבותי לכל אורך הדרך ולא להתפתות ללכת תמיד אחרי חבר הכנסת הנגבי. תמיד תלך בעקבותי. עכשיו תאפשר לי לסיים את התשובה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הנושא של היישוב הערבי לא חשוב בעיניו.

קריאות:

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מיעארי, אני בטוח שגם חברים המצויים ביציע האנשים החשובים מאוד ישמחו להתגאות בכנסת קצת יותר אדיבה. אני מודה לך.

כבוד השר, נא לסיים. להערכת מזכירות הכנסת, אתה מדבר כבר 14 דקות.

השר א' אולמרט:
יש הברלים בהערכה.

היו"ר ג' גדות:
שלוש דקות יספיקו.

השר א' אולמרט:
חמש. תודה.

היו"ר ג' גדות:
בבקשה.

השר א' אולמרט:

ובכן, אם אני מציע נתונים — אני מציע אותם על סמך בדיקה. אני אציע להעביר את הנושא לוועדה, ושם אפשר יהיה, כמובן, להעמיד את הנתונים האלה למבחן. אני מציע אותם על סמך בדיקה. אני לא שולף אותם מן המותן.

מה שקשור לתוכניות המתאר, יש תוכנית, מעודכנת עד לשנת 2010, הנמצאת עכשיו בוועדה המחוזית לאחר שלב שמינית ההתנגדויות. על-פי תוכנית זו כבר מאשרים היום בנייה ביישוב, אף שפורמלית לא נגמר שלב האישור האחרון. גם על-פי התוכנית החדשה תישארה בעיית לגבי 70 בתים הממוקמים בקרבה גדולה מאוד לכביש תל-אביב — חיפה.

המועצה המקומית ביקשה ממשרד הפנים, מהוועדה הארצית לתכנון ולבנייה, להכיר בחוקיות הבתים הנמצאים במרחק של 50 מטר מהכביש, דבר שהוא מנוגד לחוק התכנון והבנייה, ובשלב זה הוצאו צווי הריסה של בתי-משפט לגבי הבתים הבנויים במרחק של פחות מ-75 מטר. אבל משרד הפנים לא מבצע את צווי ההריסה הללו, כדי לנסות למצוא אילו פתרונות שהם חריגים, בגלל המצב המיוחד שם.

נכון הדבר שמינהל מקרקעי ישראל איננו משווק מגרשים בג'סר-א-זקא, אבל אין ביישוב מחסור במגרשים לבנייה. יש בו הרבה מאוד שטחים ראויים לבנייה בבעלות פרטית. יש בעיות מיוחדות שאינני רוצה לגעת בהן בגלל קוצר הזמן. אבל יש מגרשים זמינים לבנייה בבעלות פרטית, והם יכולים להוות פתרון לגבי חלק ניכר מהבעיות.

אשר לתקציבים, גם כאן יש לי טענה למועצה. בשנת התקציב 1989/90, שנת התקציב השוטף, הוקצו 104,000 שקלים, תקציב פיתוח רגיל, ועוד כ-70,000 שקלים תקציב פיתוח מיוחד. בשנה הקודמת לא ניצלה המועצה כמעט 50% מתקציב הפיתוח המיוחד שהוקצה לה. חלק ניכר מתקציב

היו"ר ג' גדות:

זו היתה קריאת ביניים, אני מבין. אם זו היתה קריאת ביניים, חבר הכנסת דן כהן, הרי קיבלת רשות לקריאת-הביניים.

ומכאן, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אנחנו מצביעים — מי בעד ההעברת הנושא לוועדה, ומי נגד. אם מספר הקולות נגד יגבר, נסיר את הנושא מסדר-היום, על-פי בקשתה של חברת הכנסת גאולה כהן. חברי הכנסת, נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 24

נגד — 4

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, עם 24 קולות בעד, ארבעה נגד, ללא נמנעים, אני קובע כי הנושא הועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ג' גדות:

מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא אשפוז חולים סיעודיים. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה למזכיר הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו על שולחן הכנסת היום:

יב. הצעה לסדר-היום

עמדת ארצות-הברית ועמדת מפלגת העבודה בנושא אש"ף

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2816: עמדת ארצות-הברית ועמדת מפלגת העבודה בנושא אש"ף — מאת חבר הכנסת זאב בנימין בגין. בבקשה, חבר הכנסת זאב בנימין בגין.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדרך כלל, כאשר מנהיגי אש"ף חוזרים ומצהירים כי ללא מזרח-יודשלים כבירת המדינה הפלשתינית העצמאית, ללא הכרה באש"ף וללא מימוש זכויות הפזורה הפלשתינית לשיבה ליפו ולחיפה, לא ייכון שלום, אזי הומות יונינו: מלים, מלים, מלים, אין להתרגש, אין לבחון את אש"ף בהצהרותיו, אלא יש לבחון אותו במעשיו.

אדרבה, נבחן את אש"ף במעשיו. בידי אני מחזיק כעת מפה אשר נמצאה בכליהם של מחבלים מארגון אש"ף, "החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתיין" בראשות נאيف חואתמה. הם נהרגו בדרכם מלבנון לישראל ביום 26 בינואר שנה זו, לפני כחודשים. במפה מסודרט נתיב התקדמות המתוכנן של

אני מבקש להעמיד אתכם, חברי הכנסת, על העובדות הבאות: אש"ף-חואתמה, "החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתיין", מבצע ברציפות פעולות טרור נגד אזרחי ישראל. וסגנו של חואתמה, יאסר עבד-ראבו, הוא ראש נציגות אש"ף בדו-שיח עם ארצות-הברית כתוניס. לא רק אנחנו מבינים זאת, גם משרד החוץ האמריקני מבין את המשמעות של העובדות האלה, אך הוא מסרב להסיק את המסקנה המתבקשת מהבנתו זו.

שלשום הניח משרד החוץ של ארצות-הברית על שולחנו של יושב-ראש ועדת החוץ של הסנט, הסנטור קלייבורן פל, דיווח-שבחון על מידת עמידתו של אש"ף בהתחייבותו לחדול מטרור. דוח זה מהווה התקדמות חיובית מסוימת מבחינת גילוי האמת על הטרור האש"פי, בבחינת "מודה במקצת", אך אין הוא מספק בשום פנים ואופן.

"פתח"; אני שונה: פעולת "פתח"; אני משלש: פעולת "פתח"
— באזור הר-החרף בנגב, כ"ד בדצמבר 1989. חמישה
מחבלים, 50 רימוני יד, בדרכם לפיגוע הרג ללא אבחנה.

מדוע? הרי האמריקנים הם ידידנו, גם בעלי כריזמה, והם
בדרך כלל בני אומה נדיבה והגונה. מדוע הם נוקטים באחרונה
במזרח התיכון גרסה חדשה של שיטת המקל והגזר: גזר
לאש"ף. מקל לישראל? מדוע טרחו לחבר דוח כה עלוב כדי
לטשטש את רוב העקבות המובילים מהתקפות הטרור להנהגת
אש"ף?

התשובה נעוצה, כמובן, במדיניות משרד החוץ האמריקני
בשנה האחרונה: תהליך מדיני ויהי מה. תהליך מדיני בכל
מחיר.

בשנה זו הופרכו שתי הנחות של מעצבי המדיניות
האמריקנית במזרח התיכון: א. בניגוד לציפיותיהם, אש"ף
מסרב עד עתה לקבל תפקיד משני, סמוי, בתהליך; ב. בניגוד
לתקוותם, אש"ף ממשיך בטרור כמנהגו הרצוני מאז נוסד
ב-1964. במשרד החוץ האמריקני קיוו שהטרור ייפסק; אם לא
כליל, שלפחות ה"פתח" יפסיק את פעילותו; ואם ה"פתח"
ימשיך בטרור, שלפחות לא יפעיל טרור בישראל שממערב
ל"יקו הירוק"; ואם יפעל בישראל, שלפחות לא יפעל נגד
אזרחים. כל זה היה בחזקת חשבון ללא בעל הבית, ובעל הבית
בסינדיקט הטרור של אש"ף הוא יאסר ערפאת.

למרות כל זאת אומרים במשרד החוץ בארצות-הברית:
יימשך הדו-שיח עם אש"ף. מסנים לטהר את השרץ, וכשלא
מצליחים בכך, הופכים את ההיגיון על פניו: לא עוד הפסקת
הטרור כתנאי להמשך המשא-ומתן עם אש"ף. להיפך, רומזים
כי מכיוון שלאש"ף יש יכולת הטלת וטר טרוריסטי על התהליך
המדיני, יש לבוא עמו בדברים בשל הטרור שהוא מפעיל, לא
למרות הטרור. מכיוון שהוא, כמו שנהוג לומר היום, הגורם
העיקרי בשטח.

הרי זה היגיון נורא, חברי הכנסת, הרי זו כניעה איומה
לרצח ולהפחדה. הרי על-פי זאת, ככל שאש"ף מפלצתי יותר,
או דכריו של חבר הכנסת צוקר במליאה לפני כחודש ימים,
ככל שיהיה אפילו לא חיתית, "משום שחיות אינן מחסלות את
בני מינן", כן יגבר הצורך לשלבו בתהליך המדיני. או לעניינים
הרואות היגיון עקום כזה.

חברי הכנסת, נשוב ונשאל: מה נלין על ידידנו
האמריקנים? מפלגת העבודה הישראלית, בקבלה את הגיון
השמאל הקיצוני, קיבלה גם את השיטה הפסולה הזאת
בשאיפתה להתנתק במהירות האפשרית מן השומרון. מיהודה
ומחבל-עזה. וכך רואה היום מפלגת העבודה באש"ף לא עוד
מכשול אלא מכשיר, שיאפשר לה לשוב פחות או יותר אל "הקו
הירוק" הישן, המוכר, החביב, מאחורי אותה גדר אלקטרונית
מפורסמת. וכך צומחת לנגד עינינו מהדורה משופצת של
שמאל הומניסטי, שאינו מתנה עוד מגע עם אש"ף בהפסקת
פעולות הטרור, שמסכים עם הטרור, שמסביר מדוע צריך, ואף
כדאי ומשתלם, להיכנע לטרור ולשאת ולתת עם נושאי.

ולכן אמר כאן סגן שר האוצר דאז, חבר הכנסת יוסי
ביילין, ביום 24 בינואר שנה זו: "חשבנו בממשלה שהגורם
היכול לגרום לאש"ף לתת 'אור ירוק' לפלשתינים בשטחים
להיכר אתנו על בחירות הוא אמריקה". ובהמשך: "כאשר
המטרה שלנו היא בהחלט להוביל לכך שאש"ף יהיה זה שיקבל
את תוכניתו המדינית ויעניק 'אור ירוק' לפלשתינים בשטחים
להיכר אתנו כדי להגיע לבחירות". וכך נוצר הציר
פרס-ריצמן-טייב-תוניס, כעדונו של שחקן הציר עזר ויצמן.

כ"ד ביולי 1989 העיד עוזר שר החוץ של ארצות-הברית,
מר ג'ון קלי, בפני ועדת המשנה של בית-הנבחרים האמריקני
לענייני אירופה והמזרח התיכון. בין תחילת הדו-שיח לבין יום
העדות מצוינות שלוש התקפות של אש"ף-החיוואתמה,
כפברואר ובמרס 1989, והתקפה אחת של "הג'יהאד
האסלאמי", כ"ד במרס 1989. "הג'יהאד האסלאמי", כידוע
לכולנו, הוא חלק ממנגנון הגזרה המערבית, הגוף המבצעי
העיקרי של ה"פתח". כינויו של מפקד ה"פתח" הוא
"אבר-עאמר", הלוא הוא יאסר ערפאת.

אכן, הודאה במקצת בטעות מחודש יולי, אולם ביסודו של
דבר, עקב המחסור הכרוך בנתונים והעלמת העובדות, ועקב
המסקנות הבלתי מבוססות, מהווה הדוח ניסיון לא מוצלח,
עלוב, משפיל, לפחות על אש"ף, להסוות את אופיו
הטרוריסטי, לתת לגיטימציה לסינדיקט הרצח ולתרוץ את
המשך הדו-שיח עמו.

אביא דוגמה: הדוח האמריקני מציין את התקפת החזית
הדמוקרטית כ"ד במרס, שבה נהרגו באזור הכיטחון בלבנון
ארבעה מחבלים ואחד נמלט. בדוח מובאת אומנם הודעה
ארגון החזית הדמוקרטית, שנטל אחריות להתקפה ופירט את
יעד הפעולה — הלוא הוא מושב זרית. אולם, מחברי הדוח
מציינים בעזות-מצח, כי יעד פעולה זו, כשתי קודמותיה, אינו
ברור. איך הגיעו למסקנה כה ברורה על יעד כה מטושטש?

על-פי הדוח, ביררו האמריקנים את שלושת המקרים עם
אש"ף בתוניס. הלוא תזכור, אדוני היושבי-ראש, מיהו נציג
אש"ף בשיחות אלה? אכן, סגן מפקד החזית הדמוקרטית, יאסר
עבד-ראבו. אולי הם מצפים מאתנו, או מישוהו מצפה מאתנו,
שאנחנו ניכשל בהגנת יישובינו כדי שפעולת טרור של אש"ף
תביא להרג אזרחים בהם, כדי שאפשר יהיה לציין בדוחות
בוודאות שיעד הפעולות הוא אכן רצח גברים, נשים וטף.

זאת אשר לפעולות הטרור הבוודדות הנוכחות
בדין-וחשבון האמריקני. אולם פעולות טרור רבות של אש"ף
אינן נזכרות כלל בדוח הזה. המעורבן לפחות לתאריך 5
כפברואר 1990. מאז 15 בדצמבר 1988 לא תשע פעולות בוצעו
על-ידי אש"ף נגד ישראל, אלא 30. מהן, 17 התקפות מעבר
לגבול, בהן שתיים על-ידי ה"פתח", ו-13 התקפות טרור
בישראל, בגבולות "הקו הירוק", על-ידי חוליות של ארגון
ה"פתח" — כוח-17. נתונים אלה ירועים זה כבר לממשל
האמריקני, ובכל זאת הודיע בסיפוק שר החוץ האמריקני
לקונגרס כ"ו במרס, לפני שלושה שבועות, כי "אש"ף רבן
במחויבותו שלא לעסוק בטרור".

על מסקנה חסרת שחר זו חוזר הדוח דלשום ומוסיף:
"שטח בעייתי אחד הוא פעולות אחדות שבוצעו על-ידי
קבוצות אש"ף, כגון החזית העממית והחזית הדמוקרטית
לשחרור פלשתיין, שבסנין בדמשק, אין בידינו הוכחות
שפעולות אלה הותרו או אושרו על-ידי הוועד הפועל של
אש"ף או על-ידי ערפאת בעצמו". נו, באמת. ודאי שבציוע
פיגועים אינו מאושר בהליכים מסודרים על-ידי הוועד הפועל
של אש"ף. על הביצוע מופקדים מנגנוני הטרור של אש"ף.
חלקם פועלים בפיקודו של ערפאת, במסגרת ה"פתח"; מנגנון
חיוואי, מנגנון הגזרה המערבית וכוח-17. מפקד כוח-17,
אברטייב, מופקד על הגנתו האישית של ערפאת, והוא אחד
המקורבים לו ביותר. הרי זו היתממות צינית לטעון, שהנהגת
אש"ף, וערפאת בכללה, אינה קשורה לטרור הנמשך כרציפות.

על רקע זה ניתן אולי להבין מדוע כחור מחברי הדוח
להתעלם לחלוטין מפעולת "פתח" — אני חוזר: פעולת

היתה, שאש"ף יפסיק את הטרור, והכוונה לא רק לאש"ף אלא לכל פלגיו, כל פלג הקשור עמו. שנית, אש"ף התחייב להתנער פומבית מכל קבוצה פלשתינית, גם אם איננה באש"ף, המעורבת בטרור, לגנות את הפעולה, וכמיטב יכולתו להעניש את הנאשמים, ושלישית, אש"ף נדרש להכיר בישראל, להכיר בזכותה של ישראל להתקיים, ולהסתלק מכל תוכנית השמדה.

והנה, הקונגרס האמריקני ביקש לקבל דיווח, האם עמד אש"ף בהתחייבויות האלה, שעל-פיהן ארצות-הברית מנהלת עמו דיאלוג. כפי שאמר בייקר, אם אש"ף לא יעמוד בהתחייבויות הללו, באחת מהן, זו תהיה הזדמנות להסתלק מן הדיאלוג.

ובכן, בנושא הראשון של הסתלקות מפעולות טרור, אני תומך בכל מלה שאמר חברי חבר הכנסת בני בגין. הכול נכון, הכול אמת; ואין אמת בהכחשה, בהתעלמות.

מה בקשר לגינוי הטרור? אש"ף משבח חדשים לבקרים את פעולות הטרור השונות שאנחנו קוראים עליהן. כמוכן, הוא קורא להן "המאבק המזוין". ויש ציטטות למכביר. אני פשוט רוצה לצמצם במננו, אדוני היושב-ראש. אבל אני רוצה לגעת בשתי ציטטות המוכרות לכם, משום שהן קשורות לפעולות טרור הידועות בכל העולם, שלא נעשו על-ידי אש"ף, אבל כפי שהאמריקנים הגדירו, גם זה דורש גינוי.

ובכן, היתה הפעולה המוזויעה של האוטובוס בקו 405. רדיו אש"ף מבגדד לא הוקיע אותה, אלא להיפך, תיאר אותה כפעולה הרואית, פעולה הדורשת חיקוי. זה גינוי? והיתה הפעולה הנוספת, אוטובוס טרגי נוסף, במצרים. ותגובתו של אבו-איאד לא היתה גינוי הפיגוע הזה. הוא רק הכטיח עוד פיגועים. ואת הגינוי על העדר הגינוי לא נתנו האמריקנים. את הגינוי על העדר הגינוי תקראו, אם תרצו, בעיתוני מצרים הראשיים, ב"אל-אהרם", ב"אל-אח-באר", ביקורת קשה מאוד על כך שאש"ף לא מגנה את הטרור. וכי כל זה אינו ידוע לאמריקנים? ודאי שידוע.

יש אספקט נוסף של טרור שאינו מופיע בדוח. ידידי חבר הכנסת בגין, בוודאי לא שמת לב לנקודה הזאת, כי דברים רבים כל כך לא מופיעים בדוח. אני מתכוון לטרור הברוטלי נגד הפלשתינים. הרי אש"ף רוצח כסיטונות אנשים, ילדים, נשים, הרות, מורים, מורות, אחים ואחיות בבת-חולים, רצח שיטתי של אזרחים חפים מפשע, מה שקרוי טרור. וכי זה אינו ידוע לאמריקנים? הרי זה סוד גלוי.

אם אתם רוצים לדעת איך זה מתבצע, זה עסק מאוד מסודר. ערפאת מתאר ב"אל-מצור", במצרים, כ-25 בינואר, כיצד מתנהל הטרור הזה. הוא אומר: "כשלב הראשון ההחלטה על הוצאה להורג צריכה להתקבל על-ידי רוב, וכשני השלבים העליונים ההחלטה צריכה להתקבל פה-אחד. עם זאת אנו אומרים לכם, להנהלה המאוחדת בשטחים: אם כיכולתכם לשלוח את התיק לפני ההוצאה להורג, נעניין בו. ומכל מקום, אם יקשה הרבה, הרי אין מנוס משליחת כל התיקים לאחר ההוצאה להורג". מכאן, לקבל אישור רטרואקטיבי לרצח.

שבח וייס (המערך):
רצוראקטיבי.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

הווי אומר, זאת מאפיה מסודרת, יש סנדק עליון, יש קפו דה טוטי קפי, יש לו מוציאים לפועל, יש סדר. אבל מה לעשות? היו חריגות מן הסדר. וערפאת קיבל על זה. הוא יוצא בהתקפה. הוא אומר: רצחו שלא מתוך שירות אש"ף, הווי אומר, אש"ף

וכך מיהר שלשום חבר הכנסת פרס לבשר לעם המצרי, בריאיון ב"אל-אהרם", כי ממשלתו, כי תהיה, תביא לשינוי החוק האוסר מפגשים עם אש"ף. "אור ירוק" אתם מחפשים אצל שופכי הדמים האלה, הממשיכים לרצוח בדרכם הירושלמית לחיסול ישראל.

חגי מירום (המערך):
"להכדיל" אחד אפשר להגיד?

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, לא קיבלת רשות.

חגי מירום (המערך):
"להכדיל" אחד. "להכדיל" אלפי הכדלות", או משהו, אפשר להגיד?

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, לא קיבלת רשות.

חגי מירום (המערך):
הוא שם את כולם כמקשה אחת.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חגי מירום (המערך):
מה המהירות? מה החופזה הזאת?

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
חברי הכנסת, במאמר מתקת בגיליון האחרון של כתב-העת "Foreign Policy", שכותרתו "הנמכת החרב", הביא סגנו של ערפאת, צלח חאלף, הוא אבו-איאד, את בשורת השלום כדלקמן: "ייתכן שמדינה פלשתינית במזרח-ירושלים, הגדה המערבית ועזה לא תהיה מספקת כשלעצמה כדי לפתור את בעיות של מיליוני פלשתינים המתגוררים במחנות תת-אנושיים סביב העולם הערבי, והנושא הפלשתיני ימשיך לפגוע בשלום במזרח התיכון עד אשר תיושב בעיית הפזורה הפלשתינית. לכן עלינו לעמוד על כך שזכות השיבה תימצא על סדר-היום של כל משאומתן ליישוב הסכסוך הפלשתיני-הישראלי".

על כגון אלה הומות יונינו: "זו רטוריקה, אין להתרגש ממנה. נבחן את אש"ף במעשיו". זאת אכן עשינו ברגעים האחרונים, ותוצאת הבחינה היא חד-משמעית: טרור, רצח, טרור.

למפלגת העבודה, המקבלת את חוסר ההיגיון של המדיניות האמריקנית בחדשים האחרונים, הרצה למשאומתן ללא סייגים, ללא ביטחונות, נאמר בשבוע שלאחר קריאת מגילת אסתר: "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, רוח והצללה יעמוד ליהודים ממקום אחר". תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לך, חבר הכנסת בגין. רשות לתשובה לסגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרוח שהונח על שולחן ועדת החוץ בקונגרס היה אמור להתייחס להתחייבויות שארצות-הברית ביקשה מאש"ף בתחילת הדיאלוג שלה עמו. בעצם היו כאן שלוש התחייבויות. ההתחייבות הראשונה

דובר-דובר, יום-יום, עיתון-עיתון — הכול ידוע בווינג-טון. ומה קורה כאן? באנגלית יש מלה קולעת למה שהממשל האמריקני מנסה לעשות ברוח הזה, והמלה הזאת היא whitewash — להלבין, לטייח, להעלים, לטשטש, לסלף את העובדות, לסלף את האמת המנקרת את העיניים יום-יום והמתגלה יום-יום מחדש; או בשפתנו: לטהר את השרץ. אבל השרץ נשאר שרץ והאמת נשארת אמת.

מתמיה הדבר שמעצמה כמו ארצות-הברית, שהיתה צריכה להיות הסמל של ההגיונות הפוליטית והיושר הבין-לאומי, בונה את בניין מדיניותה על יסודות של סילוף ושקר. הבניין הזה, אדוני היושב-ראש, סופו להתמוטט, אבל לא נרשה שיחמוטט עלינו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת בגין לוועדת החוץ והביטחון.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד סגן שר החוץ. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת בני בגין, כדי שסגן שר החוץ לא יאשים אותי ב"וייס-ווש", אני רוצה לומר, שאני נמנה עם אלה שאינם מאוהבים כלל באש"ף.

הי"ר ג' גדות:

אדוני חבר הכנסת וייס, מה אתה מציע?

שבח וייס (המערך):

להסיר. הרי אין לנו דרך אחרת, זה מובן מאליו על-פי הפרוצדורה, שאתה מכיר אותה היטב.

אני הקשבתי לנאומו של חבר הכנסת בני בגין, ואני רוצה לומר לכם, שאם השאלה היתה של ביקורת שלו על התנהגות ארצות-הברית, אני לא חושב שהייתי עולה לכאן כלל להציע את הסרת הנושא.

העניין הוא בכך: באופן שיטתי אנשי הליכוד, והפעם הזאת בני בגין, מוסיפים גחלים למדורה של הדמוניזציה של מפלגת העבודה על-ידי טריקים רטוריים ידועים של חבילה אחת — אש"ף, שמעון פרס. זה היה במלחמת הלבנון —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת וייס, עוד 20 שניות.

שבח וייס (המערך):

אני לא בטוח שהיית צריך להעיר לי את זה. אני עוד מעט מסיים.

הי"ר ג' גדות:

תגיע לעניין.

שבח וייס (המערך):

אני הגעתי לעניין.

הי"ר ג' גדות:

לא.

שבח וייס (המערך):

בהחלט.

— וזה נמשך שנים, בניגוד לעובדות, בניגוד למציאות. יש במפלגת העבודה מי שסבורים שהממשלה, כהחליטה במאי על הבחירות כשטחים, הביאה בחשבון, כולה, לרבות יצחק שמיר, ישאש"ף יהיה במקום כלשהו ברקע.

רוצה להיות לא רק הנציג הבלעדי של העם הפלשתיני; הוא רוצה להיות גם הרוצח הבלעדי של העם הפלשתיני.

וכי כל זה אינו ידוע בווינגטון? האם אין הם קוראים עיתונים? האם הם לא מקבלים את הדוחות שלנו?

עד עכשיו דיברתי על הטרור ועל גינוי הטרור. מה בקשר לכוננות, לא רק לשיטות? מה הן הכוננות של אש"ף? ברוח המחר של מחלקת המדינה יש עמוד אחד המוקדש לתוכנית השלבים, והעמוד הזה בסך-הכול איננו מתייחס לתוכנית השלבים אלא אומר, שאש"ף קרא לכל מדינות ערב להכיר בתוכנית השלום שלו, והוא מצטט מתוך אותו מאמר של אבראמאיד, מאמר ב"Foreign Policy", כמובן מאמר באנגלית, ואני אצטט ממנו: "The proposal of a two-State solution to the Palestinian-Israeli problem is not the first phase of a plan to liquidate the Jewish State." פה כוונה של תוכנית השלבים; הוא אומר, אנחנו מציעים מדינה פלשתינית לא על-מנת להשמיד את ישראל. זה הציטוט היחיד שממשלת ארצות-הברית בחרה להביא מאבראמאיד.

היא לא בחרה, למשל, להביא את הציטוט של אבראמאיד שמונה ימים לאחר ההכרזה שכביכול אש"ף מכיר בישראל. זאת כמובן הצהרה בערבית, לא באנגלית, בביטאון אש"ף. הוא אומר: באלג'יר החיינו את תוכנית השלבים. ובמקום אחר, ב"אל-אנבאא" בכווית, כמובן בערבית, הוא אומר: גבולות המדינה שלנו, כפי שהכרזנו עליה, מייצגים רק חלק משאיפותינו. נפעל להרחבתם כדי להגשים את שאיפותינו לכל אדמת פלשתיין, לשחרר את פלשתיין שלב-שלב. את זה הם החליטו שלא להביא.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אז מי נשאר תומך במדיניות של ממשלת ישראל אם גם ארצות-הברית אומרת כן?

ראובן ריבלין (הליכוד):

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת נפאע, זו הפעם הראשונה שאנחנו מסתכלים עין בעין במליאה. גם קריאות ביניים צריכות להיות באישור היושב-ראש.

שבח וייס (המערך):

איי-אפשר להספיק, זה מתפרץ לנו.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת וייס, הייתי שמח אם היית מתפרץ.

ציטוט נוסף הוא של נכיל שעת, המצוטט כשהוא מסביר שמדינה פלשתינית תהיה רק בגדה המערבית ובעזה ולא תחרוג מהן. הם לא בחרו להביא שורה של ציטוטים מאותו נכיל שעת, בערבית, שבהם הוא אומר: המדינה הדמוקרטית — הכוונה למדינה דמוקרטית על כל שטחה של פלשתיין. אם נשיג עצמאות על חלק משטחה של פלשתיין, לא נפקיר את חלומנו להשיג מדינה דמוקרטית שלמה על כל שטחה של פלשתיין; וכן הלאה וכן הלאה.

יש פה אפילו ציטוט שלישי, של ג'ורג' חבש, האומר שהמטרה מוגבלת לגדה המערבית ולעזה, ואילו במקום אחר הוא אומר: אנחנו לא יכולים לחסל את ישראל במכה אחת, ולכן אנחנו צריכים לנקוט מסע טקטי כדי להשיג את היעד האסטרטגי שלנו בשלבים; וכו' וכו'.

היו"ר ג' גדות:
חודה. אם כן, מי בעד העברה לוועדה? מי בעד הסרה מסדר-היום? זו הצבעה מס' 6.

כבוד השר, נשנה את הצבעתך בעוד שנייה, 23 בעד, נוסף את קולו של השר קצב וזה 24 מול 20, ללא נמנעים.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 24

בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 20

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

שבח וייס (המערך):
אדוני, אני רוצה למחות על הדרך שבה הפסקת אותי.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת וייס, אני מודה לך. ועכשיו להצבעה, רבותי.

שבח וייס (המערך):
סלח לי, עוד משפט אחד.

היו"ר ג' גדות:
לא, אני מבקש, חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):
אני רוצה לומר לך, שאני לא זוכר שיושב-ראש הפסיק בצורה כזאת חבר — — —

היו"ר ג' גדות:
אני מבקש, חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):
זוהי בהחלט החלטה פוליטית שלך. זו פעם ראשונה שמפסיקים אותי.

היו"ר ג' גדות:
האם חבר הכנסת בגין מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

זאב בנימין בגין (הליכוד):
כן.

יג. הצעה לסדר-היום

הצורך בהחלטת כנסת בדבר איסור משא-ומתן על שינוי כלשהו בריבונותה
המלאה של ישראל על ירושלים ועל אחדותה של העיר

שני איזו קלות-ראש באשר לשטחים שחל עליהם החוק הישראלי והם חלק מהשטחים שעליהם חלה ריבונות המדינה. בקואליציה עתידית המוצעת היום לעם ישראל קוראים לאחד השותפים, שאפילו מזהיר — ויש שם אנשים שאומרים: אכן, צריך למסור, לפגוע בריבונותה של ירושלים, על מנת לקדם נושאים אחרים.

קראתי מאמר של חבר הכנסת יוסי שריד, תחת הכותרת: "ירושלים החצויה היא ירושלים השלמה".

גאולה כהן (התחיה):
זו לא הכותרת, זה היה המשפט האחרון במאמר.

מיכאל איתן (הליכוד):
נדמה לי שזו היתה הכותרת של המאמר, אבל אני מצטט מן הזיכרון. כך אני זוכר.

ובכן, הנקודה המרכזית שאני רוצה לציין היא, שייתכן מאוד שתקום ממשלה, ובגדר סמכויות הממשלה כגוף ביצועי לנהל משאים-ומתנים, ולא מוסדר בחוק שממשלה מנועה מלנהל משא-ומתן אפילו על חלקים ריבוניים, ויכולה היא להיות אפילו ממשלת מעבר.

הווי אומר, יש לנו כאן בעיה קונסטיטוציונית קשה מאוד, ולפיה יכולה להיות ממשלת מעוט בכנסת, העלולה להיחפס למצב שהיא כבר עושה צעדים מוקדמים באשר לריבונות המדינה על שטחה, על הטריטוריה שלה, שזה דבר יסודי.

אני חושב שהמחוקק שלנו, זאת אומרת אנחנו כמחוקקים, שבאנו להסדיר את חוק-יסוד: הממשלה, את חוק-יסוד: הכנסת ואת חוק-היסוד שדן בסמכויות מבקר המדינה וכו', וכו', אין לנו הסדר קובע, מגביל ונוקשה כאשר לשמירה על ריבונות המדינה על שטחיה.

לדעתי, היה מקום לקבוע בחוק שני דברים: דבר ראשון,

היו"ר ג' גדות:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2861: הצורך בהחלטת כנסת בדבר איסור משא-ומתן על שינוי כלשהו בריבונותה המלאה של ישראל על ירושלים ועל אחדותה של העיר. יביא נושא זה חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במסגרת חוק-היסוד של מדינת ישראל באו נושאים קונסטיטוציוניים רבים לידי הסדר. יש נושא אחד, שבמדינות מתוקנות מוסדר בדרך כלל כאחד מבסיסי היסוד של החקיקה, והוא ריבונות המדינה על שטחה.

אצלנו יש בעיה מסוימת שעדיין אינה מוסדרת בכל הקשור לסוגיה זו. אומנם בחוק העונשין נאמר: "מי שעשה, בכוונה לפגוע בריבונותה של המדינה, מעשה שיש בו כדי לפגוע בריבונותה, דינו — מיתה או מאסר עולם". ובסעיף קטן (ב) לסעיף 97: "מי שעשה, בכוונה ששטח כלשהו יצא מריבונותה של המדינה או יכנס לריבונותה של מדינת חוץ, מעשה שיש בו כדי להביא לכך, דינו — מיתה או מאסר עולם". כל אלה תחת סימן — בגידה.

בכל אופן, בחוק-היסוד של מדינת ישראל, כאשר אנו מדברים על הגופים השלטוניים, כל הנושא הזה, שהוא יותר אקטואלי במדינת ישראל מאשר בכל מדינה אחרת או במדינות רבות אחרות, נושא זה איננו מוסדר. אנחנו שומעים מדי פעם בפעם אמירות שעל-פיהן, במסגרת הנושאים המדיניים, ייתכן שיתקיים מעשה מוקדם לכן ששטח כלשהו, למשל רמת-הגולן, למשל חלק מירושלים, יצא מריבונותה של המדינה — ויש אנשים שאפילו מצהירים על כך בצורה פומבית וגלויה.

מצד אחד אנחנו רואים מעשה חמור של בגידה, אחד הסעיפים היחידים שיש עליהם עונש של גזר-דין מוות, ומצד

מיכאל איתן (הליכוד):
אני משיב לך.

היו"ר ג' גדות:
אני מקווה שזה במסגרת השאלה המותרת.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מסביר: מאחר שעולים כעת סימני שאלה פוליטיים לגבי אותו משאומתן המשתלב ב"החליף השלום", שבא בעקבות אותה יוזמה מדינית של ממשלת ישראל; ומודיעים לנו שבמסגרת הנושאים שאמורים להיות נרונים באותו מפגש מצוץ בקהיר, או אפילו ערב אותו מפגש מוצע מודיעים לנו ידידינו והמתווכים הקשורים באותו מפגש, ששאלת ירושלים עדיין לא מוסדרת, ואומרים לנו שהיא תהיה אחד הנושאים למשאומתן שם — המינימום שאנחנו במדינת ישראל צריכים לעשות על מנת שירידנו בארצות-הברית יתגייסו לעזרתנו הוא לבוא ולומר במלים הפשוטות והברורות ביותר: עמדתנו נחרצת, ולקבל החלטת כנסת במליאתה, על מנת שהיא תוכל לדרך ולהיות גורם מוביל במאבק על דעת הקהל בארצות-הברית.

לכן אני חושב שיש צורך חיוני שהכנסת תקיים דיון במליאתה ותקבל החלטה ברורה בעניין זה, כשעה זו, בנסיבות הפוליטיות הקיימות היום.

אני רוצה באותה הזדמנות לגעת בנקודה נוספת. אני רואה שזמני מצטמצם והולך, אבל אני רוצה לצטט מתוך ידיעה שהתפרסמה היום או אתמול באמצעי התקשורת. דווח על הפגישת של הנשיא לשעבר של ארצות-הברית קרטנר עם מנהיגים פלשתינים, בהם כמה מחביבי השמאל הישראלי כמו פייצל אל-חוסייני, חנא סניורה, זיאד אבו-זיאד ואחרים. בפגישה הזאת האשים האלה, מבשרי השלום לכאורה על-פי הבשורה של חברינו ממפלגת העבודה — הם מודיעים, ואני מצטט: "ללא מזרח-ירושלים כבירת המדינה הפלשתינית, ללא הכרה באש"ף וללא מימוש זכויות הפלשתינים החיים כיום בחוץ, לא ייכון שלום".

אני חושב שמול הכרזה זו, על-מנת שיהיה ברור שאנחנו לא הולכים לנהל שום משאומתן שבמסגרתו השאלה הזאת יכולה בכלל לעלות על הפרק, צריך שאנשי מפלגת העבודה, היוזמים כל הזמן לפייצל אל-חוסייני ולחבריו שיש על מה לדבר, ידעו שגם מעבר לוויכוח הפוליטי שלנו בנושאים אחרים, בנושא זה עלינו להתאחד, אז נוכל לראות האם אפשר בכלל לנהל משאומתן על נושאים אחרים, או שעצם ההתאחדות שלנו והעמדת ירושלים כתנאי כל יעבור והצגת סייגים כפי שצריך — יכולות למנוע קרע כאן במדינת ישראל, קרע בינינו, ויכוח בינינו לביניכם. חבר הכנסת שבח וייס, אני מדבר אליך.

שבח וייס (המערך):
אני מקשיב.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה כבר מבקש תגובות על זמן שאול.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מסיים.

לכן אני סבור, שנוכח סימני השאלה האלה, שגורמים עוינים מנסים לשים על אחדותה של ירושלים ועל ריבונותנו עליה, על הכנסת לקיים דיון במליאתה, דיון שבו אנחנו נפגין אחדות מלאה למען ירושלים כירתנו הנצחית, ונסיר כל סימני

שהממשלה לא חבצת כל פעולה שיש בה מעשים, אפילו מוקדמים, לגבי שטחים שחל עליהם החוק הישראלי ויש בהם ממד כלשהו של פגיעה בריבונות, אלא לאחר שהכנסת הסמיכה אותה לכך במפורש.

דבר שני, שהמחוקק צריך, לדעתי, לתת לו תוקף, כחוק-יסוד, כדבר הנוגע לבסיס קיומה של המדינה, ריבונותה על שטחה הטריטוריאלי — שהכנסת לא תסמך ממשלה לעשות דבר כזה, אלא על-פי החלטה של שלושה-רבעים מחבריה. צריך להיות קונסנסוס רחב מאוד על מנת שאפשר יהיה בכלל להביא לכך שיחלו במשאומתן כלשהו שעלול להוביל לפגיעה בריבונות המדינה. לפעמים יש מצבים שאכן צריך להביא דבר כזה כחשבון. אלא מאי? במצב כרור, על בסיס קונסנסוס מלא, לפחות במציאות הפוליטית שלנו, קונסנסוס של שני הגושים הגדולים. דבר זה צריך להגיע לחקיקה מהירה, ומשום שאני חוזר ואומר היום, במצב הדברים הנוכחי, אפילו ממשלת מיעוט שהיא ממשלת מעבר, מהבחינה הקונסטיטוציונית זה בגדר סמכויותיה — זה דבר שלא ייתכן.

בבואי להציע את ההצעה לסדר-היום — אני מתפלא, אינני רואה כאן איש מספלי הממשלה, אני גם לא יודע מי אמור להשיב על הצעה זו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
סגן שר החוץ.

מיכאל איתן (הליכוד):
סליחה, אני חוזר בי מדברי. אני סברתי שזה אולי היה צריך להיות דווקא — — —

היו"ר ג' גדות:
אתה חוזר כך מדברך או מוחק אותם מן הפרוטוקול?

מיכאל איתן (הליכוד):
אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. גם כך וגם כך.

היו"ר ג' גדות:
מה שאתה רוצה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני רוצה לגעת בעיקר. אני סבור לגופם של דברים, שצריכה להיות לא רק גישה חקיקתית, אלא יש כאן גם עניין פוליטי. אני לא רוצה לגעת בכל הטיעונים, כי בקשתי היא שיתקיים דיון במליאה ואז אני אביא באמת את כל הטיעונים כאשר למעמדה של ירושלים. כרגע ברצוני לגעת רק בשתי נקודות, מדוע לדעתי צריכה להיות הכרזה דקלרטיבית של הכנסת, מאוחדת ככל שתהיה, בדבר אחדותה של ירושלים וריבונותנו על כל חלקיה של ירושלים.

גאולה כהן (התחיה):
קיים חוק ירושלים שגם המערך, גם הליכוד וגם אנחנו הצבענו בעדו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
קיים חוק ירושלים אבל הוא נוגע למצב החקיקתי. אני לא רואה שחוק ירושלים עומד לנו למגן הצעות פוליטיות שונות שצריכה להיות עליהן תשובה פוליטית. כאשר אני שומע בארצות-הברית קולות המנסים לקבוע ולומר שמעמדה של ירושלים הוא אחד הדברים שצריכים לבוא לידי משאומתן — — —

גאולה כהן (התחיה):
אז למה — — —

לחצים, יש אמירות מצד ארצות-הברית ואחרים המערערים על אחדותה ועל ריבונותה של ישראל בירושלים.

לכן אני מציע לקבל את הצעתך לקיים דיון במליאה, ובקהל, ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, להעמיד את הדבר להצבעה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד סגן שר החוץ. רשות הדיבור להצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כיוון שעל הנושא הזה אין חילוקי דעות, לפי דעתי, אודה לך אם תאפשר לי לדבר במשך דקה, ועוד 20 שניות על חשבון הנואם הקודם.

אני מבקש להעביר את ההצעה לדיון בוועדה. אדוני היושב-ראש, אני יכול להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, כי הרי היתה כאן הצעה לקיים דיון במליאה. אני רוצה להבהיר את העניין הזה. ייתכן שפה ושם גם במפלגת העבודה, או במחנה השמאל, יש קולות הקוראים לבדיקה מחודשת, או אחרת, של שאלת ירושלים, אבל הם בהחלט בשוליים. מפלגת העבודה כולה, על ענפיה ועל גווניה, רואה בירושלים את מה שרוב העם רואה בה למעשה: בירת ישראל המאוחדת. פה ושם — אולי אי-אלו סידורים. אנחנו רואים את נושא הבחירות כסידור, שלא צריכה להיות לו שום השפעה על הקביעה הנחרצת והחד-משמעית — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שבח וייס, רמז שקוף יותר הוא צפצוף השעון, כדי שלא תאמר לי שחשמתי אותך באמצע.

שבח וייס (המערך):

אני באמת מסיים.

לכן אני אומר: בואו נלכן את הנושא בוועדה — הרי בסופו של דבר זה יהיה במליאה — כדי שבנושא שבו יש לנו מכנה משותף נפגין את המכנה המשותף הזה, ואין שום סיבה שתחפשו כאן קרע. בעניין הזה אין קרע.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, נצביע. מי שהוא בעד דיון במליאה יצביע בעד, ומי שמצביע נגד — מסיר.

קריאה:

אין הצעה להסיר.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — 10

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

10 בעד, נגד — 1, נמנעים — אין. אני קובע, שהדיון יתקיים במליאה.

שאלה, כל ספקות וכל ניסיונות לתקוע טרזים בינינו על-ידי שרוב ירושלים לנושא שעליו יש לקיים משא-ומתן לכאורה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת איתן. רשות התשובה לסגן שר החוץ. בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא של ירושלים הוא מעל למחלוקת, נמצא בקונסנזוס, הוא אמור לאחד לא רק את העם בישראל אלא את כל היהודים כאשר הם.

אם אמרתי את הדברים האלה, מדוע אנחנו מתווכחים בנושא? שקעת, למשל, את יושב-ראש מפלגת העבודה מר פרס ואמר כלפי הספסלים של הליכוד: מה אתם מעלים בכלל את שאלת הבחירות לאוטונומיה? אתם אומרים שזה עשוי לפגל את ירושלים? טוב, אם אתם מתנגדים לאוטונומיה בירושלים כי אתם לא רוצים לוותר על ירושלים המזרחית, אין אתם מאשרים בחירות לאוטונומיה בשכם? מה, אתם מוכנים לוותר על שכם? זה פחות-אדיר יותר ציטוט מדויק.

לא, אנחנו לא מוכנים לוותר על שכם, אבל לפי תוכנית האוטונומיה, תוכנית קמפ-דייוויד, יש אפשרות שממשלה עתידית כלשהי אכן תוותר על שכם. אני מקווה שלא נגיע לזה, אבל האפשרות קיימת מעצם טיבו של התהליך.

לכן קבעה הכנסת את החוק שהיא קבעה, חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, משנת 1980, על-מנת להבהיר בצורה חד-משמעית, שערכי ירושלים המזרחית לא יהיו באותו סטטוס של ערביי שכם, אלא יהיו במהלך התהליך באותו סטטוס של ערביי עכו, ערביי יפו וכו', ועל זה אנחנו מתווכחים. גם פה לא צריך לא לטיח ולא לטשטש.

מיכה גולדמן (המערך):

דווקא בדרך הזאת, אדוני סגן השר, אתה תביא לתקופת החלוקה, תביא למצב שיערערו גם על עכו וגם על יפו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם תהיה להם הזדמנות לכך, הם לא יודקו לאיש.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת גולדמן, אני בטוח שאתה ואני מאוחדים בכפר-תבור ובירושלים, כרצון לאחדותה של ירושלים.

מיכה גולדמן (המערך):

כפר-תבור הוא סיפור אחר.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אבל אתה ואני חלוקים — אולי אנחנו איננו חלוקים, אינני יודע, אבל אני משוכנע שהליכוד והמערך חלוקים — על המשמעות של הקמת מערכת אוטונומית לערביי מזרח-ירושלים לגבי אחדותה של ירושלים.

מיכה גולדמן (המערך):

על ירושלים אין שום חילוקי דעות. להיפך, הממשלה החליטה — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גולדמן, זה כבר נאום, לא קריאת ביניים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני מסכים לחלוטין עם חבר הכנסת מיכאל איתן שאין לנהל משא-ומתן על שינוי כלשהו בריבונותה המלאה של ישראל על ירושלים ועל אחדותה של העיר. אני חושב שהשאלה המדינית שהעלית גם היא נכונה. יש קולות, יש

שבח וייס (המערך):
 גם אני.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, 12 הצביעו בעד ההצעה לקיים דיון בנושא במליאה. אני מודה לחברי הכנסת שהפנו את תשומת לבי לעניין, ומבכר אותם בכל מקרה, כל אחד על הצבעתו שלו.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, הרצאו שני השמות של חברי הכנסת שבח וייס ושלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

אני מבקש לצרף את קולי בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

יד. הודעה על החלטת ועדת הכלכלה לחדש את דיוניה בחוק רשות הדואר (תיקון מס' 2), התש"ן — 1990

היו"ר ג' גדות:

הוועדה, אל יושב-ראש הכנסת רב שילנסקי: "ביום ג', כ"ג באדר התש"ן, 20 במרס 1990, החליטה ועדת הכלכלה, בהתאם להוראות סעיף 124 לתקנון, לחדש את דיוניה בהצעת החוק שהונחה ב-27 בפברואר 1990 לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לפיכך, חברי הכנסת, תוסר הצעת חוק זו מסדר-היום של הכנסת." ער כאן בעניין זה.

ומכאן, חברי הכנסת, אני עובר לעניין אחר. נתבקשתי לעסוק בעניין חידוש דיוני ועדת הכלכלה בחוק רשות הדואר (תיקון מס' 2), התש"ן — 1990, על-פי מכתב שהגיע מאת חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלג, שהיא יושב-ראש

טו. הצעות לסדר-היום

משא-ומתן עתידי עם סוריה

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירום, אל נא תעשה את עבודתי. חבר הכנסת שפרינצק, אתה מוכן בפעם הבאה לצעוק קצת יותר חזק כדי שגם אני אשמע?

יאיר שפרינצק (מולדת):

אחזור על מה שאמרתי.

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, זה מיותר, זה הוכן גם בפעם הראשונה.

חגי מירום (המערך):

רבותי חברי הכנסת, יש לברך על רצונה של כל אומה כמזרח התיכון לבוא לשיחות שלום עם ישראל, וכך גם לגבי סוריה, אם אכן קיימת שם כוונה אמיתית לבוא לשיחות שלום עם ישראל. אבל אני, המייצג בבית הזה לאו דווקא את הימין הלאומי הקיצוני, גם אני אומר כאן — — —

גאולה כהן (התחיה):
 מי זה?

חגי מירום (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, למשל.

גאולה כהן (התחיה):

לאומני? מה זה לאומני?

חגי מירום (המערך):

לאומני, בורדאי, ולא סתם לאומני, אלא לאומני קיצוני.

גאולה כהן (התחיה):

אבל מי שמיותר על ארץ-ישראל, למה לא הוא הקיצוני?

חגי מירום (המערך):

למה לנו להתווכח על זה? הרי זה לא עיקר העניין. כך אני רואה אותך, ואם את רואה כי גורם לאומני, אולי נשוחח על כך בהזדמנות.

גאולה כהן (התחיה):

אתה אנטי-לאומי.

היו"ר ג' גדות:

ועתה לעניינינו הבא, והוא הצעות לסדר-היום מס' 2883, 2886, 2888, 2892, 2893, 2896, 2902, 2906 ו-2910, בנושא: משא-ומתן עתידי עם סוריה. יש כמה מציעים. הראשון בהם הוא חבר הכנסת חגי מירום, שהצעתו היא מס' 2886. בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה זמן מה נשמעים קולות, ולפיהם סוריה מאותתת על רצונה להיכנס למשא-ומתן לשלום. בתחילה היו אלה דיפלומטים באירופה שהשמיעו את הצלילים, ולאחר מכן, בשבוע שעבר, בעת שהתקיים דיון בהצעת אי-אמון לממשלת הליכוד, אמר ממלא-מקום ראש הממשלה לשעבר והמועמד להרכיב את הממשלה הבאה, חבר הכנסת שמעון פרס, כי בידו נתונים ומידע מוסמך על כך שסוריה מבקשת לדון עם ישראל על משא-ומתן לשלום ועל פירוח הגולן.

לאחר מכן, בתחילת השבוע הזה, הגיע לארץ נשיא ארצות-הברית לשעבר ג'ימי קרטר, והוא כביכול הביא גם כן מסר מנשיא סוריה, לאחר שביקר שם, וכפיו דברים דומים, שלפיהם סוריה מעוניינת לשאת ולתת עם ישראל על שלום, וכמובן גם על עתיד הגולן.

חברי הכנסת, כעת הדבר ברור, יש כנראה מסר מוסמך מסוריה בדבר רצונה להשתלב בתהליך. אני מניח, שבדומה למה שאירע בעניין מצרים גם כאן יאמרו רבים: אין שינוי בסוריה, אין שם כוונה רצינית; ואולי גרוע מכך — ייחסו לסורים את מה שייחסו בזמנו לנשיא סאדאת: כוונת זרז לבוא לשיחות שלום, לקבל את מה שניתן לקבל, ואחר כך להתקרב לעבר ירושלים.

יאיר שפרינצק (מולדת):

הוא קיבל את מה שניתן לקבל. הוא קיבל מה שלא ניתן לקבל.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת שפרינצק, אם תאזין עד הסוף, אינני בטוח שתהיה מאוכזב כל כך מגישתי האישית.

אדוני היושב-ראש, היוזמה הסורית נובעת כנראה מחולשתה של סוריה — חולשה כלכלית, חולשה שבהקטנת התמיכה הסובייטית, חולשת העימות והמתח עם שכנתה העירקית, חולשת המעורבות הסורית בלבנון. לפיכך יש להניח, כי הדרישות הסוריות אינן מוצבות לגמרי בגלוי ובמלוא חומרתן. על כן אני מתייחס אליהן כמגלות טבח ומכסות טפחיים.

כבוד חברי הכנסת, בשנת 1967 החלו ראשוני המתיישבים לעלות לגולן, ומאז ועד היום מתרחב והולך הגולן היהודי-הציוני. על-פי נתוני ראש המועצה האזורית גולן יהודה וולמן, וראש המועצה המקומית קצרין מר סמי בר-לב, ומוזכר מועצת הפועלים בקצרין מאיר יעיש, הנוכחים כאן, על-פי הנתונים שקיבלתי, ברמת-הגולן יש כיום 32 יישובים, מושבים דתיים וחילוניים, מושבי עובדים, מושבים שיחופיים, משקים של חרות וכית"ר והפועל המזרחי. קיבוצים של הקיבוץ הארצי והחק"ם, מרכזים קהילתיים ככני-היהודה וכחספין הדתי, ויישוב גדול, שאנחנו מקווים שיהיה לעיר בישראל, בירת הגולן קצרין. כל אלה באזור מגוון, עשיר ביהודים הרוצים להרגיש כשליחי מדינת ישראל, יהודים היודעים שהם יושבים על שטח שהוא שטח משטחה של מדינת ישראל ואינם רוצים לראות במפעל ההתיישבות שלהם בשטח הזה מפעל ארעי, מפעל בעירבון מוגבל, מפעל שאולי יעמוד מחר למשא-ומתן.

אדוני היושב-ראש, אם כן, הנוסחה הישראלית למצב שנוצר היא, כי יש לקדם בכרכה את ההליך ההתהוות של הרצון הסורי למשא-ומתן לשלום עם ישראל, אולם יש להיערך לקבלת הכרעות ועמדות ברורות באשר להישארות הגולן בתחומי מדינת ישראל, כי אין שלום ללא ביטחון, ולא יהיה ביטחון ללא שלום.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אז איך הוא מתחיל?

חגי מירום (המערך):
הנוסחה המוכרת לנו כנוסחת קיבוץ גשור, כאילו "אל יהיה יישוב כלשהו מכשול לשלום", אינה נכונה, לפי דעתי, בגולן. הגולן מונח לו מעל יישובי הגליל, מעל יישובי החולה. לא יהיה אפשר לראותם בטוחים ולראות את השלום שאנו רוצים להגיע אליו עם סוריה ללא מצב שבו יימצא קו יישובים ישראלי מעל ליישובים הללו.

בכל הכבוד לנשיא ארצות-הברית לשעבר מר ג'ימי קרטר, אחד מאדריכלי הסכמי קמפ-דיוויד, הכמה לשלום, העושה מפעל גדול למען השלום ואולי גם כמה לפרס נובל, לא הייתי רוצה שפרס נובל זה יעבור דווקא בלב לבה של העיר קצרין, או בלבם של יישובים אחרים בגולן.

לדעתי, יהיה על מדינת ישראל לבחון היטב בחודשים הקרובים את כוונתם האמיתית של הסורים. עד כה ניתן להתרשם, כי האמריקנים עצמם, באמצעות הממשל בוושינגטון, אינם מתייחסים ברצינות גדולה מדי ל"הצעות" הסוריות, ואינן מקבל את הגישה הזאת, מפני שהייתי רוצה להאמין שהסורים מתכוונים באמת לבוא ולדבר על השלום.

אני רוצה להזכיר כאן לחברי הכנסת, כי מפלגת העבודה, על בסיס מצעה, מחויבת להתיישבות בגולן, ומחויבותה הובעה לא אחת בהחלטות ועידותיה השונות. כך גם בהחלטת הוועידה האחרונה, ששם נקבע במצע, כי ישראל רואה בגולן אזור בעל חשיבות לשלומה ולביטחונה של ישראל ותפעל לחיזוק ההתיישבות שם, לביטוסה הכלכלי, לחוסנה החברתי ולחיזוק כושר עמידתה. אני מניח שאני מייצג את כל חברי

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גאולה כהן, הגענו לשלב שבו הוויכוח הסמנטי הזה הגיע למיצוי.

חגי מירום (המערך):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לקצוב לי, כמובן, זמן פציעות.

היו"ר ג' גדות:

אני רק מקווה שלא אצטרך לקצוב לך זמן מסוג אחר.

חגי מירום (המערך):

אני, בכל אופן, סבור, שאנחנו צריכים לבחון את העניין ברצינות; לא להיתפס להיצה מטורפת סביב "בהלת השלום" הסורית, אבל גם לא להישאר אדישים לחלוטין לאיתותים חיוביים, שאולי יתפתחו ויהיו פעם למשהו, לתהליך כלשהו בדרך לשלום.

אבל, כשאני מנסה לחשוב כרגע, על-פי פרסומים שאני קורא בשבועות האחרונים, כיצד מתקבלת עמדת הסורים עכשיו, ראשית, נראה כי הסורים יתבעו ועידה בין-לאומית. הסורים יודעים אל נכון, שעמדת ישראל איננה מצדדת בוועידות בין-לאומיות בכל הקשור למשא-ומתן לשלום. שנית, בוודאי תהיה גם נוסחה האומרת, שהוועידה לא תהיה ועידה כופה על הצדדים. שלישית, הסורים בוודאי לא יאמרו מפורשות שהם מכירים במדינת ישראל, אף שיהיו מוכנים להתבסס על החלטות 242 ו-338. אגב, שמעתי כל כך הרבה פירשנויות ל-242 ול-338 גם אצלנו פנימה, שבוודאי לא אתפלא אם הסורים יהיו מסוגלים לבוא על בסיס החלטות אלה בלי הכרה בישראל. והסורים יציעו גם לפרו את רמת-הגולן, ולהערכתו, כפי שהדברים עומדים היום, הם יציעו לפרו אותה כשהם שם, לא לפרו אותה כשאנחנו שם.

על כן אני מודאג. אני מודאג הואיל ואינני מאמין שהתפיסה הסורית, הנשענת על היצירה הקודמת, על האבסטיפוס של הישיבה לקרוי 1967, היא התפיסה שאנחנו צריכים לשאוף לה במשא-ומתן עם הסורים. אני מניח שהסורים מתכוונים בהחלט לראות בהסכם השלום עם מצרים אבסטיפוס למה שצריך להיות אתם, וזה מדאג.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

מדוע זה מדאג אותך?

חגי מירום (המערך):

זה מדאג אותי הואיל ואינני רואה את השטח הסורי בדיוק כפי שראיתי את שטחי סיני.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אתה גם מודאג כשהממשלה היא בראשות הליכוד?

חגי מירום (המערך):

גם לא בדיוק כפי שאני רואה את שטחי יהודה ושומרון, ואני אגיד את זה אחר כך.

היו"ר ג' גדות:

כבוד סגן שר החוץ, אם אינני טועה, יש לך זכות התשובה. אם כן, תשאל את שאלותיך מעל הבמה ותיתן את תשובותיך.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אתה צודק, אבל יש תשעה מציעים.

חגי מירום (המערך):

מה לעשות? כך נהוג, כבוד סגן השר.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת הנוכחים, בדברי קודמי, חבר הכנסת מירום, שמעתי בשורות גדולות: מקום שבו פילחה המחורשה; מקום בו קברנו את מתניו; מקום שבו אין אוכלוסייה ערבית. ובכלל, טריטוריה היא לא תנאי לשלום. אני לא מצטט אותו במדויק, אבל הרעיונות האלה הושמעו הלאה הם כתובים ב"דברי הכנסת", והלוואי שהם ינחו אותו ואת חבריו בימים הבאים עלינו לטובה כאשר נדבר כחברים אחרים של המולדת שלנו.

העובדה שאין תושבים ערבים בגולן היא תוצאה של פעולה של ממשלת ישראל, באמצעות צבא-הגנה לישראל, כאשר האלוף דוד אלעזר, דוד, עשה להם טרנספר. לכן אין שם ערבים; הם סולקו אחרי המלחמה מהשטח, כדי שהשטח הזה יהיה שטח ריבוני יהודי בלי בעיות.

ועכשיו אגש לדברים שהתכוונתי לומר. בתיווכו, בעידודו, ביוזמתו של נשיא ארצות-הברית דאז ג'ימי קרטר, חתמה ממשלת ישראל על הסכם קמפ-דייוויד, ולפיו ויתרה ישראל על כל חצי-האי סיני לטובת מצרים. ישראל ויתרה על שדות הנפט ושדות-התעופה, על שתי ערים שבנתה שם ועל 14 כפרים שהקימה שם. היא ויתרה על מרחב קיום והתרחבות שהיא זקוקה לו. היא מסרה לידי מדינה ערבית, שתקפה את ישראל שלוש פעמים מאז הוקמה, היא נתנה למצרים את שטחי הכינוס וההיערכות למתקפה הבאה. כל זאת נתנה ישראל בעבור ניד ניריות וחצי פרס נובל לשלום שהוענק לראשה תוך אשליות וחלומות.

שושבין ראשי במבצע הנסיגה והכרסום הזה בישראל היה הנשיא קרטר, ומסתבר שהנוצרי הטוב הזה, כפי שהוא כונה באחד מעיתונינו, הוא באמת חתן בלתי נלאה. הוא כבר איננו נשיא זה זמן רב, אבל הוא מכיח לנו את השלב השני במבצע הגדול לחיסול ישראל: פיגוי הגולן ומסירתו לסורים, וזאת כמובן למען השלום.

חשש גדול מכרסם בלבי, שהמערך, אשר עלול עוד להצליח בהרכבת ממשלה, יקבל את זה. הרי המערך לא תמך בחוק הגולן בדצמבר 1981, ומאז הוא אפילו המשיך להירדד לחיקוי של מחנה התבוסנים בישראל. אם כן, מדוע לא יקבל את ההצעה הנדיבה על הקמת שטח מפורז של 5 קילומטרים משני עברי הגבול הסורי-ישראלי?

אחרי זה יבוא השלב השלישי בתוכנית "השלום", שיתבע מאתנו להצטמק לגבולות כ"ט בנובמבר 1947. ואחרי זה השלב הרביעי והאחרון: חיסול מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, זה נשמע דמיוני או מטורף? אבל זה מה שיקרה אתנו אם לא נתעורר היום ונאמר בתקיפות ובהחלטיות לקרטר ולבייקר ולשאר הבוקרים האמריקנים, שיניחו לנו ויעשו צדק עם שבט הצעירוקי האינדיאני ויחזירו את האדמות לשבט האפאצ'ים ולשבטים אחרים.

הנשיא אסד פועל זה שנים מספר למען יצירת "איוון אסטרטגי" עם ישראל. הוא בונה מכונית מלחמה איריה להתמודדות צבאית עם ישראל. הוא עושה זאת על חשבון הרווחה והפיתוח של עמו וארצו, בתקווה שהכרעה וכיבוש של ישראל יפצו אותו. הוא לא שינה מכוונותיו זו כהוא-זה, אבל כדאי לכלכל את היהודים ולשלוח לעברם טיל של שלום. הם אוהבים את זה והם יאכלו את זה. ואם זה יבוא בתיווכו של "מלאך השלום" קרטר, מובטחת ההצלחה.

שאינם נוכחים כאן כאשר אני אומר במפורש, שאנחנו חשים עצמנו מחויבים לעתיד הגולן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

האי-נוכחות שלהם כאן אומרת לך משהו?

חגי מירום (המערך):

לא, אני מניח שהם עסוקים במלאכה חשובה מאוד. היום אני מאוד מאוד סלחן בעניין זה. אם יצליחו בהרכבת הממשלה, חבר הכנסת דראושה, תהיה זו ממשלת שלום, ואני מקווה — גם שלום עם סוריה.

לסיכום דברי אני רוצה לומר: על טרשי הרמה, רמת-הגולן, נפלו בניס רבים. טרשים האלה פולחת זה 23 שנים המחורשה, בטרשים הללו נאחזו צעירות וצעירים ובנו את ביתם. בטרשים הללו נחפרו ראשוני הקברים, ובמקום שבו אדם מעבד את ערוגתו וקובר את בניו — שם ביתו.

וכל אלה נעשו כדי לקדם פני רעה מצפון וכדי לכבוש את האדמה הזאת כמפעל התיישבותי, כמפעל בנייה ישראלי, אבל גם כדי לקדם את השלום.

אנחנו, מדינת ישראל, צריכים לקדם פני שלום עם הסורים לעת כואו, אבל לא לשכוח לעולם את טירופי הימים בטרם עלה צה"ל ותפס את מעוזי הרמה. משא-ומתן לשלום אינו חייב להתבסס דווקא על החזרת טריטוריות. בגולן הוא יכול להתרכז בבניית רקמת יחסים בין האומות הנושאות-יונותנות בתחום המדיני, בתחום התיירותי, בתחום הכלכלי-החברתי.

הגולן, להבדיל מיהודה ומשומרון, אינו מלא באוכלוסייה ערבית המהווה נטל דמוגרפי חמור —

רחבעם זאבי (מולדת):

כי סילקו אותה משם.

חגי מירום (המערך):

— אין בגולן סיטואציה של כיבוש, ולא תהיה כזאת. בכך שונה הגולן תכלית שינוי משטח? יהודה, שומרון ועזה, ועל כן אפשר וצריך לאחוז בו. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. רשות הדיבור — — —
חבר הכנסת דראושה, אתה מבקש את רשות הדיבור?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני מוכן לדבר.

הי"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי להצעה מס' 2892 במניין ההצעות. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

עד שיגיע חבר הכנסת רחבעם זאבי לדוכן, אני רוצה להגיד משהו.

הי"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני חושב שחבר הכנסת חגי מירום, עם כל הכבוד, דיבר יותר מדי חזק. בסופו של דבר, סכיב שולחן המשא-ומתן מתקיימים דברים שגם הזעקות כאן לא עוזרות למנוע אותם — — —

הי"ר ג' גדות:

תודה רבה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

זוהי התוכנית הסורית, וגם כאן פועלת תוכנית השלבים לחיסול ישראל. אלא שאנחנו מסרבים לראות זאת ולהאמין בכך, עד שתטפח המציאות על פנינו — ואז יהיה כבר מאוחר להחזיר את הגלגלים לאחור.

כאשר סופח הגולן למדינת ישראל, אמר ראש הממשלה מנחם בגין בכנסת, ביום 14 בדצמבר 1981 — "אני רוצה לומר גם באוזני ידידי האמריקנים כמה מלים בלילה הזה: אנחנו לא התייעצנו עם ממשלת ארצות-הברית בהגשת הצעת החוק הזאת. לא זו בלבד שלפי דעתי לא היתה לנו שום חובה לשאול איזו שהיא ממשלה לגבי המעשה הריבוני הזה, אלא שלהיפך — אנחנו ביועצין החלטנו שלא לשאול, משום שלא היה לנו שום ספק שידידינו האמריקנים יאמרו לנו 'לא'. ואנחנו לא נוכל להתחשב, עם כל הכבוד, ב'לא' הזה".

באותו דיון אמר מר מנחם בגין גם את הדברים האלה: "המדובר הוא בחיינו ברמת-הגולן, בחיינו, בעתידנו, בשלום האומה הזאת. איש לא ידחף אותנו לקווי 4 ביוני 1967. איש, שום עם, שום מעצמה לא תצליח לדחוף אותנו לקווים ההם — קווי החידלון, קווי שפיכות דמים, קווי הפרובוקציה לתוקפנות. איש לא יכתוב לנו את חיינו. אנחנו הקימונו חיי חירות בארץ הזאת ואנחנו נגן עליהם בכל הכוח העומד לרשותנו. ברוך השם, יש לנו כוח".

ואילו שמעון פרס אמר באותם ימים, שאנחנו זקוקים לעומק אסטרטגי, וכי מוטב שיתקפו אותנו הסורים כאשר אנחנו ברמת-הגולן ולא בעמק-החולה.

את האמת הזאת כדאי שנזכור גם היום, כאשר מתחילים להפריח יונים של שלום שקר, של אשליית שלום עם האויב הסורי הרצחני.

כדאי שנזכור גם מי ניצח במלחמה, וממתי המנוצח מכתוב תנאים למנצח? נגיד זאת לעצמנו ונגיד זאת לידידינו האמריקנים ולכל העולם. תודה.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת צחי הנגבי, אם ובנה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו לא עת לשכנוע בחשיבותו של הגולן. זו עת לאזהרה. כשאני אומרת, אזהרה, אני רוצה לומר בזה, שאכן יש מקום לדאגה. הרעה לא רק מצפון תפתח אלא גם מבית.

אני רוצה לקבוע, שממשלת המערך, חס ושלום אם תקום כזאת, תהיה מוכנה לשאת ולתת על הגולן. ואני לא אומרת זאת כהשערה וכהערכה; אני אומרת את זה עם כיסוי — זה גם במצע שלהם וגם בא לידי ביטוי בהתייחסות שלהם לסכנה שהתעוררה לאחרונה.

אדוני היושב-ראש, אם אקרא מהמצע של המערך, שנכתב רק לפני שנה וחצי, מלבד העובדה שהוא אומר בנושא של יחסי סוריה — ישראל: "ממשלת ישראל תהיה מוכנה למשא-ומתן לשלום עם סוריה ללא תנאים מוקדמים", אף שעל הגולן הוחל חוק הריבונות. אבל נניח ללא תנאים מוקדמים: אל תיתנו אחס ולא ניתן אנחנו. אבל באותו מצע גם נאמר, ש"סידורי הביטחון שעליהם נעמדו הם: גבולות הביטחון של ישראל יהיו הירדן ורמת-הגולן".

גבולות הביטחון של חלק ריבוני של מדינת ישראל, זה גבול הביטחון? ולהשוות את מעמדה של רמת-הגולן לבקעת-הירדן? לצערי, עד היום עוד לא חל חוק ריבונות על

אני מחכה לתשומת לבו של היושב-ראש. חשוב לי לשכנע את היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

יקירי חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני פשוט צריך לעסוק גם בענייני מינהלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין לי טענות, אבל אני מחכה.

היו"ר ג' גדות:

גם כשאתה יצאת אלי קרב דאגת שיהיה מי שידאג לענייני מינהלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

היה לי בעורף ראש מטה שעשה את זה.

היו"ר ג' גדות:

אני משמש לך כראש מטה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, אתה צריך להיות בעורף, ואתה בחזית.

היו"ר ג' גדות:

אבל אני צנוע.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מצדיע.

מחנה התבוסנים בישראל טרם התעורר להגיב, או שהוא סקר את פיו במתכוון. אבל במקדס או במאוחר נוכח לשמוע בבית הזה ובתקשורת שהשלום בהישג יד, שחיכינו לזה 42 שנה, שאסור להחמיק את ההזדמנות. יגייסו לכך רבנים שחסים על חיינו ועל חיי בנינו, כי על חייהם שלהם הם חסו מאז ומתמיד. יצטרפו אליהם כל מיני חלושי דעת ורפי שכל, וגם "נשים בשחור" ומשתמטים בכל הצבעים — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אין לכוון "נשים בשחור" עם רבנים.

רחבעם זאבי (מולדת):

הרב הגאון יאיר לוי, לא כרכתי "נשים בשחור", אבל הן כרכו את עצמן. הם באותו מחנה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

גם ה"נשים בשחור" יודעות שעל-פי התפיסה — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — אם, חלילה, נשמע בקולם, כל נשות ישראל תהיינה נשים בשחור, ושלל ברצונן.

הצעתו של אסד, או הצעתו של קטר, או הצעת שניהם מתעלמת מעובדות היסטוריות: הגולן היה מאז ומקדם יהודי, הגולן שימש בסיס להתקפות על יישובינו, הגולן שימש בסיס לתוקפנות סורית נגד ישראל, הגולן שוחרר על-ידי צה"ל במלחמה, הגולן מיושב ב-32 יישובים יהודיים, הגולן סופח למדינת ישראל על-פי חוק.

היי אנחנו יודעים את כוונות סוריה, כפי שביטא אותן שר החוץ הסורי בזמנו, כשאמר כי סוריה תחכה מאה שנה ואף יותר, עד שתחלש עוצמתה הצבאית של ישראל, ואז הם יפעלו.

על-פי המניפסט של מפלגת הבעת' הסורית צריכה סוריה להחזיר לעצמה את מה שהם קוראים "סוריה הדרומית", כלומר, את כל צפון ארץ-ישראל — הגליל העליון והגליל התחתון.

לשכוח — וכבר אמרתי את זה פעם, בהזדמנות אחרת, ולא נעים לי לחזור על כך, אבל אחזור ואומר את זה — שמעון פרס, יש לו הרבה מאוד זכויות במדינה הזאת. כבר אמרתי פעם, שאי אפשר לחאר את המדינה בלי רבים מאנשי המערך, שעשו עשייה ביטחונית ואחרת למדינה הזאת. אי אפשר לחשוב שהמדינה היתה קיימת בלעדיתה. אבל אותו שמעון פרס שאל אותי ואולי גם אחרים, לפני שהתחילו גלי העלייה, כשהוא היה ראש ממשלה ברוטציה בחלק הראשון: איך היית שוקלת החזרת הגולן תמורת חצי מיליון יהודים מרוסיה? אני נדהמתי אז. אני לא ראיית כזה סוד, הוא שאל אותי.

זה גם חוסר אמונה. הנה באים אלינו עשרות אלפים ויבואו אלינו מאות אלפים מפני שלא ויתרנו. הוא היה מוכן להעלות על דעתו, כמו שאומרים "שטחים תמורת שלום", לומר: "יהודים תמורת שטחים". יבואו אלינו חצי מיליון יהודים תמורת החזרת הגולן.

לכן אני אומרת, מסוכן ביותר להפקיד בידי ראש ממשלה כזה החלטות גורליות על ארץ ישראל, על מדינת ישראל ועל חיינו בכלל. אסור לשכוח את זה.

אני רוצה לסיים בשתי הערות. האחת, בנושא של חוק. נכון, חוק איננו שומר על עצמו. אם אינך שומר על החוק, הוא לא שומר עליך. כאחת מהיתר לה זכות גדולה לקדם את חוק ירושלים, כמובן, בעזרת הליכוד, שנותן את תמיכתו, ואת חוק הגולן — את חוק הגולן הגיש מנחם בגין, אבל בהרבה מאוד לחצים גם של תנועת התחייה בזמנה — כמי שהיתה לה יד בעניין הזה, אני אומרת לכם: חוק אין בו די. חוק הוא כמו גבול. גבול שומר על עצמו אם אתה לא שומר עליו? אגב, בעברית חוק זה גבול. ללא חוק זה ללא גבול. חוק אינו שומר על עצמו. הנה, היה לנו הגבול הכי נפלא בימי מלחמת יום הכיפורים, תעלת סואץ, לא שמרנו עליו — הוא לא שמר עלינו. לכן, חוק לא שומר על עצמו.

אם נפקיר את החוק ונעשה בו פרצות מבחינת המימוש שלו והיישום שלו — היישום זה תכל'ס, מעשים בשטח, בנייה, עשייה, התיישבות — כאן יש לפחות טדי קולק, המוציא מתחת לאדמה, וגם זה מעט מן המעט ממה שהממשלה היתה צריכה לעשות למען בנייתה של ירושלים.

היו"ר ג' גדות:
וההערה השנייה?

גאולה כהן (התחיה):

אלה שתי הערות ביחד, ההתיישבות והחוק. אסור לנו בשום פנים ואופן לבנות רק על החוק. נכון שראינו שבלי חוק הפרצה הרבה יותר גדולה, אני לא בטוחה, שאילו היה חוק בעניין ימית היתה הכנסת מחליטה בהכלל פה לבטל אותו. זה היה הרבה יותר קשה. אבל חוק לבדו אין בו די.

לכן, לסיום, אני מודאגת, גם כשהיתה ממשלה לאומית מאוחדת, גם אז הייתי מודאגת, וכל שכן היום, כשיש חלל ריק, וחלל ריק, אם מים אין בו, נחשים ועקרבים יש בו, אמרו חז"ל. בחלל הריק הזה, כל זמן שישראל לא תקום ותאמר ותבהיר חרמ'שמעית לסוריה, שעל רמת הגולן לא היה ולא יהיה לעולם משא-ומתן והוא חלק ריבוני בלתי נפרד של מדינת ישראל, כל זמן שהדבר הזה לא יוכר, דרך הפרצות האלה עלולים לחדור כל מיני, גם מחבלים מדיניים, גם מחבלים מבחין וגם מחבלים מבית.

לכן אני קוראת לכנסת לקיים דיון ולתבוע זאת מן הממשלה.

בקעת הירדן, ואני מקווה שפעם יחול. אבל היום היא כלי רכינות, כלי מעמד ריבוני. להשוות אותה ולומר, במצע המערך: "גבולות הביטחון של ישראל יהיו הירדן ורמת הגולן?"

זו ממשלה שבמפגיע מטעה את עם ישראל וגם מטעה את תושבי הגולן, יושב פה יושב-ראש המועצה של קצרין. היה פה קודם גם יושב-ראש מועצת הפועלים. אני אומרת באוזניהם: אתם אומנם תושבי הגולן, לא שותפים פוטנציאליים או אחרים לקואליציה. אבל אסור שתיכון בישראל, אני מקווה שלא תהיה זאת ממשלת מערך, שלא תאמר כמפורש, שרמת הגולן לא תעמוד למשא-ומתן בשום תנאי. אין לאפשר לשום ממשלה להיכרך, אם לא תכלול החלטה כזאת. אחרי שכבר קיים החוק, יש לחייב אותה בשמירת החוק.

קל מאוד לדבר על אסד. סוריה כבר רצתה להגדיר לנו מה היא ארץ ישראל. ארץ ישראל היא החלק הדרומי של סוריה. לאחרונה שמענו שאסד רוצה גם להגדיר לנו מהיו יהודי. היהודים העולים מרוסיה הם בכלל צאצאי הכוזרים ולא שייכים לעם היהודי וכו'. אין מה לדבר על אסד.

אם אנחנו נחושים ותקיפים, אנחנו נוכל להתמודד. ברור שאויבנו ירצו לגזול מאתנו את שלנו. אנחנו לא צריכים להטף להם מוסר. אנחנו צריכים לדעת מה אנחנו רוצים, קודם כול מה אנחנו רוצים.

אני אומרת גם באוזני סגן שר החוץ, בנימין נתניהו: נדמה לי ששמעתי משהו, אם אני טועה, אשמח אם הוא יתן אותי. שמעתי משהו בתשובתו על שאלתא בכוכר, כביכול אין שינוי בסוריה, אין שינוי של ממש. יש שינוי, בהחלט יש שינוי. אי אפשר לומר שתמיד אמרה סוריה את מה שאמרה ביחס לנושא המדיני ולוועידה בין-לאומית.

אני בוודאי לא צריכה ללמד את בנימין נתניהו ולא אחרים מה זה עיתוי בפוליטיקה. בפוליטיקה היום שתיים ועוד שתיים הן ארבע, מחר הן יכולות להיות ארבע וחצי או חמש. היום בעיתוי כזה סוריה אכן מתכוונת, אף שהיא ממשיכה להתחמש. אני לא רוצה להיכנס לעניינים הפנימיים, יש לה מצוקות כלכליות פנימיות ויש לה גם אזהרות מבית-המועצות שהפעם הזאת היא לא תיתן לה איוון אסטרטגי ולא תחמש אותה כמו קודם — כל זה נכון. אבל יש לה כוונה משלה באופן חופשי. אחרי שמצרים לחשה לה באוון: למה שלא תיקחי היום את מה שאני לקחתי במשא-ומתן מדיני — את סיני? תקבלי גם את היום את הגולן. ארצות-הברית אומרת לה את זאת וברית-המועצות אומרת לה את זאת: למה לא? ואחר כך את רוצה להמשיך להילחם — תילחמי. כינתיים קחי. הלוא ממשלה כמו בישראל אפשר לקחת הכול.

ולכן העיתוי היום הוא מסוכן ביותר. היא באמת רוצה. היא כבר מתחילה לגלגל את זה. אני מקווה שממשלה לאומית או ממשלה שהליכוד יעמוד בראשה לעולם לא תיכנס למשא-ומתן עם סוריה על הגולן. ובכן, העיתוי חשוב.

לדעתי, הבל ורעות-רוח מה שהמערך אמר, שאמריקה הלוא ידועה בעמדותיה ביחס לירושלים. הלוא היא תמיד נגד ירושלים. תמיד זה דבר אחד, והיום, בעיתוי כזה שבו ארצות-הברית צריכה להיות חלק ממשלחת של משא-ומתן ורועצת — זה שוב דבר אחר. היום קונקרטיזציה של העמדה העקרונית שלה, וזה משנה לגמרי את הכול. לכן העיתוי היום הוא עיתוי מסוכן מאוד.

הייתי רוצה לומר עוד מלה בקשר לממשלת המערך. לא

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק לוי.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כיליתי את מרבית שעות הבוקר בקריאת פרוטוקול הישיבה שבה אושר במליאת הכנסת "חוק רמת-הגולן", ב־14 בדצמבר 1981. אני ממליץ לחברים מן המחנה הלאומי, שבימים אלה אינם זוכים לשפע של רגעים מהנים, לגשת לארכיון ולעיין בדיון הזה ב"דברי הכנסת". בשבילי זו היתה חוויה משעשעת.

כזה אחר זה התייצבו כאן על הדוכן מנהיגי השמאל, אלה הקרויים בפי עצמם שקולים, הגיוניים, שפויים — ופזוירו בחללו של אולם המליאה הזה תחויות מצמררות עור ומסמרות שיער. מצעד האיוולת הזה פנה אל ראש הממשלה מנחם בגין בקריאה נרגשת, בזעקה גואשת, כפנייה של הרגע האחרון, באזהרה של הדקה ה־90. הם כיוונו את זעקתם אל צו המצפון ואל חוש האחריות של חברי הכנסת, וציירו חזון בלהות: אם, חס וחלילה, תעז ממשלה בישראל להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל הישראלי על חבל הגולן, ייפלו על ראשינו שמים וארץ.

זכור, הרוב המוחלט של חברי הכנסת לא שעה לשוועתם. חשע שנים בקירוב חלפו מאותו יום מר ונמהר, היום שבו זעק חבר הכנסת יוסי שריד חמס נגד ההחלטה "המטורפת ומחרחרת המלחמה", כלשונו. היום צריך לגשת ל"דברי הכנסת" כדי לבחון בפוסטפסקיטה של חשע שנים, כמעט עשור שלם, כיצד מתייצבת אותה זעקה היסטורית אל מול מבחן ההיסטוריה, כיצד התפוגגו כל נבואות ההבל אחת לאחת, כיצד מסרבת המציאות, במין עקשנות קפריזית, לממש את החרדות והפחדים של אבירי הפניקה של השמאל שלנו.

מה לא נאמר אז, באותו דיון אפוקליפטי? נאמר שחוק הגולן, כך קראתי ב"דברי הכנסת", יגרור אותנו לעימות חזיתי עם כל העולם הערבי, ימיט עלינו שואה מדינית, ישיב את מצרים למעגל המלחמה, ישים קץ לידידותנו החיונית עם ארצות-הברית, ובזאת הוא יסכן את קיומנו. ועוד כהנה וכהנה אימיני סרק, שערבם הסטירי עולה היום על ערכם ההיסטורי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החלט ריבונות ישראל על הגולן פיורה את סימני השאלה שריחפו יותר מ־14 שנה על עתידו של חבל מולדת זה, פיורה אותם לעולמי עד. אם היה למישהו ספק בדבר חשיבותו של חבל-הגולן למדינת ישראל, לא רק לביטחון תושבי הצפון אלא לביטחון הלאומי של מדינת ישראל כולה, באה הכנסת לפני תשע שנים ושמה קץ לאשליית.

אני אינני מודאג, כמו חלק מקודמי. הנה, יש פה היום דיון על משא-ומתן עתידי לשלום, ובמליאת הכנסת, זו שרגשה באותו יום עד צחי הליל, נמצאים בסך-הכול פחות מעשרה חברי כנסת, אף לא עיתונאי אחד, לא רדיו, לא טלוויזיה. הווי אומר, הנושא הזה איננו ריאלי בעיני כל מי שמייצג היום את הקונסנזוס בישראל. אין סיכוי שרמת-הגולן תופקר מידיה של מדינת ישראל.

אבל, בכל זאת, מן היום החגיגי הוא ואילך אין לנו עוד כל צורך ברמיזים ובמסרים על "פירוז הגולן", לא מפי הנשיא לשעבר קרטור ולא מפי כל גורם אחר, לרבות יורשיו של קרטור בבית הלבן. עתיד הגולן איננו עומד למשא-ומתן. נקודה. אין לשום ממשלה בישראל סמכות מוסרית, או סמכות חוקית לקטוע חבלי ארץ מגוף מדינת ישראל, בין כחלק מהסדר מדיני ובין בתמורה להסכם שלום כלשהו.

אם יהיה הנשיא אסד מוכן להידבר אתנו, זה ישמח את לבו של כל אחד בישראל. אדרבה, נידבר. אפשר לשוחח, למשל, על החובה של הסורים להתפכח מחלום "סוריה ג'נוביה", סוריה הגדולה, המתאוה לבלוע את המטרד הציוני בין מלחמותיה ולעכל אותו, עד שלא יהיה נודע כי בא אל קרבה. על זה כדאי לדבר. הנשיא אסד רוצה לשוחח? אהלן וסהלן, נשוחח על הפסקת המירוץ הסורי להשגת "איוון אסטרטגי" שיאפשר — ציטוט — "הנחתת מכה קטלנית על האויב הציוני ללא המתנה לסיועם של אחינו הערבים". על זה אפשר לקיים שיחות, על שלום תמורת שלום, על גבולות פתוחים, על שכנות טובה, על שיחוף פעולה כלכלי, חקלאי. על כל אלה אפשר לדבר.

אִי-אפשר לדבר על גורלם, על עתידם של חבלי ארץ-ישראל. אִי-אפשר לדבר עם הסורים, או עם כל גורם אחר על חזרה לימי המקלטים והשליטה הסורית בהר, הפגות התופת וההתנכלויות היומיומיות לקיבוצי העמק ולמושביו הצפון ולרכבות של תושבים חזרי אימה שהוחזקו בני-ערכה בידי מפעילי תותחיהם של ישראליי רמשק. מה שהיה לא ישוב עוד. שום ממשלה בישראל לא תאבד את הצפון.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צחי הנגבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי, ואחריו — לחבר הכנסת יוסף עזרן.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר, כנאומו הנרגש של פרס, שמענו שהוא התבשר בשורה מרגינה, שיש מה לדבר עם סוריה. התקבלו מסרים מארצות-הברית, ממר קרטור ומאחרים, שאולי סוריה תהיה מוכנה להיכנס למשא-ומתן לשלום עם ישראל.

הדיבורים האלה הם מסכת אחת עם הדיבורים על ירושלים. הם מערערים את מעמדה של ירושלים, מערערים את מעמדה על-ידי כך שרוצים בכל מיני נוסחאות, בכל מיני טריקים, בכל מיני נוסחאות משפטיות לאפשר לערביי ירושלים להיות חלק מהאוטונומיה, ואולי אחר-כך להיות חלק מההסדר. על אף כל הדיבורים על כך שריבונותה של ירושלים לא ניתנת לערעור וכך שלמותה ואחדותה, וכדומה; גם על זה ימצאו נוסחה איך אפשר לשמור על אחדותה של ירושלים — פירוז, כינאום, דגלים שונים. אפשר למצוא הרבה מאוד נוסחאות. כך הולך מעמדה של ירושלים ומתערער בגלל דיבורים לא אחראיים, בגלל דיבורים חמורים.

והנה התחיל תהליך חדש של ערעור ריבונותה של ישראל על רמת-הגולן. סוריה מוכנה לדבר אתנו. אם סוריה מוכנה לדבר אתנו — היא מוכנה לדבר אתנו רק על בסיס של פשרה טיטוריאלי. היעלה על הדעת שסוריה תהיה פחותה ממצרים? היעלה על הדעת שסוריה תעשה שלום בתנאים פחותים מאשר הפלשתינים הדורשים מדינה פלשתינית? הדברים האלה לא יעלו על הדעת.

ועולה על דוכן הכנסת ממלא-מקום ראש הממשלה דאז ואומר זאת כבשורה, אומר את זה בשמחה: הנה אנחנו מתקדמים לתהליך שלום בכל הגבולות, בכל האזורים בארץ; הנה סוריה מוכנה לדבר על שלום.

אני ביקשתי להעלות את ההצעה הזאת לסדר-היום מכיוון שאני חושב שממשלת ישראל צריכה להבהיר את עמדתה בצורה חריג-משמעית, לא רק בתשובה על שאלתא, לא רק

אמריקנים כמו סירוס ואנס, ריצ'רד מרפי, הסנטור ספקטור ואחרים, וגם לעוזר מזכ"ל האו"ם שביקר בדמשק. כולם דיווחו באותה נימה: ועידה בין־לאומית בחסות האו"ם, או שתי המדינות הסובכות אותנו תמורת חלק כלשהו מארץ־ישראל, קל וחומר שעל החלק הזה כבר חלה ריבונות של מדינת ישראל.

רדיו דמשק חזר על כך שלשום והוסיף, שהוועידה הבין־לאומית צריכה להתבסס על החלטות האו"ם, קרי, נסיגת ישראל מהאדמות הכבושות ומימוש זכויות העם הפלשתיני על אדמתו ומולדתו.

נו, את הפזמון הזה כבר שמענו. שמענו אותו פעמים אינספור. ישראל דחתה הצעות סרק אלו בעבר והיא תמשיך לדחות אותן בעתיד.

רצוי וראוי לציין, שבכל האיתוחים למשא־ומתן, כביכול, שהגיעו מדמשק, אף לא באחד מהם היתה נכונות סורית לדבר עם ישראל על היעד הסופי, דהיינו הפסקת הלוחמה, הסכם שלום, יחסים דיפלומטיים וכו'. ואזכיר שאסד ממשיך להסתייג, גם בפומבי, מיוזמת השלום שלנו.

ובכן, מה קורה כאן? אני מאמין שפרשת האיתוחים של אסד מצביעה על המצוקה שבה שרוי משטרו מבית וגם מחוץ. הזכירו כאן את הקשיים הכלכליים, את הקולות הלוחצים לגליבליזציה, יש גם שרשרת מחאות במגזרים שונים נגד המיעוט העלאווי השולט, יש גם בידוד בזירה הערבית בכלל, ויש גם סימני שאלה קשים, מבחינתה של סוריה, לגבי יחסיה המסורתיים עם מוסקבה. מכל הסיבות הללו מעריכה סוריה, כנראה, שעליה לעשות משהו לשיפור התדמית השלילית שלה בעיני וושינגטון. זאת משום שוושינגטון נחפסת יותר ויותר כמעצמת־העל היחידה העשויה להועיל למשטרו של אסד במצבו הנוכחי. לכן גם נודעת חשיבות לאיתוחים לאותם מבקרים אמריקנים, וזה אינו מקרי.

למרות זאת, בנאומו האחרון, לרגל יום השנה להפכת 8 במרס, חזר אסד שוב ושוב על הצורך להמשיך בגיהאד נגד ישראל. וכפי שאמר הרמטכ"ל אתמול בוועדת החוץ והביטחון, סוריה גם איננה מצמצמת את ממדי ההתחמשות שלה. אין אפוא שום שינוי מהותי בתפיסה האסטרטגית של סוריה בכל הקשור לסכסוך הערבי־ישראלי.

אדוני היושב־ראש, אם וכאשר יהיו לנשיא סוריה רעיונות מעשיים חדשים, טוב יעשה אם ישמיע אותם במישרין לכתובת הנכונה, קרי — לישראל. ואם כוונתו לדיאלוג לשלום ישיר ורציוני, ללא תנאים מקדמים, כי אז נאמר לו בשמחה: אהלן וסהלן.

אדוני היושב־ראש, אני מציע להעביר את ההצעות לסדר־היום לוועדת החוץ והביטחון.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד סגן שר החוץ. מכאן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות אחרות. חבר הכנסת שבח וייס אינו נוכח. חבר הכנסת האשם מחאמיד, לרשותך דקה להצעה אחרת לגבי כל ההצעות יחד.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב־ראש — — —

הי"ר ג' גדות:

אתה מציע, מה?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע להסיר, משום שההצעות והצהרותיהם של

בכותרת בעיתון, אלא אפילו לאחר דיון. יש לומר בצורה ברורה, ששלום עם סוריה הוא רצוי, שלום עם סוריה הוא דבר שאנחנו חפצים בו, אבל איננו דנים על שלום אף לא עם אחת מהמדינות הסובכות אותנו תמורת חלק כלשהו מארץ־ישראל, קל וחומר שעל החלק הזה כבר חלה ריבונות של מדינת ישראל.

הייתי רוצה לשמוע זאת מהממשלה גם לגבי שאר החלקים. אגב, מהממשלה של היום אפשר לשמוע הכרזות ברורות יותר מאלה של הממשלה של אתמול. לפחות לגבי הגולן, אדוני סגן שר החוץ, כואו ותאמרו את הדברים בבירור, על־מנת שלא יהיו ספקות.

אחת התשובות הציוניות הידועות ככל הנושאים האלה היא הרחבת הכנייה וההתיישבות במקום. רמת־הגולן נמצאת במצב התיישבותי קשה.

אני רוצה לומר בפני הכנסת — אולי אחזור קצת על דברים שאמר חבר הכנסת צחי הנגבי — שהגולן מוכיח, שצירוף חלק מארץ־ישראל הוא לא סוף העולם, אני אומר זאת לגבי אלה החושבים שזה יעזור עלינו מלחמה. סוריה היא איבת חמורה הרבה יותר ונוראה הרבה יותר מירדן. היא הרבה יותר אגרסיבית. היא מתומשת הרבה יותר. והנה כאן מדינת ישראל וצירפה לריבונותה את רמת־הגולן, וברוך־השם החיים מתנהלים שם ברגיעה רבה יותר מאשר באזורים אחרים.

אבל, אין ספק שהתשובה הציונית על כל דיבור כזה היא תנופת בנייה והתיישבות. אני רוצה לומר, אדוני סגן שר החוץ, שיישובי הגולן נמצאים בבעיה חמורה. אין שם תנופת בנייה, אין שם תנופת התיישבות, אין שם תנופת עלייה. להיפך, לאחרונה אנחנו מתכשרים בשורות רעות. אנשים נוטשים את הגולן, אולי מפני שאין תעסוקה, בעיקר מפני שאין די תמיכה ממשלתית בפיתוח הגולן, ואינני מדבר על הנגב והגליל.

אבל אם אכן העלה משהו פה בכנסת על דעתו, והעז לבוא ולומר שיש מה לדבר על שלום עם סוריה, ובמחשבתו היה אולי רמז של כוונה שנדבר על הגולן — התשובה המיידית צריכה להיות תנופת התיישבות אדירה בגולן. יש ערך לחשובות בדיבורים, יש ערך להכרזות, יש ערך להחלטות ממשלה, יש ערך לחוקים, אבל אין מה שישווה לערכה של התיישבות יהודים בארץ־ישראל.

לכן, אדוני היושב־ראש, מכל הטעמים האלה אני חושב שמן הראוי שיתקיים דיון בכנסת ולאחר הדיון תבוא הממשלה, תביע עמדה ברורה ותציב תוכנית, איך אנחנו מפתחים כרגע את הגולן. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עוזר — איננו. הוא איבד את זכותו. אם כן, חברי הכנסת, אני מוסר את רשות הדיבור לסגן שר החוץ. בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, קודם כול — עובדות. מר קרטר אמר, אחרי פגישתו עם אסד, שסוריה מוכנה למשא־ומתן עם ישראל במסגרת ועידה בין־לאומית. הוא גם דיווח על גמישות, כביכול, של מתכונת הוועידה, שתהיה בחסות חמש החברות הקבועות של מועצת הביטחון, או בחסות שתי המעצמות הגדולות.

אמרתי לחברת הכנסת גאולה כהן, שאין בכך שום חדש, לא משום שהדברים הללו נאמרו לפני עשר שנים, אלא משום שאסד אמר את הדברים בשכרונות האחרונים לאישים

בעד; מי שרוצה להצביע בעד הסרה מסדר־היום, יצביע נגד.
וכך לגבי כל ההצעות. נא להצביע, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	16 —
נגד	2 —
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר	
הכנסת ח' מירוס לוועדת החוץ והביטחון	
נתקבלה.	

הי"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, בקולות 16 נגד שניים, ללא נמנעים, אני קובע כי הצעה זו הועברה לדיון לוועדת החוץ והביטחון. ומכאן אנו עוברים להצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי. נא להצביע, הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	13 —
נגד	2 —
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר	
הכנסת ר' זאבי לוועדת החוץ והביטחון	
נתקבלה.	

הי"ר ג' גדות:

ב־13 קולות נגד שניים, ללא נמנעים, גם הצעה זו עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. ומכאן להצעה השלישית של חברת הכנסת גאולה כהן. נא להצביע, הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	12 —
נגד	2 —
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת	
הכנסת ג' כהן לוועדת החוץ והביטחון	
נתקבלה.	

הי"ר ג' גדות:

ב־12 קולות בעד, נגד — 2, ללא נמנעים, אני קובע, כי גם הצעה זו הועברה לדיון בוועדת החוץ והביטחון. ומכאן להצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי. נא להצביע, הצבעה מס' 11.

חברי הכנסת גאולה כהן, צחי הנגבי וחגי מירוס מהוות מכשול לכל תהליך אפשרי לשלום עם סוריה, ומכה קשה ואף התכחשות לאיתותים הסוריים בדבר הנכונות למשא־ומתן עם ישראל בוועידה בין־לאומית לשלום, כפי שפורסם באמצעי התקשורת מפי הנשיא אסד. יש כאן התכחשות למצב הבין־לאומי והדחקה של השינויים המתחוללים באזור ובעולם.

הגיע הזמן, אדוני היושב־ראש, להושיט יד לשלום, כאשר הידיים לשלום מושטות מכל עבר, ובכלל זה מסוריה. לכן, בשל הסכנה לשלום באזור, שמהוות הצעות אלו, אני מציע להסיר מסדר־היום.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לך. רשות הדיבור להצעה אחרת לחבר הכנסת מוחמד נפאע. לרשותך דקה. מה היא הצעתך, חבר הכנסת נפאע?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש — — —

הי"ר ג' גדות:

אתה מבקש מה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מציע להסיר.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, נושא המשא־ומתן מראה כמה מפתחים כאן מהשלום, מראה שהמכשול העיקרי להסדר שלום עם כל הצדדים, לרבות סוריה, הוא מדיניות הכיבוש והסיפוח הישראלית; כיבוש הגולן וסיפוחו, "הגולן חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל", על־פי הסמטה, ו"אל נאבד את הצפון, זה יביא לאסון".

כל אדם יודע שתושבי הגולן הערכים־הדרושים הם חלק ממולדתם, וכל ניסיונות הדיכוי ותעודות הזיהוי לא שכרו ולא ישברו את אמונתם ואת כוחם. המשך מדיניות זו כלפי סוריה, לבנון והעם הערבי הפלשתיני הביא למלחמות, יביא למלחמות ויביא להפלת ממשלות. תודה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת נפאע. רשות הדיבור לסגן שר החוץ.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

מובן מאליו, שאנחנו עומדים מאחורי חוק הגולן, ושהממשלה הנוכחית איננה רואה ברמת־הגולן, במסירת רמת־הגולן, נושא למשא־ומתן.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לסגן שר החוץ. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר לוועדה, כפי שביקש סגן שר החוץ, והשנייה — להסיר מסדר־היום, כפי שביקשו שני חברי הכנסת, לגבי כל אחת מההצעות. מאחר שחבר הכנסת חגי מירוס אינו נוכח ואיני יכול לשאול אותו, הרי ממילא אצטרך לקיים שתי הצבעות על הצעתו.

מיכה גולדמן (המערך):

הוא ביקש להעביר לוועדה.

הי"ר ג' גדות:

מה טוב. אנו נצביע עתה על הצעתו של חבר הכנסת חגי מירוס. מי שרוצה להצביע בעד העברת הנושא לוועדה, יצביע

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 14
נגד — 2
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת יצ' לוי לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

14 קולות בעד, נגד — 2, ללא נמנעים, אני קובע שגם
הצעה זו הועברה לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.
אני מודה לחברי הכנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 15
נגד — 2
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת צ' הנגבי לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

15 בעד, נגד — 2, ללא נמנעים, אני קובע, כי גם הצעה זו
הועברה לדיון בוועדת החוץ והביטחון. ומכאן להצעתו של
חבר הכנסת יצחק לוי. נא להצביע, הצבעה מס' 12.

טז. הצעה לסדר-היום

הוצאתו להורג של כתב ה"אובזרוור" בעירק

היו"ר ג' גדות:

סדיסטיות נאציות, רוצחים נשים, ילדים וטף, מכני עמם,
משפטים גרונותיהם, וכנגדם עולה כהד מה שנעשה במסגרת
ממלכתית מדינית בעירק, הגרועה שבאויבינו.

אני רוצה שתהיה לנו הפרופורציה הנכונה לדעת מול מי
אנחנו עומדים ולהציג תמרור אזהרה, אור אדום, מפני שעירק
זו, הנושפת בעורפו של המלך הנאור חוסיין, וכבר עושה עמו
תמרונים משותפים, פרצופה האמיתי נחשף בתלייה הזאת
בחוצות העיר.

זו נקודה ראשונה, ואני חושב שעליה מן הראוי שייתנו את
הדעת גם הכנסת וגם ועדת החוץ והביטחון. כדי שנדע
בביטחון מיהו האויב העומד מאחורי כותלנו בחזית המזרח.

הדבר השני, מורי ורבותי, אינני חושב שאפשר להסתפק
בכתבה בעיתון. אינני חושב שאפשר להסתפק בקול ענות
חלושה בעניין זה. הגיעה השעה שמשדר החוץ שלנו, ואני
מצפה לשמוע דברים מפיו של סגן שר החוץ, שייטול פרשה זו,
כביכול אפיוורה, ויהפוך אותה לאמת-מידה ולאבן בוחן
שעל-פיה נדע גם מה לומר בעולם כשעה שמבקשים מעמנו
לנהל משא-ומתן ולמצוא את הדרך ואת המסילות ללב שכנינו
שבמזרח; שיוהיר ויתריע מפני הברית הזאת, המסתמנת
והולכת בחזית המזרחית בין עירק ובין רבת-עמון.

מורי ורבותי, זוהי הסכנה הגדולה מכול העומדת לפנינו;
הגדולה מכול. כי עירק זו, שחזרה מקרבות אירן עם הניסיון, גם
עם הניסיון כשפיקוח הדמים וההרג, לא שינתה את עורה, היא
רכשה רק ניסיון, היא לא שינתה את כוונותיה ולא שינתה את
מגמותיה. ומי שמשלה את עצמו, שכביכול כמשא-ומתן כזה
או אחר, שבו נרד מצרימה, נזכה ונגיע לשלום המיוחל — כבר
אפשר לפרק את הנשק, כבר אפשר להגיע למצעים עם פרחים
בקנה הרכבה — ידע לו מיהו באמת האויב העומד מולנו.
חשוב גם שהעולם ידע זאת. חשוב שנדע זאת אנחנו בשעה
שאנחנו דנים על תקציב הביטחון. יש לעתים שמקרה אחד,
אולי קטן, מצומצם, מאיר כאור בלהות את התמונה כולה,
כאור חודר.

אני מצפה שמשדר החוץ שלנו ישתמש באור הבהירות הזה
ויחשוף אותו לעיני העולם כולו, כדי שנדע מי מול מי עומד פה
במערכה. תודה.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2905
— הוצאתו להורג של כתב ה"אובזרוור" בעירק. יביא הצעה זו
חבר הכנסת חנן פורת. בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שוו כנפשכם
שהיתה מתקבלת החלטה בישראל, שאלה שנאשמו והורשעו
באונס וברצח של דני כץ הי"ד, אותו נער מחיפה שהיה קורבן
להתעללות סדיסטית עד מוות של רוצחים מתועבים, אילו
היתה מתקבלת החלטה שאנשים אלה ראויים לעונש מוות,
להיתלות בכיכר העיר חיפה, כיצד היתה מדינת ישראל רועשת
וגועשת, כיצד היה העולם כולו סוער — האומנם מדינה
ברברית? האומנם בתלייה, אלה שראויים לזה וליותר מזה?

צאו וראו מה בינינו לבין שכנינו. בחוצות העיר עירק
ניתלה עיתונאי שפשעו וחטאו היה, שבחן וכדק על מה ולמה
נספו יותר מ-700 איש בעת ההתפוצצות של המתקן לייצור
טילים ונשק מתוחכם בעירק.

אבל, מה שמחריד איננו רק עצם התלייה, אלא
ההתברכות. "תאציר" — אמר שר ההסברה העירקי שבישר
על הוצאתו להורג של העיתונאי באזופט, שהואשם בריגול
לטובת ישראל, והרי דבר וחצי דבר לא היה לו עמנו —
"תאציר" דרשה את העיתונאי חי, ואילו אנחנו החזרנו אותו
בארון מתים."

כריטניה באה לזעוק על הנתין שלה. אבל העולם כולו, מה
נקט נגד הוצאה להורג ברברית זו, נגד התברכות זו? ואנחנו
בישראל, מורי ורבותי, מה אנחנו אמרנו בעניין זה?

מצאתי לנכון להעלות הצעה זו לסדר-היום לא מפני שאני
סבור שאנחנו נצליח לשנות את דמותו צמאת-הדם של חדאם
חוסיין, הגרוע שבאויבינו, אלא משני טעמים: האחד — כדי
שנדע אנחנו, ונקרא אל נכון את המציאות, ונבין מי מול מי
עומד כאן במערכה. ואולי יהא זה אור אדום עבורנו, שנדע
שבשעה שאנחנו מתפללים על "כן מגורשים" או "לא
מגורשים", על "כן תושבי מזרח-ירושלים" או "לא תושבי
מזרח-ירושלים", הרי כאן, מבית פנימה, באותן שיטות

חוכרת כ"ב, ישיבה קס"ז
— הצעה לסדר-היום: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

שהוא גם פועל נגד כללי הציביליזציה המקובלים בהוציאו להורג עיתונאים ואנשים חפים מפשע.

אני חושב שחבר הכנסת פורת צודק בכך שעירק אינה איזו מדינה דיקטטורית נוספת, איזה משטר חסר ערך. כי אותו משטר לפת את המשטר האחר, את אירן, גם כן לא מן המדינות המתקדמות. הלפיתה הזאת, הנעיצה של השיניים זו בצווארה של זו, לא הביאה, לצערנו, להיחלשותה של אף לא אחת מהן, ודאי לא של עירק. במהלך חשע שנות המלחמה הזאת — הגידים התחזקו, השרירים התחזקו. היום יש לעירק צבא של כ-50 דכיות. הצבא העירקי גדול לא רק מצה"ל, הוא גדול מצבא ארצות-הברית היום; הוא גדול מצבא ארצות-הברית. ואם תוסיף עליו את הצבאות האחרים בחזית המזרחית הפוטנציאלית, הרי אנתנו עומדים מול כוח עצום, כוח העולה בגודלו על הכוח של נאט"ו בכמה וכמה תחומים.

ובכן, לא מדובר בנאט"ו. מדובר בצבא המונחה על-ידי שליט, על-ידי תרבות, או העדר תרבות, שהמקרה האחרון רק חשף אותם במלוא מערומיהם.

חבר הכנסת פורת, אנתנו נדאג להאיר את המקרה הזה, ואתו — כל מה שהוא מאיר.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת פורת לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד סגן שר החוץ. חבר הכנסת פורת, האם תיאות להעביר זאת לדיון בוועדה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, אם כן, חברי הכנסת, אנתנו עוברים להצבעה, מס' 13. מי בעד זמי נגד העברת הנושא לוועדה? נא להצביע.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

יז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

כן הונחו מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים האלה: ההפלות בישראל כגורם למיעוט באוכלוסייה היהודית; דין-וחשבון ועדת-שנקר; מצוקתם של חולי לב; ביטול תורים לניתוחי לב; וכן — כ-100 חולים ממתינים להשתלות לב וריאות בארץ ובחוץ-לארץ.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכספים בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות התשובה לכבוד סגן שר החוץ בנימין נתניהו.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת פורת, אתה צודק.

היו"ר ג' גדות:

זה סיום נאומך, כבוד סגן שר החוץ?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

זה יבוא גם בסיום הנאום. זה הרישאה וגם הסיפא, משום שאתה צודק: מקרה אחד יש בו כדי להאיר את הכלל.

ובכן, בשם ממשלת ישראל אני מביע שאט-נפש נוכח המעשה הברברי של שלטונות עירק בהוציאים להורג את עיתונאי "האוכלוורו" בטענת שווא של ריגול למען ישראל.

שמנו לב לכך, שכתגובה על גל המחאות שבא מרחבי העולם התריסו בכגוד נגד המערב, כפי שציינת: "תאצ'ר דרשה את העיתונאי חי ואנו החזנוהו בארון מתים". הגאווה הזאת על ביצוע מעשה נפשע כזה היא בבחינת הוספת חטא על פשע.

אין זו הפעם הראשונה שמתגלה אופיו הרצחני של המשטר בעירק. הוא מתגלה יום יום. הוא מתגלה במעשים שנעשו למשל נגד האוכלוסייה הכורדית: שימוש בגז רעיל, כנשק כימי, כלפי אוכלוסייה חפה מפשע, זקנים, נשים, טף, כפרים שלמים. מדובר כאן על 5,000 קורבנות לפחות. שימוש באמצעים דומים היה במלחמת אירן-עירק, שימוש חסר מעצורים כגזים, גז עצבים, בטילים שהופנו לערים פתוחות. איום ומתח מתמיד בהוצאה להורג הם נחלת-חלקם המתמדת של האוכלוסייה העירקית, ותחושות הפחד, המצוקה והמועקה הן בגדר חיזיון נפרץ.

את התיעוד המדוקדק ביותר של המעשים הללו אפשר למצוא בספר חדש של סמיר אל-חליל, שנקרא: The Politics of Modern Iraq, בהוצאת אוניברסיטת UCLA, 1989. אני ממליץ מאוד לכולם, לכל מי שרוצה לברר מהו אופיו של המשטר הזה, לעיין בספר הזה.

יש הרבה דוגמאות לכך גם מגופים אחרים, למשל, "אמנסטי אינטרנשיונל" דיווחה שב-1981, בשנה אחת בלבד, הוצאו להורג בעירק 350 איש.

זאת אומרת, זה משטר שרוצח מיעוטים, שמשחמש בכלי נשק קטלניים, נגד כל חוקי המלחמה, ועל כן אין להתפלא

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק הדיינים, הקאדים והקאדי מרהב (חקירה ושיפוט פלילי), התש"ן—1990, והצעת חוק המעבר (תיקון מס' 11), התש"ן—1990, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט; וכן הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 8), התש"ן—1990, שהחזירה ועדת הכספים.

יח. הצעת חוק פיצויי נפגעי אסון טבע (תיקון), התשמ"ט — 1989 *

(הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

הממשלה אחראית אחריות קולקטיבית. ואגב, משרד האוצר בראשותו של השר הקודם התנגד להצעה הזאת. ואני אומר מה שהוא היה אומר כאן, כנראה, אילו היה עומד כאן ולא היה עושה מעשים שהוא עושה עכשיו במקומות אחרים.

אני רוצה להסביר את הנקודה הזאת, היא חשובה בעיני. אין קל מלבוא בתקופה כזאת, או בתקופת ערב בחירות ולהציע הצעות טובות העוזרות למגזר זה או זה, שקשה לו. ובאמת, למגזר החקלאי היו צרות לא מעטות. באו עליו צרות הנובעות מן המשק, צרות הנובעות מאסונות טבע. ואכן, רק לפני זמן קצר נחקק חוק פיצויים לנפגעי אסונות טבע. לכל חוק כזה יש עלות. כל חוק כזה מוטל על תקציב המדינה, שהוא לא תקציב של המדינה. זה תקציב של כל אחד מהאזרחים שמכיסו לוקחים כמה שקלים ונותנים לחקלאים, לרופאים, למורים ולנוקמים האחרים. ואנחנו צריכים להחליט, האם אנחנו יכולים לחוקק חוקים בלי לדעת את המשמעות התקציבית שלהם, או שאנחנו צריכים שלא לחוקק חוקים, כי אין לנו מקור לכיסוי העלות שלהם.

היום מוצע לנו שיינתנו גם לחקלאים שהם נפגעי אסון טבע דמי מחיה, שהם דמי אבטלה כמשמעותם בחוק הביטוח הלאומי, אם נגרם להם נזק עקב אסון טבע בהיקף המונע מאותו חקלאי תעסוקה, כפי שייקבע בכללים. אני חושב שהפיצוי הקיים היום בחוק הפיצויים לנפגעי אסון טבע הוא פיצוי רציני. הוא פתר את הבעיה באופן סביר. אינני חושב שיש הצדקה לחוספת דווקא למגזר הזה.

אני רוצה לומר שצרות כלכליות יכולות לבוא לא רק על המגזר החקלאי. ראינו צרות כלכליות שבאו על המגזר העסקי, על סוחרים קטנים בפרברי הערים.

מיכה גולדמן (המערך):
להם יש ביטוח, מה שאין לאחרים.

שר המשפטים ד' מרדור:
מי שרוצה יכול לעשות ביטוח.

מיכה גולדמן (המערך):
לא, ביטוח מס רכוש מכסה נזקים.

שר המשפטים ד' מרדור:
גם מס רכוש אינו מכסה אלא חלק קטן. מס רכוש, חבר הכנסת גולדמן, איננו מעניק מה שאתה מציע להעניק. האם במס רכוש יש סעיף המעניק דמי מחיה למי שעסקו נפגע עקב פעולת איבה שמס רכוש מכסה אותה? אין סעיף של דמי מחיה כמו הסעיף הזה. ואני חושב שלא נכון יהיה להעדיף את החקלאים על הפועלים, על העובדים במפעלים. אינני חושב שיהיה נכון לתת העדפה נוספת, בלי להגיד מנין לקחת את הכסף הזה. אין לנו כסף מספיק להעדרות שקבענו עד היום.

ההצעה הזאת מקבילה לפיצויים בעד נזק עקיף לפי חוק מס רכוש, התשכ"א — 1961, המשתלם ביישוב ספר כעד הפסד או מניעת רווח כתוצאה מנזק מלחמה בתחום יישוב ספר, או מחמת אי-אפשרות לנצל נכסים המצויים בתחום יישוב ספר עקב פעולות מלחמה או עקב פעולות איבה. עם כל הכבוד, אני לא מוכן להשוות נזקי טבע לנזקי פעולות איבה או מלחמה. לגבי פעולות איבה או מלחמה יש דין מיוחד. אנחנו יוצאים

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק שנ"ה. הצעת חוק פיצויי נפגעי אסון טבע (תיקון), התשמ"ט — 1989. יביא אותה חבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק פיצויי נפגעי אסון טבע באה לתת תשובה לחקלאים הנפגעים מנזקי טבע ואין להם כל תשובה. מדובר על נזקים שנגרמים באמת כתוצאה מאסונות טבע. לכן הנחתי על שולחן הכנסת הצעת חוק שתבטיח תשובה בעניין זה, כדוגמת דמי האבטלה המשולמים לפועלים שכירים, מפותרים, או לפועלים של מפעל שנסגר כתוצאה מכך אין להם הכנסה. במשך כשישה עד עשרה חודשים.

בארצנו יש חקלאים, שזאת כבר השנה השלישית שהם אינם זכאים לשום פיצוי כספי על נזקים שנגרמו להם כתוצאה מאסון טבע. בשנתיים האחרונות היינו עדים לאסונות טבע שהיו בגליל-המערבי, בגליל-העליון, בדרום הארץ, בערבה. הצעת החוק הזאת באה לתת תשובה לחקלאים. מדובר בחקלאים, אנשים שעובדים מבוקר עד ערב. בהצעת החוק שלי אינני קורא לזה דמי אבטלה, אלא דמי מחיה. בסעיף 2א אני מציע לומר: "מי שנגרם לו נזק, עקב אסון טבע בהיקף המונע ממנו תעסוקה, זכאי לדמי מחיה לפי חוק זה".

חברי הכנסת, אני מציע לתמוך בהצעת חוק זו, שלפיה יהיה פיצוי לחקופה של עשרה חודשים, המבוסס על משכורת ממוצעת במשק, כדי שלמשפחה שנפגעה תהיה אפשרות להתקיים. ולצד הרב יש מקרים שבהם אם לחקלאי יש ענף אחד, כמו בננות או אבוקדו, אם נגרם אסון טבע, זה לא אסון לשנה אחת, זה אסון לשנתיים ולשלוש שנים. ואין לו שום תשובה חלופית באותן שנים.

אבל, אי-אפשר לדרוש מעם ישראל וממדינת ישראל, עם הקופה הדלה שלה, להעמיד כספים מעבר לשישה חודשים עד עשרה חודשים, כמו הכספים שמעמידים לפועל השכיר שנפגע כתוצאה מפיטורים או מסגירת מפעל.

אני מבקש לתמוך בהצעת החוק שהנחתי כאן.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת מיכה גולדמן. רשות התשובה לשר המשפטים דן מרדור.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב ראש, גברתי, רבותי חברי הכנסת, אני מצטער שאני צריך לבקש מן הבית להסיר את הצעתו של ידידי חבר הכנסת גולדמן. המעלה של ההצעה הזאת היא גם המגרעת שלה. המעלה היא, שהיא רוצה לעזור לאנשים שקשה להם. המגרעת שלה היא, שהיא רוצה לעזור לאותם אנשים, רק שאינה אומרת על חשבון מי, על חשבון תקציב הבריאות או תקציב הרווחה או תקציב אחר.

מיכה גולדמן (המערך):

היום זה נוח לך מאוד, כשר של כמה משרדים.

שר המשפטים ד' מרדור:

אני שר המשפטים בלבד, אני משיב כאן מטעם הממשלה.

— הצעת חוק פיצויי נפגעי אסון טבע (תיקון): הצעת חוק להסדר זכויות עובדים לעת כונס נכסים, פירוק תאגיד או פשיטת רגל —

בדו ההצעה להסיר את הצעת
החוק מסדר-היום — 3
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצויי נפגעי
אסון טבע (תיקון), התשמ"ט — 1989, לדיון
מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אני קובע שבחמישה קולות כד, שלושה
נגד, ללא נמנעים, הצעת החוק עוברת לדיון מוקדם בוועדת
החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

עדנה סולודר (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מבקשת להוסיף את קולי בעד
העברת החוק לוועדה.

מיכה גולדמן (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת סולודר ישבה בטעות
שלא במקומה.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת גולדמן, הרי העברנו את הצעתך לוועדה. מה
זה משנה אם בחמישה נגד שלושה או בשישה נגד ארבעה,
שהרי גם חבר הכנסת עלי לא הספיק ללחוץ על הכפתורים.
אנא ממן.

מגדרנו, ובצדק, להקל על אנשים שנפגעו מפעולות איבה או
מלחמה. אבל כולנו, בעיר, בכפר, חיים עם הגשם, עם הברד,
עם הקור ועם החום. המדינה איננה כול-יכולה, היא איננה
יכולה תמיד לתת כסף ממקור שאין לה, לא עקב מלחמה, אלא
עקב העובדה שכולנו בני-אנוש שצריכים להסתדר עם מזג
האוויר.

אינני בטוח גם אם לא יהיה פה כפל תשלום, במקרה של
יישוב ספר, והאסון הזה ייכנס בשתי הקטגוריות.

אם יש צורך להסדר תשלום מקדמות בעד נזק מאסון טבע,
ייתכן שהדבר יכול להיעשות בהסדר מינהלי עם האוצר. אבל
לקבוע כאן מנגנון חדש, כפי שמוצע, אני חושב שזה יוסיף
ביוורקטיות, יוסיף עלויות, ולא תהיה לכך הצדקה במסגרת
התקציב שהמדינה יכולה להעמיד.

על כן אני מצטער שאני נאלץ להיות לא-פופולרי ולבקש
מן הכנסת להסיר את ההצעה של חבר הכנסת גולדמן
מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:
תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 14.

ה צ כ ה
בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 5

יט. הצעת חוק להסדר זכויות עובדים לעת כונס נכסים, פירוק תאגיד או פשיטת רגל, התשמ"ט — 1989 * (הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

בשנים האחרונות גילו מעסיקים את האפשרות של מינוי
כונס מפעיל והם פונים ביוזמתם לבית-המשפט למינוי כונס,
כשכוונתם היא למעשה, במיוחד בקרב מעסיקים ציבוריים,
להתנער מהתחייבויותיהם כלפי ציבור העובדים המאורגן.

בארצות-הברית מצוי חוק דומה — והוא ארץ לא סוצי-
יאליסטית, רחמנא ליצלי — שנקרא בלשון העם "Chapter 11",
או חוק הסדר, פרק 11, הבא להסדיר את יחסי העבודה
ואת זכויותיהם של העובדים והמפעל משעה שנמסר המפעל
לכונס מפעיל.

מה הם העקרונות שבהם דנה הצעת החוק שלי?

א. כל עוד מקום עבודה ממשיך לפעול, ימשיכו להתקיים
יחסי עבודה באמצעות משא-ומתן קיבוצי חופשי, על-פי
ההסכמים התחתומים.

ב. יישמר חוקם של ההסכמים והחוזים הקיימים במפעל,
ולא יוכל מעביד שמסר מפעל ביוזמתו למפרק להיפטר
מהתחייבויותיו להסכם העבודה ולזכויות העובדים באורח
חד-צדדי.

ג. מפעל המצוי בירי כונס ולא ניתן עוד לשמור על מקום
עבודתו והמשך עבודתו של העובד, זכותו של העובד לפיצויים
מכוח הדין, ההסכם והנהוג לא תיפגע.

ד. יש להעניק זכות קדימה למלוא זכויותיהם של
העובדים, ולא לראות בחובות המעסיק לעובד חוב רגיל.

היו"ר ג' גדות:
אנחנו עוברים בזאת להצעת החוק הבאה, והיא הצעת חוק
קצ"א, הצעת חוק להסדר זכויות עובדים לעת כונס נכסים,
פירוק תאגיד או פשיטת רגל, התשמ"ט — 1989. מביא אותה
חבר הכנסת ישראל קיסר, בבקשה.

ישראל קיסר (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעלות הצעת
חוק הבאה להסדיר את זכויות העובדים במקרה של כונס
נכסים, פירוק תאגיד או פשיטת רגל.

לצערנו, בתקופה האחרונה רבות פשיטות הרגל וריבים
מינויי כונסי נכסים למפעלים בקשיים ובפירוק, לפי נתונים של
אתר החברות האמריקניות העושות בישראל, יש כ-4,000
חברות הנמצאות בקשיים או בפשיטות רגל. במקרים כאלה
נזקים הצדדים הקשורים למפעל לעזרת בית-המשפט, כשהקו
המנחה המרכזי הוא, שהמעביד חל להיות בעל יכולת לנהל
את מפעלו ולעמוד בהתחייבויותיו. אם הגיע המעביד למצב
כזה, הרי ברוב המקרים זכויותיהם ושכרם של העובדים במפעל
בפירוק לא מוגנים, ונמצא שהעובד אצל מעסיק שהגיע למצב
כזה, לא רק מקום עבודתו בספק, אלא אף זכויותיו, שצבר אותן
בעמל רב במשך שנים במקום עבודתו. אולם לא תמיד מקום
העבודה הוא במצב שלא ניתן לשקמו. במקרה כזה צריך
למצוא דרך לשקם את המפעל ולהצילו, ואחר להציל את
מקומות העבודה ואת זכויותיהם של העובדים.

מה מוצע לנו כאן? תארו לעצמכם, שחברה קבלנית עומדת לפני פירוק או פושטת רגל. יש עובדים שמגיע להם כסף, לא רק שכר. האם חשוב לתת להם את הכסף הזה יותר מאשר לשלם לטייח המסכן, שעבד חודש שלם, והוא לא נקרא עובד. הוא קבלן עצמאי ואין לו כסף להביא הביתה? הוא לא, כי הוא לא מאורגן כעובד; הוא קבלן, הוא לא יקבל. האם חשוב יותר לדאוג למנהל המקבל 5,000 שקל לחודש מאשר את הספק, שחיבים לו כמה מאות שקלים והוא לא יכול לקבל אותם?

אני חושב שמוכרחים לראות את התמונה הכוללת של כל הנושים של התאגיד, של האפשרות לשקמו או להחליט על פירוק. בית-הדין לעבודה אינו מתמצא ואינו מוסמך בדרך כלל לדרון בדברים האלה מפני שהוא אינו רואה תמונה כוללת. לכן דן בכך בית-המשפט המחוזי, שזה עיסוקו וזוהי המבחן.

הצעה זו מתייחסת לכל סוגי התאגידים, ללא הבחנה בין עמותה לאגודה שיתופית. לא ברור ממנה אם פני החברה לחיסול או לשיקום. היא עומדת בניגוד להצעות ועדת-לויין. מי ישב בוועדת-לויין, חבר הכנסת קיסר? נשיא בית-הדין לעבודה השופט גולדברג היה חבר ועדת-לויין, והיא מתייחסת לזה ברצינות הראויה.

אם אנחנו ניצור מצב שהמלווים האפשריים ידעו שאין סיכוי לקבל את הכסף, כי תמיד תהיה זכות קדימה כמוצעת על-ידי חבר הכנסת קיסר, נימצא נועלים דלת בפני לוויים, וחברות לא תוכלנה לתפקד.

לכן, בלי שארחיב הרבה בנימוקים השונים, אני מציע לחברי הבית שלא לעשות חקיקה ספציפית המאבדת פרופורציה, המשבשת את התמונה הכוללת. אחרי שהקמנו ועדה כל כך נכבדה, שהגישה עבודה כל כך מסודרת, אני מציע לאפשר לנו לדרון בשבועות הקרובים בוועדת שרים לחקיקה, בהצעה של הוועדה בראשות השופט לויין. הוועדה הזאת נתנה תשובה טובה וכוללת.

לכן, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. אנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה ומי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 12

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

להסדר זכויות עובדים לעת כונס נכסים, פירוק

תאגיד או פשיטת רגל, התשמ"ט — 1989,

נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד — 8, נגד — 12, ההצעה הוסרה מסדר-היום.

האבסורד הוא, שאם המפעל חייב למס הכנסה, מס הכנסה זכאי לקבל את הכסף, קודם הוא; ואילו העובד, המתפרנס מהשכר או מהפיצויים, הוא בעל חוב רגיל, ואין לו שום זכות קדימה על פני הנושים האחרים. לכן ההצעה היא שלזכויות העובד, לשכר העובד ולפיצויים תינתן זכות קדימה.

ה. כמובן יש לנו מקרים רבים שהמעסיקים מנכים את הפיצויים, ואילו את כספי הפיצויים הם מבליעים בתוך המפעל, ובשעה שהמפעל נמצא בקשיים — במקרה כזה עומדים בסכנה פיצוייהם של העובדים, ונמצא שהעובד צריך לרוץ אחרי המעסיק או המפרק כדי שיבטיח לו אפילו את הפיצויים כרמה רגילה, או ללכת לביטוח הלאומי.

ו. הבקשה לפירוק נעשית בבית-המשפט המחוזי, ואולם אם מתקיימים יחסי עבודה בתוך המפעל — ומדובר במפעל המופעל על-ידי כונס מפעל — לא ברור איך זה פתאום צריכים העובדים להתדיין בבית-משפט מחוזי, כשהמחוקק גרס שנושאים של יחסי עבודה דינם להיות נדונים בבית-הדין הארצי לעבודה, הנוטה חסד לעובדים יותר מבית-המשפט המחוזי.

ביוון שהולך וגדל, לצערנו, מספרם של המקרים של פירוק מפעלים והסתבכויות של מפעלים ומיני כונסי נכסים כגורם מפעיל ומחסל, אנחנו חושבים שיש צורך למלא את הלקונה הזאת ולהסדיר בחוק את זכויותיהם וחובותיהם של העובדים במקרה של כונס מפעל.

זוהי מטרת החוק, כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ואני מבקש להעביר את הצעת החוק, כהצעת חוק טרומית, לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת קיסר. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גברתי ורבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת קיסר מציע לנו חקיקה להסדרת זכויותיהם של העובדים במקרה של פירוק של תאגיד או פשיטת רגל של מעביד. ההצעה בעיקרה באה לתת זכות קדימה, לאנשים הנקראים עובדים של המפעל על חשבון נושים אחרים. ההצעה באה להעביר את הדיון בעניין זה מבית-המשפט המחוזי, הדין בפירוק בדרך כלל, לבית-הדין לעבודה, הדין ביחסי עבודה.

אני אסביר מדוע, לדעתי, ההצעה איננה טובה, בכל הכבוד, ואסביר בעיקר מדוע לא צריך לקבל אותה גם לו היתה טובה. כאשר מתפרק מפעל או כאשר עומד מפעל בפני פירוק, כאשר המפעל איננו יכול לשלם את התחייבויותיו, יש שתי דרכים: או להגיע לפירוק או להגיע לתהליך של שיקום. בשנים האחרונות, כפי שהזכיר חבר הכנסת קיסר הנכבד, רבו לצערנו מקרים של חברות שנקלעו לקשיים, והתפתחה פרקטיקה לא טובה, לא מתאימה, של שימוש בצווי כינוס נכסים לא כדי לפרק את המפעל אלא כדי להפעיל אותו. התוצאות לא היו טובות, ולא ארחיב.

לפני זמן לא רב מונתה ועדה בראשות שופט בית-המשפט העליון ד"ר שלמה לויין, ועדה ציבורית לשם בדיקת הנחיצות של רפורמה בדיני פשיטת רגל ופירוק חברות. אחרי דיונים רציניים ועמוקים הגישה הוועדה הזאת לידי 22 בינואר 1990 דין-וחשבון מס' ו, שדן בשיקום חברות בדרך כלל. הדין-וחשבון נמצא כאן לפני, והוא מכיל למעלה מ-100 עמודים. זהו דין-וחשבון רציני ביותר, שדן לא רק ביחסי עובדים מול המעביד, אלא ביחסי הנושים כולם מול הגוף המתפרק או הגוף שרוצים לשקם אותו, ורואה את התמונה כולה.

כ. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (נשים נשואות), התש"ן — 1990* (הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

הי"ד ע' עלי:

אנחנו עובדים לנושא הבא: הצעת חוק תק"ט. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (נשים נשואות), התש"ן — 1990, מאת חברת הכנסת סולודר. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאני מעלה את הצעת החוק, אני רוצה לומר שעד היום, בכל הצעות החוק שהגשתי, הגעתי להסכמה לפני העלאתן. הצעת חוק זו, העוסקת בחיקון פקודת מס הכנסה לנשים נשואות, מונחת זה חודשיים. נמסר לי שעקרונות הצעתי מקובלת. אבל יושבת היום ועדת-פלומין ודנה בנושאים אלה, ולכן יש התנגדות שאני אניש את ההצעה לפני שתסיים הוועדה את עבודתה.

אנחנו בכנסת מקפידים מאוד על זכויותיו של חבר הכנסת. אילו היה הכול כשורה, הייתי מחכה. היתה קואליציה, היינו מדברים, מתפשרים. אבל המצב אינו כזה.

אני חושבת שהצעתי חשובה, ומאחר שעקרונית אין לה התנגדות, אני גם מוכנה להתחייב לחכות עד סיום עבודתה של הוועדה אחרי הקריאה הטרומית — כמובן, לא עד בלי די. אבל מפאת חשיבות ההצעה, ונדמה שגם העלות שלה איננה גבוהה כל כך, אני בכל זאת מעלה אותה.

הצעת החוק הזאת עוסקת, כפי שאמרתי, בחיקון פקודת מס הכנסה בשני סעיפים: סעיף ראשון, סעיף 44, מדבר על זיכוייה של אשה בטיפול רפואי. כיום ניתן זיכוי ממס בשל הוצאות לטיפול רפואי רק לאיש ששילם בעד עצמו או בעד משפחתו. אשה נשואה אינה זכאית לזיכוי בעד הוצאות לטיפול רפואי לעצמה או לאישה. על כן, את הזיכוי בעד הוצאותיה הרפואיות מקבל אישה. מוצע לתת את הזיכוי, שניתן כיום רק לאיש, גם לאשה ששילמה בעד עצמה או בעד בני משפחתה. חיקון זה יכיר גם בזכותה של האשה לזיכוי בעבור הוצאות החזקה של בן משפחה במוסד או בעבור הוצאות נסיעה הכרוכות בטיפול בו, והניתנות כיום רק לאיש. זה סעיף 44.

החיקון בסעיף 66 אומר: לפי סעיף 66 של החוק הקיים יכולה האשה או אישה לתבוע שיעשה חישוב נפרד של המס על הכנסתה מיגיעה אישית, בתנאי שאין תלות בין מקור הכנסתה לבין מקור הכנסתו של האיש. לגבי הכנסות שלא מיגיעה אישית, אין החוק מאפשר חישוב נפרד של המס, אף אם הכנסת האשה נובעת מרכוש שהיה שלה עוד טרם נישואיה, או שנתקבל בירושה, או שנרכש במהלך הנישואין.

מוצע בזה לקבוע, כי כל הכנסות האשה הנשואה, לרבות אלו שאינן מיגיעה אישית, ייחשבו כהכנסתה לצורך מס.

כדי למנוע העברות רכוש פיקטיביות או מלאכותיות כדרך להשטמטות ממס, מוצע להוציא מכלל ההכנסות האמורות הכנסה שהגיעה לאשה מרכוש שהועבר לה ללא תמורה מאישה.

כאמור, אלה הם שני החיקונים. לא קראתי כאן את הנוסח המשפטי, הוא לפניכם. אני מבקשת מאוד משר המשפטים — אני מוכנה להמתין עד שהתנאים יוחזרו, עד שתהיה ממשלה, יותר נכון יש ממשלה, אבל עד שוועדת השרים לענייני חקיקה תתכנס ותדון שוב, כדי שאוכל לשטוח בפני מישור את טענותי. אני אמתין, בהחלט. אני מבינה שוועדת השרים עוסקת בנושא.

עם זאת, אני רוצה להעיר ולהזכיר: יושבים כאן חברים בוועדת הכספים, ואנחנו זה כבר קרוב לשנתיים עוסקים בחקיקה שתשווה את מעמדה של האשה בפני מס הכנסה. בעיקר הנושא הזה, של זיכוי בגין הוצאות רפואיות, כאשר מרבית הנשים נשואות בעול הבית — לא יעלה על הדעת שהן הולכות עם הילד לרופא ולא זכאיות לזיכוי.

נדמה לי שאלה הם שני תיקונים ראויים, ואני אודה מאוד לשר אם יאפשר לי להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית.

הי"ד ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גברתי המציעה, רבותי חברי הכנסת, שני סעיפים להצעה המועלת על-ידי חברת הכנסת סולודר. סעיף אחד נוגע לזיכוי בשל הוצאות לטיפול רפואי. אני רוצה להפנות את תשומת לבם של חברת הכנסת סולודר לכך, שבחוק ההסדרים במשק, שבשכבות הקרוב אנחנו נציע לבית לאמץ אותו, מציעים זאת בשם הממשלה — חוק שהוכן על-ידי שר האוצר שקדם לראש הממשלה ושר האוצר הנוכחי. אנחנו מציעים לבטל את הזיכוי בגין ההוצאות על טיפול רפואי גם לגבי גבר וגם לגבי אשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת יאיר לוי, כאן כל שר מייצג את הממשלה כולה. עומד כאן שר המשפטים ומדבר בשם הממשלה. הצעה זו הוצעה על-ידי חברת הכנסת סולודר, והממשלה משיבה לה.

אני מקווה שחוק ההסדרים יעבור, ואז תהיה ההצעה בסעיף 1 פשוט מיותרת. כי אם כל אפשרות הזיכוי לא תתקיים, אין סיבה לקיים אותה דווקא לגבי אשה. זה ברור.

לגבי הסעיף השני, העניין מסובך יותר. אני מוכרח להודות, שלבי עם ההצעה. אנחנו, בוועדת שרים לחקיקה, שדנה בהצעה זו לפני כחודש, עקרונית תמכנו בהצעה המונחת כאן לפנינו, כדי לאפשר כאמת לאשה להגיש את הדוח שלה למס הכנסה ולבקש שהחישוב לגביה ייערך בנפרד. היום, כאשר האיש והאשה מגישים את הדוח יחד, גם אם מגישים אותו בנפרד, החישוב נעשה כך שהכנסות מרכוש מיוחדות לבעל, ולא חשוב למי שייך הרכוש. זה באמת עניין שלדעתי עבר זמנו וצריך לשנות אותו.

מכיוון שבארץ הכנסות הנשים כממוצע נמוכות, לצערנו, מהכנסות הגברים, אין ספק שהעברת הכנסה הזאת מן הגברים לנשים פירושה הקטנת המס הנגבה, מפני ששולי המס יהיו נמוכים יותר. להצעה יש עלות תקציבית.

הוקמה ועדה בראשות רואה-החשבון יחזקאל פלומין, ותפקידה לדון בנושא זה בדיוק. ועדת-פלומין יושבת ודנה, והיא צריכה להגיע למסקנות בכל הנושאים הקשורים לנשים נשואות בפקודת מס הכנסה. היא אמורה להגיש את המלצותיה. אני מניח שהכיוון שמציעה חברת הכנסת סולודר יהיה בין המלצותיה של ועדת-פלומין, אם כי אינני בטוח בכך.

עדנה סולודר (המערך):

אם ייפול — ייפלו הגבר והאשה ביחד. אם לא ייפול — — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

לא הגבר והאשה ייפלו, אלא הזיכוי ייפול. הגבר והאשה יעמדו גם הלאה.

עדנה סולודר (המערך):

אם לא, נדאג לזכות גם את האשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

בסדר.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר, תודה רבה לשר. אנו עוברים להצבעה, מס' 16. מי בעד העברת ההצעה לוועדת הכספים של הכנסת — יצביע בעד, מי נגד — יצביע נגד. בבקשה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקוק פקודת

מס הכנסה (נשים נשואות), התש"ן — 1990.

לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד — 10, אין נגד, אין נמנעים. הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר עוברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה, וזאת בהתאם להסכם שהושג כאן ברוח טובה בין שר המשפטים לבין חברת הכנסת עדנה סולודר.

כא. הצעות לסדר-היום

הסכם בין האוצר להסתדרות

העשן / ובמעגל הקסמים, בנקרית משוח, שם יעמוד המלך, לא לבו ינוח" /

"כליתי כל כוחי בסערות מלחמה, ואשןי בבית כבר היה לשממה / עם פלשח סבוני, בעותי צלמות — הרוח הרעה תדכאני עד מות / איש האלוהים! מה אל יענני? כי סר מעלי — מה אעשה? ענני! / מדוע, הה, מלך על עמך משחתי, מדוע מאחרי הצאן לקחתני? / על מריך, גאון לכך, אלוהים יועמן! / מחר אתה עמי, גם אתה, גם עמך! / כאשמורת הבקר בלי קשת ושלח על סוס קל המחנה שכ שאלו המלך / ופניו חורו, אך בלבו אין מורא, ובעיניו מתנוצצות — היאוש הנורא."

היו"ר ע' עלי:

אבל מי כאן בעלת האוב?

גרשון שפט (התחיה):

זה המצב כפי שקרה ערב נפילתה של הממשלה, כליל התקציב הקטן — ואני אסביר אחר כך מה זה התקציב הקטן — בניגוד לדעת כל הפקידות הבכירה של האוצר, העביר חבר

אם תסכים חברת הכנסת סולודר שהצעתה לא תקודם על-ידיה בוועדת הכספים של הכנסת עד אשר תוגשנה המלצות ועדת-פלומין, והן יידונו יחד — אני מוכן לומר: ובלבד שלא תחלוף שנה מהיום, ובחלוף שנה ההתחייבות שוב לא תחייב אותה — אני לא אתנגד להעברת ההצעה לוועדה.

אם, לעומת זאת, תתנהג חברת הכנסת עדנה סולודר כחברת אופוזיציה היום ותאמר שאיננה מקבלת זאת, אני אציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת עדנה סולודר, מה תשובתך?

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, קודם כול, עד היום עמדתי במלותי שנאמרו מעל דוכן הכנסת — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אני בטוח, לכן הצעתי לך את ההצעה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מוכנה בהחלט שלא לקדם את ההצעה עד שתתקבלנה מסקנות ועדת-פלומין. עם זאת, הייתי מציעה שנגביל את הזמן עד לסוף מושב הקיץ הבא, וזה כמעט שלושת רבעי שנה מהיום. זה דבר אחד.

שר המשפטים ד' מרידור:

קיבלתי.

עדנה סולודר (המערך):

דבר שני, אני הייתי מבקשת משר המשפטים לאשר להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית, כאשר — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

חברת הכנסת סולודר, כל ההצעה עוברת כמות שהיא. אני לא יכול לחלק אותה לחלקים. אני רק הערתי לגבי החלק הראשון, שיכול להיות שלא תהיה לו משמעות, אם יתוקן הסעיף.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנו עוברים עתה להצעות לסדר-היום מס' 2854 ו-2895 בנושא: ההסכם בין האוצר להסתדרות — של חברי הכנסת גרשון שפט וזלמן שובל. ראשון יעלה את ההצעה חבר הכנסת שפט, בבקשה. במקור היה להצעה שם הרבה יותר אטרקטיבי, אולי הוא היה מושך יותר עיתונאים ליצייע.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש שיר נפלא של טשרניחובסקי, המבטא את המצב שאני בא לתאר אותו, ותשרו לי לקרוא קטעים ממנו: "ובחשכת הליל בלי קשת ושלח, על סוס קל עין-דורה בא שאלו המלך / עלטה... אש זוועות... בפנה קלחת, ושמות כל השדים וכלילה ורותחת..."

שר המשפטים ד' מרידור:

דילגת על כמה כתים באמצע.

גרשון שפט (התחיה):

"וכנחש יתפתל בין עשבי הבשן ויחלו, יתאכבו כל תמרות

גרשון שפט (התחיה):

סליחה, ראש הממשלה, הממלא תפקיד שר האוצר, הטיל על השר דן מרדור לטפל בעניין. אני פונה אליך: עזור להסתדרות להציל את עצמה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שפט. אני מזמין את חבר הכנסת זלמן שובל להעלות הצעה לסדר-היום באותו נושא. בבקשה.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא יכול, כמובן, להתחרות בפיוט של שאול טשרניחובסקי, אבל אני לא יכול אפילו להתחרות עם מר אברהם טל, שכתב בלשון ציורית בעיתון "הארץ", ואני מצטט: "כאישון לילה הגיע מוזכר ההסתדרות, ישראל קיסר, כמו בהיכבא, ללשכתו של שר האוצר. שם, כדמדומי כהונתו של שמעון פרס המפוטר, בלילה שבין רביעי לחמישי, נחתם הסכם של הרגע האחרון, מהסוג שבתורת המשפט נוהגים לכנותו 'הסכם לדעת צד שלישי' — במקרה זה מדינת ישראל. המדובר בפשיטה משולבת, מערך-ההסתדרות, על קופת האוצר".

חברי הכנסת, בהינף יד ויתרו שר האוצר לשעבר וסגנו לשעבר על נושאים, שהם עצמם — לפחות כך אמרו — וכוודאי ראשי האוצר, נאבקו בכל כוחם כדי לקדם. למשל: שקרנות הפנסיה ישיקעו 15% מכספי המבוטחים בשוק ההון החופשי, או ביטול הפגיעה בכל שוק איגרות-החוב כתוצאה מהעדפה של איגרות-החוב האלה. ועכשיו נתנו היתר להמשך המצב הלא-חוקי בקרנות הפנסיה עצמן. מצב שצריך להדאיג יותר מכול את ציבור העובדים המבוטח בהן.

בהערכה זוהירה, עניין זה יעלה לאוצר — כלומר למשלם המסים — לפחות מיליארד או מיליארד-ורבע שקל, וכעצם יוחר, בחישוב כלכלי אמיתי. מיליארד-ורבע שקל, רבותי, הם 2.5% מהתוצר הלאומי. זה נטל נוסף של 1,300 שקל על כל משפחה בישראל. זה הסכום שכל משפחה תצטרך לשלם במסים נוספים כדי לממן את ההסכם המפוקפק הזה.

הנה חשבנו, שאולי בכל זאת גם מדינת ישראל תצטרף סוף-סוף למחנה של כלכלה חופשית, בריאה, מתוקנת, ולא תישאר המפלגת האחרון של בולשביקים כלכלי, חוץ מאלבניה, חוץ ממלגש, ושוכ נכוננו. אני אומר "שוכ", כי גם מדברים אחרים ששר האוצר היוצא הרכה לדבר עליהם — הפרטה, רפורמה במסים, הקטנת הביורוקרטיה, צמצום המגזר הציבורי — לא יצא הרבה חוץ מדיבורים, כמובן, אבל כאן העניין הולך הרכה יותר עמוק, שכן משק חופשי ובריא הוא האנטיזה של שליטה אבסולוטית של הפוליטיקאים בכלכלה, וההסכם הלילי בין מר פרס ובין מר קיסר הוא מכה נוספת לסיכוי, שאי-פעם נשנה את המצב.

אגב, גם הממונה על שוק ההון באוצר, מר גור ארכל, עמד על ההשפעה השלילית של ההסכם על שוק ההון, על הסיכוי להפוך אותו אי-פעם למבוע אמיתי של הון עסקי במדינת ישראל. בלי זה אנחנו נמשך לדשדש במקום.

דרך אגב, אם באמת האינטרס של המבוטחים עמד לנגד עיניהם של באי הפגשה הלילית, אזי מדוע הם הנציחו פעם נוספת את האפליה בין אזרחים שהם חברי ההסתדרות לבין אזרחים סוג ב', עצמאים ואחרים, שאינם חברי ההסתדרות? מדוע הראשונים ימשיכו לקבל ריבית צמודה של 6.2% והאחרים — רק 4% ריבית צמודה? אני אגיד לכם מדוע: כי בכך רוצה המערך לחזק את מרותו הפוליטית על אזרחי המדינה.

הכנסת פרס, בשעתו שר האוצר, לחבר הכנסת קיסר כמזכ"ל ההסתדרות מיליארד שקל, בהסכם בין הממשלה להסתדרות. מיליארד שקל בין הממשלה להסתדרות זה התקציב הקטן, לעומת תקציב המדינה, שהוא 64 מיליארד שקל, שהוא התקציב הגדול.

בניגוד לדעת כל אנשי האוצר, בניגוד להצעת התקציב, בניגוד לחוק ההסדרים במשק, נחתם ההסכם.

אין יציאה מהמיתון. יש אבטלה של למעלה מ-9%. בניגוד למובטח בתחילת השנה, אין רפורמה במסים, יש אינפלציה של 20%. בניגוד להבטחותיו של מר פרס, אין קיצוץ בסקטור הציבורי, אין צמיחה.

חבר הכנסת קיסר גאה בהישגו ואומר לוועדה המרכזת של ההסתדרות: "לגיטימי לנצל מצב פוליטי כדי להשיג הישגים לעובדים". חבר הכנסת קיסר, אתה טועה. פעלת לרעת העובדים. במקום לנחל ולהכריא את קופת-חולים, נחת לה אספירין והרדמת בה כל רצון לשינוי, לייעול ולהכרעה. אספירין יקר מאוד: 85 מיליון שקל לפני שנה, התחייבות ל-115 מיליון השנה, ועכשיו עוד כ-100 מיליון.

פעולות אלה נעשו בניגוד לדעתו של סגן שר האוצר לשעבר חבר הכנסת יוסי ביילין, שאמר לפני כחודש: "קופת-חולים חורגת בתשלומי שכר ובגיוס עובדים. לא ייתכן שהממשלה תחסה גירעונות הנובעים מהפרת הסכם ההכרעה".

שוחחתי על כך לפני כחצי שעה עם חבר הכנסת קיסר, והוא אמר לי, שלא כצעקתה, ושההסכם הזה הוא טוב, ושהפרטים שפורסמו אינם כל כך מדויקים, אבל בדבר אחד הוא לא יכול היה לשכנע אותי — קופת-חולים לא עשתה ייעול, לא הכריאה את עצמה, לא מכרה נכסים כפי שהבטיחה, העלתה משכורות מעבר להתחייבויותיה, ועכשיו היא באה לצעוק.

אין דבר, שולמן ישלם. סליחה, פרס ישלם. סליחה, כולנו נשלם. מי שלא מוכר נכסים בהסתדרות, קרי "כור", קופת-חולים וכדומה, גורם רעה להסתדרות ועוד יותר לחברה.

גם בעניין קרנות הפנסיה ויתר פרס, והן לא יחויבו להשקיע 15% בשוק החופשי ומשיכו להפקיד את הכספים באוצר ב-6.3% — ריבית אבסורדית, כי המחיר בשוק היום קטן מזה בהרבה. עובדה זו גורמת לעיוותים, וכוודאי לא מאפשרת לפתח את שוק ההון, כפי שהממשלה הבטיחה. הריבית תעלה כטווח הארוך, וכמובן אחר כך יבואו כטענות שהריבית עלתה.

ומה קיבל האוצר תמורת כל זאת? הבטחה לבטל את איום השביתה כמשך השבוע הבא? לא. שינוי בעדכון שכר המינימום? לא. ההסתדרות הסכימה לעקר 1.28% מתוספת הווקר בחודש הבא ולמכור "פיל לכן", אותו בית שנקרא "בית ידלין", ב-40 מיליון שקל. וכל זה, תמורת מיליארד שקל.

רק הליכוד יכול, אבל המערך עושה.

אני פונה לממלא-מקום שר האוצר: אל תכבד הסכם זה. אל תיתן יד לפגיעה בתקציב. עזור להסתדרות להציל את עצמה.

היור' ע' עלי:

הוא אינו ממלא-מקום שר האוצר. הוא השר המתאם.

שר המשפטים ד' מרדור:

הוא מטפל בענייני האוצר בשם ראש הממשלה — — —

לא היתה שנה של כישלון חרוץ, טוטלי, אבל זו בוודאי גם לא היתה שנת הצלחה ברוך התחומים. הכישלון הגדול ביותר היה בנושא חידוש הצמיחה, שנשאר בגדר ססמה. הכישלון השני היה בתחום האבטלה, וזה פועל יוצא של אי-חידוש הצמיחה. היו הצהרות, אולי היו כוונות טובות. לא היו כמעט שום מעשים. החקלאות נשארה באדמה, המסים נשארו מעוותים והרסניים כפי שהיו, השקעות אין, שוק ההון, גם בלי המכה האחרונה שאנחנו דיברנו עליה, נשאר כבול למחדלי הממשלה. מן העבר ומן ההווה. על התקציב נדבר בוודאי בשבוע הבא.

אני רוצה לומר לכם שגם אני, כמו קודמי, חבר הכנסת שפט, דיברתי הבוקר עם מזכיר ההסתדרות, חבר הכנסת ישראל קיסר, ויש לו טענות מסוימות, מוצדקות מבחינתו, לגבי פמה מן ההיבטים הנוגעים למצבן של קרנות הפנסיה. אני מבין את הראגה שלו, אבל דווקא הוא היה צריך להיות הראשון שיבין שצריך לשנות את השיטה — פנסיה ממלכתית, או לפחות איחוד קרנות הפנסיה, כדי להקטין את ההוצאות הנלוות, אבל כמו בעניין חברת העובדים, כאשר חיכו עד שהיה מאוחר מדי, כך עלול להיות, חלילה, גם עם קרנות הפנסיה.

שמחתי לשמוע בהקשר זה מחבר הכנסת קיסר, שהוא מוכן גם לדרכים אחרות, לא באמצעות ההסכם הזה, ואני הייתי מעורר את הממשלה, את ראש הממשלה המכהן כשר האוצר, לבוא בדברים אתו, כדי שההסכם הלילי הזה יישאר על הנייר, ורק על הנייר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם כך נהגו בממשלת אחדות נופלת, תארו לעצמכם מה היה קורה בממשלה צרה של המערך. ולמה החיפזון הזה? האם זה סימן שראשי המערך מטילים ספק — בצדק, לדעתי — בסיכוייהם לחזור לממשלה? בכל אופן, אני מציע לחברי בליכוד — הם לא רבים עכשיו כאן באולם — לא לחזור עוד על הטעות ולא להוציא מידיו את חיק האוצר בממשלה שתוקם עלי-ידיו. תודה.

ה"יור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זלמן שובל. שר המשפטים ישיב.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זלמן שובל (הליכוד):

על זה עוד מותר לענות לו, אדוני היושב-ראש?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כדאי שהשר יתייחס לזה.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אשיב תחילה על קריאת הביניים של חבר הכנסת יאיר לוי. אנחנו רואים את המועמד לשר האוצר הבא כאילו הוא איש משלנו.

שבח וייס (המערך):

שניים או חוזין באריה דרעי.

שר המשפטים ד' מרדור:

חבר הכנסת גרשון שפט השפיע עלינו מחרוזת של טשרניחובסקי. מהבלדה על שאול בעין-דורו ההולך אל בעלת האוב: "בחשכת הליל בלי קשת ושלח". ובאמת נשאלה השאלה, מדוע נחפזו באותו לילה — — —

שבח וייס (המערך):

לא בעלת האוב, זו בעלת החוב.

זה לא הולך, רבותי. כבר האדונים הוניקר והוסאק הבינו שגם לא הולך. באיזה מקום השליטה הזאת הופכת לבומרנג, כשש"ש-כור" הפכה לבומרנג.

אדוני היושב-ראש, שערורייה גדולה לא פחות היא 100 מיליון השקלים שהובטחו, בניגוד לכל ההצהרות הקודמות, למוסד החולה הזה שנקרא "קופת-החולים הכללית". רק לפני חודש — הזכיר את זה חבר הכנסת שפט — עמד פה חבר הכנסת יוסי ביילין ואמר, אני מצטט: "קופת-חולים חורגת בתשלומי שכר ובגיוס עובדים. לא ייתכן שהממשלה תכסה גירעונות הנובעים מהפרת הסכם הבראה". מסתבר, חבר הכנסת ביילין, שאפשר גם אפשר, מפירים הסכמים ומכניסים את היד לכיסו של משלם המסים, לכיסו של האזרח. בתקופה הלא-ארוכה כל-כך שמשדר האוצר היה כידי המערך קיבלה קופת-חולים, בכלל זה התחייבויות, 300 מיליון שקלים. מה עם ההתייעלות? מה עם מכירת הנכסים? יוק.

באים כל פעם ומצהירים שבקופת-חולים מבוטחים 80% מתושבי המדינה. נכון, אבל דווקא העובדה הזאת מחייבת אותנו להוציא את הקופה מידי הפוליטיקאים והעסקנים ולכוון סוף סוף ביטוח בריאות ממלכתי אמיתי. איזה חלק מהמס האחר וממהם המקביל הולך בכלל לצרכים רפואיים? כמה מוצא על רפואה, כמה על מנגנון, כמה על פוליטיקה?

הדוח של ועדת החקירה הממלכתית של מערכת הבריאות הציבורית עדיין לא מונח לפנינו, אבל אני מתנבא כבר היום, שהדברים שיהיו כלולים בדוח הזה לא יעמו למזכיר ההסתדרות.

אני גם רוצה לשאול: מאיזה מקור כספי עומדים לממן את קופת-חולים ולהוסיף את הריבית שהזכרתי קודם לקרנות הפנסיה? מן הרזרבה? עד כמה שידוע לי, זה טעון אישור ועדת הכספים. והייתי מציע שראש הממשלה, המכהן היום בתפקיד שר האוצר, פשוט לא יעביר את העניין הזה לאישור ועדת הכספים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זלמן שובל (הליכוד):

מפני שספק אם ההסכם הזה חוקי. הוא בוודאי לא מוסרי והוא בוודאי לא כלכלי.

מזכיר ההסתדרות חבר הכנסת ישראל קיסר אמר, אני מוכרח להגיד, ביושר ראוי לציון, שזה לגיטימי לנצל מצב פוליטי, אבל זה גם לגיטימי מצד הממשלה והמדינה לנסות לבטל הישג שהושג בדרכים כאלה. אני חוזר ואומר, שהמרומה העיקרי הוא ציבור העובדים. לא רק שהם יתרו על תוספת יוקר כזאת או כזאת — אולי אלה אינם סכומים גדולים, אבל לגביהם כן — ולא רק שיהיה מיסוי נוסף, אלא מיליארד שקלים נוספים הם האצת האינפלציה, ומתי נלמד סוף סוף שאין מס אכזרי יותר ורגרסיבי יותר, דווקא מבחינת ציבור העובדים. מאינפלציה?

רבתי חברי הכנסת, אני מקווה שזה אינו סימן לכאות. אם אכן ירכיב המערך, חלילה, את הממשלה, האם אנחנו צפויים להפקרות פיסקלית מוחלטת? ואולי אפילו ירצו לחזור למצב שהיה קיים עד 1980, כאשר חברי יגאל הורביץ ביטל את העניין הזה, שכל כספי הגמל וכל כספי הפנסיה הלכו באופן אוטומטי למשק העובדים הכושל. ואת התוצאות אנחנו רואים.

איננו מסכמים היום את כהונתו של שר האוצר היוצא, אבל אני רוצה להיות "פיייר" כלפיו. תקופתו במשרד האוצר אומנם

שהכוונה היתה כל כך מוצלחת. יש אישור הסכמות קודמות בעניין חלוקת מס מקביל על-פי קריטריונים חדשים.

הייתי רוצה לגעת במיוחד בנקודה אחת, חשובה, והיא נוגעת לכספי קרנות הפנסיה. הדברים כבר הוזכרו קודם על-ידי שני הדוברים. היום מורשות קרנות הפנסיה על-ידי הממשלה להשקיע ברכישת איגרות חוב מיוחדות המונפקות לשם כך. שהריבית הריאלית המשוולמת עליהן על-ידי הממשלה היא 6.3%. זה המצב כאשר הריבית הריאלית כיום בשוק לאיגרות מהסוג הזה נעה בין 2% ל-3% לטווח זמן כזה. יש כאן אפוא סובסידיה גדולה הגלומה בתוך הריבית.

אשר לשיטה, השיטה עקומה. אם רוצים לתת כסף להסתדרות או לקרנות הפנסיה, צריך לתת אותה במפורש, שידע כל עם ישראל וידע כל המקבל שמתוך כספי התקציב נותנים 100 מיליון, 200 מיליון, 300 מיליון שקל לקרנות הפנסיה. אם לא רוצים לתת, אל ייתנו. אבל לתת בצורה כזאת, שלא ירגישו, אלא בדרך הריבית, זוהי דרך עקומה, וצריך לבטל אותה.

יש עניין שני, וגם אותו לא צריך לשכוח. קרנות הפנסיה אינן נמצאות במצב אקוטארי מזהיר. להוריד רק את צד ההכנסות של הקרנות בלי להוריד גם את צד ההוצאות שלהן — פעולה כזאת יכולה להביא לתוצאות הרסניות. לכן, אם הממשלה רוצה להגיע להסדר סביר של קרנות הפנסיה הנוגעות להכנסות הכנסתם לימי זיקנה של מאות אלפי אזרחים בישראל, צריך לעשות את הדברים בזהירות ולא בחטף. ואכן, הוצע לקרנות הפנסיה הסדר, ולפיו הן תוכלנה להשקיע את הכספים שלהן בעלות השוק וכאשר תרצינה — באיגרות חוב, בתמנונות על הקיר, בכל מה שתרצינה — ומעבר להשקעה הזאת חקבלנה מהממשלה סובסידיה מסוימת, נדמה לי של 2.5%, במפורש ודרך התקציב. ההסתדרות התחייבה להשיב על ההצעה הזאת בתוך חודשיים ימים. עד כאן לבי עם ההצעה.

איפה הבעיה, איפה המכשלה? בכך שבהסכם נאמר, שאם לא תהיה הסכמה עד סוף שנת התקציב 1990, יישאר ההסדר הקיים. חבל שכחוב משפט כזה בהסכם, אבל מצאתי לנכון להביא בפני חברי הבית גם את ההסכר הזה.

אשר לקופת-חולים, עוד לפני ההסכם הזה סוכם, שקופת-חולים תקבל 115 מיליון שקל. 18 מיליון שקל היא כבר קיבלה בשנה הנוכחית, 40 מיליון שקל נוספים היא אמורה לקבל תמורת מכירת נכסים למדינה בשנה הקרובה, ונוותרו עוד 57 מיליון שקל. אני מסכים עם מה שנאמר כאן. נחוץ שראשי קופת-חולים, וראשי ההסתדרות יבינו, כי חובה עליהם להתייעל, חובה עליהם למכור נכסים, חובה עליהם לדאוג לכך שהכספים המנוכים מכיסם של המבוטחים אכן יועברו למטרות בריאות ולא למטרות אחרות, שכל אחד מאתנו מכיר אותן, או יותר נכון מכיר. אותם פקידים ועסקנים הממונים באמצעות הפרשים שבין מה שנגבה מהאזרח ובין מה שמועבר לצורכי הבריאות.

אחרי כל הדברים האלה אחזור לדרכי הראשונים. ההסכם מונח לפני. יש בו סעיפים שאני לא הייתי חותם עליהם. יש בו גם סעיפים טובים. אנחנו נלמד את ההסכם בימים הקרובים, ואחרי שנלמד את משמעויותיו למשק אנחנו נחליט איך להתייחס אליו.

אני מציע, אדוני היושב-ראש — — —

שמעון שטרית (המעדר):

האם, אדוני השר, יש אפשרות לחזור מההסכם?

שר המשפטים ד' מרידור:

רציתי לשאול, מדוע נחפזו באותו לילה גם בעלת החוב וגם מר פרס לחתום על אותו הסכם, דווקא ב-14 בחודש? מפני שה-15 בחודש — כפי שכותב טשרניחובסקי בשיר אחר שלו, בפתיחה של אידיליה הנקראת "לביבות": "אכן בוקר, שאין דוגמתו רבים, אז היה" — הבוקר למחרת היה הבוקר שבו עומדת הממשלה ליפול. לכן, בחשכת הלילה צריך היה לחתום הסכמים, בדיוק אז — כמו שאומרים בשפה אחרת: פונקט, כלילה הקודם. לא היה זמן לחכות לדיון בשוכה ונחת ולבדוק אם ההסכם ראוי, אם הוא רצוי, מדוע סגן שר האוצר התנגד למה ששר האוצר חותם, ובדרך כלל יש הסכמה ביניהם.

גרשון שפט (התחיה):

כל הפקידות הבכירה הזדעזעה מזה.

שר המשפטים ד' מרידור:

כפי שאמרתי, בחשכת הלילה כלי קשת ושלח נחתם הסכם, מפני שלמחרת היה בוקר שאין דוגמתו רבים.

מטשרניחובסקי לטשרניחובסקי, ומכאן להסכם עצמו. אכן נחתם הסכם ב-14 במרס בין שר האוצר לבין מזכיר ההסתדרות, שניהם במקרה חברי כנסת מאותה מפלגה, ובהסכם יש סעיפים שונים. מה יעשה שר האוצר דהיום, האם הוא יכבד את ההסכם, האם יקיים אותו, האם לא יקיים אותו? אני חושב שהחובה הראשונה המוטלת בדרך כלל על ממשלה היא לכבד את החלטות הממשלות שקדמו לה. אבל כאשר נחתם בחיפזון כה רב, כלילה שלפני, הסכם מוזר במידה מסוימת, מוטלת חובה אחרת על שר האוצר הנכנס ועל הממשלה הנשארת, והחובה היא לבדוק היטב את ההסכם, ללמוד היטב את משמעויותיו ולראות אם מותר ואפשר וחובה לקיים את הכתוב בו, או שמא מותר וחובה ואפשר שלא לקיים את הכתוב בו.

ואכן, בימים אלה אנחנו לומדים את ההסכם הזה מ-14 במרס 1990 בין מר פרס למר קיסר, ואחרי שנלמד אותו היטב ונראה את משמעויותיו ואת השלכותיו על המשק יוחלט מה ייעשה בו.

כדי להבהיר לחברי הבית, אדוני היושב-ראש, את עיקריו של ההסכם, אני רוצה להזכיר כאן, שההסתדרות מסכימה להארכת חוקפו של הסכם תוספת היוקר. בין היתר, ההסתדרות מוותרת על תוספת שכר בשיעור של 1.28% מתוך התוספת שהיתה אמורה להשתלם בחודש אפריל 1990, יתרה דחיה מתוספת יוקר של השנה שעברה.

יש פה יותר מסוים, ואני מוכרח להגיד שאני לא יוצא מכלי ואני לא מתפעל במיוחד — במשק שנמצא באבטלה, כאשר בשנה האחרונה, אם אני זוכר נכון, השכר הריאלי לא עלה מפני שיש אבטלה במשק, וזה כתוב בכל ספרי הכלכלה. בין כך ובין כך יש מרווח מספיק בין העלייה הנומנילית של תוספת היוקר לבין עליית השכר הריאלי. בהנחה של 15% אינפלציה, יש 6% או 7% לתוספת מפעליות ולכל מיני שמות אחרים לעליית שכר, וכך 1.2% יותר, או 1.2% פחות, אינם הישג גדול כל כך. יש סעיף כתוב וקיים, ולא צריך להתפעל יותר מדי.

אני רוצה לציין, שיש בהסכם הזה ביטול הכוונה לגבות אגרת ביקור אצל רופא בקופת-החולים בגובה של 5 שקלים לביקור. זה היה אמור לצמצם את הגירעון הממשלתי ב-50 מיליון שקל. כאן ויתור על זה. יש גם ביטול הכוונה לשנות את שיטת ההצמדה של קצבאות הזיקנה. אני מוכרח להגיד, שאני לא כל כך מצטער על הויתור הזה. אני גם לא כל כך בטוח

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מפנה את חבר הכנסת שטרית לסדרת פסקי-דין —

היו"ר ע' עלי:

סליחה. אני מציע לחבר הכנסת שטרית לבוא לאולם בתחילת הנאום ולשמע את הדברים. השר התייחס בהרחבה לנקודה הזאת. אני מבקש ממך, אדוני השר, שלא להתייחס לשאלה הזאת. אי-אפשר לחזור פעמיים על אותם דברים.

שר המשפטים ד' מרידור:

חוקה עלי מצוות היושב-ראש, ולא אשיב.

אני מציע לבית, אם ייאזר חבר הכנסת שפט, להעביר את הדיון בהצעה זו לוועדה של הכנסת. אני חושב שהוועדה המתאימה היא ועדת הכספים של הבית. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

הצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וויס.

שבח וויס (המערך):

אני רוצה לציין, שכאשר היו בחירות להסתדרות, תנועת הליכוד השתתפה בהן מתוך אחריות כוללת להסתדרות. בעד מועצות פועלים, בעד ההסתדרות, בעד קופת-חולים. העמדה הכפולה הזאת נראית לי קצת מוזרה, שתי החזיתות האלה דרך קבע.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצעות הכאות לסדר-היום: מעונות-יוס של אק"ם. חבר הכנסת אריה גמליאל איננו. בהתאם לתקנון, חבר הכנסת שקוראים בשמו והוא לא נמצא באותה עת במליאה מאבד את תורו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, הצעה מס' 2854, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידידי השר, כאשר היינו בפגישה אצל ראש הממשלה, בדרך אגב השתרכב נושא מעונות-יוס של אק"ם, ראש הממשלה אמר: מה אתם רוצים, העניין סודר. ואני שקלתי אז בדעתי, אם להוריד את הצעת מסדר-ההיום, אבל כאשר טלפנתי להנהלת אק"ם היום, נאמר לי שעד רגע זה, לפני כמה שעות, לא הגיעה אגורה אחת, למרות ההבטחות שהכספים אכן ישולמו.

אני חושב שזה דבר חמור מאוד, שבחברה שלנו שרים, ואפילו ראש הממשלה שניזון מהודעות השרים, אומרים שהעניינים בסדר, ולשיקים אין כסיו. שיקים של ממשלה, דיבור של שרים שמייצגים את הממשלה, חייב להיות להם כסיו אמיתי. אם מבטיחים, צריך לקיים.

אם במשך חודשיים הם לא מקבלים כספים שהממשלה התחייבה לשלם, המוסדות האלה צריכים ללכת לבנקים וללוות כספים כריבית. כך מתחילה הסתבכות. לכן, אפשר להגיד לממשלה: קודם כול קשטי את עצמך ואחר-כך תטיף לאחרים.

התחייבויות צריך לכבד. על אחת כמה וכמה, התחייבויות אלה, העוסקות בילדים חוסים ומפגרים. חוסר אפשרות לקנות

ההסכם הזה, גם לפי דעת השר מרידור, הוא סביר. אם יש בו פה ושם איזה נושא לדיון נוסף, הרי הוא ייערך. לכן אני חושב ששתי ההצעות, על כל היופי הספרותי שבהן, הן קנטרניות, ואני מבקש להסיר את שתיהן מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. רבותי, לפנינו שתי הצעות. הצעת השר היא להעביר את הנושא לוועדת הכספים של הכנסת. מי בעד העברת שתי ההצעות לוועדת הכספים של הכנסת? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע

	בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
13 —	
	בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
7 —	
1 —	נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

שתי ההצעות הועברו לוועדת הכספים של הכנסת.

כב. הצעות לסדר-היום

מעונות-יוס של אק"ם

אוכל, חוסר אפשרות לתת שירותים ומשכורות לעובדים — כל אלה יכולים לפגוע בעבודה החשובה שלהם.

במי מדובר כאן? בארגונים וולונטריים, בארגון כמו אק"ם. אני חושב שהממשלה צריכה לעודד אותם. כאשר ישבתי ושווחחתי אתם, הסתבר לי שאחזקתם של מעונות-יוס, גני-ילדים, מוסדות של חברת אק"ם וזוהי יותר מאחזקתם של מוסדות ממשלה. הם יותר יעילים, הם יותר חסכנים. יש שם לב חם יותר לילדים ויחס טוב יותר. המדינה חוסכת כסף על-ידי העובדה, שהיא אינה מקימה את המוסדות שהיתה חייבת להקים אותם. אבל למה ההתעללות הזאת במוסדות האלה?

מה עושה אק"ם בירושלים? היא מחזיקה 100 ילדים בגני-ילדים ייחודיים לנכים קשים. אני אומר לכם כבעלה של גננת, בעיר כמו שלי לא היו גני-ילדים לילדים בדרגות קושי כאלה. כמה הרשות המקומית סובלת ממצב זה. כאן מקימים גני-ילדים ל-100 ילדים, והילדים נשארים במשפחות. לא צריך להוציא אותם למוסדות.

בית-ספר כמו "טנא", מסגרת מיוחדת לילדים סיעודיים ונכים קשים, גילאי 3 עד 18 — קיומו של בית-הספר הזה גורם לכך, שהילדים האלה לא יצאו מביתם למוסד. יש כאן חיסכון למדינה. המשפחה נוטלת חלק בטיפול, אבל חלק מהיום הילד נמצא במוסד.

אק"ם הקימה בירושלים מוסד ייחודי, יחיד בארץ-ישראל, מוסד ששמו "רגלים". בין כחליו נמצאים 40 ילדים, שעד כה נפלו בין הכיסאות. משרד העבודה והרווחה אומר: אלה ילדים אלימים, איננו מסוגל לקבל אותם למסגרות שלי. משרד הבריאות אומר: אלה ילדים מפגרים, אנחנו לא עוסקים בילדים אלה, הם שייכים למשרד העבודה והרווחה.

של דבר התאכזרות דווקא כלפי האוכלוסייה החלשה. הגדלת הוצאות ציבוריות בהעדר קיצוץ מקביל, או בהעדר הכנסה מקבילה, פירושה החשת קצב האינפלציה, והחשת קצב האינפלציה פירושה מיסוי החלשים בחברה.

בעניין זה, כמו בעניינים דומים לו, אני נועץ למען תמיכה במעונות-היום של אק"ם. אני עושה הבחנה בין הוצאות להוצאות. יש הוצאות שחובה על הממשלה לשאת בהן ולעמוד בהן משום שמדובר במוכי גורל, ואין תחליף להוצאה הציבורית. בנושאים אחרים אנחנו יכולים להצביע על אפיקים אחרים, שבאמצעותם אולי ניתן להקל את מצוקותיהן של שכבות בחברה שלנו.

בנושא של הילדים המצויים במעונות-היום של אק"ם, כמו גם בנושאים קרובים אחרים של ילדים מוכי גורל, אין תחליף. אינני צריך להרחיב את הדיבור על גורלו של הילד המפגר, על גורל המשפחה, על המכה הנוראה שהגורל מכה במשפחות האומללות ובכל הסובב אותן. אני חושב שמי שלא הוכה על-ידי הגורל אשדיו וטוב לו. אבל כל מי שמכיר את סבבן של משפחות כאלה — אני מכיר זאת רק מתוך סיפורים של חברים וידידים ואנשי אק"ם, העוסקים במלאכתם בצורה הראויה לכל שבת — יודע שכאן אין בעצם תחליף להוצאה הציבורית. אי-אפשר שלא לבוא לעזרת הילד ולעזרת משפחתו.

משום כך אני אומר, במסגרת סולם העדיפויות של שירותי הרווחה של מדינת ישראל, קודם כול יש לדאוג לאלה שאין להם דואג אחר. אין להם שום תחליף. יש לנו, למשל, ויכוח בנושא האבטלה. יש לנו ויכוח קשה בנושא מענקי האבטלה. אנחנו אומרים שלחלק גדול מהמובטלים יש תחליף, עבודה מכבדת ומפרנסת את עובדיה. אבל בנושאים אלה, כמו בנושאים אחרים, נושאים של קשישים, של גמלאים החיים אך ורק על קצבתם, בנושאים של ילדים מוכי גורל — אין תחליף להוצאה הציבורית.

משום כך, אדוני שר העבודה והרווחה, אני רוצה לומר לך, אתה ממונה גם על נושא העבודה וגם על נושא הרווחה. אתה יודע מה עמדתך בנושא הרווחה. אתה יודע את עמדתך, שעם כל הרצון להגדיל תעסוקה — ואני חושב שאני מייצג ערובה להגדלת תעסוקה, כשם שאני תומך ברפורמה מקפת בנושא של מענקי האבטלה — בנושא זה אסור להתקמצן ולהתחשבן. עדיפות ראשונה צריכה להינתן לאלה שאין להם פתח מילוט אחר ואין להם פתח תקווה אחר.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

כג. הצעה לסדר-היום העברת תקציבי קיום למוסדות טיפוליים

בכפר, לפני קציר החציר ועד היבול החדש, תמיד היינו מגיעים לקצה המנות של חבילות החציר לרפת. הממשלה לא אוכלת קש וחציר, אבל כך בדיוק קורה לקראת סוף שנת תקציב. גומרים את הכסף, אין תכנון מפורט ואין נוהל סדיר בחלוקת תקציבים.

מדובר במוסדות טיפוליים, בפנימיות לילדים מבתים הרוסים, שאין להם כל אלטרנטיבה. מה חושבים שם במשרדי הממשלה, בעיקר במשרד האוצר, כאשר מעבירים רק 30%

באה אק"ם ופתרה את התיקו והביזיון בין שני הגורמים האלה, משרדי הבריאות והרווחה, והקימה את "רגילים". 40 ילדים מסוכנים, אלימים, בפגיור חזק, נמצאים במוסד. במוסד כזה, על 40 ילדים יש 60 עובדים, וזה יקר. ככל שזה יקר, זה עולה פחות מאשר סידור ילד רגיל במוסד. למה הממשלה לא מקיימת את הבטחתה? עלי לא מקובל ששר אחד אומר: אני רוצה, אבל השר השני לא נותן. המושג הזה צריך לצאת מהלקסיקון של החברה שלנו. הממשלה צריכה לדבר בקול אחד.

רבותי, אני יודע שיש קשיים: יש אתגרים קשים שכולם מדברים עליהם, אבל אנחנו עסוקים בדברים אחרים. אין לי ספק, אף שאנחנו עובדים את התקופה הקשה הזאת, הרגישות לנושאים החברתיים הקשים, לסידור לילדים המפגרים, אלה דברים שאנחנו צריכים להקפיד עליהם. יש עוד הרבה שומנים בנושאים אחרים. כל המשק צריך להתגייס כדי להוריד את השומנים מהדברים הלא-הכרחיים. אבל בדברים כאלה של חולים, של ילדים מפגרים, של ילדים במוסדות, החברה לא יכולה לוותר על כללים הומניים יסודיים של עם ישראל.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, הצעה לסדר-היום מס' 2873, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, חבר הכנסת ביבי חסר לי חלק גדול מהנמקתי להצעה לסדר-היום. אני רוצה להרגיש שני נושאים: קודם כול, הבטחות ממשלה יש לקיים. לדעתי, ראש ממשלה אחראי לכך שהבטחות אלה יקוימו באמצעות משרדי הממשלה השונים. אני יודע, אדוני שר העבודה והרווחה, שאין אלה ימים רגילים, אבל לדאבוננו הרב גם בימים רגילים הבטחות מסוג זה אופייני הוא שאין הן מתקיימות.

אדוני היושב-ראש, אני משוכנע שחלק גדול משרי הממשלה, ואולי גם ראשי ממשלה, אינם מודעים לכך, שלפי חוק-יסוד: הממשלה, כל שר חב חובת נאמנות אישית לראש הממשלה. אין ראש הממשלה יכול לומר: מה לעשות, שר מסוים לא קיים הבטחה. הוא חייב לדאוג לכך שבמקרה זה מי שממונה על האוצר יקיים את ההבטחה.

נקודה שנייה, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסביר לחברי הכנסת, מדוע בעניין זה צריך, לדעתי, לנהוג לפנים משורת הדין, גם כאשר קופת האוצר דלה. אני שייך לקומץ חברי כנסת שאינם ששים לחבוע הגדלת ההוצאות הציבוריות. אני יודע שהגדלת ההוצאות הציבוריות היא בסופו

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פלדמן, איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, להצעה לסדר-היום מס' 2917. שר העבודה והרווחה ישיב על כל ההצעות יחד.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בלי כל קשר לשאלה איזו ממשלה תקום ומתי — הנושא שאני מעלה שייך לתחום פשוט של פעילות מסודרת ושגרתית במשרד ממשלתי.

היום הועבר חלק נוסף מהכספים, ועל-פי הנוהל של תשלומי האוצר הם ייכנסו לחשבונות הרלבנטיים ביום שישי.

אשר לבעיות הכלליות יותר שעליהן דיברו, בצדק, חבר הכנסת רפאל איתן, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין וחבר הכנסת ביבי, אני יכול רק לומר שאני שותף מלא לדברים שנאמרו פה ולתחושות שהובעו כאן. אני מוכרח גם לציין, שאנחנו באמת עדים לפעמים לאטימות כאשר אנחנו עוסקים בנושאים שהם הקשים, הכואבים והמסוככים ביותר בחברה הישראלית.

היום אני נפגש בנושאים האלה יום יום, שעה שעה, במסגרת משרד העבודה והרווחה, ולעתים אינני מסוגל להבין איך מוצאים למטרות מסוימות כל כך הרבה כספים וכל כך בקלות, ואילו למטרות אחרות, שלהן באמת נחוצים הכספים, לילדים אומללים שהחיסכון שיחסכו מהם נוגע ללבוש בחורף קר או לזמון — לגביהם מתחשבים ומהלים מערכת של חשבונאות וקיצוצים; ובאותו זמן, כפי שאמרתי, מתגלגלים למטרות אחרות עשרות מיליונים ומאות מיליונים. כאשר הדבר חשוב למישהו לצורך קואליציוני כזה או אחר, אז גם אינני שומע את הביקורת הקשה שהיתה צריכה להישמע בעניינים אלה. אין זה מקרה, כי עכשיו כולם עסוקים בהקמת קואליציות. לעניין כאוב כזה אין כסף, עליו רק מדברים. אבל כשאין כסף למטרות הכאובות האלה יש כסף למטרות אחרות, לא חיוניות. בלחץ כזה או אחר של מפלגות כאלה או אחרות מוציאים כספים.

צדק חבר הכנסת רפאל איתן, שאמר שמדובר פה בילדים שהם מוכי גורל, שאין מי שינהל את המלחמה בשבילם, ואנחנו נתקלים בחומה של אטימות.

כמי שעומד היום בחזית המלחמה הזאת למען הילדים האלה אני יכול להבטיח גם לחבר הכנסת רפאל איתן וגם לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין וגם לחבר הכנסת יגאל ביבי, שאיננו כאן, שאני לא ארפה בחזית הזו ולאחלם יום יום ושעה שעה כדי שלילדים האומללים האלה יהיו צורכי היסוד שהם חיוניים לחיי היום-יום שלהם, לאותם ילדים שהם באמת החלשים ביותר ונמצאים במצוקה הגדולה ביותר בחברה הישראלית.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שנעביר את ההצעות כולן לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, כדי שניתן יהיה לקיים מעקב שוטף אחרי ביצוע הדברים שיש לבצעם והעברות הכספים שיש להעביר לאותם מוסדות כדי שהילדים האלה יקבלו טיפול מתאים.

אני לא אהסס, אם יהיה צורך, גם להזעיק את הכנסת ביוזמת השר, כיוזמתי, כדי לטפל בבעיות האלה, אם אכן לא יימצא פתרון מתאים ולא נמצא את הדרכים כדי להתגבר על הבעיות.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר העבודה והרווחה. חבר הכנסת רובינשטיין, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי): כן.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (צומת): כן.

הי"ר ע' עלי:

גם חבר הכנסת יגאל ביבי אמר, לפני שיצא, שהוא מסכים.

מהמגיע למוסד כזה, שיאכלו פחות? שיתלכשו חלקית? אמר לי עוזר השר: לא יקצצו באוכל אלא בלבוש. מה קורה פה, זה חלם או ציניות גובלת בפשע כלפי הילדים המסכנים האלה?

ועד מיוחדת לבדיקת צורכי המוסדות הללו, ועדת-לנגרמן, קבעה מינימום של דמי אחזקה חודשיים — 1,200 שקל לילד. דרך אגב, מוסדות קיבוציים גובים 4,000 שקל לחודש עבור כל ילד. אין זה סכום של פשרות שעליו אפשר להתווכח, אין זה סכום של מותרות מיותרות, אלא מינימום הכרחי. מדוע, אם כן, במשך כל השנה ניתנים רק 80% — 90% מהגדרש, ולקראת סוף השנה רק 30%, 8% ו-14% ולא יותר מזה?

אִי-העברת הסכומים הנדרשים במלואם, בתחילת כל חודש, גורמת לכך שכל מערכת החינוך והטיפול במוסד נפגעת קשות. כי חייבים לחפש אלטרנטיבות למחסור, ואין אלה ילדים רגילים שאפשר לשנות לגביהם תוכניות ונהלים מדי חודש, מה שכנית יצירת כשנים של עמל וסבלנות נהרס במחירי בגלל אִי-העברת תקציבים בזמן.

מתקצב המוסד מועבר חלק מהסכום לבנקים כריבית, כי המוסד לוקח הלוואה למלא את החסר, והריבית משולמת על חשבון הילדים. איזו חלמאות זו? גם דבר פשוט ובסיסי כזה אינו יכול לקבל טיפול הוגן ומוסדר?

נאמר על-ידי השר, ש-16 מיליון שקל לייחודיים יש ומהר, כי זו בעיה של קואליציה, ו-6 מיליון שקלים למוסדות הטיפוליים אין. זה נאמר בוועדת הכספים. ערב האי-אמון הועברו סכומים גדולים להסתדרות, ושמענו זאת קודם, וזה לדעתי גובל בשחיתות משחתת ומושחתת.

הכול סחר-מכר פוליטי, מפלגתי, מכוער וציני, כי לילדים הללו אין גב מפלגתי, כי הם לא לשון מאזניים בקואליציה, כי הם בסך-הכול ילדים מסכנים, בנים חורגים לחברה אטומה ולממשלה סתומה. כי בסך-הכול ובסופו של דבר, הם יעלו הרבה יותר כסף ויביאו הרבה פחות תועלת למדינה, המתנכרת להם ומתעלמת מהם.

תפסיקו את המשחקים הללו. ככה לא מנהלים מדינה, ככה הורסים אותה. בוושה, כלילה וחרפה שנושא כזה עולה בכנסת, אין לי כלל וכלל ביטחון שהבעיה תיפתר גם אחרי דיון כאן. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. שר העבודה והרווחה, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי לומר שאין לי אלא להסכים עם רוב הדברים שהשמיעו כאן גם חבר הכנסת יגאל ביבי, גם חבר הכנסת אמנון רובינשטיין וגם חבר הכנסת רפאל איתן. שדיבר על נושא של אִי-העברת תקציבי קיום למוסדות טיפוליים, כאשר חבר הכנסת ביבי וחבר הכנסת רובינשטיין דיברו בנושא סכנת סגירת מוסדות למפגרים.

מרגע שהתעוררה הבעיה של המוסדות למפגרים, הבעיה החקציבית השוטפת שלהם, דרשתי מייד מהאוצר להירתם לפתרון הבעיה. ממכ"ל משרדי ביקשתי, שבלי תלות בשיחוף הפעולה מצד האוצר יועברו מייד הכספים הדרושים כדי שהמוסדות האלה יוכלו לתפקד. ואכן, חלק מהכספים הועבר מייד באותו יום, ולכן הודיעה הנהלת אק"ם כי היא נענית לפנייה שלי והסירה את איום השכיחה במוסדות למפגרים.

שההצעות של חברי הכנסת יגאל כיכי ואמנון רובינשטיין הועברו לוועדת העבודה והרווחה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן. מי בעד העברת הצעתו בנושא "העברת תקציבי קיום למסודות טיפוליים לוועדת העבודה והרווחה"? זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 11
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ר' איתן לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.	

היו"ר ע' עלי:

גם הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן הועברה פה אחד לוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 11
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' רובינשטיין וי' כיכי לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.	

היו"ר ע' עלי:

בעד — 11, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע.

כד. הצעת חוק איסור העסקה (תושב האזור שעבר עבירת ביטחון), התש"ן — 1990 *

(הצעת חבר הכנסת ח' פורת)

לפעולות חבלניות, שנעשו אגב תעסוקתם של בני מיעוטים, של תושבים שאינם אזרחי מדינת ישראל, אם במסעדות, אם בבניין, והדברים ידועים ואינם צריכים ראייה.

אציין כאן נקודה נוספת: לגבי חלק לא מבוטל מהשותפים בפעולות האינתיפאדה, אין עונש המאסר כשלעצמו מהווה גורם מרתיע. אדרבה, יש מי שאפילו רואים בו הזדמנות ליצירת אווירה וחינוך לאומיים ולחישול קווים לאומניים וכדומה.

אם נבחנו נראה שהנושא שבו לא הצליחה הנהגת האינתיפאדה להביא את האוכלוסייה הערבית להזדהות עמה הוא נושא התעסוקה, כי התעסוקה יקרה לאוכלוסייה זו, ועל כן גם הניסיון לשבור את מי שמבקשים תעסוקה בישראל, באמצעות נטילת הכרטיסים המגנטיים שלהם באיומים וכדומה, לא עלה יפה, ואפילו ארגוני הטרור הקיצוניים ביותר, כגון ה"חמאס", חדלו לפעול בתחום זה.

הצעת החוק שלפנינו באה לתת תשובה גם על הנושא הביטחוני, גם על הנושא הבטיחותי וגם על הנושא ההרתעתי כאמור, ועיקרה הוא, שתושבי אזור יש"ע, יהודה, שומרון וחבל-עזה, שאינם אזרחי מדינת ישראל, והם עובדים בתחומי מדינת ישראל — בזכות הם עובדים, איננו חייבים, אבל אני חושב שזכות להם, זכות גם לנו — מי מהם שהורשע ונענש על פעילות חבלנית לתקופה של חצי שנה ומעלה, פירושו של דבר שלא יידוי מקרי של אכן לפנינו כאן, עם כל החומרה שבדבר, אלא הרבה מעבר לזה — לא יורשה לאחר ריצוי תקופת עונשו לעבוד בתחומי מדינת ישראל, או במוסדות המדינה, בתקופה של חמש שנים.

אני רוצה לציין: החוק הזה איננו מתייחס רק לאוכלוסייה זו עצמה. הוא בא לקבוע כללים גם לגבי המעסיקים, מפני שאפשר שמעסיק המעסיק בתום לב אדם כזה, שעבר עבירה

אם כן, מונחת לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. נצביע מי בעד ומי נגד. נצביע קודם כול על הצעותיהם של חברי הכנסת יגאל כיכי ואמנון רובינשטיין בנושא "מענות-ימים של אק"ם". מי בעד העברת הצעתם לוועדת העבודה והרווחה? זו הצבעה מס' 18.

עובדיה עלי (הליכוד):

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תצ"ד, הצעת חוק איסור העסקה (תושב האזור שעבר עבירת ביטחון), התש"ן — 1990. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להקדים ולהבהיר, שמגמתה של הצעת החוק המוצעת כזה איננה לפגוע, מנקודת מבט לאומנית, במיעוט כלשהו. אני אישית שולל את רעיון התרנספר מכול וכול, לא במשתמע ולא במכללא. אין גם מגמתה של הצעת חוק זו להצר צעדים או לדכא צעדים של מיעוטים היושבים במקום כלשהו בתחומי ארץ-ישראל. אני סבור שעלינו לרקום עמם יחסים של כבוד ושל אמון, ואני כדרכי שלי, וכן חברי שעלו להתיישב בגוש-עציון, עושים הכול, גם במציאות הקשה שבה אנו נתונים, כדי שהיחסים שלנו עם האוכלוסייה הערבית אשר סביבנו יהיו יחסים הוגנים וקורקטיים. איננו עושים חשבונות עבר, איננו בוחנים את מה שהיה מתוך נקודת מבט של נקמה או של חיסול חשבונות. אנחנו מבקשים יחסים של כבוד ואמון.

אבל, מגמתה של הצעת חוק זו העולה בפניכם היא ליצור מציאות, שבה תהיה תשובה ביטחונית, ביטחונית וגם הרתעתית על מציאות עגומה מאוד המרחשת כיום בתחומי ישראל. על-פי הסטטיסטיקה של מערכת הביטחון, הרוב המכריע — לפי דעה אחת, כ-90% מכלל אלה שהורשעו בפעולות חבלה, בפעולות חבלניות במסגרת האינתיפאדה, חוזרים לסדר וממשיכים במעשים ובפעולות עוינות. אני מדגיש את המספר, שיכול להישמע מדהים — קרוב ל-90%.

חלק מן הדברים הללו מתגלגלים גם לתחומיה של מדינת ישראל בתחום "הקו הירוק". והיינו עדים לא אחת ולא שתיים

יהודה, שומרון וחבל-עזה, העובדים ברשיון בישראל, מאושרת על-ידי גורמים שונים העוסקים בנושא הביטחון, גם צה"ל, גם המשטרה וגם גורמים אחרים. יתר על כן, בימים אלה נעשית פעולה למנוע יציאתם לעבודה בישראל של תושבים המהווים סיכון ביטחוני או סיכון פלילי. עם השלמת הקריטריונים והתוכנית הכוללת, יהיה בכך משום פתרון מקיף גם לבעיה שאותה מבקש חבר הכנסת פורת לפתור באמצעות חקיקה. לעניות דעתי, חקיקה הקובעת איסור גורף ומוחלט עלולה להביא יותר נזק מאשר תועלת.

אנחנו עומדים בימים אלה להכפיל את הקנסות, קנסות מינהליים, למי שמעסיק עובד ללא אישור שירות התעסוקה, מ-500 שקלים ל-1,000 שקלים לאדם על כל יום עבודה שבו יועסק שלא כחוק. אין לי ספק ששינוי זה ייתן אותותיו וירחיע מעסיקים מלהעסיק עובדים שלא כחוק.

אנחנו גם מפעילים במסגרת המשרד אמצעים מיוחדים כדי לאתר עובדים שעובדים שלא כחוק ולטפל בנושא הזה בדרך היעילה ביותר.

לכן הייתי מציע לחבר הכנסת פורת לקבל את הצעתי ולהסתפק במתכונת שבה אנחנו מטפלים היום בנושא ובצעדים הנוספים שאנחנו נוקטים כבר היום כדי להביא לתוצאות שאותן מציע חבר הכנסת פורת לקיים על-ידי חקיקה.

אם חבר הכנסת פורת עומד על כך שנצביע על הצעת החוק, נקיים את ההצבעה, והכנסת תחליט האם להעביר את הצעת החוק לוועדה, או לא. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת פורת, תאמר בבקשה אם אתה רוצה להצביע או לא.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית): כן.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה, מס' 20. מי בעד העברה לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

נגד — 7

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק איסור העסקה

(תושב האזור שעבר עבירת ביטחון),

התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדה

נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני מבקש להוסיף אותי להצבעה.

היו"ר ע' עלי:

הצעת החוק תעבור לוועדה שתקבע ועדת הכנסת, כמובן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון — תושב אזור), התש"ן—1990.

נימק חבר הכנסת יואש צירון. הוא איננו נוכח. אנחנו מדלגים על הנושא.

ביטחונית והורשע ונידון למאסר לתקופה של למעלה מחצי שנה, בלי שידע כלל על כך, עלול כמו ידיו לגרום ל"לפני עיור לא תיתן מכשול", להכשלתו של ציבור וליצירת מציאות שאחריה מי ישרונה.

על כן, על-פי הצעת חוק זו, יש להחזיק תקנות, והתקנות פשוטות למדי. בעצם הן באות לעגן במסגרת חוק את הסיכורים של כרטיסי עבודה. כל מי שבא לעבודה יצטרך להציג כרטיס עבודה. מי שהורשע ונענש על פעילות חבלנית בעונש של למעלה מחצי שנה מאסר לא יזכה לכרטיס עבודה מעין זה. אומנם נתנו פה פתחים, יכולה להיות לפעמים חנינה בעניין זה, יכולים להיות שינויים במקרים מסוימים, אבל זוהי הנורמה. ואז גם המעסיק ידע, שאסור לו להעסיק את האדם הזה באותה תקופה.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקרוא, כדי לסכם את הדברים, את המלים שכתבתי בדברי ההסבר להצעת החוק: "מגמת החוק כפולה — ביטחון והרתעה. דיווח מערכת הביטחון מלמדים, כי מרבית העצורים על רקע פעילות חבלנית חוזרים לסורם לאחר שחרורם ממעצר, ולפיכך העסקתם בתחומי המדינה ומוסדותיה מהווה סיכון ביטחוני ממשי לבאים עמם במגע יומיומי. החוק המוצע עשוי ללא ספק לצמצם סיכון זה. זאת ועוד — מניעת התעסוקה יש בה אמצעי הרתעה אפקטיבי ביותר כלפי אלה המנסים לנקוט פעילות חבלנית עוינת, ובכוחה לצמצם תופעה נפשעת זו".

אני רוצה לסיים, מורי ורבותי, ולומר: הייתי רוצה מאוד שהצעת חוק זו, ההצבעה עליה לא תתחלק על-פי החלוקה המקובלת בכנסת בין ימין לשמאל, בין בעלי תפיסות מדיניות כאלה ואחרות. עלינו להבין, מורי ורבותי, שגם לטעמים של אלה שרוצים להפליג בזכויותיהם של הערבים, ולא רק ערבייה האזרחים של מדינת ישראל, אלא גם ערביי י"ש, חייבים הם לצמצם את התופעה הזאת של תעסוקת אנשים שנאשמו בפעילות חבלנית, מפני שזה עצמו יוצר, כפי שנאמר, את המציאות שבה אתה, על-ידי הפעולה עצמה מרכה אלימות, מרכה עוינות בין שני סוגי האוכלוסיות, ולא זו בלבד שאינך משיג דריקום, אלא אתה מרחיק אותו.

על כן מוגשת הצעה זו בתקווה שתזכה לאווננים קשובות ולאמונה של הכנסת, ושתועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. שר העבודה והרווחה רוני מילוא ישיב על ההצעה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוששני כי משאלתו של חבר הכנסת חנן פורת, שההצבעה בעניין הצעתו לא תתחלק על-פי המתכונת הרגילה של ימין ושמאל בכנסת, תתממש. ואני אומר את הדברים כיוון שהצעה זו צריכה, לדעתי, להיות מוסרת מסדר-היום של הכנסת ולא להיות מועברת לוועדה, מפני שבנושא זה ההסדרים הקיימים כיום עונים על הבעיה, ולעומת זאת חקיקה תקשה את הטיפול בבעיה.

אני אינני רואה בנושא הזה שאלה קואליציונית, שאלה ממשלתית. אין לי טענה נגד מי שישביע בעד הצעת החוק הזאת. אבל, על-פי תפיסתי, ולאור הניסיון שלנו, ההצעה, שבמהותה היא צורקת ונוכח, תהיה לא-יעילה מבחינת הביצוע, ותגרום נזק יותר מאשר תועלת; לאור הניסיון שיש לנו.

גם כיום, כידוע לחבר הכנסת חנן פורת, העסקת עובדי

כה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים), התשמ"ט — 1989 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

מכאן — כמו האוכלוסייה הערבית. האוכלוסייה הערבית היא 18% מתושבי המדינה. לכן, לבוא ולהגיד לאוכלוסייה שלמה, כאשר הממשלה, כל הממשלות, גם הממשלות בראשות המערך, לא ביקשו מהם שירות לאומי מסודר, לא עבודת כפייה כי אני נגד זה, או אפילו שירות צבאי — אני לא בא כאן מעל דוכן הכנסת לדבר על כך, זה חוק, לא חוקקתי את החוק, לא התנגדתי לחוק, יש חוק, כשמשלתי ישראל תראה לנכון להפעיל את החוק הזה, היא תפעיל אותו.

אם אני לא שירתתי, וחבר הכנסת האשם מחאמיד לא שירת, מי מבטיח שהבנים שלנו לא ישרתו בצבא ואת מדינתם? ולא כדי לקבל גרושים. זו לא הבעיה. הבעיה היא הרבה יותר חשובה. האפליה היא בעיה הרבה יותר חמורה.

לכן, אני מציע ומבקש מכם לחמך בהצעת החוק בקריאה טרומית, בחיקון לחוק הזה, שימנע אפלייתם של האזרחים והילדים הערבים. שוב אני אומר, אני לא כל-כך רואה לאדם הכבד שיכול לעבוד אפילו שעות נוספות בעבודת סבלות או בעבודה אחרת שהיא לכבוד לו והוא מתפרנס. אני דואג לאותם ילדים. אני רוצה שהילדים של כולנו, כאזרחי מדינת ישראל, יתחנכו, יקבלו את האפשרויות, כבוא היום, אני לא יודע מתי הוא יבוא, אני מקווה שהוא לא רחוק, כולם ימלאו את כל החובות, אבל זה לפי החלטת הממשלה, לא לפי החלטתי. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:
תודה רבה לחבר הכנסת נואף מסאלחה. שר העבודה והרווחה, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הפרטית של חברי הכנסת נואף מסאלחה וחסיין פארס באה לבטל את קצבת יוצאי-צבא המשולמת למי ששירת בצבא-הגנה לישראל.

נואף מסאלחה (המערך):
להשוות, לא לבטל. למה אתה מציע זאת כך?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
אגיע לזה. אני אגיד לך, חבר הכנסת מסאלחה, מדוע אני מציע זאת כך. ברגע שתהיה השוואה, העלות תגיע לסכום של רבע מיליארד שקל לשנה לפחות. אין ספק שבמים אלה מדינת ישראל לא תוכל להקצות את המשאבים לצורך השוואה כזאת. לכן, פירושה של ההצעה אינו השוואה, אלא אם כן, אני מוכרח לומר, יש עכשיו תוכניות להקמת ממשלה חדשה, שאני שומע עליה: שם הם עושים הכול, אין שום בעיות תקציביות למדינה, הם משווים תנאים של אלה, הם משווים תנאים של אלה. יכול להיות שמר פרס ימצא אולי גם לכס 260 מיליון שקל, שיפתרו גם את הבעיה הזאת. אין בעיה, הוא תלוי עכשיו בכס, הרי אתם המלצתם עליו, אתם שותפים לממשלה שלו. הוא בוודאי ימצא לכס את הפתרון. לי אין היום תקציב, במצב הכספי של מדינת ישראל.

יכולתי לבוא ולומר לך: ניתן לחלק לכולם את הכול, כאשר יש היגיון מוצק מדוע יוצאי צבא רשאים לקבל את ההטבה, זכאים להטבה הזאת והיא מגיעה להם. אין זו קפריזה, או דבר שאין לו כסס, או סתם אפליה כזאת או אחרת.

היו"ר ע' עלי:
הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — שוויון בקצבאות ילדים), התשמ"ט — 1989, של חברי הכנסת נואף מסאלחה וחסיין פארס. ינמק חבר הכנסת מסאלחה, בבקשה.

נואף מסאלחה (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק הביטוח הלאומי, שנחקק לפני שנים רבות, מפלה לרעה את האזרחים הערבים. אני אומר זאת עם כל האחריות. אני בעד כל הטבה שתקציב המדינה מאפשר לחיילים ולמשרתים בצה"ל. לי אישית אין בעיה. אני בנו של שוטר, ונהניתי מזה; גם אחי ואחיותי. הבעיה אינה פרסונלית. יש רבים כאלה. אבל הבעיה היא כללית.

בדיון בכנסת בדיון-וחשבון של הביטוח הלאומי לשנת 1988, גם אני הצעתי הצעה בעניין העוני. זה היה אחרי שחבר הכנסת שמעון פרס, שהיה שר האוצר, הצהיר שכ-50% מאלה החיים מתחת לקו העוני הם ערבים.

כמה אשם ילד ערבי? מי מבטיח לי שאותו ילד שהיום הוא בן שנה, או בן חודש, אחרי שהוא יקבל קצבת ביטוח לאומי פחותה, פחות בחינוך, בתרבות, בדיוור, מי יבטיח לי שאחרי שהוא יגיע לגיל 18 מישנה לא יפעיל את חוק שירות חובה? הרי יש חוק שירות חובה לצה"ל שהממשלה לא מפעילה אותו. האזרחים הערבים לא התמרדו ולא אמרו: אנחנו לא רוצים לשרת. אילו אמרו כן היתה סיבת חקיקת החוק ואפלייתם לרעה מוצדקת. אבל הם לא אמרו זאת. יכול להיות שהם ישרתו שירות לאומי, מי יודע.

הילד צריך ללמוד בבית-הספר כש-50% הם מתחת לקו העוני. כולנו שמענו מסגן שר האוצר לשעבר, חבר הכנסת יוסי ביילין, בתשובה על הצעה לסדר-היום, שלולא התשלומים של הביטוח הלאומי במגזר היהודי, גם הרבה יהודים, מעבר ל-250,000 שהם מתחת לקו העוני, היו יורדים מתחת לקו העוני.

אנחנו משלמים מס הכנסה כמו כולם. אנחנו משלמים דמי ביטוח לאומי לצורך החוק הזה כמו כולם, כמו כל אזרחי המדינה. מישור יעז שלא לשלם אם הוא שכיר או עצמאי?

לכן הועלתה הצעה זו. לדעתי, היא מעסיקה את הציבור הערבי כולו. הבעיה כאן אינה נאמנות או אי-נאמנות למדינה. לדעתי, ערביי ישראל נאמנים למדינה. נושא עיסוקם אחר כך גם לא רלבנטי, כי פשוט לא כתוב שם לא-ערבי, אלא קצבת יוצא צבא.

פעם התווכחתי עם חבר הכנסת רפאל איתן — טוב שהוא נכנס עתה לאלום. הוא שאל אותי: למה לא מתנדבים? זה היה באפריל בשנה שעברה, כיום שבו נבחרתי או שעתיים לפני שנבחרתי לכהן כסגן יושב-ראש הכנסת. אמרתי לו שלדעתי, גם בעם היהודי, מסיבה זו או אחרת, מצפונית או דתית — אני לא יודע, אני לא רוצה להאשים אנשים בהשחמטות — אילו נתנו לאנשים את האפשרות שלא לשרת, 20% — 25% לא היו משרתים. זה היה ניחוש. אגב, כעבור שבועיים התפרסם ב"דיעות אחרונות" משאל, אני לא מתייחס אליו כאל מחקר. נאמר שם דבר מדהים מאוד — כ-45%. אני לא רוצה להאמין למשאל — 45%. אני אומר שוב — מסיבה דתית, מצפונית או אחרת, אני לא רוצה להאשים אנשים בהשחמטות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
אני מדבר על עובדות, חבר הכנסת רובינשטיין. הלוואי
שאתבדה. יש לך הזדמנות להוכיח לי את זה.

אשר על כן, אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת נואף מסאלחה, בבקשה.

נואף מסאלחה (המערך):

אני רוצה להגיד רק כמה משפטים. קודם כול, אדוני השר,
לצערי הרב, בימי שלטונה של המפלגה שלי חוקקו את החוק,
ולכן אין שום טעם להאשים את פרס שהוא מפזר כל מיני
הבטחות.

החוק

שנית, יש גם חברי כנסת יהודים החומכים בחוק, אבל
אנחנו, חברי הכנסת הערבים, לא העמדנו ולא נעמיד שום
אולטימטום, לא כדי להחליף ממשלה. זה פשוט יותר
מסחטנות. הסברתי קודם ואני חוזר ואומר: אם אתה אומר לי
שזה עולה לנו רבע מיליארד שקלים, ובוזה אתה רוצה לשכנע
אותי ואת כל החברים שבגלל זה חצי מהערכים צריכים לרדת
לקו העוני — אני חושב שזה לא מוצדק. זה לא על חשבון
החיילים המשוחררים, זה לא במקומם. ידוע לך ולי, שלא זה
יושיע את חקציב המדינה.

אני רוצה לומר את מה שידוע לכבוד השר: מדינת ישראל
חייבת, לצערי הרב, כ-50 מיליארד שקלים חובות חוץ, וכ-70
מיליארד שקלים חובות פנים. אני אומר "לצערי", כי זון מדינה
של כולנו. גם אני, גם בני, גם אתה וגם בנך שותפים לחוב הזה,
החוב הפנימי והחיצוני של מדינת ישראל.

אבל אני חוזר ואומר: אנחנו משלמים דמי ביטוח לאומי
באופן שווה, איננו באים לפגוע בחיילי צה"ל, ולכן אני מבקש
להצביע בעד הצעת החוק.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. זו
הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 13

ההצעה להסיר את הצעת חוק הביטוח הלאומי

(תיקון — שוויון בקצבאות ילדים),

התשמ"ט — 1989, מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

אני קובע, שהצעת החוק של חברי הכנסת פארס ומסאלחה
הוסרה מסדר-היום של הכנסת.

אגב, אין פה גם כל מקום לטענה על אפליה. אתה עצמך
עמדת על הבמה הזאת ואמרת, שמאחר שאביך היה שוטר אתה
קיבלת את הקצבה, כי הוא שירת עלי-פי הקרטריונים הקבועים
בחוק, ולכן הוא קיבל זאת. אין זו בעיה של יהודים או ערבים.
אגב, יש גם דרוזים לא מעטים, וגם ערבים, שמקבלים את
הקצבה הזאת מפני שהם שירתו בכוחות הביטחון בצורה זו או
אחרת.

יש בקצבה הזאת כדי לפצות במידת-מה את מי ששירת
בצבא, במשטרה או בשירות בתי-הסוהר, ושנמנעה ממנו עקב
השירות האפשרות לקבל הכנסה, אפשרות הניתנת למי שפוטור
משירות. דרך זו של הענקת לחייל משוחרר ולמשפחתו קיימת
גם בארצות אחרות, כדוגמת ארצות-הברית ובריטניה.

גם בית-המשפט העליון בשכתו כבג"ץ פסק, שאין
כתשלום קצבת יוצאי-צבא משום אפליה בין ציבור ששירת
בצה"ל לבין זה שלא שירת.

לכן הממשלה סבורה שאין הצדקה לבטל את הפיצוי
החלקי המגיע למי ששירת בצה"ל, ואין היום אפשרות לעשות
שום השוואה בתנאים, כאשר ההשוואה הזאת גם אינה מוצדקת
לגופו של עניין. אין לה שום בסיס על-פי ההיגיון והצדק.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חנן פורת (המפלגה הרחבת הלאומית):

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק את ההפרעות. השעה מאוחרת, אני
מבקש להפסיק את ההפרעות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת רובינשטיין, אם אתה היית מציע להגביל את
זה אך ורק לכאלה ששירתו — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

הצעת, והצעת לא התקבלה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אם כן, אני מציע לך שתחזור על הצעה זו עכשיו, כשאתם
מטפלים בהקמת ממשלה חדשה. תציע את ההצעה הזאת עוד
פעם אחת, וזו או שתפרק את הסיכוי לממשלה כזאת או שאתה
עצמך תסכים למצב הקיים היום. אני מבטיח לך, שכל
העקרונות שאתה מדבר עליהם גבוהה-גבוהה, אף לא על אחד
מהם אתה תפרק את הסיכוי לממשלה של פרס; אף לא על אחד
מהם. כולכם מטיפים מוסר, מדברים גבוהה-גבוהה, וכשאתם
מגיעים עכשיו לסדר לעצמכם את הממשלה החדשה, כולכם
מתקבלים מכל העקרונות שדיברתם עליהם שנים רבות כל כך
בהתלהבות רבה כל כך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

על מה אתה מדבר?

כו. הצעה לסדר-היום הצורך לפתוח את האוניברסיטאות בשטחים

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, באמצע יולי 1989,
בעקבות לחץ בין-לאומי מסיבי, התירו שלטונות הממשל
הצבאי בשטחים הכבושים את חידוש הלימודים בבתי-הספר

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצורך לפתוח את
האוניברסיטאות בשטחים — הצעה לסדר-היום מס' 2097 של
חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה, חבר הכנסת מחאמיד.

להתיר כניסה לתחום הספרייה נחקלו בסירוב השלטונות הצבאיים. הספרייה גם היא מוכרזת כאזור צבאי סגור.

הדבר נשמע מגוחך ואבסורדי, אך הנה לפניכם עוד סיפור מאלף פרי מקוריותו של הכיבוש: אוניברסיטת בירז'ית נדרשה לשלם כ-5 מיליוני ש"ח, ואוניברסיטת אנג'אט שבשכם נדרשה גם היא לשלם כ-3 מיליוני ש"ח. תשאלו: מה זה? רבותי — מסים. כל זה בזמן שהאוניברסיטאות סגורות זה קרוב לשנתיים. ואני מצטט: "עד לפני האינתיפאדה נהגנו לשלם את המסים על עובדי האוניברסיטה", אומר אלברט אגוריאן, דובר אוניברסיטת בירז'ית, וממשיך: "איך אתה רוצה לגבות ממני מסים כשאתה סוגר לי את האוניברסיטה ומונע ממני להכניס כספים?" ראו באיזה היגיון מצטיינים השלטונות: מסים ממוסד סגור.

ובכן לא די. בגלל המסים נוקטים השלטונות אמצעי ענישה נגד כלל המרצים. כל מרצה המבקש לצאת לחוץ-לארץ חייב להמציא אישור כי שילם את כל המסים על עבודתו. תשאלו: איפה עבודתו? — באוניברסיטה הסגורה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במרחק כמה קילומטרים מבית זה אוניברסיטאות סגורות, סטודנטים מנועים מללמוד, דור נשחק תחת גלגליהם של צווים צבאיים, והעולם כמנהגו נוהג. סגירתם של המוסדות להשכלה גבוהה מנוגדת לכל חוק אנושי ולזכויות האלמנטריות של האדם באשר הוא אדם, מנוגדת לרוח התרבות האנושית, לחוק הבין-לאומי ולאמנת ז'נבה. וכאן אני תוהה ואני מבין איך ניתנת פקודה המבטלת במחי יד את הזכות של העם הפלשתיני ללמוד ולהשכל. וכאן המקום להדגיש ששום פקודה צבאית אינה צריכה לבטל את הזכות ללמוד.

אני קורא להפסיק עונש קולקטיבי ברוטלי זה נגד הסטודנטים הפלשתינים והאוכלוסייה הפלשתינית ולפתוח לאלתר את המוסדות להשכלה גבוהה בשטחים הכבושים. חייבים להתיר מהמעצר את ההשכלה הגבוהה, חייבים להתיר את האזיקים מהאוניברסיטאות השוכנות לא הרחק מבית מכוך זה. אני פונה אליכם, חברי הכנסת, להצטרף לקריאתי זו להסיר את המצור הצבאי מעל האוניברסיטאות ולקריאה לתת לעם הפלשתיני ללמוד. הגיע הזמן שממשלה המייצגת לפחות את עם הספר תפתור את הסתירה הזאת ותיתן חופש לספר. פתיחת האוניברסיטאות היא צעד חיוני ליצירת תנאים אשר בוודאי יסייעו לקידום השלום הישראלי-פלשתיני המיוחל.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מחאמיד. השר רוני מילוא, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השלטון הישראלי הקים בשטחים, ביהודה, בשומרון ובעזה, שש אוניברסיטאות, וזאת בניגוד לשלטון הירדני, אשר מנע את הקמתן, בין השאר, במגמה לטשטש ולמנוע כל צביון עצמאי לאזורי יהודה ושומרון וכדי לחזק את תלותם בגדה המזרחית. בחלוף השנים הפכו האוניברסיטאות ממוסדות לימוד אקדמיים טהורים לבסיסי פעילות חתרניים, לכמה של מאבקי כוח ולעיומות בין הארגונים השונים. הן נוהלו בחלקן על-ידי מועצות סטודנטים, אשר היו מורכבות מפעילים שונים מפלגי אש"ף ואשר אכפו באימים ובטרור פנימי גם את המדיניות בתחומים האקדמיים, כגון תוכניות לימודים, הערכת הישגי תלמידים, וגם בקביעת קריטריונים לקבלת כלואי פח"ע לשעבר — פעילות חבלנית עוינת — ללימודים.

בגדה המערבית. אבל רוב המכללות שהוצהר על פתיחתן ושש האוניברסיטאות בגדה וברצועה נשארו סגורות.

לפני יותר משנתיים, החל מינואר 1988, עם תחילת האינתיפאדה, לא רק כיתות לימוד נסגרו, אלא גם כל המתקנים האוניברסיטאיים, ספריות, מעבדות, משרדים וכו'. נאסר על המורים והסטודנטים לקיים פעילות אקדמית כלשהי מחוץ לקמפוסים. האוניברסיטאות איבדו עד כה יותר משנתיים אקדמיות, ונאסר עליהן לרשום אלפי סטודנטים פוטנציאליים. נוצר מצב, שבפני שני מחזורים של בוגרי בתי-ספר תיכוניים חסומה הדרך לחינוך גבוה ועתידם עלול ליהרס כליל. כ-90% מהעתידיים להמשיך את לימודיהם האקדמיים חסומה בפניהם הדרך לקבלת חינוך גבוה, משום שגם יציאה ללימודים בחוץ-לארץ היא משימה כמעט בלתי-אפשרית, שכן אחרי ההינתקות של ירדן מהגדה האוניברסיטאות בירדן אינן מקבלות פלשתינים. גם יתר מדינות ערב סגורות למעשה בפניהם, ובאמצעות אחרות לא קל לפלשתיני להתקבל וללמוד בגלל הקשיים הנערכים על-ידי הממשל הצבאי ביציאתו ובחזרתו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המוסדות להשכלה גבוהה בשטחים הכבושים עדיין סגורים, ואם לא ייפתחו שעריהם מייד, עשרות אלפי בוגרי בתי-ספר תיכוניים פלשתיניים לא יוכלו ללמוד, וכך עתידו של דור שלם יימצא בסכנה, סכנה מחרידה, בשל צו צבאי. דור שלם ללא השכלה פירושו סכנה, סכנה לעתיד היחסים בין שני העמים, הישראלי והפלשתיני.

לכן, המוסדות להשכלה גבוהה צריכים וחייבים להיפתח מייד, והרי אנו יודעים שהם ייפתחו כסופו של דבר. לכן למה ומדוע להמשיך במדיניות זו, להעניש ולדכא? האם בכך חושבים קובעי המדיניות הזאת שידכאו את האינתיפאדה? האינתיפאדה לא פסקה כאשר נסגרו בתי-הספר, והיא לא פסקה כאשר הם נפתחו, וכך הוא המצב בדיוק לגבי המוסדות להשכלה גבוהה. סגירתם אינה יכולה לשים קץ לאינתיפאדה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, איפה קרה כדבר הזה בהיסטוריה האנושית? סגירה טוטלית של מוסדות להשכלה גבוהה על-ידי כוח צבאי של מדינה ריבונית לא היתה, לפחות בהיסטוריה המודרנית.

לא זו בלבד שהאוניברסיטאות ועולות על-פי צו צבאי, אלא שבמשך האינתיפאדה נעצרו קרוב ל-2,000 סטודנטים, 10% מכלל הסטודנטים, 40 נהרגו, 12 גורשו. באוניברסיטת בירז'ית נעצרו 400 סטודנטים, שני מרצים גורשו, 44 אנשי סגל נעצרו, האוניברסיטה נסגרה 17 פעמים. באוניברסיטת אנג'אט כשכ, 13 מרצים נמצאים בירדן מאז נובמבר 1988, ממתנים לאשרות כניסה, 500 סטודנטים נעצרו, 16 מרצים נעצרו, 12 סטודנטים נהרגו. האוניברסיטה האסלאמית בעזה נסגרה 16 פעמים במשך האינתיפאדה, שישה סטודנטים נהרגו, 16 מרצים לא הצליחו לחדש את אשרות השהייה שלהם בשטחים הכבושים, ו-50 סטודנטים נמצאים במעצר מינהלי.

אדוני היושב-ראש, וכאשר הצליחה אוניברסיטת בירז'ית להגיע להסכם עם בתי-ספר פרטיים בירושלים המזרחית, אסרו השלטונות על בתי-ספר אלה לאפשר את מפגשי הסטודנטים בתוכם. וכך, אדוני היושב-ראש, הפכו השלטונות את החינוך הגבוה בשטחים הכבושים למרושע קרימינלי. גם השימוש במעבדות ובספרייה אסור. ד"ר צלאח עבר אל-ג'ואד, מרצה לסוציולוגיה, מציין שמאז סגירת האוניברסיטאות ב-1988 אין שום ספרייה, ציבורית בגדה, וכל ניסיונות אוניברסיטת בירז'ית

אחרת משהיו מצביעים אילו הוא היה עומד פה. אומרים שפורנוגרפיה היא עניין של גיאוגרפיה.

מכל מקום יודגש: כי בניגוד לטענה שהועלתה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת האשם מחאמיד, סגירת הקמפוסים לא הביאה להפסקת הלימודים האקדמיים. האוניברסיטאות שכרו מבנים חלופיים בקרבת הקמפוסים, ובהם הן מקיימות לימודים ואף מפרסמות מודעות בנושאי קורסים ומועדי הרשמה אליהם בעיתונות של מזרח-ירושלים. צה"ל אינו מונע לימודים אלה כל עוד הם נערכים בקבוצות קטנות ונועדו למטרות אקדמיות טהורות, ואינם מנוצלים למטרות הסתה, הפרות סדר ואלימות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

עוזי ברעם (המערך):

יש לי הצעה אחרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, הצעה אחרת לחבר הכנסת עוזי ברעם.

עוזי ברעם (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש כאן סוגיה די מסובכת, והשאלה אינה אם יש לדרוך בהצעה כזאת במליאה או לא. לנוכח כובד העניין, לנוכח הבעיות שהנואם העלה וגם לאור תשובת השר, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אני מציע: או ועדת החוץ והביטחון או ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת מחאמיד, אתה מסכים להעביר לוועדה?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

מי בעד אישור ההצעה והעברתה לוועדת הכנסת, שתחליט באיזו ועדה יידון הנושא? מי נגד? זו הצבעה מס' 22.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 5

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום של

הכנסת — 6

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

כו. הצעות לסדר-היום תפקוד ממשלת המעבר

ראשון המציעים הוא חבר הכנסת עוזי ברעם עם הצעה לסדר-היום מס' 2884. בבקשה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הנושא הבא: תפקוד ממשלת המעבר.

האוניברסיטאות שימשו מרכז להפרות סדר מתמשכות, שחרגו הרבה מעבר לקמפוסים, כגון חסימת צירי תנועה ראשיים, יידוי אבנים, כל מיני פעולות אחרות נגד כלי רכב והפגנות בלתי-חוקיות. סטודנטים היו מעורבים בפעולות חבלניות שונות, כגון התפרצות מטען בדירת סטודנטים בכיר-זית, ב-30 ביולי 1987. גם רוצחי ראש עיריית שכם, זאפר אל-מצרי, ב-1986, היו סטודנטים מאוניברסיטת א-נג'אח. בחיפוש שנערך באוניברסיטת א-נג'אח ב-1985 נמצאו כמויות גדולות של חוברות בשם "אמנות העימות", אשר כללו הוראות של הרכבת מטענים והפעלתם, מטעני חבלה, שיועדו להפעלה בתוך ישראל.

הנהלות האוניברסיטאות סגרו את האוניברסיטאות פעמים רבות, ולעתים לפרקי זמן ממושכים, בגלל מאפייני הפעילות בקמפוסים. לדוגמה, הנהלת אוניברסיטת ביר-זית סגרה את האוניברסיטה ב-25 במאי 1985 לחדוש ימים, בעקבות עימותים אלימים בין סטודנטים, שבמהלכם נפצעו אז 40 סטודנטים. הנהלת אוניברסיטת א-נג'אח סגרה את הקמפוס ב-30 בדצמבר 1985 למשך שבוע בגלל סכסוכים ועימותים בין סטודנטים, שאירעו על רקע בחירות למועצות הסטודנטים.

בפרסומים שהפיצו רשויות אש"ף במהלך ההתקוממות פורטה ראיית אש"ף את התפקיד של הסטודנטים כמאבק. נאמר בהם, בין השאר, כי לסטודנטים ולנוער תפקיד חשוב, בולט ומוביל בהתקוממות העממית, שכן הם כוח העימות הבסיסי שממנו צמחו כוחות ההלם והוועדות האחרות שבלטו בפעולתם נגד הכיבוש; אף שקבוצות הסטודנטים והנוער נמנים עם שכבות חברתיות שונות, הם בלטו בהקרבתם היומיומית, וזאת מכיוון שקבוצה זו מהווה רבע מכלל האוכלוסייה בשטחים.

עם זאת יודגש, כי בניגוד לטענה שהועלתה בהצעה לסדר-היום של מר — האשם מחאמיד — — עשיתי את ההפסקה — —

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אגיד לך למה: בחומר המונח לפני מצוין שזו היתה הצעה של חבר הכנסת וילנר, שאתה עכשיו אימצת אותה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא ידוע לי.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני מספר לך את זה עכשיו. לכן בתשובה שהוכנה היה כתוב: חבר הכנסת וילנר, וזאת הסיבה לעצירה הזאת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

שרק לא תתחיל לדבר בשם יצחק רבין.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני רוצה לומר לך, שהתשובה הזאת הוכנה ליצחק רבין, אף שנדמה לי שהחברים שלו הנמצאים כאן עכשיו יציביו

מקוטעת. דבר כזה יכול להיות תמיד והוא יכול לקרות גם מצדו השני של המתרס. כבר קרה ששמעון פרס בהיותו ראש ממשלה פיטר שר והשתמש בסמכותו. אבל נדמה לי שכאן נוצר נושא שהמוסד המחוקק צריך לחשוב עליו היטב, ואולי גם לשנות את החוק.

פיטורי שר או התפטרות שרים תופסים לאחר 48 שעות. לפי דעתי, זה צריך להיות נכון בכל מקרה, חוץ ממקרה שבו הממשלה נופלת. בכל מקרה כשהממשלה נופלת צריכה להיות רציפות בייצוג של אותם גורמים שהיו בממשלה, משום שאיש לא יתקע לידנו שפרס או שמיר יצליחו באמת להקים ממשלה. אני סמוך ובטוח שמה שקרה מקום המדינה, שעל מי שהוטל להקים ממשלה הקים אותה, יקרה גם הפעם. אבל אם לא, נחאר לעצמנו שפרס יקבל שלושה שבועות ואולי עוד שלושה שבועות, וגם שמיר יקבל את המכסה הזאת והעניין לא יסתייע, אנחנו נעמוד כמצב שבמשך חודשים חכה, לגבי העניינים הקיומיים ביותר, ממשלת מעבר, שלא רק שאין לה רוב בכנסת אלא אין לה גם יכולת תפקוד פונקציונלי יומיומי. הייתי אומר, שזו ממשלה עניינה באנשים ושרים ועשירה ביותר במשרדים.

וזהי עדיין פרספקטיבה צרה מאוד כדי שנוכל לומר מה יהיה אופיה של הממשלה. אולי נכון לומר שלא יהיה לה אופי. תהליך השלום נפסק, שום נושא של מדיניות מובנית לא יבוא עכשיו לידי ביטוי. אבל מבחינתנו, כמחוקקים, המצב הוא מצב של חוסר אחריות מוחלט של הכנסת ביחס למוסד המבצע.

אני לא באתי היום, שלושה ימים לאחר נפילת הממשלה, לשאת נאום מתגרה. בדרך כלל גם נושאים נאום מתגרה כאשר יש עם רב ויש הרבה עיתונאים ויש טלוויזיה. כשכל הגורמים האלה אינם, אתה מדבר ממש לעניין. אתה לוקח את כל הגורמים המגרים ואומר את הדבר העיקרי העומד על הפרק.

לפי דעתי, הדבר העיקרי העומד על הפרק הוא, שהמצב הקיים עכשיו הוא בלתי נסבל, ויש לשקול חקיקה שלא תאפשר לנו להיקלע למצב הבלתיאפשרי שנקלענו אליו עכשיו. ממשלה צריכה לתפקד. היא צריכה למנות שרים המסוגלים מבחינת האחריות הפרלמנטרית, להיות אחראים לכל המגזרים. הפעם העניין הזה לא קרה כך.

אני מציע בהחלט להעביר את הנושא הזה לוועדה, כנושא עקרוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא יכול להציע להעביר לוועדה, אתה יכול רק להציע דיון במליאה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

האם אני יכול לשאול משהו, אדוני היושב-ראש?

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני נוטה להסכים עם הקשיים שמנה חבר הכנסת עוזי ברעם. אבל רציתי לשאול, אם בצירוף לדאגה זו הוא יסכים גם לבדוק אפשרות, שתהיה חקיקה כזאת שתמנע מחברי הקואליציה, ובוודאי משרים המכהנים בממשלה, לחתור תחתיה ולנסות להקים ממשלה חלופית בהיותם משרתים באותה ממשלה. חבר הכנסת ברעם בוודאי יסכים אתי שניסיונות מסוג זה הם שהביאו למצב הבלתיידיקן הזה.

עוזי ברעם (המערך):

ההגדרה שלך היתה "ניסיונות". ניסיונות הם בעצם דבר

מעולם לא זכינו לכך ששני שרים או שלושה ישובו אתנו כאולם במשך כל הדיונים כפי שזה היום. זה לא היה כך כשהיתה ממשלת אחדות לאומית. אני מנהל את הישיבה מהבוקר ורואה אותם כל הזמן. אבל זוהי רק הערת אגב. בבקשה, חבר הכנסת ברעם.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת ה"רבים".

עובדיה עלי (הליכוד):

יחסית לשעה הם באמת רבים.

עוזי ברעם (המערך):

כאשר השר מילוא ענה על שאלה שנכתבה עבור שר אחר, נזכרתי בסיפור מהימים שבהם לא היה איש מאתנו חבר הכנסת. הגיע שר תקשורת חדש, אז קראו לו שר הדואר, והשאלתא הראשונה ששאלו אותו היתה: מדוע מחכים להתקנת טלפונים באזור ירושלים כל-כך הרבה זמן? הוא קרא את התשובה והסביר את כל הסיבות: חוסר בתקציב, חוסר בקווים וכדומה. לאחר שסיים להשיב על השאלתא אמר: זה מה שכתב לי הפקיד, אבל אני מאוד תמה, כי אני ביקשתי טלפון שלשום וקיבלתי אותו אתמול. יש גם דברים כאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה היה בממשלת מעבר?

עוזי ברעם (המערך):

כן. אני חושב שזה היה בממשלת מעבר. אחרת זה לא היה קשור לנאום שלי. למה אגיד דבר שאינו קשור כלל לעניין?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מיכאל איתן, ממשלת מעבר היא ממשלת מעבר, אבל מה שכואב הוא, שזו הממשלה היחידה שנפלה בהצבעת אי-אמון. אבל היא ממשלת מעבר, עם כל הכבוד לממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

שתזכר לחיים ארוכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה אתה אמרת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

המתח בבית הזה כל-כך מורגש — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

היחידים שלא מתווחים הם אנשי ש"ס. בבקשה, אדוני.

עוזי ברעם (המערך):

הערה נייטרלית של היושב-ראש.

ממשלת המעבר המכהנת היום — וזה כבר היה שטחי מצדי לבקר אותה — איננה ממשלת המעבר הראשונה שקמה מאז קום המדינה. היו ממשלות מעבר גם בעבר, ובוודאי יהיו גם בעתיד. אבל אני חושב, שמעולם לא היתה ממשלת מעבר מקוטעת כמו ממשלה זו. מעולם גם לא היתה ממשלת מעבר שהתימרה וקיבלה על עצמה אחריות לנושאים כל-כך קשים וכל-כך קיומיים, במיוחד ביטחון מדינת ישראל, בעיית האוצר ובעיות רבות אחרות.

אם נסתכל על העניין מבחינה היסטורית של ימים מספר, הדבר החמור שקרה בשבוע שעבר טרם הבעת הא-אמון היה הנושא של פיטורי פרס, שבעצם גם גררו אחריהם את התפטרות כל שרי המערך והישארות הממשלה כממשלה

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הרי אתה רואה שהוא עשה חלוקה זמנית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת יאיר לוי, אני חושב שאני לא צריך לקרוא בעיתון איוו חלוקה זמנית עשו. אני רוצה שיבוא ראש הממשלה או השר מילוא ויסביר את הדברים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה משפטן, ואתה יודע שלראש הממשלה יש זכות להאציל על אחד משריו את הטיפול בנושא זה או אחר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת לוי, קודם כול, אני לא בטוח שאתה צודק מבחינה משפטית, אבל לא זאת הבעיה שלי. אני לא רוצה לקרוא בעיתון מי מטפל בענייני הביטחון של המדינה או מי מטפל בענייני הכספים של המדינה. אני חושב שאני, כחבר הכנסת, זכאי לכך שנציג של הממשלה הזאת, ממשלת המעבר, יבוא לכאן ויספר לנו מה עשתה הממשלה בנדרון ועל מי הטילה את התפקידים השונים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מדוע כאשר היה חבר הכנסת שמעון פרס שר האוצר וטיפל בענייני חוץ, ולא בענייני משרד האוצר, אתה לא זעקת על כך? אני יכול לדעת מדוע?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מי אמר שחבר ממשלה צריך לטפל רק בענייני משרדו?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא התמנה להיות שר האוצר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מאוד מצטער, חבר הכנסת יאיר לוי, לפי זה השר רוני מילוא צריך לטפל רק בענייני איכות הסביבה וזיהום האוויר.

היו"ר נ' מסאלחה:
הוא שר העבודה והרווחה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני שמעתי ממנו גם דברים בנושאים פוליטיים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הכול קשור לאיכות הסביבה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אם כן, כנראה תיק איכות הסביבה היא תיק מרכזי בממשלה. צריך לשאוף לקבל אותו כי הוא כולל הכול, הכול זה איכות הסביבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אתה אמרת שהמצב לא-תקין. מה דעתך על שינוי בחוק-יסוד: הממשלה, שעל-פיו משנוצרו תנאים כאלה בממשלת מעבר, שניתן יהיה בהחלטה של רוב הכנסת לצרף שרים לחקופת היות הממשלה הזאת ממשלת מעבר?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני חושב שההצעה נכונה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני מציע לשניכם שאולי תבואו בדברים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
ממשלת מעבר יכולה להיות לא רק ממשלה לשבוע-שבועיים, אלא היא יכולה להיות גם ממשלת מעבר לחודשים

שאישי לא יכול להגדיר אותו. אתה יכול לומר דבר אחר, שאותה מפלגה שהביעה אי-אמון לממשלה — שריה לא יכהנו בממשלה. אבל זה עומד בניגוד להצעה שלי, כי אני מבין ששרים שהציעו אי-אמון כן יישארו בממשלת מעבר לאור הצעת.

מה שאתה מכנה חתירה, כל אחד יקרא לזה בשפתו שלו. אני חושב שאתה לא תוכל להגדיר את זה, לא פרלמנטרית ולא פוליטית, ולכן לא תוכל לעולם להפוך את זה לנושא של ספר-חוקים. זה נושא פוליטי, וכפי ששאלתך היתה שאלה פוליטית גם תשובתי היתה תשובה פוליטית. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה. הצעה לסדר-היום, 2887, באותו נושא — לחבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אדוני השר, במקום שתאנם שלוש פעמים, אני מרחם על כוחותיך ועל האנרגיה שלך. אתה לא שר האנרגיה במקרה?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

היו"ר נ' מסאלחה:

זו זכותו של חבר הכנסת. גם את זה ליטול ממנו?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
אבל בשעה כזאת?

היו"ר נ' מסאלחה:

מה אפשר לעשות? צריכים לגמור בשבוע הבא את כל סדר-היום.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האמת היא, שהבעיה המתעוררת כאן היא סבוכה מאוד, פורבולמטית. מצד אחד, אני חושב שצודק חבר הכנסת בנין בהערתו, שאם מפלגה רוצה להביע אי-אמון לממשלה, היא צריכה לפרוש ממנה ואז לחזור תחתיה. בכל מקרה, זה בהחלט מצב בלתי תקין, שבו מפלגה מנסה, או שריה מנסים, לכלוא את עצמם בממשלת מעבר. מצד שני קיימת הבעיה לא של האתיקה הפוליטית, אלא בעיה של חפקוד אמיתי של ממשלת מעבר, שלעתים יכולה לכהן בתור שכזאת תקופה ארוכה מאוד. יסכימו אתי הכול, שהמצב שבו ראש הממשלה מחזיק במספר כה רב של תיקים איננו מצב תקין. השאלה היא, מה עושים.

אני חושב שאנחנו בכנסת ראויים לכך שהדברים יהיו ברורים לנו. אני מקווה שהשר מילוא יבהיר לנו את הדברים, וזה היה עיקר הכוונה שלי בהצעה לסדר-היום. ולא כל כך הפקת לקחים לעתיד. אני חושב כי הגיע הזמן שהכנסת תשמע מהממשלה פרטים, ולא תצטרך לקרוא אותם בעיתונים. אני חשבתי שאולי ראש הממשלה עצמו יבוא לכאן, אבל אם לא הוא, אזי השר מילוא יסביר לנו כיצד מתכוון ראש הממשלה להתמודד בחקופת המעבר עם שלל התיקים, ביניהם תיקים כבדים מאוד כמו תיק הביטחון ותיק האוצר. כיצד הוא מתכוון לטפל בעניין, אילו שרים הוא מינה להיות המקשרים בינו לבין המשרדים השונים האלה. חשוב שלפחות אנחנו בכנסת נדע שיש המשכיות כלשהי, שהתיקים האלה אינם הפקר, כי, בכל הכבוד לראש הממשלה, ברור לי לגמרי שהוא לבדו לא יוכל להחזיק בכל התיקים האלה בפועל. הוא צריך מישהו שיעזור לו לחפוק.

וזהו רק דוגמה אחת למשימות הגדולות והנעלות הניצבות בפנינו בימים אלה, ואני מקווה כי נדע להתעלות מעל לחישובים הפוליטיים ולבצע את המוטל עלינו כמדינה מסודרת, במיוחד כמדינה יהודית, החייבת לדאוג לכל הנושאים שהזכרתי.

ואם ציינתי את ממשלת האחדות, עלי לומר שוב, כי בעת הכנת התקציב כולנו היינו שותפים להישגים ולעקרונות שנקבעו. אני מקווה שגם בעתיד, בעזרת השם, בכל ממשלה שתקום תהיה אחדות לפחות מבחינת האחריות הלאומית, וכל אופוזיציה שתהיה תנהג כאופוזיציה חיובית, על כל המשתמע מכך. תודה רבה.

ה"י"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. כבוד השר רוני מילוא ישיב. בבקשה, אדוני השר.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 25 לחוק-יסוד: הממשלה קובע, כי משהביעה הכנסת לממשלה אי-אמון, יפתח נשיא המדינה כהליכים להרכבת ממשלה חדשה: הממשלה היוצאת תמשיך במילוי תפקידיה עד שחיוון ממשלה חדשה. מכוח החוק ממשיכה הממשלה למלא את כל תפקידיה, וכך תעשה עד היכון ממשלה חדשה.

אשר למשרדים שנתפנו עם סיום כהונתם של השרים חברי מפלגת העבודה, ראש הממשלה הוא בשעה זו ממלא-מקומם של השרים הללו, בהתאם לסעיף 21(ד) לחוק-יסוד: הממשלה, ואולם מובן כי הפקידות הבכירה של המשרדים בראשות המנהלים הכלליים, וכשמדובר בצה"ל ובמשטרה — הרמטכ"ל והמפק"ל, ממשיכים למלא את תפקידיהם ולנהל את משרדיהם באורח שוטף. מטבע הדברים, כל עוד אין איש מלא של התיקים יש צורך בסיוע של חברי הממשלה הקיימים לראש הממשלה במילוי תפקידי הממשלה, ככל שהדבר אפשרי בהתאם לחוק. משום כך ביקש ראש הממשלה משרים אחדים לסייע לו בקשר עם המשרדים ולתאם בינו לבניהם, ובמיוחד בכל הנוגע לנושאים הפרלמנטריים ולוועדות השרים שבהם יכול הוא להיות מיוצג על-ידי חבריו לממשלה. במערכת הכיטחון, לרבות צה"ל, כמובן, ובמשטרת ישראל מטפל ראש הממשלה גם באורח שוטף ויוזימי.

אין זו מציאות אידיאלית. כולנו מסכימים כי מן הראוי שהמשרדים יאיושו באופן מלא ובמהירות האפשרית, בהתאם להליכים הקבועים בחוק. עם זאת, כל עוד לא נסתיימו הליכים אלה, ממשיכה הממשלה בתפקידה ותעשה כן כמיטב יכולתה, תוך שהיא מבטיחה כי האינטרסים הלאומיים יקבלו את מלוא תשומת הלב כדי שהשירות שניתן לאזרח יהיה הטוב ביותר שניתן.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע לחבר הכנסת ברעם להסתפק בדברי תשובתי. אני חושב שהתשובה התייחסה לעניין גופו, כפי שחבר הכנסת ברעם אמר קודם, ללא שום ויכוחים והתנגחויות פוליטיים. מובן שלא היה לי קשה להיכנס לכל ההיבטים הפוליטיים — מדוע ולמה, אמון ואי-אמון וכו'. אני מציע לראות את המצב — — —

עוזי ברעם (המעריך):

מה אתה עושה בקשר להצעת חבר הכנסת ורדיגר?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

הייתי רוצה להציע גם לחבר הכנסת ורדיגר שיסתפק בתשובתי מבחינה זו, כי הדברים שהוא אמר מקובלים עלי.

רבים. אני מסכים שמעבר לכל שיקול פוליטי, אם חסר שר ביטחון — צריך שר ביטחון, ואם חסר שר אוצר — צריך שר אוצר, ובהחלט מקובל עלי שבאישור הכנסת אפשר יהיה לצרף שרים לממשלת מעבר.

ה"י"ר נ' מסאלחה:

תודה. אדוני השר, שמעתי שאתה חולה. אני מאחל לך החלמה. בבקשה להשיב.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

— — —

ה"י"ר נ' מסאלחה:

טעות שלי, חבר הכנסת ורדיגר. אני חיפשתי אותך, ולא ראיתי. לכן פניתי אל השר.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אצלי רשומים חברי הכנסת צוקר, פורז וברעם.

ה"י"ר נ' מסאלחה:

אתה רואה, אדוני השר, כאשר ממלאים מקום של שר אחר לא מעורבנים כל כך כמה שקורה. בבקשה, חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מיכאל איתן (הליכוד):

"צוקער" האמיתי הוא דווקא חבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע הבא עומדת הכנסת לאשר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את תקציב המדינה. זהו תקציב שגובש עוד בזמן ממשלת האחדות הלאומית, שגם המערך וגם הליכוד היו שותפים לה, ויחד קבעו את עקרונותיו של התקציב.

עניין התקציב אינו היחיד הדורש הכרעה וביצוע בימים ובשבועות הקרובים. יש נושאים ביטחוניים, כלכליים ומדיניים הדורשים הכרעה בתקופה הקרובה, וברור שללא קשר למצב הפוליטי יש לקבל החלטות ולבצען.

אין זה משנה אם ההחלטה צריכה ליפול ביום שבו מכהנת ממשלת מעבר, או שכניתים ייחבר ממשלה אחרת, ממשלת אחדות לאומית או ממשלה צרה או ממשלה רחבה יותר. בכל מקרה ברור שיש משימות ויש הכרעות שצריכות ליפול בימים אלה ולא ניתן לדחות אותן, ללא קשר למצב פוליטי זה או אחר.

קיצורו של דבר, המדינה כמדינה ממשיכה, ברוך השם, והממשלה חייבת להמשיך לתפקד. גם אם כל חילוקי הדעות בין שני הגושים הגדולים חריפים ומחודדים כפי שזה קורה היום, אולי יותר מאי-פעם בעבר, ברור שאי-אפשר להפקיר ענייני כלכלה, ביטחון, חברה וכו'.

כחבר ועדת הכספים אני מודע לחשיבות העבודה שחייבת להיעשות בימים אלה ממש כדי שנספיק להעביר את התקציב בזמן, והחובה מוטלת על כולנו. מובן שבמסגרת זו נצטרך לתקן גם עוולות שנעשו כלפי חלקים שונים באוכלוסייה, במיוחד מבחינה חברתית וגם מבחינת אחרות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בימים אלה, כאשר השרה הפוליטי רועש וגועש, ממשיכים להגיע לישראל אלפי עולים חדשים מברית-המועצות. עלינו לדעת שזוהי משימה עליונה וחשובה, שיש לבצעה במלוא ההיקף, ולא לאפשר לשום משבר פוליטי להפריע לעלייה זו. אבוי לנו אם בגלל המריכות המפלגתיות נמנע אפילו מיהודי אחד לצאת מעמק-הבכא ולהגיע לארץ הקודש.

ישרות לראש הממשלה. מוכן שאין זה אידיאלי. אני גם אמרתי זאת. אני מקווה שמיד לאחר תום 21 יום שניתנו למר פרס ייקרא מר שמיר להרכיב ממשלה, ואז נוכל בתוך כמה ימים לאייש את התפקידים כולם בשרים קבועים. אבל זה לא חלק מההודעה שביקשתי עליה הסכמה מחבר הכנסת ברעם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, אתה ממליץ לכבוד הנשיא שלא ייתן ארכה נוספת של 21 יום?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני לא אכנס לזה עכשיו. אני חושב שגם 21 ימים אלה היו צריכים להינתן למר שמיר. אבל כל זה מחוץ להודעה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורז, אתה מסתפק בהודעה של השר?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מסתפק.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ורדיגר, אתה מסתפק בהודעה של השר?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
אני מסתפק.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ברעם, אתה מסתפק בהודעה של השר?

עוזי ברעם (המערך):
אני מסתפק.

צריך לסיים את נושא התקציב, צריך להביא לכך שיהיה תקציב מסודר למדינה. — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

השר מילוא, אולי מותר לנו לדעת, לא מתוך קריאה בעיתונים, ממי ביקש ראש הממשלה לתאם בינו לבין המשרדים השונים, פרט למשטרה ולמשרד הביטחון?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני יכול להגיד לך על דברים שידועים לי. ראש הממשלה ביקש משר המשפטים מר מרדור לסייע לו בנושא משרד האוצר. הוא ביקש ממני לסייע לו בנושא המשרד לאיכות הסביבה, בנוסף על תפקידיו כשר העבודה והרווחה. ועוד כמה שרים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אמרו שאתה מופקד גם על משרד הבריאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא. השר אולמרט הופיע היום. אני הייתי יושב־ראש הישיבה. השר אולמרט הופיע כאן כמשיב במקום שר הבריאות. הוא קיבל את ההגדרה של מתאם, לא מופקד על.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ונושא הביטחון?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

ראש הממשלה. רק הוא. נושא הביטחון ונושא המשטרה בידי של ראש הממשלה ללא שום תיאום ביניים. המפכ"ל כמשטרה, המפכ"ל ומנכ"ל משרד הביטחון כולם כפופים

כח. הצעות לסדר־היום

חיפוש במערכת העיתון "גלובס"

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום, והוא האחרון: הצעות לסדר־היום מס' 2880, 2881 ו־2908 בנושא חיפוש במערכת העיתון "גלובס". חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בשעה מאוחרת זו, לאחר כל־כך הרבה נושאים, זה נושא נוסף שצריך להטריד אותנו. אולי הוא היה מטריד אותנו לאין ערוך יותר ממה שהוא מטריד עכשיו לולא הגלים הגואים והסוערים של הפוליטיקה הישראלית.

לפני זמן־מה פשטה משטרת ישראל בפעם הראשונה כתולדות המדינה על מערכת עיתון, העיתון "גלובס", עיתון כלכלי יומי. אחר כך גם חדרה, בצו בית־המשפט כמובן, לביתו של עיתונאי העובד באותו עיתון כדי להחרים מסמכים.

אדוני היושב־ראש, אני מודה שהמשטרה פעלה על־פי צו של בית־המשפט. אני גם מבין מתוך כל מה שקראתי ושמעתי על הנושא הזה, שהמשטרה בעת מילוי תפקידה התנהגה באופן קורקטיבי, לא היתה ברוטלית, לא היתה אלימה, והיא שמרה על צלם האנוש כפי שהיא משתדלת לעשות בדרך כלל. אבל עצם המעשה, לחזור למערכת עיתון ולהיכנס לביתו של עיתונאי כדי להחרים חומר — אני חושב שזה דבר חמור ביותר. המשטרה לא נכנסה כדי לגלות פשע או כדי למנוע פשע נורא, אלא היא פעלה בעקבות תלונה, שנעלם תיק ממשרד האפוסטרופוס הכללי.

לא רק לגבי המקרה הספציפי הזה אלא גם לגבי העתיד יש הפחדה וניסיון להפחיד עיתונאים שמטרתם לגלות ולחשוף פרשיות, שמן הדין שיתגלו בציבור.

בהודמנות זאת, אדוני היושב־ראש, התגלתה במסכת הזאת גם מין תופעה מזוהה, עוצמה בלתי רגילה של מי שנקרא האפוסטרופוס הכללי. אנחנו מכירים משטרים שבהם הרמטכ"לים חזקים. יש אנשים שרוצים שראש ממשלת ישראל יהיה חזק יותר. יש מדינות שבהן היועץ המשפטי לממשלה חזק מאוד. אבל העובדה שהאפוסטרופוס הכללי הוא כל־כך חזק, הוא חולש על כל־כך הרבה אמצעים, על כל־כך הרבה חברות, ונוסף על זה, על־ידי תלונותיו הוא יכול גם לפגוע בחופש העיתונות — אני חושב שגם העניין הזה חייב בדיקה. האם לא נוצר באיזו פינה שהיא לא מוארת על־ידי האינטרסים היומיומיים, שהיא לא בעין הציבור יום יום, עוצמה אדירה של פקיד שבאמצעותה הוא יכול לחלץ כספים רבים ולנהוג מנהג גביר? ייתכן שהכול נעשה כחוק וכדין. אבל השאלה היא, האם העוצמה הזאת היא טובה ונכונה במדינה דמוקרטית? האם

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת שמעון שטרייט.

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נעשה ברית, תקצר אתה וגם אני אקצר.

שמעון שטרייט (המערך):

אתה יכול לתת לי מהזמן שלך. חייכתי כל כך הרבה זמן, תן לי לענות.

אדוני היושב-ראש, אף-על-פי שהשעה מאוחרת, הנושא ראוי לטיפול יסודי, כמובן במסגרת מגבלות הזמן.

כיוון שאני מדבר באותו נושא שחבר הכנסת וירשובסקי כבר פירט את עובדותיו, אני רוצה להתחיל בציטוט מפסק-דין של נשיא בית-המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, בפרשת בן-ציון ציטרין ואחרים, שפורסם ב"פסקי דין", מ"א, כך שני, עמ' 337. אני רוצה לצטט מעמ' 356. נאמר שם: "חירות הביטוי היא תנאי מוקדם לקיומה של הדמוקרטיה ולפעולתה התקינה. השמעת הדעות החופשית והחלפת הדעות הבלתי מוגבלת בין איש לרעהו היא בגדר תנאי שאין בלעדיו לקיומו של המשטר המדיני והחברתי בו יכול האזרח לשקול, תוך לימוד הנתונים וללא מורא, מה דרוש לפי מיטב הבנתו למען טובתם ורווחתם של הכלל ושל הפרט, ואין יובטח קיומם של המשטר הדמוקרטי ושל המסגרת המדינית שבתוכה הוא פועל. חופש הביטוי הוא יסוד מוסד, תנאי מוקדם להבטחת קיומן ולשמירתן הנאמנה של רוב זכויות היסוד האזרחיות האחרות. היינו, בלעדיו מתערערת גם יציבותן של זכויות יסוד אחרות וקמות ועולות סכנות למימושן הלכה למעשה."

"התהליך הדמוקרטי" — אני ממשיך ומצטט — "מותנה באפשרות לקיים ליכון גלוי של הבעיות העומדות על סדר-יומה של המדינה ולהחליף עליהן דעות בצורה חופשית. כביור וכליבון האמורים ממלאים כלי התקשורת תפקיד בעל חשיבות ראשונה במעלה. הם המאפשרים פרסום משמעותי ברכים של מידע על כל תחומי החיים, דבר ההופך אותו לנחלת הכול, והם כלי מרכזי להסברת תורות והשקפות ולוויכוח ציבורי פתוח עליהן."

משפט אחרון שאני רוצה לצטט, אדוני היושב-ראש: "האינטרס של העיתונאים להגן על מקורות המידע שלהם מפני חשיפתם נובע מרצונם להגן על חופש העיתונות. שהרי זה האחרון כולל בתוכו מכללא את הזכות לאסוף מידע."

מה עשתה משטרת ישראל כאשר הגישה בקשה לצו חיפוש במערכת של עיתון ובכיתו של עיתונאי? היא עקפה למעשה את פסק-הדין בעניין בן-ציון ציטרין. בפסק-הדין נקבעו מגבלות האמורות, שלא ייכפה על עיתונאי לגלות מידע על מקורותיו, אלא בנסיבות מסוימות, לשם עשיית משפט צדק, מניעת עבריינות, הימנעות מפגיעה בזהות על-ידי מעשה עוולה או מעשים חמורים נגד הסדר הציבורי.

מי שחתם על צו החיפוש, או בקשה לצו החיפוש, אילו הקפיד, הוא היה חייב לגלות שמדובר בחיפוש בקשר לכתבה שהתפרסמה בעיתון. אני רוצה לצאת מספק ולהגות את השופטת פרוקצ'יה ולומר לטובתה, שאני מניח שהיא קיבלה ערמה של צווים ובקשות לצווי חיפוש, ובהם לא הודגש במפורש שמדובר בחיפוש בקשר לכתבה — אילו הודגש במפורש, אני בטוח שהשופטת פרוקצ'יה היתה שואלת שאלות והיתה מעוררת קושיות ולא היתה חותמת על הצו — — —

האדם המופקר לשמור על כספים שאין להם בעלים יכול גם להשפיע במידה רבה על חלוקתם לכל מיני גופים שהוא חפץ ביקרם?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאריר לוי, כאשר אתה תנאם, אחרון, אני אשב עם כבוד השר ואני אנהל אתו משא-ומתן. גם אני רוצה להצטרף לקואליציה בראשות הליכוד, ואני אפריע לך בנאום שלך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני רוצה שיקשיבו לך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע. אני יכול להגיד לחבר הכנסת יאריר לוי, שאני אהיה יושב-ראש כאשר הוא ידבר, שהוא יחשוב על כך.

אני רוצה לחזור ולומר: חופש העיתונות חייב להיות יקר לכולנו. חופש העיתונות המוטלד על-ידי המשטרה צריך להפחיד את כולנו. אני שמעתי וקראתי שמשטרת ישראל בודקת עכשיו ורוצה להוציא הוראות חדשות על-מנת שלא יקלו ראש כל-כך וירוצו לבתי-משפט לבקש צווי חיפוש במקרים כאלה. אני שמח אם האינפורמציה הזאת היא נכונה. אבל, האם צריך לקרות כדבר הזה במשטרה, שמתחילים לבדוק את העניין ולהוציא הוראות רק לאחר שנתגלתה פרשה כזאת שנתגלתה לעינינו?

הפרשה הזאת, אדוני היושב-ראש, של החדירה למערכת העיתון ולביתו של העיתונאי נעשתה בעצם בניגוד לדברים שנאמרו רק לפני שנתיים בבית-המשפט העליון לגבי חופש העיתונות ולגבי הזכות של העיתונאי לחיסיון של האינפורמציה המגיעה לידיו.

למה רצו להגיע? לא רצו רק לקבל את החומר שנעלם מתיק, אלא רצו לחדור באמצעות צווים של בית-המשפט לבתים ולמערכת ולגלות את המדליף. אני רוצה לומר, שאם רוצים לעשות זאת באמצעים כאלה, הרי זה עומד בסתירה כוללת וברורה למה שאמר בית-המשפט העליון על חופש העיתונות ועל התפקיד שהעיתונות צריכה למלא.

הבעיה הזאת צריכה להטריד אותנו, מפני שמה שקרה במקרה הזה יכול לקרות במקרים אחרים. יכולים לבוא ולהפוך את השיטה הזאת של חיפוש ושל שימוש במשטרה כדי להפחיד עיתונאים בעתיד — לא רק לחקור אלא לפתוח בחקירה, או להגיד: לא כדאי לנגוע בעניין הזה, מפני שבסופו של דבר מה שקרה — תנחת המשטרה בביתו ותתחיל לחפש ולחטט. אני חושב שיש בזה סכנה גדולה.

אני שמח, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שהמשטרה הודיעה שהיא בודקת את העניין, אבל אני חושב שאנחנו, בתור המפקחים הפרלמנטריים על המשטרה, על שלטון החוק במדינת ישראל, צריכים לבדוק את הפרשה הזאת בצורה יסודית, להזמין את כל הגורמים, לשמוע מה קרה שם ולהמליץ על דרכי פעולה בעתיד, ואולי גם להצביע על הסקת מסקנות כלפי אנשים שלא פעלו בתבונה ופגעו בשלטון החוק.

אני חושב שגם בימים סוערים אלה, ואולי במיוחד בימים סוערים אלה, כאשר המתח הפוליטי כה חזק, חשוב מאוד להתמודד עם הבעיה הזאת, ואני מציע שהכנסת תעשה את זה. תודה רבה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני מנסה לומר שהשופטים בישראל אינם בודקים את הדברים בצורה יסודית?

שמעון שטרית (המערך):

אני מנסה לומר, שהמשטרה הגישה את הבקשה בצורה כזאת, שבבדיקה המקובלת לא היה ברור לחלוטין מה בדיוק ההקשר שבו רוצים לערוך חיפוש בביתו של פלוני, שהוא עיתונאי, ובמערכת עיתון, גם לגבי מערכת עיתון, אם למשל יש חשש של הפרת חוק מס הכנסה, או חוק מס ערך מוסף, ורוצים לקחת את החשבונות, זה מותר, אבל אם מתפרסמת כתבה על ניהול של קרן על-ידי האפוסטרופוס הכללי, במקרה זה קרן השתלמות שופטים, ובוזו עסקה הכתבה של משה ליכטמן, כתב ה"גלובס", והבקשה היא בטענה שיש נכסים גנובים או חפצים גנובים ואותם חפצים הם למעשה מסמכים — — —

אגב, זה היה מוטעה לחלוטין לקחת את המסמכים בסופו של דבר, כי הם היו רק צילומים. הצו התייחס למסמכים מקוריים. בירדתי היום עם עורך-הדין המייצג את העיתון, והוא הגיש בקשה לקבלת המסמכים בחזרה בטענה שהמסמכים נתפסו שלא כדיון. מעניין מאוד מה לקחו. לקחו שטר הקדש, שלושה עמודים; לקחו מסמך של המכון להשתלמות שופטים. אלה שמות המסמכים שעורך החיפוש לקח. לקחו מכתב מהשופט שמגר לעמרים בלום, לקחו מכתב מהשופט שמגר לחבר הכנסת שריר. כולם צילומים.

מה היתה התוצאה, אלמלא עוררנו אנחנו רעש? כבר עוררנו רעש בוועדת החוקה, אבל הרעש צריך לבוא מכאן, הצעקה והמחאה צריכות לבוא מהבית הזה. מה היתה המטענה אלמלא עוררנו אנחנו את הצעקה והמחאה הזאת? הרי כמעט כל מידע שמועבר, אפשר לטעון לכאורה שהוא הפרת חוק כלשהו. למשל, אם פקיד של חברה מוסר מידע על מעשה לא-רצוי ולא-חוקי, כגון כפרשת ארנסט יפת — האם אתם חושבים שהחברה לא דאגה להחזית את הפקידים על טופס סודיות? מובן שהיא דאגה. אולי יש גם סעיף בחוק הפלילי שמגביל? קל וחומר לגבי עובד בשירות ציבורי. שם גם כן יש סודות רשמיים וחובה לשמור על סודיות. האם זה יצדיק מצב, שכל פעם שמתפרסמת כתבה, מתוך חשש שמא המסמכים נמצאים בביתו או במערכת עיתון, יוצא צו חיפוש? זו תהיה מכת מוות לחופש העיתונות.

אני אומנם רוצה להביע סיפוק, כמו חברי, חבר הכנסת וירשובסקי, מכך שבמשרד המשטרה ובפיקוד המשטרה התעוררו והוציאו הנחיות המסייגות ומגבילות את האפשרות לערוך חיפוש בקשר לכתבות. אבל אני רוצה להביע תרעומת על שאיש לא חשב עד היום לקבוע סדר כזה.

נוסף על כך, אני רוצה להביע פליאה על שאין סדר בתוך המערכת. היום קראתי באחד העיתונים, נדמה לי ב"הארץ", כתבה של ראובן שפירא, ולפיה לא יודעים מי נתן את ההוראה, נו, יש לנו פרשה חדשה, מי נתן את ההוראה לערוך חיפוש במערכת "גלובס". לא יודעים. האם זה תקין שהיה חיפוש בעיתון ובביתו של הכתב בקשר לכתבה, וכל זאת בלי שדרגים אחרים יקבלו החלטה?

אני רוצה לומר לכם: יש כללים בקשר לעורכי-דין. מובן שיש כללים בקשר לחברי כנסת, ואולי גם לגבי ראשי ערים; כללים מקובלים, נוהג שלא פותחים בחקירה אלא בהחלטה של גורם בכיר. לגבי חבר הכנסת, לפי הנוהג, זה היועץ המשפטי לממשלה. מובן שלחבר כנסת יש גם חסינות, אבל בשלב החקירה החסינות עדיין לא בתוקף אלא בכל זאת יש נוהג.

שהיועץ המשפטי מקבל החלטה. לגבי שופטים, בחוק כתוב שרק היועץ המשפטי מאשר. האם העיתונות, שהיא לכ לכה של הדמוקרטיה, האם כלי התקשורת, שבלעדיהם לא תהיה דמוקרטיה — הם לא צריכים הגנה? האם הם לא צריכים סייגים? האם הם לא צריכים חגורות ביטחון?

כשמעתי באותו יום ברדיו לראשונה על האירוע הזה, איך אומרים בשפה ציורית? — שפשפתי את עיני. האם זו המדינה? האם זה נכון? האם זה במדינת ישראל?

אני רוצה לומר, שחובה עלינו לקיים את הדיון בבית הזה כדי להבהיר חדר-משמעות את הדאגה שלנו, את החרדה שלנו מההתערבות, מהכשל של המערכות. אני מניח שהמערכת השיפוטית פעלה כפי שהיא היתה צריכה לפעול; אני רוצה להניח זאת. אבל היה כאן כשל של המערכת, של החברה הישראלית, של האורגניזם שלה, של הגופים העוסקים באכיפת החוק, שהגענו לסיטואציה שפלוני כתב כעיתונאי כתבה, פרסם אותה, וביום המחרת, או יומיים לאחר מכן, הוא מוצא את עצמו כנמען של צו חיפוש. לא באיזה חשש לעבירה פלילית שהוא עשה, לא באיזה חשש למשהו שמקובל לערוך חיפוש בנינו, אלא באיזה מין טענה שאולי התיק נעלם. אגב, התיק נעלם, כפי שחבר הכנסת וירשובסקי, אמר, לפעמים חקיקה נעלמים סתם. אם אתה בא למזכירות בית-משפט, או להוצאה לפועל, או למשרד ממשלתי, לפעמים לא מוצאים את התיק. האם זה מצדיק לשלוח מייד בקשה לצו חיפוש? ולשלוח צוות העורך חיפוש ואחר כך ללכת לבית-משפט ומשם למערכת ולבית העיתונאי?

לכן, אני מצטרף לדעת חברי חבר הכנסת וירשובסקי, שיש לקיים דיון בנושא הזה כדי להדגיש את חשיבותו, לקבוע לו סייגים ולהבטיח שמקרים כאלה לא יישנו, תוך קביעה של העיקרון שגם עיתונאים וגם עיתונים כפופים לחוק, אבל, באותם סייגים, להבטיח את חופש הביטוי, שהוא לכ לכה של הדמוקרטיה. תודה רבה.

היור"מ וירשובסקי:

תודה. אחרון המשתתפים בדיון זה — חבר הכנסת יאיר לוי. בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, כבוד השר, חבר הכנסת שמעון שטרית, השעה מאוחרת, השבוע גדוש באירועים ובמתחים, ואין שום ספק שהנושא של האפוסטרופוס הכללי הוא דבר שאינו מדיר שינה מעיניהם של כמה חברי כנסת, גם כאלה ששפשו את עיניהם כדי לדעת אם הם חיים במציאות הארץ-ישראלית או במציאות אחרת.

אני רוצה לומר, שאני תמיד שמח על התקדימים של חברי הבית שנוצקים כשנוגעים בדברים שיש להם קדושת יתר או רגישות יתר. לא שמתי שחברי הכנסת נזקקו כאשר בבתי-הם של יהודים, שהיו חששות-שווא לגביהם, נפרצו הדלתות וחדרו לחוך הבתים כדי ליטול משם חפצים או בני-אדם לחקירה, וכיוצא באלה. אבל נניח לנושא הזה. אני מקווה שמי שרצה לקרוא את הפרוטוקול יקרא אותו ויבין, שלא תמיד הם נזעקים על הדברים שקורים במגורים שהם לא חיים בהם.

אדוני השר, היות שאתה נשלחת הנה על-ידי ראש ממשלתנו, ברצוני לבקש ממך שתאמר לראש הממשלה, בהיותו מופקד היום על חיק המשטרה: אנא, אני שמעתי שעומדים להיערך בחקופה הקרובה מיונים כמשטרה. אני מבקש שהמיונים האלה ייבדקו עוד פעם אחת לפני שיבוצעו.

או ככל מיני דברים אחרים. הנה, היום או אתמול פתחתי עיתון והזדעזעתי: ילד, או ילדה, בגיל שנתיים עירומים כביום היוולדם צולמו בים. אני לא מבין, זה חופש עיתונות? זאת פגיעה חמורה ביותר. אז כואו נלבן את הנושא ולא נאמר רק חופש עיתונות בלי סייגים. אלה דברים חמורים. אדוני השר, אני מבקש שתבדוק את הנושא הזה. איך אפשר לעבור על דבר כזה לסדר-היום?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

— — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מקווה שהדברים ייבדקו.

הכוח של התקשורת ושל העיתונות הוא כוח אדיר, ואין צורך לציין את זה שוב הפעם.

עכשיו אגע, ברשותך, חבר הכנסת שטרית, בנושא שנגעת בו — הנושא של בתי-המשפט. אינני רוצה, חלילה, להטיל דופי בבתי-המשפט. במקורותינו כתוב: אין לדין אלא מה שענינו ראות. אם השופט או השופטת קיבלו החלטה, ההחלטה היא שלהם. עוד לא שמעתי שחבר הכנסת אחד או חברת הכנסת אחת, זעק או זעקה, שהשופט או השופטת במקרה דגן לא התנהגו כפי שהיה צריך להתנהג. אני לא מבין, מפירים אחריות? אם קצינה לקחה ומסרה חומר ואמרה: בבקשה, אני מבקשת, הרי אתה פרופסור למשפטים, ואתה, אדוני היושב-ראש, משפטן דגול, האם אותם אנשים היושבים על כס המשפט מותר להם לשגות ואין על כך זעקה? מה קורה בנושא הזה? אחריות מלאה על הדרג השיפוט. אם הדרג השיפוטי אין לו זמן לבדוק, אל יוציא צווים. צריך לבדוק את הנושא הזה.

אני מקווה, שכשיעבור הנושא הזה לוועדה, נזמין את השופטים גם בנושא הזה, כדי לשמוע מהם, כיצד הם התירו את הדבר הזה. יכול להיות שהם יסבירו שהם צודקים ונקבל את התזה הזאת, אך עלי-הפרסומים איננו רואים את הדבר הזה.

שמעון שטרית (המערך):

יש שאלה אם אפשר להזמין שופט לוועדה להסביר.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אנחנו נבקש, אם לא, נבקש משר המשפטים, הוא ממונה על הנושא.

מצד שני, מה אנחנו שומעים? קצין או קצינה הם בעצם שביקשו את הדבר. מה הטענה שלנו — שהם לא ביקשו את האישור מדרג בכיר. מה אנחנו רואים, אדוני השר? שיש מיוחסים. אילו עשו פשיטה על בתי — ואינני מדבר עכשיו כחבר הכנסת, אני מדבר כאזרח — לא צריך הרבה. אבל כשמדובר בביתו של עיתונאי, הוא מיוחס יותר. לגבי היה צריך להרים טלפון לשר המשטרה, או למפקד, או למפקד המחוז ולומר: אנחנו מבקשים לעשות כך וכך. אם זה כך, ודאי שהחברה שלנו צריכה לעזוק על מיוחסים יותר ומיוחסים פחות.

אני באמת רוצה לקצר. לא הגעתי אפילו לשליש מהדברים שרציתי לומר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני בטוח שלא, אתה היית יכול להוסיף עוד כהנה וכהנה, אבל כבר עברת על מכתש ומנן.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסיים.

אני הייתי רוצה להסתכל גם על היבטים רחבים יותר מהנושאים שחברי דיברו עליהם לפני כן. כמה אנחנו עוסקים? אנחנו מנסים לתקוף פקידים מהמערכת הממשלתית, העושים את מלאכתם על-פי האפשרות שנתן להם המחוקק, או השרים הממונים עליהם, לא חשוב כרגע, וחיכך ניגע בבעיות היותר-רחבות. אם אכן הודלף או נלקח חומר ממשדור של האפוטרופוס הכללי בלא רשות, אני לא רואה בכך דבר קל. שאפשר להתייחס אליו כביטול.

אני מוכרח גם לומר מעל במת הכנסת, מהיכרותי את עורך-הדין עמרם בלום כאפוטרופוס הכללי של מדינת ישראל — של משרד המשפטים, נכון יותר לומר — שהוא איש יקר מפנינים, העושה את מלאכתו נאמנה. פתאום מטילים דופי ותוקפים. לא הייתי נותן לזה לעבור בלי לתת מגננה או מטרייה מתאימה.

אין שום ספק, הפגיעה בחופש העיתונות היא דבר חמור. השכיל לומר עמיתי חבר הכנסת פרופסור שמעון שטרית, שחופש העיתונות הוא בעצם אחת מהאבנים האיתנות ביותר בדמוקרטיה שלנו. צריך לשמור עליו, חייבים לשמור. זכות האזרח לדעת על-ידי זה שהעיתונות תפרסם את מה שבאמתחתי, אכן, אם התקשורת לא תחשוף ולא תאמר, האזרח לא ידע, וברור שיש בכך פגיעה.

לעומת זאת, כדי שהעיתונאי יכתוב את הדברים ויבדוק אותם, הוא צריך לקבל את החומר, הוא צריך לאסוף את החומר. עדיין לא הצלחתי לגבש לעצמי דעה כיצד ניתן את החסינות או החיסיון לחומר הזה. האם הוא יהיה באמתחתו כשאי-אפשר לבדוק אותו? האם אפשר לעשות בחומר הזה כל שימוש שרוצים? כל אדם העובד במשרד יכול להוציא חומר לפי ראות עיניו או מפני שהסתכסך?

שמעון שטרית (המערך):

ברור שלא.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מעלה את הסוגיה. האם הוא יכול להוציא חומר מפני שהסתכסך עם המעביד שלו או הסתכסך עם השר שלו?

יש פקידים שבאים ממפלגה מסוימת. השר הממונה עליהם שייך למפלגה אחרת. הם רוצים לנסות ולומר, שהשר שלהם אינו טוב. במקום לעסוק בעבודה השוטפת, הם מתעסקים בליקוט ובאיסוף של חומר ובהעברתו לתקשורת. הפגיעה חמורה שבעתים. במי ובמה? במשרד. הם מבטלים זמנם.

צינתי בתחילת דברי את חופש העיתונות וכיוצא בזה. אבל, צריך לדעת איפה אנחנו שמים את הסייגים. אם לא נבקע לעצמנו מחסומים, או חישוקים — זה הרי להיט היום — מה נאמר, שגם חומר ביטחוני אפשר להדליף? הרי ממה נפשך, מה זה משנה? תאר לעצמך, חבר הכנסת שטרית, שבאותו חומר שהיה אצל האפוטרופוס נמצא שאתח מזרועות הביטחון שלנו קיבלה גם היא כסף למטרה מסוימת. אין זה מן הנמנע. ואז מותר היה לחשוף את זה? אפשר היה לחשוף את זה? אינני יודע כרגע. צריך לדרוך בזה.

מצד שני אני מוכרח לומר, שיש בלבי חשש כבד מאוד, שאם ניתן לעיתונות חופש מוחלט, כר פעולה נרחב, יכול העיתונאי — לא כולם, חלילה, ולא במקרה דגן אלא במקרים אחרים — שקולמוסו בידו והעוצמה התקשורתית של הכלי, שהוא בעצם מבטא בו מה שהוא רוצה לומר, זה דבר אדיר, הוא יכול לנצל את זה לדברים לא חיוביים תמיד, לפגיעה בחברה

השתמשו בשום כוח או כשום אמצעי כדי להשיג את החומר.
שמעון שטרית (המערך):

ה"ור מ' וירשובסקי:

אני מציע שלא לקיים ויכוח על הדברים האלה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

מכל מקום, אינני רוצה להיכנס לכל הפרטים. יש פה מהמשרטה הרשימה המדויקת של כל השתלשלות העניינים, כפי שהיתה. וכפי שאמרתי, במהלך החיפוש נמצאו תצלומים מן התיק המקורי, זה שנגנב.

לאחר הצגת צו חיפוש, כפי שאתה אמרת, ובצדק, אכן מסר העיתונאי ליכטמן את המסמכים הנוספים השייכים לאותו תיק.

התיק שנעלם עדיין לא נמצא. כלומר האבדה הזאת לא נמצאה. מה שנמצא הוא רק צילומים. החקירה במרחב ירושלים נמשכת על-פי הנחיית ראש ענף החקירות במחוז הדרומי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
האם אני יודע איהו חומר היה שם?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

הנקודה שכדאי לזכור פה היא, שעל-פי סעיף 23(א) לתקנות האפטרופוס הכללי, תיק האפטרופוס ומסמכיו הם חסויים, ואין נפקא מינה מה תוכן המסמך. מכיוון שמדובר פה בנושא רגיש של עיבודנות, ירושות וכדומה, הרי כל החומר בנושאים של האפטרופוס הכללי, כל התיק של האפטרופוס ומסמכיו הם חסויים על-פי סעיף 23(א) לתקנות האפטרופוס הכללי, כפי שאמרתי.

החקירה נמשכת על-פי הנחיית ראש ענף החקירות במחוז הדרומי. בתום החקירה יועבר התיק לפרקליטות לקבלת הנחיה.

המפקת הכללי הורה לראש אגף החקירות כמטה הארצי להוציא הנחיות פעולה ליחידות על אופן ביצוע חיפוש במערכות עיתונים. זה עונה על הערות שהושמעו פה על-ידי המציעים, שהתייחסו לנהלים במקרים אלה. אם אכן יתעורר בעתיד צורך בחיפוש כזה, הרי יהיו הנחיות פעולה ליחידות, כדי שהחיפוש ייעשה בצורה שלא תגרם לפגיעה. כל זאת מבלי לגרוע מהעובדה שהחיפוש נעשה כחוק על-פי צו בית-משפט.

מאחר שמדובר פה בנושא בעל היקף רחב מבחינת חופש העיתונות וההשלכות עליה, ומאחר שחבר הכנסת יאיר לוי העלה בהצעתו גם היבטים רחבים עוד יותר בכל מה שנוגע לחופש הפרט, לשוויון בפני החוק ולחופש העיתונות, אני מציע שנעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. ועדת הפנים, המטפלת בנושאי משטרה, תוכל לתת את דעתה ולקיים דיון יסודי בנושא ובהיבטים השונים שלו.

אני מציע להעביר את ההצעות כולן — — —

שמעון שטרית (המערך):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כיוון שמדובר בזכויות האזרח.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

מאחר שזה נושא מובהק של משטרה — המקום לדון כזה הוא ועדת הפנים ואיכות הסביבה, ואינני רוצה להיכנס לזה

אני מוכרח להעלות שאלה אחת, ואדוני היושב-ראש בוודאי יודה לי עליה, ואדוני השר ייקח אותה לתשומת לבו. אני הותקפתי במשך תקופה ארוכה על כי אני שולח את ידי לתקציב המדינה, לגבי מה טיקרוי "הכספים הייחודיים", כשאנחנו רוצים בעצם למלא טיפה מהחסר הגדול, כי הציבור החרדי, כל הזמן מכרסמים בתקציביו. מה אנחנו מגלים פה? יש תקציב אדיר שנמצא באמתחתו של משרד המשפטים, וממונה עליו מטעם שר המשפטים האפטרופוס הכללי. ואני משוכנע שהתקציב הזה עובר למטרות הטובות ביותר והמפוקחות ביותר, אלא מה? זה גם תקציב שמחוץ למסגרת תקציב המדינה. זה לא תקציב הכלול במסגרת תקציב המדינה, פרופסור שמעון שטרית. הוא לא הובא לפנינו. אין לנו ידיעה מה השנה ומה בשנה הבאה. בואו, בבקשה, נחשוב על האפשרויות שנצרך גם תקציב זה לתקציב המדינה הגדול, ויהיה גם על התקציב הזה פיקוח פרלמנטרי.

הואיל והבטחתי לקצר, אני רוצה לומר, שאני מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

ה"ור מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אתה עכשיו כבר מספיק ותיק, ואתה כבר יודע שאתה יכול להציע רק שיקיים דיון בנושא במליאה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש לבדוק אפשרות, אדוני השר, שהמשטרה תבדוק את הנושא הזה, תפיק לקחים, תשלח לחברי הבית את הלקחים, ותפיץ את הלקחים שהפיקה בנושא הזה לכל הגורמים במשטרה, כדי שמקרים כאלה לא יחזרו על עצמם.

ה"ור מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני השר רוני מילוא.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, שני חברי הכנסת, נדמה לי שאחד מחברי הכנסת שהגיש הצעה בנושא אינו נוכח.

ה"ור מ' וירשובסקי:

לא, זה היה בהצעה הקודמת.

שמעון שטרית (המערך):

שלושתנו הגשנו את ההצעה ושלושתנו כאן עד הסוף המר.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

כל הכבוד.

החיפוש בחדרו של העיתונאי משה ליכטמן — ואני רוצה להדגיש, חבר הכנסת יאיר לוי, שזה היה בחדרו בלבד, לא כמערכת העיתון "גלובס", אלא בחדרו שבמערכת העיתון — כוצע על כספי של צו חיפוש שהוציא בית-המשפט כחוק. נאמר גם על-ידי חבר הכנסת שטרית, בצדק, וגם על-ידי חבר הכנסת יאיר לוי, שבעצם מדובר כאן על הליך חוקי שנעשה כחוק, ולגבי זה אין שום ספק.

במהלך החיפוש נמצאו תצלומים של התיק המקורי שנגנב והיה הסיבה לחיפוש. מאוחר יותר המציא העיתונאי ליכטמן מרצונו מסמכים נוספים השייכים לאותו תיק.

שמעון שטרית (המערך):

באו אליו עם צו חיפוש ואז הוא נתן מרצונו.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת שטרית, גם אתה אומר שהוא נתן אותם מרצונו. אתה רק אומר שבאו אליו עם צו חיפוש, אבל לא

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כפי שחבר הכנסת שטרית אמר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא. חבר הכנסת שטרית אמר שהוא רוצה להעביר את
הנושא לוועדת הפנים וביקש שיהיו גם משפטנים. אין להסביר.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
עקרונית אני מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים.
היות שמלא-מקום של ממלא-מקום שר המשטרה הוא אכן
משפטן דגול, אם הוא יהיה נוכח בישיבה, הדבר יקל עלינו
להבין את הסוגיות המשפטיות שבנדון. לכן אני נעתר להצעת
היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. חברי הכנסת, יש הצעה אחת: להעביר את שלוש
ההצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. מי בעד?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש להצביע הצבעה ידנית כי לא אספיק להגיע
למקומי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אצרף את קולך.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
גם את קולי, בבקשה.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 2
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש פה 5 מצביעים בעד. נוספו חבר הכנסת ורדיגר, חבר
הכנסת יאייר לוי, ואני שאיחורתי. הנושא עבר לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה של הכנסת.

חם הדיון היום. הישיבה הבאה תתקיים ביום ב', כ"ט
באדר התש"ן, 26 במרס 1990, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:07.

עכשיו. אני מציע שוועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה להעביר
את הנושא. בדרך כלל, כאשר יש יותר מהצעה אחת לגבי
הוועדה — הנוהג הוא שוועדת הכנסת קובעת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא הנוהג אלא התקנון.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
התקנון קובע זאת.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע שברוב גדול נוכל
להצביע ולהעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מזדה לשר רוני מילוא. הואיל והשר הציע להעביר את
הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת, אני לא מתנגד, אם כי זו
לא נטיית לבי. אבל הכנתי היא, שהואיל ומדובר בפעולתה
ובענייניה של המשטרה וההנהגות שהמשטרה צריכה להוציא,
אני חושב שהנושא שייך לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
גם השבתי כשר המשטרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה השבת כשר המשטרה. חבר הכנסת שטרית, האם
אתה עומד על כך שהנושא יעבור לוועדת החוקה?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי פשרה? הצעתכם תועבר לוועדת הפנים והצעת
לוועדת החוקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא. לא ייתכן שאותה הצעה תעבור לשתי ועדות. אנחנו
לא נעסיק יותר מדי ועדות באותו נושא. אם ירצו הוועדות
לתאם ביניהן — זו זכותן. אני מקבל שהנושא יעבור לוועדת
הפנים ואיכות הסביבה. חבר הכנסת שטרית, מה דעתך?

שמעון שטרית (המערך):
אני מקבל את נטיית דעתי של היושב-ראש שהוא גם מציע
ההצעה, אני גם מקבל את הצעת השר, ואני מסכים שהנושא
יעבור לוועדת הפנים. רק אבקש להבטיח נוכחות משפטנית
משמעותית, כדי שהרגש יהיה בזכויות האזרח ולא בטכניקה
של השוטרים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יפה. אין ספק, אתה מסכים, חבר הכנסת לוי?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תרשה לי כמה מלים?

נספחות

א. סדר-היום לישיבות קס"ה — קס"ז

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת חוק יום חינוך ארוך, התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 4), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק רציפות הדיון בהצעות חוק (תיקון מס' 3), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 8), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 22), התשמ"ח-1988 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה, התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- יב. החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח-1989 ובחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט-1989.
- יג. הצעות לסדר-היום.
- יד. תא סטודנטים של בני הכפר (תל"ס — תנועה לאומית מתקדמת) באוניברסיטה העברית בירושלים — הצעת חבר הכנסת ג' גדות.
- טו. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן-1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יז. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק רשות הרואר (תיקון מס' 2), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כ. עבריינותם של ערכים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- כא. הסכם חוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- כב. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו.
- כג. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כד. רצח תושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שרד, ע' סלודר, י' נאמן, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
- כה. התקפות יהודים על ערבים ועל נכחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ת' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- כו. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל דימונה" — הצעת חבר הכנסת א' בן-נחום.
- כז. אשפוז חולים סיעודיים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, רן כהן וש' ארבל-אלמזלינו.
- כח. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת — הצעת חבר הכנסת י' צירון.
- כט. הדרוזים בישראל — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
- ל. שנה לתהליך השלום — הצעת חבר הכנסת מ' כר-זהר.
- לא. תפקודו של מגן-דוד-אדום — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו.
- לב. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- לג. רמת החינוך והחוויה הלימודית במערכת החינוך. — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- לד. מוסדות להשכלה גבוהה — הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- לה. גילויי אנטישמיות בכרית-המועצות והכאת יהודים — הצעות חברי הכנסת ש' דיין, י' שרד, י' צידון, ח' אורון, א' העצני, ח' פורת, ש' שטרית, י' שגיא, א' רבין וא' מזרחי.
- לו. הכרות הרב רוזן כי על היהודים לעזוב את רומניה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- לז. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לח. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות קס"ו וקס"ז

380. בעיותיה של עכו — הצעת חבר הכנסת ח' פארס.
 381. תחנת השידור "קול אמריקה" כנגד — הצעת חבר הכנסת י' שפרינצק.
 382 — 383. בית-חולים לחולי נפש "טלביה" — הצעות חברי הכנסת י' ביבי וא' מזרחי.
 384. המצב החברתי ושוויון ההזדמנויות לבני הארץ והקשרם לנושא העלייה — הצעת חבר הכנסת א' אליאב.
 385. עמדותיה של מפלגת העבודה לגבי בעיית ירושלים ורמת-הגולן — הצעת חבר הכנסת ש' הלל.
 386. מצוקת הכפר ג'סר-א-זרקא — הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
 387. עמדת ארצות-הברית ועמדת מפלגת העבודה בנושא אש"ף — הצעת חבר הכנסת ז"ב בגין.
 388. הצורך בהחלטת כנסת בדבר איסור משא-ומתן על שינוי כלשהו בריבונותה המלאה של ישראל על ירושלים ועל אחדותה של העיר — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
- 389 — 393. משא-ומתן עתידי עם סוריה — הצעות חברי הכנסת ח' מירוס, ר' זאכי, צ' הנגבי ויצ' לוי.
 394. הוצאתו להורג של כתב ה"אבוהורור" בעירק — הצעת חבר הכנסת ח' פורת.
 395 — 396. הסכם בין האוצר להסתדרות — הצעות חברי הכנסת ג' שפט וז' שובל.
 397 — 398. מעונות-יום של אק"ם — הצעות חברי הכנסת י' ביבי וא' רובינשטיין.
 399. העברת תקציבי קיום למוסדות טיפוליים — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
 400. הצורך לפתוח את האוניברסיטאות בשטחים — הצעת חבר הכנסת ה' מחאמי.
 401 — 403. חפקוד ממשלת המעבר — הצעות חברי הכנסת ע' ברעם, א' פורז וא' ורדיגר.
 404. חיפוש במערכת עיתון "גלובס" — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ש' שטרית וי' לוי.

ג. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן — 1990

1. תיקון סעיף 445
 בסעיף 445 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב]¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי "על אף האמור בסעיף 38(8)" במקום הפסיק יבוא מקף, המשך הסעיף יסומן (1), ואחריו יבוא:
 "(2) תלונה של עובד, שהוא מבקר פנימי בגוף כאמור בסעיף 36(1) או (2), למעט שוטר, סוהר וחיל, על העברתו מתפקידו או על מעשה החורג מהוראות חוק, תקנות, תקנון שירות המדינה, הסכם קיבוצי, או מהסדרים כלליים שנקבעו מטעם נציב שירות המדינה, או מהסדרים כלליים דומים, הפוגע במישרין במתלונן עצמו או המונע ממנו במישרין טובת הנאה, שעשה מי שממונה עליו בתגובה על
- פעולותיו במילוי תפקידו כמבקר פנימי — תבורר לפי הוראות פרק זה, בכפוף לסעיפים 445 עד 445ה.
 2. תיקון סעיף 445
 בסעיף 445 לחוק העיקרי במקום "בסעיף 445" יבוא:
 "בסעיף 445(1)."
 3. תיקון סעיף 445
 בסעיף 445 לחוק העיקרי, במקום "ורשאי נציב שירות המדינה לבקש כך לגבי תלונה של עובד המדינה" יבוא "היתה התלונה של עובד המדינה, רשאי לבקש כך גם נציב שירות המדינה; היתה התלונה של מי שאינו עובד המדינה, רשאי לבקש כך גם העומד בראש הגוף המבוקר".

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92; התשכ"ב, עמ' 6 ועמ' 42; התשכ"ד, עמ' 42; התשכ"ט, עמ' 98; התשל"א, עמ' 112; התשל"ב, עמ' 134; התשל"ד, עמ' 38; התשל"ה, עמ' 58; התשל"ח, עמ' 53; התש"ס, עמ' 76; התשמ"א, עמ' 280; התשמ"ד, עמ' 37, עמ' 129; התשמ"ח, עמ' 31; התש"ן, עמ' 114.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
 חבר הכנסת ד' תיכון מציע:
 בפסקה (2) החדשה, המלים "שהוא מבקר פנימי" והמלים "כמבקר פנימי" — יימחקו.

ד. הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה, התש"ן — 1989 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 51 לחוק בתי-המשפט
 בסעיף 51(א) לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד — 1984
 (1) בפסקה (1) אחרי "חטאים ועוונות" יבוא "למעט תקיפה על-פי פרק י", סימן ח', כשהתוקף והנתקף הם בני משפחה".

(ג) פקיד הסעד יהיה רשאי להמליץ על שילוב אנשי מקצוע, כגון: יועץ נישואין, פסיכולוג או עובד סוציאלי, בטיפול בבני הזוג או בילדיהם.

(ד) פקיד הסעד יהיה רשאי להעמיד לרשות בית-המשפט, לפי בקשתו, חוות דעת של אנשי מקצוע נוספים.

7. תיקון סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג

בחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג—1973 —

(1) בסעיף 5 לחוק בסופו יבוא:

"(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א) — רשאי בית-המשפט להקדים את מועד איזון המשאבים אם בני הזוג חיים כנפרד, או אם יצא פסק-דין מבית-הדין המוסמך הכופה או מצווה את הצדדים או אחד מהם לגירושין, או קובע או מיעץ כי על בני הזוג להתגרש זה מזה, או כאשר נדחתה תביעה לשלום בית, או בכל מקרה אחר שבית-המשפט ימצא לנכון על-פי שיקול דעתו.

(ד) בסעיף זה "נכס" — לרבות כל זכות ראויה ובלתי ראויה, מוחשית ובלתי-מוחשית, בין שגמלה ובין עתידית וכולל זכויות כגון: פנסיה, ביטוח, קרנות, כושר השתכרות, מוניטין וקופות תגמולים."

(2) במקום סעיף 8 לחוק יבוא:

"8. סמכויות מיוחדות

(א) על אף האמור בסעיף 5, ובהעדר הסכם בין הצדדים או פסק-דין הקובע אחרת, בבוא בית-המשפט לקבוע את איזון המשאבים יקבע יחסי איזון בהתאם לנסיבות הבאות:

(1) משך הנישואין.

(2) תרומתו של כל אחד מבני הזוג למאמץ המשותף ולחיים המשותפים.

(3) הפוטנציאל של כל אחד מבני הזוג בלימודים, בניסיון, ברכישת מקצוע, תארים, רשיון ומוניטין.

(4) מי שנושא בעול גידול הילדים מבחינה כלכלית ומעשית, לפי הדין או לפי הנוהג.

(5) התנהגותם של הצדדים בחיי הנישואין.

(6) היחס בין נכסים בני איזון לבין נכסים שאינם בני איזון.

(ב) במסגרת איזון המשאבים רשאי בית-המשפט לעשות אחד או יותר מאלה, לפי הנסיבות:

(1) לקבוע נכסים נוספים, על המפורטים בסעיף 5, ששוויים לא יאזון בין בני זוג.

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים בשעת פקיעת הנישואין, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע.

(2) בפסקה (3) בסופה יבוא "וכן לא ידון בתביעות בדבר חזקה או שימוש במקרקעין או בדבר חלוקתם או חלוקת השימוש בהם — כאשר המקרקעין משמשים כדירת מגורים כהגדרתה בחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג—1973."

2. תיקון חוק-יסוד השפיטה

בסעיף (ד) לחוק-יסוד: השפיטה, בסוף פסקה (1) יבוא "למעט בענייני משמורת קטינים".

3. תיקון חוק הנוער (טיפול והשגחה)

בסעיף 1 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך—1960, במקום הגדרת "בית-משפט" — יבוא: "בית-משפט" — בית-המשפט המחוזי."

4. תיקון חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול)

בסעיף 1 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א—1971, במקום "בית-המשפט לנוער" יבוא "בית-משפט — בית-המשפט המחוזי", ובכל מקום בחוק שבו מופיע "בית-משפט לנוער" יבוא "בית-משפט".

5. תיקון חוק הכשרות המשפטית והאפטרופות

בחוק הכשרות המשפטית והאפטרופות, התשכ"ב—1982 —

(1) בסעיף 27 לחוק, בכל מקום שבו נאמר "בית-משפט השלום" יבוא "בית-משפט".

(2) בסעיף 68 לחוק, לאחר "בדרך אחרת" יבוא "ורשאי בית-המשפט ליתן צווים בענייני משמורת קטינים".

6. תיקון חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים)

בחוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו—1955 —

(1) האמור בסעיף 2 לחוק יסומן "(א)" ולאחריו יבוא:

"(ב) בית-המשפט רשאי להזמין לפי שיקול דעתו תסקיר גם כשהנדרון הוא ענייני המשפחה בכלל, בקשר לכל תביעה בין בני זוג.

(ג) בית-המשפט רשאי להזמין לפי שיקולו בכל שלב משלבי הדיון, תסקיר, תסקיר משלים או תסקיר ביניים. כמדין רשאי בית-המשפט להזמין תסקיר עוד לפני תחילת הדיון.

(2) אחרי סעיף 2 לחוק יבוא:

"2א. השתתפות פקיד הסעד בדיוני בית-המשפט.

(א) בית-המשפט רשאי לזמן מיוזמתו לשיבה ראשונה או לכל ישיבה אחרת פקיד סעד שייטול חלק בדיונים.

(ב) פקיד הסעד יהיה רשאי, ברשות בית-המשפט, לחקור את הצדדים בבית-המשפט ויהיה רשאי להמליץ לפני בית-המשפט על הזמנת חומר ראיות וגביית עדויות.

בית-המשפט; אולם זכות המגורים תאוזן כמפורט לעיל, אם יזכה בה צד שאינו הבעלים של הדירה.

10ד. דין הסכם בין בני הזוג

הסכם בין הצדדים בעניין הדירה והשימוש בה לאחר פירוק המשפחה, שיאושר על-ידי בית המשפט או בית-הדין, דינו כדין פסק-דין שניתן לעניין זה.

10ה. סמכות לשינוי בעלות

בעת הדיון בחלוקת הרכוש של הצדדים כעת גירושין, יהא בית-המשפט רשאי לקבוע, כי בעלות בדירת המגורים או בחלקה, תהיה לאחד מבני הזוג גם אם כן הזוג השני רשום כבעלים בה או בחלקה בלשכת רישום המקרקעין או בכל מקום רישום אחר.

8. תיקון חוק ההוצאה לפועל

אחרי סעיף 81 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז — 1967, יבוא:

"81. ריבית והצמדה בחוב של מזונות

(א) לראש ההוצאה לפועל נתונה סמכות של רשות שיפוטית על-פי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א — 1961, לגבי חובות שלא נפרעו על-פי פסקי דין למזונות שנפסקו על-ידי בית-המשפט המוסמך כמפורט בסעיפים 18 ו-19 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט — 1959.

(ב) ראש ההוצאה לפועל רשאי מיוזמתו שלו או על-פי בקשת נושה, לקבוע שהחובות עבור מזונות ישולמו כתוספת הפרשי הצמדה או הפרשי הצמדה וריבית."

"81ד. ריבית והצמדה בעניינים תלויים ועומדים

(א) סעיף 81 לחוק זה יחול גם על עניינים-התלויים ועומדים ביום תחילתו לפני כל רשות שיפוטית.

(ב) לגבי חוב בגין פסק-דין למזונות שלא נפרע ביום שחוק זה נכנס לתוקפו, תהיה לראש ההוצאה לפועל סמכות לפעול כרשות שיפוטית ולקבוע לפי שיקול דעתו, ביוזמתו או על-פי בקשת הנושה, שהחוב ישולם כתוספת הפרשי הצמדה או הפרשי הצמדה וריבית."

9. תיקון חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות)

בחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), התשי"ט — 1959 —

(1) בסעיף 1(א) לחוק במקום הגדרת "קטין" ו"בגיר" יבוא:

"קטין" הוא אחד מאלה:

(1) לא מלאו לו 18 שנה.

(2) לא מלאו לו 20 שנה, ועיקר זמנו מוקדש לסיום הלימודים במוסד חינוכי על יסודי.

(3) לא מלאו לו 21 שנה והוא בשירות סדיר לפי חוק שירות הביטחון, התשי"ט — 1959 [נוסח משולב].

8. חיוב בתשלום סכום כסף

ראה בית-המשפט שאין די בנכסים הקיימים ובחסדרים שבסעיף 8, רשאי הוא לחייב כן-זוג אחד בתשלום סכום כסף לבן-זוגו, אם נוכח, כי כיד כן-הזוג החייב אמצעים קיימים או צפויים. בעשותו כן יביא בית-המשפט בחשבון את כל הנסיבות המפורטות בסעיף 8(א)."

(3) הפרק השלישי והרביעי של החוק יסומנו — "פרק רביעי" ו"פרק חמישי", ולאחר הפרק השני של החוק יבוא:

"פרק שלישי "דירת המגורים"

10א. הגדרה.

בפרק זה "דירת מגורי בני הזוג" — דירה השייכת לאחד מהם או לשניהם והם מתגוררים בה למעשה, או שהתגוררו בה למעשה לפני שנפרדו, גם אם בני הזוג התגוררו זמנית בדירה אחרת אך היתה להם דירה שיעדו אותה למגוריהם, אפילו טרם הספיקו לגור בה למעשה.

10ב. הוראות שימוש בדירת מגורים

בית-המשפט יהיה רשאי לקבוע הוראות בדבר השימוש בדירת המגורים בהתחשב בנסיבות המפורטות להלן:

א. התנהגות בני הזוג זה כלפי זה.

ב. התנהגות בני הזוג ביחסי המשפחה, על כל היבטיהם, לרבות היחס לילדים.

ג. על מי מוטל למעשה הטיפול בילדים.

ד. חוסר אפשרות לדור תחת קורת גג אחת.

10ג. הסדר איוון

(א) פסק בית-המשפט שיש להפעיל הסדר איוון המשאבים, יחול ההסדר על דירת המגורים אם על-פי הוראותיו הדירה היא נכס בראיוון.

(ב) בית-המשפט — רשאי לקבוע באשר לדירת המגורים אחד מאלה:

(1) להימנע מפירוק השיתוף בדירה עד למועד שייקבע.

(2) לדחות את מועד התשלום עד סיכום האיוון בנוגע לדירה עד למועד מאוחר יותר.

(3) שאחד מבני הזוג יהיה זכאי לעשות שימוש בדירה לצורכי מגורים גם לאחר הגירושין עד למועד שייקבע.

(4) בית-המשפט רשאי, אם ראה צורך בכך, לקבוע מי יישא בהוצאות אחזקת הדירה או בהשתכחות כלשהי בדמי השכירות.

(5) אחד מבני הזוג יהיה רשאי לרכוש את הדירה תמורת תשלום חלקו של האחר. ואולם — אם היתה הדירה בבעלותו של אחד מבני הזוג בלבד ואין היא נכס בראיוון, לא תהיה סמכות זו מסורה

"כבוא בית-המשפט לאשר הסכם שנעשה למזונות הקטין וכן הערכות שניתנה לביצוע הסכם כזה, יהיה רשאי בית-המשפט ליתן כל צו שימצא לנכון בעניין תוקפו של ההסכם או הערכות, או בעניין מועד הפעלתם".

(4) אינו מסוגל לכלכל את עצמו, ואין לו הכנסה ממקור אחר כדי מחייתו.

"בגיר" — מי שאינו קטין.

(2) בסעיף 12 (א) לחוק בסופו יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

לסעיף 5

התיקונים המוצעים באים כדי לרכז את כל הדיונים בענייני משפחה, ובכללם ענייני קטינים, במסגרת בית-המשפט המחוזי.

תיקון סעיף 27 — בא בעקבות הצעת חוק הנזר (טיפול והגנה), התש"ך—1960 — שעל-פי החוק המוצע יהיה בסמכות בית-המשפט המחוזי.

תיקון סעיף 68 לחוק — בא להוסיף לבית-המשפט המחוזי סמכות בעניין משמורת קטינים המסורה עד כה לסמכות בג"ץ.

לסעיף 6

התיקון בחוק הסדר בא כדי לרכז את עבודתם של השירותים הסוציאליים הקשורים בבית-המשפט ליחידה אחת — וזאת במקביל לעבודת בית-המשפט המחוזי בדיון בענייני משפחה.

הכוונה היא, שכן שירותי הרווחה ובין בית-המשפט יהיו יחסי גומלין ושיתוף פעולה מתמיד שיביאו לייעול הדיון, לאכיפה נאותה ולביצוע ראוי של צווי בית-המשפט וכן למעקב קבוע אחריהם.

לסעיף 7

לעניין תיקון סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג—1973 — התיקון בא לאפשר לבית-המשפט שיקול דעת נרחב בעניין מימוש הסדר איוון המשאבים במקרים מתאימים גם לפני מועד פקיעת הנישואין.

לעניין תיקון סעיף 8 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג—1973 — באופן עקרוני, הרכוש לחלוקה הוא זה שנצבר על-ידי כל אחד מן הצדדים במהלך הנישואין. אך התיקון בחוק בא לאפשר לבית-המשפט להביא בחשבון כאמור את הפוטנציאל הכלכלי שכל אחד מבני הזוג רכש לעצמו במהלך הנישואין. הכנסות צפויות מקופות תגמולים, פנסיה, ביטוח וקרנות מיוחדות שזמן פירעונן בעתיד, כדי לאזן בין הצדדים, יוכל בית-המשפט להשתמש ברכושם של הצדדים שאינו בראיוון, לקבוע כי הכנסות עתידיות יחולקו בעת מימושן, או לקבוע תשלומים אם חד-פעמיים ואם עתידיים.

לעניין סעיף 15 לחוק יחסי ממון בין בני הזוג, התשל"ג—1973 — המצב המשפטי הקיים, כיחס לכללי המשפט הבין-לאומי הפרטי אינו מניח את הדעת, הן כאשר לתחולת סעיף 15 לחוק על בני זוג שאין הסדר איוון תשלומים חל עליהם, והן לגבי בני זוג שעניינם מוסדר בהתאם להוראות החוק.

אין כוונה להחיל ההוראות פרק זה על זוגות שנישאו לפני מועד תחילת מועד תחולת החוק, שכן זוגות אלו שמקום מושבם הוא ישראל, תחול עליהם חוקת השיתוף.

התיקונים המוצעים הינם במסגרת ההמלצות של הוועדה הציבורית לבחינת יישום דיני המשפחה (בראשות סגן נשיא בית-המשפט המחוזי כחל-אביב, השופט אלישע שיינבוים ז"ל) שהגישה דין-וחשבון לשר המשפטים בחדש כסליו התשמ"ז (דצמבר 1986). שר המשפטים אימץ את המלצות הוועדה.

התיקונים המוצעים עוסקים בהמלצות הוועדה הנוגעות לחקיקה האזרחית ולבית-המשפט האזרחיים בלבד. אין בתיקונים משום פגיעה בדין הדתי המהותי והם מתייחסים לחקיקה אזרחית קיימת. התיקונים נועדו להקל על סבלם של בעלי הדין, ילדיהם הקטינים ומשפחותיהם בעת מצוקה אישית קשה.

אין בתיקונים המוצעים העמסה על תקציב המדינה, לא ישירות ולא בעקיפין. נהפוך הוא, מטרת התיקונים הינה, בין היתר, לאחד סמכויות ולרכזן לשם השגת ייעול וחסכון.

המלצות הוועדה הכרוכות בהקצאת משאבים נוספים לא נכללו במסגרת התיקונים המוצעים.

לסעיף 1

התיקונים המוצעים הינם במסגרת העברת כל העניינים הקשורים בדיון המשפחה לבית-המשפט המחוזי במסגרת המלצה לאיחוד כל הסמכויות האזרחיות בענייני משפחה בבית-המשפט המחוזי.

התיקון לעניין "תקיפה בתוך המשפחה" בא להוציא מקרים של אלימות בתוך המשפחה ממסגרת הדיון בבית-משפט השלום אשר אינו מצוי כהליכים המשפטיים בין בני המשפחה ולהעבירם למסגרת האמורה.

התיקון לעניין "דירת מגורים" נובע מתוספת פרק "דירת המגורים" בחוק יחסי ממון בין בני זוג, כפי שיובא להלן.

לסעיף 2

התיקון בחוק-יסוד: השפיטה לעניין סמכות בג"ץ בא להוציא מסמכות בג"ץ ענייני משמורת קטינים ולהעבירם למסגרת הדיון בבית-המשפט המחוזי, על-פי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב—1962 — בהתאם לתיקון סעיף 68 המוצע לחוק.

לסעיף 3

ההמלצה להעביר את כל הסמכויות לידן על-פי חוק זה לבית-המשפט המחוזי באה למנוע פיצול הדיון בעניינים של קטינים בשתי ערכאות נפרדות וריכוזן בבית-המשפט המחוזי, שבו ירוכזו כל ענייני המשפחה.

לסעיף 4

התיקון בחוק בא במסגרת בית-המשפט המחוזי, שאליו יועברו סמכויות בית-המשפט לנוער כפי שהוא היום, ובמקרה של החוק הנדון — יעברו הסמכויות לאגף הפלילי בבית-המשפט.

לפי חוק פסיקת ריבית (תיקון מס' 3), התשל"ט—1973, הוקנתה לראש ההוצאה לפועל, כהוראת מעבר, סמכות מוגבלת בלבד לפסוק ריבית והצמדה על סכומים שנפסקו לפני שנת 1979. פסקי־דין למוזנות שהתקבלו לאחר תאריך זה אינם כלולים כלל בהסדר, ואין לקבל עבורם הפרשי הצמדה וריבית.

הצעת חוק זו באה לתקן מצב בלתי נסבל זה, המהווה תמרץ שלילי שלם במועד מוזנות וחושף נשים וילדים לחיי עוני ומחסור.

לסעיף 9

על־פי החוק הקיים פוקעת חובתם של ההורים לשאת במוזנות ילדיהם בהגיע הילדים לגיל 18. מעבר לגיל זה אין הילדים זכאים על־פי החוק אפילו לדמי כיס. מאחר שהבנים או הבנות שבגרו משרתים בצבא מכוח חוק שירות חובה, המחייב אותם להימצא בצבא ומונע בעדם מלהשתכר למחייתם, אין זה הוגן למנוע מהם את השלמת צורכיהם היסודיים.

המדינה כבר הכירה בחוקי הגמלאים השונים, כי זכות לגמלה של ילד שהתייתם מאב או מאם, אינה פוקעת באופן אוטומטי בהגיעו לגיל 18, והיא נמשכת לגבי משרתים בצה"ל או בשירות לאומי עד גיל 21.

לגבי התיקון לסעיף 12(א) לחוק, כמצב הקיים אין לבית־המשפט הסמכות להתערב בהסכם שהושג לעניין מוזנות הילדים, כאשר מתברר לבית־המשפט כי ההסדר שהושג נוגד את טובת הילד.

לעניין הוספת הפרק "דירת המגורים"

להוספת פרק "דירת המגורים" לחוק יחסי ממון בני בני הזוג, התשל"ג—1973 — בין הבעיות המטרידות בני זוג הנמצאים במשבר, בולטת בחומרתה בעיית דירת המגורים. במקרים רבים מהווה הדירה חלק ניכר של רכוש הצדדים, ולפעמים זה כל רכושם.

החוקים הקיימים לא התייחסו לדירת מגורי המשפחה בצורה נפרדת מענייני הרכוש בכללותם, ואף זכות המגורים באותה דירה לא הוסדרה בהם.

התיקון המוצע בא להוציא את דירת המגורים מכלל האמצעים להשגת יתרונות משפטיים בלתי־הוגנים, וליתן לבית־המשפט שיקול דעת בעניין השימוש בדירה בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה.

לסעיף 8

בין שפסק־הדין למוזנות מוצמד למדד יוקר המחיה או למדד תוספת היוקר, אין בן המשפחה שלזכותו נפסקו המזונות מפוצה בגין חוב על המזונות שלא נפרע כמועד.

בתקופת אינפלציה נשחק בתוך פרק זמן קצר סכום המזונות ועד שהזכאים מצליחים לגבות אותו, הוא מאבד את רוב ערכו ונשים וילדים מגיעים עד לפת לחם.

מוצע אפוא לתת לראש ההוצאה לפועל סמכות שהיום אינה בידי, לחייב בהפרשי הצמדה וריבית גם את החוק ולא רק את הקרן כפי שזה קיים כיום.

ה. הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה, התש"ן—1990

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגדרות

בחוק זה —

"בית־משפט" — בית־משפט שלום;

"השר" — שר המשפטים;

"צו הגנה מפני בן משפחה" — צו הניתן על־פי חוק זה והוא אוסר על בן משפחה לעשות את אלה, כולם או מקצתם:

(1) להיכנס לדירה שבה מתגוררים בני משפחתו או להתקרב אליה, ואף אם יש לו בה זכויות קניין או זכויות אחרות;

(2) להטריד בן משפחה אחר בכל מקום, לרבות במקום עבודה או במוסד חינוכי, ולרבות באמצעות הרואר או הטלפון;

(3) לפעול בכל דרך המונעת או מקשה על השימוש בנכס המשמש כרין בן משפחה אחר, לרבות מכירתו, נעילתו, הוצאתו מדירת המשפחה או פגיעה בשלמותו; נכס — לרבות נכס שהוא בבעלותו של מי שנגדו ניתן הצו;

(4) לשאת או להחזיק נשק;

צו הגנה יכול שיכיל דרישה לערובה להתנהגות טובה, או כל הוראה אחרת הדרושה לדעת

בית־המשפט להבטחת שלומו וביטחונו של בן משפחה.

"בן משפחה" — לרבות בני משפחתו של בן משפחתו, ולרבות ידוע כציבור ובני משפחתו.

2. צו במעמד צד אחר

לבקשת בן משפחה או היועץ המשפטי לממשלה רשאי בית־המשפט להוציא במעמד צד אחד צו הגנה מפני בן משפחה אם מצא כי נתקיים בו אחד מאלה:

(1) בסמוך לפני הגשת הבקשה נהג באלימות כבן משפחתו;

(2) יש בסיס סביר להניח כי התנהגותו מהווה סכנה ממשית, גופנית לבן משפחתו, לרבות סכנה לניהול אורח חיים משפחתי תקין.

3. קביעת מועד לדיון

(א) ניתן צו כאמור בסעיף 2, יתקיים דיון בנוכחות שני הצדדים לא יאוחר משבוע ימים מיום מתן הצו.

(ב) נקבע דיון כאמור בסעיף קטן (א) ולא התייצב מי שנגדו הוצא צו הגנה מפני בן משפחה — לא יפקע תוקף הצו שהוצא נגדו.

4. דיון במעמד הצדדים

(א) בדיון בנוכחות שני הצדדים רשאי בית־המשפט לעשות אחד מאלה:

בכל הליך בפני כל ערכאה כראיה לכאורה לאמור בהם, אם הצדדים להליך האחר הם מי שנגדו הוצא צו על-פי חוק זה וכן משפחתו.

9. דרכי המצאה

כתבי בית-דין וצווים על-פי חוק זה יומצאו על-ידי פקיד בית-המשפט, או על-ידי מי שהוסמך בכתב על-ידי בית-המשפט או מנהל בתי-המשפט; ואולם לא יוסמך בן משפחתו של צד בהליך, עורך-דינו, או כל אדם מטעם.

10. סמכות

בהליך על-פי חוק זה לא תישמע טענה כי בית-המשפט מנוע מלדון בעניין מחמת שהוא מתברר בהליך אחר, או מחמת שבן משפחה התנה על זכותו על פי חוק זה, או מחמת כל סיבה אחרת.

11. הוצאות בפניית סרק

דחה בית-המשפט פנייה שקבע כי היא קנטרנית, רשאי הוא להטיל על העותר הוצאות לטובת המדינה כשיעור שימצא לנכון.

12. שמירת דינים

הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות בכל דין ולא לגרוע מהן.

13. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

(1) להוציא או להאריך צו הגנה מפני בן משפחה ולהכניס בו שינויים;

(2) לבטל צו הגנה מפני בן משפחה שניתן במעמד צד אחד.

(ב) חוקפו של צו שהוצא או הוארך כאמור בסעיף קטן (א) יהיה עד שישה חודשים; צו שניתן לתקופה שאינה עולה כדי שישה חודשים רשאי בית-המשפט לשוּב ולהאריך עד תקופה של שישה חודשים אם ראה לנכון.

5. חוות דעת מומחה

בהליך על-פי חוק זה רשאי בית-המשפט לשמוע או לקבל בכתב חוות דעת מטעם משרד העבודה והרווחה, רשות מקומית, או כל גוף אחר שיקבע.

6. עונשין

(א) מי שהפר צו הגנה מפני בן משפחה דינו מאסר שנה.

(ב) מי שהפר צו הגנה מפני בן משפחה ייעצר, ויובא בתוך 48 שעות, בפני שופט לדין בהארכת מעצרו.

(ג) לא תהיה זו הגנה טובה לנאשם אם בני משפחתו לא עמדו על זכותם למימוש צו ההגנה מפניו.

7. דיני ראיות

בהליך על-פי חוק זה לא יחולו הוראות סעיפים 3 ו-4 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א — 1971.

8. קבילות פסק-דין

ממצאים ומסקנות של פסק-דין לפי חוק זה יהיו קבילים

ד ב ר י ה ס ב ר

— שכן הזוג האלים עושה בו כטוב בעיניו. לעתים גורמת ההתרחקות מהבית שהאשה המוכה וילדיה לא יוכלו לשוּב שם עוד.

הצעת החוק המצורפת בזאת נועדה להקל על מצוקתם של נשים וילדים הנמקים תחת ידו הקשה של בן המשפחה אלים. ההצעה, שוועדת-קֶרֶפ אימצה את עקרונותיה, נועדה לאפשר לבית-המשפט להרחיק בן משפחה אלים מבני משפחתו הסובלים מהתנהגותו האלימה, הן בבית המשפחה והן במקומות העבודה והלימודים שבהם שוהים בני המשפחה.

בית-המשפט יהא רשאי, כסעד דחוף הניתן בנוכחות צד אחד, להרחיק את בן המשפחה האלים לתקופה של שבוע; במהלך השבוע יתקיים דיון בנוכחות שני הצדדים לגבי הארכת הצו, ביטולו או שינויו. מי שיפר צו הרחקה שהוצא נגדו — ייעצר, וההפרה תהיה עבירה פלילית. צווי ההרחקה יוכלו להיות כלליים או מפורטים לפי נסיבותיו של כל מקרה ולפי שיקול דעתו של בית-המשפט. הצווים יינתנו בהליך עצמאי ונפרד, שאינו קשור בשום הליך אחר בפני כל ערכאה אחת, ואינו מושפע מהם. בית-המשפט יהיה רשאי, לצורך הרחקה בן משפחה אלים, לסטות מדיני הראיות הרגילים כדי לקבל עדויות של בני משפחה נגד בן המשפחה האלים.

ברוח הוועדה בנושא אלימות במשפחה, בראשותה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגברת יהודית קֶרֶפ, שהתפרסם באוקטובר 1989, נקבע כי "תופעת האלימות בין בני זוג היא תופעה חברתית, רב-ענפית, שממדיה רחבים הרבה מביטוייה הגלויים. עובדה בדוקה היא, שמספר התלונות במשטרה משקף את התופעה באופן חלקי ביותר (אם לא שולי)". הדוח מציין כי לא עלה בידי הוועדה לקבל נתונים סטטיסטיים מדויקים, ואולם כי ועדת העבודה והרווחה העריכה את מספר הנשים המוכות בשנת 1988 בכ-100,000. עוד מצביע הדוח על גורמים כסיסיים במבנה החברה הישראלית ובתשתיתה הערכית, שהם שורש האלימות בחיי המשפחה.

מצוקתם של נשים וילדים הסובלים מהכאות והתעללות בתוך המשפחות קשה שבעתים בשל הכושה, רגשות האשם ותחושת חוסר המוצא המתלווים להם, ויד המדינה קצרה מלהושיע. המקלטים הבודדים לקליטתן של נשים מוכות על ידיהן אינם יכולים להכיל אלא נשים ספורות בלבד; נשים מוכות המטופלות בילדים מעל גיל 7, 9, וכאלה המטופלות ביותר מ-2 או 3 ילדים — אינן מתקבלות כלל: אחרות מחכות שבועות כדי להתקבל במקלט, ונחשפות בינתיים להמשך ההתעללות. עצם ההתרחקות מהבית פוגעת לעתים קרובות בילדים, הנקרעים מעל סביבתם הטבעית; "בבית המשפחה

ברוח ועדת-קרב מצוין, כי ההתייחסות לתופעת האלימות במשפחה התאפיינה "בקשר של שתיקה". הגיע הזמן לשבור את קשר השתיקה ולהושיט סיוע למי שכיתם הוא כעבורם גיהנום פרטי ומתמשך.

1. הצעת חוק-יסוד: הממשלה

(הצעת חבר הכנסת י' צידון)

2. מקום מושב
מקום מושבה של הממשלה הוא ירושלים.
3. הרכב
(א) בראש הרשות המבצעת של המדינה יעמוד ראש הממשלה; ממשרתו תורכב מסגן ראש הממשלה ושירים אחרים;
(ב) מספרם הכולל של חברי הממשלה לא יעלה על שנים-עשר.
4. כשירות לכהונה
(א) כל הכשיר להיות מועמד לכנסת — כשיר להיות מועמד לכהונת ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה ושר.
(ב) מי שכהן כראש ממשלה במשך ארבע-עשר שנים רצופות, לא יהיה מועמד לתפקיד ראש הממשלה, אלא לאחר שעברו חמש שנים מיום שסיים את כהונתו.
5. סייג למועמדות
לא ישמש אדם מועמד לתפקיד ראש הממשלה או סגן ראש הממשלה, מטעם מפלגה שיש לה ייצוג בכנסת, זולת אם קיבל אישור על כך מטעם אותה מפלגה. לא ישמשו שניים כמועמדים מטעם מפלגה אחת לאותו תפקיד. אין באמור לעיל כדי לפגוע בזכותו של אדם להציג מועמדותו לתפקיד ראש הממשלה או סגן ראש הממשלה.
6. מועד הבחירה
הבחירות לתפקיד ראש הממשלה יהיו אחת לשבע שנים, כיום שלישי הראשון בחודש כסליו, בכפוף לאמור בסעיף 17.
7. שיטת הבחירות
ראש הממשלה ייבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, חשאיות ושוות.
8. בחירת ראש הממשלה
(א) לתפקיד ראש הממשלה ייבחר המועמד שזכה ברוב קולות המצביעים, ובלבד שמספר המצביעים עבורו לא יפחת מארבעים וחמישה אחוזים מסך קולות המצביעים.
(ב) לא זכה אף מועמד ברוב הדרוש על-פי סעיף קטן (א), ייערך כעבור שלושה שבועות סיבוב בחירות שני בין שני המועמדים שזכו בסיבוב הראשון במירב הקולות. בסיבוב השני ייבחר לכהונת ראש הממשלה מועמד שזכה ברוב קולות המצביעים.
9. יום הבחירות
יום הבחירות יהיה יום שבתון, אך שירותי התחבורה ושאר שירותים ציבוריים יפעלו כסדרם.
10. פרסום תוצאות הבחירות
תוצאות הבחירות יפורסמו ברשומות בתוך שבעה ימים מיום הבחירות.
11. סגן ראש הממשלה
מועמד לכהונת ראש הממשלה יציג מועמד לכהונת סגן ראש הממשלה. בחירתו לתפקיד של מועמד לכהונת ראש הממשלה תהיה אף בחירת מועמדו לתפקיד סגן ראש הממשלה.
12. תחילת כהונה
ראש הממשלה וסגניו ייכנסו לתפקידם שבעה ימים לאחר פרסום תוצאות הבחירות ברשומות, ויתחילו לכהן בתפקיד לאחר שימסרו בפני הכנסת, במושב מיוחד, במעמד נשיא המדינה, הצהרת אמונים למדינת ישראל בזו הלשון:
"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה/כסגן ראש הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה/כסגן ראש הממשלה."
הכנסת תתכנס למושב מיוחד לא יאוחר משבועיים ימים ממועד פרסום תוצאות הבחירות לראשות הממשלה ברשומות.
13. מילוי מקום ראש הממשלה
נעדר ראש הממשלה מהארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, יכהן במקומו סגן ראש הממשלה, עד שישוּב ראש הממשלה ארצה או עד שיחזור למלא תפקידו. הודעה על כך תימסר לנשיא המדינה וליושב-ראש הכנסת.
14. הפסקת כהונה מטעמי בריאות
הכנסת רשאית, בהחלטה שנתקבלה ברוב של שבע-עשרות מחבריה, להעביר את ראש הממשלה או סגנו מכהונתם, אם מטעמי בריאות נבצר ממי מהם למלא דרך קבע את תפקידו. הכנסת לא תקבל החלטה כאמור אלא לפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שני-שלישים מחבריה ועל יסוד חוות דעת רפואיות.
15. התפטרות הממשלה
ראש הממשלה רשאי להתפטר מתפקידו על-ידי הגשת כתב התפטרות לנשיא המדינה. התפטרות ראש הממשלה תיכנס לחוקפה ארבעים ושמונה שעות לאחר מסירת כתב התפטרות לנשיא, זולת אם חזר בו ראש הממשלה מכוונתו להתפטר קודם לכן.

16. העברה מכהונה

הממשלה ונתקיימו הנסיבות האמורות בסעיף 17, יכהן יושב-ראש הכנסת באופן זמני כראש הממשלה ותיערכנה בחירות לתפקיד ראש הממשלה וסגן ראש הממשלה לא יאוחר מארבעים וחמישה ימים מהמועד שבו היה יושב-ראש הכנסת לראש הממשלה.

(ב) נתמנה יושב-ראש הכנסת לתפקיד ראש הממשלה כאמור בסעיף קטן (א), יפסיק למלא תפקידו כיושב-ראש הכנסת כל עוד משמש הוא ראש ממשלה; והוא ישוב לשמש בתפקידו כיושב-ראש הכנסת עם סיום תפקידו כראש ממשלה, וזולת אם החליטה הכנסת אחרת.

21. תחילת כהונת שר

שר בממשלה יכנס לתפקידו לאחר שראש הממשלה מסר הודעה בכתב בדבר מינויו לנשיא המדינה וליושב-ראש הכנסת. להודעת ראש הממשלה תצורף הסכמתו הכתובה של השר למינויו.

שר בממשלה יתחיל במילוי תפקידו לאחר שמסר הצהרה בפני הכנסת בזו הלשון: "אני (השם) מתחייב כשר בממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידו כחבר הממשלה."

22. הפסקת כהונת שר

(א) שר רשאי להתפטר מהממשלה על-ידי הגשת כתב התפטרות לראש הממשלה. כהונתו בממשלה נפסקת כעבור ארבעים ושמונה שעות ממועד הגשת כתב התפטרות לראש הממשלה, וזולת אם חזר בו השר מהתפטרותו לפני כן.

(ב) כהונתו של שר בממשלה נפסקת עם בחירתו או התמנותו לאחד התפקידים שנושאים מנועים מהיות מועמדים לכנסת.

(ג) ראש הממשלה רשאי להעביר שר מכהונתו. כהונתו של שר נפסקת כעבור ארבעים ושמונה שעות ממועד מסירת כתב ההעברה מכהונה לידי, וזולת אם חזר בו ראש הממשלה לפני כן מהחלטתו. ראש הממשלה יודיע לכנסת על העברת שר מכהונתו.

(ד) הורשע שר בעבירה שיש עמה קלון, או עשה מעשה שאינו הולם את תפקידו, רשאית הכנסת לפטר ברוב של שני-שלישים מחבריה.

(ה) הוראות סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יחולו גם בענייניו של סגן ראש הממשלה.

23. היעדרות או מחלת שר

נעדר שר, למעט סגן ראש הממשלה, מן הארץ, או שנכצר ממנו זמנית למלא תפקידו, ימלא את תפקידו ראש הממשלה, או שר אחר שנקבע על-ידו.

24. ניהול עבודת הממשלה

ראש הממשלה ינהל את עבודת הממשלה, והוא רשאי, בין היתר, לחלק תפקידים בין השרים, לשנות חלוקת התפקידים בין השרים, להעביר ולאצול סמכויות וחובות, אף אם נקבעו ברין, משר אחד לאחר או מהממשלה לשר מסוים, להעביר שטחי פעולה ממשרד למשרד, לקבוע את משרדי הממשלה, לאחד משרדים, לחלקם, לבטלם ולהקים משרדים חדשים.

(א) הכנסת רשאית בהחלטה להעביר את ראש הממשלה או סגנו מכהונתם, אם קבעה כי מי מהם אינו ראוי לכהונתו מחמת הרשעתו בעבירה שנקבעה בחוק שיש עמה קלון, או מחמת התנהגות שאינה הולמת את תפקידו ומעמדו.

החלטה כזו תתקבל ברוב של שבע-עשרות מחברי הכנסת.

(ב) הכנסת לא תעביר את ראש הממשלה או את סגנו מכהונתם, אלא עקב קובלנה שהובאה בפני ועדת הכנסת על-ידי לפחות ארבעים מחברי הכנסת, ולפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שבע עשרות מחברי הוועדה.

(ג) ועדת הכנסת לא תמליץ להעביר את ראש הממשלה או לסגנו מכהונתם אלא לאחר שניתנה לראש הממשלה, או לסגנו, לפיהעניין, ההודמנות לסחור את הקובלנה לפי נהל שקבעה ועדת הכנסת, באישור הכנסת.

(ד) ראש הממשלה או סגנו רשאים להיות מיוצגים בפני הכנסת על-ידי בא-כוח שאינו חבר כנסת. ועדת הכנסת והכנסת רשאיות להזמין את ראש הממשלה או סגנו, לפי העניין, להיות נוכח בעת הדיונים לפי סעיף זה.

(ה) דיוני הכנסת לפי סעיף זה ייערכו בישיבה שנועדה לעניין זה בלבד או בישיבות סמוכות זו לזו שנועדו כאמור; הדיון יתחיל לא יאוחר מעשרים יום לאחר החלטת ועדת הכנסת. על מועד תחילת הדיון יודיע יושב-ראש הכנסת לכל חברי הכנסת בכתב, לפחות עשרה ימים מראש.

חלה תחילת הדיון שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב-ראש הכנסת את הכנסת לכנס מיוחד לעניין זה.

17. החלפת ראש הממשלה בסגנו

נפטר ראש הממשלה או התפטר מתפקידו או שהועבר מתפקידו כאמור בסעיפים 14–16, יתמנה סגן ראש הממשלה לתפקיד ראש הממשלה ויבחר לעצמו סגן ראש ממשלה ושרים.

18. המשכיות הכהונה

סגן ראש הממשלה שנתמנה לתפקיד ראש הממשלה, כאמור בסעיף 17, יכהן בתפקידו זה עד להשלמת תקופת כהונתו של ראש הממשלה שנבחר בבחירות.

19. החלפת סגן ראש הממשלה

נפטר סגן ראש הממשלה או שהתפטר מתפקידו כאמור בסעיף 22 (א) או שהועבר מתפקידו כאמור בסעיפים 14, 16, יבחר ראש הממשלה סגן ראש הממשלה אחר במקומו.

20. מינוי יושב-ראש הכנסת לתפקיד ראש הממשלה

(א) חדל אדם שנתמנה לתפקיד ראש הממשלה בנסיבות המפורטות בסעיף 19 מלכהן בתפקיד ראש הממשלה, או לא יכהן אף בתפקיד סגן ראש

(3) סוג עניינים אחר שראש הממשלה או סגנו ראו את סודיותו כחיונית למדינה והכריזו עליו בצו, לצורך סעיף זה;

(4) עניין שהממשלה החליטה לשומרו בסוד, ובלבד שגילוי ופרסומו של עניין כזה אינו אסור אלא על מי שידע על ההחלטה.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על דברים שהממשלה או ראש הממשלה, או מי שראש הממשלה הסמיכו לכך, התירו את פרסומם או על דברים שפרסומם נדרש על-פי דין.

32. סמכויות הממשלה

הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה, בכפוף לכל דין, כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת.

33. סמכויות אצילה

(א) סמכות הנחונה לראש הממשלה או לחבר ממשלה אחר, על-פי חוק או שהועברה לו על-פי סעיף 24, או על-פי סעיף 34, למעט סמכות להתקין תקנות בנות פועל תחיקתי, רשאי הוא לאצול, כולה מקצתה או בסייגים, לעובר ציבור.

(ב) סמכות שראש הממשלה אצל לשר לפי סעיף קטן (א), למעט סמכות להתקין תקנות בנות פועל תחיקתי, רשאי השר, אם ראש הממשלה הסמיכו לכך, לאצלה כולה, מקצתה או בסייגים לעובר ציבור.

(ג) בסעיף זה — סמכות הנחונה לממשלה או לשר, אף חובה המוטלת עליהם במשמע.

(ד) הוראות סעיף זה יחולו אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק המקנה את הסמכות או מטיל את החובה.

34. נטילת סמכויות

שר הממונה על ביצועו של חוק רשאי ליטול לעצמו כל סמכות, למעט סמכות בעלת אופי שיפוטי, הנחונה על-פי אותו חוק לעובר מדינה, אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק; השר רשאי לעשות כאמור לעניין מסוים או לתקופה מסוימת.

35. חבר כנסת שנבחר לשר

חבר כנסת שנבחר לתפקיד ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה או שר בממשלה, (להלן — חבר כנסת הנבחר) תחפנה משרתו לתקופת כהונתו בממשלה ויבוא במקומו המועמד ששמו נקוב ראשון אחרי שמו של אחרון הנבחרים כרשימת המועמדים שכללה את חבר הכנסת הנבחר. חדל חבר הכנסת הנבחר לכהן בממשלה, יחדל האחרון שנהיה לחבר כנסת מתוך רשימת המועמדים שכללה את חבר הכנסת הנבחר לכהן כחבר כנסת, ולא תיפגע בשל כך בלבד זכותו של האחרון לשוב ולהיות לאחר מכן חבר כנסת מכוח הוראת סעיף 43 (א) לחוק יסוד הכנסת.

36. חוק בחירות

סדרי הבחירה לתפקידי ראש הממשלה וסגנו ייקבעו בחוק.

25. סדרי עבודה

ראש הממשלה יקבע סדרי ישיבות הממשלה ועבודתה, דרכי דיוניה ואופן קבלת החלטותיה, אם דרך קבע ואם לעניין מסוים.

26. דיווח לכנסת

ראש הממשלה, או חבר ממשלה אחר שהוסמך לכך על-ידו, ידווח מדי פעם לכנסת על-אודות מצב ענייני המדינה. הכנסת תקבע מועדי דיווח קבועים ומיוחדים.

27. ייחוד התפקיד

ראש הממשלה ושרי הממשלה לא יעסקו, זולת למטרת ובמסגרת מילוי תפקידם, בפעילות האמורה להניב רווחים, הכנסה או משכורת.

28. חתימה על חוק והחזרתו

(א) חוק שאושר על-ידי הכנסת ייכנס לתוקפו לאחר שנחתם בידי ראש הממשלה ונשיא המדינה.

(ב) לראש הממשלה זכות לסרב לחתום על חוק ולהחזירו לכנסת בתוך עשרה ימים מהמועד שבו הועבר אליו החוק לחתימה. החזרת החוק לכנסת תיעשה בצירוף מכתב המפרט הסתייגויות ראש הממשלה, אשר יימסר ליושב-ראש הכנסת או לאחד מסגניו.

(ג) הוחזר חוק לכנסת על-ידי ראש הממשלה, תקיים הכנסת דיון נוסף בחוק, אושר החוק בשנית על-ידי רוב של שני-שלישים מחברי הכנסת, יובא החוק לחתימה בפני נשיא המדינה וייכנס לתוקפו במועד שתקבע הכנסת.

(ד) נחתם חוק על-ידי נשיא המדינה כמפורט בסעיף קטן (ג), יירשם ליד חתימת נשיא המדינה כי החוק נחקל לאחר דיון חוזר בכנסת בעקבות הסתייגות ראש הממשלה.

(ה) לא חתמו ראש הממשלה או הנשיא על חוק וחלף המועד שבו רשאי ראש הממשלה לפעול על-פי האמור בסעיף קטן (ב), ייכנס החוק לתוקפו עם פרסומו ברשומות.

29. שכר חברי הממשלה

שכר חברי הממשלה ייקבע בחוק, אך לא יפחת מהשכר המשתלם לחברי כנסת.

30. ועדות שרים

על-פי החלטת ראש הממשלה, רשאית הממשלה לפעול על-ידי ועדות שרים, קבועות, זמניות, או לעניינים מסוימים.

31. סודיות

א. הדיונים וההחלטות של ראש הממשלה, הממשלה וועדות השרים בעניינים הבאים הם סודיים וגילויים ופרסומם אסור; ואלה העניינים:

(1) ביטחון המדינה;

(2) יחסי חוץ של המדינה;

(ב) על אלה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הממשלה:

- (1) התפטרות או פעולה על-פי סעיף 39;
- (2) החלטות הממשלה לפי סעיפים 11, 23, 24, 33;
- (3) נטילת סמכות לפי סעיף 34 לתקופה;
- (4) מינוי מזכיר הממשלה לפי סעיף 37 ופקיעת כהונתו.

41. יציבות החוק

אין לשנות סעיפים 3, 7, 11, 14, 16 (א), 28, 35 בחוק זה אלא ברוב של שבע-עשרות של חברי הכנסת.

42. אי-תחולה של תקנות שעת-חירום

על אף האמור בכל דין אחר אין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוק זה. להפקיע זמנית את חוקו או לקבוע בו תנאים: אין לשנות סעיף זה אלא ברוב חברי הכנסת.

43. תיקון סעיף 2 לחוק המעבר

בחוק המעבר, התש"ט—1949 —

- (1) במקום סעיף 2(ד) יבוא:
- "(ד) כל חוק יפורסם ברשומות בחוך עשרים יום מיום קבלתו בכנסת, בכפוף לאמור בסעיף 28 לחוק-יסוד: הממשלה."

- (2) סעיף 11(ז) — יימחק.

44. תיקון סעיף 11 לחוק-יסוד: נשיא המדינה

בחוק-יסוד: נשיא המדינה, התשכ"ד—1964 —

- (1) במקום סעיף 11 (א) (1) יבוא:
- "(1) יחתום על כל חוק."
- (2) פסקה (2) — תימחק, ומספרי הפסקאות (3) עד (6) יתוקנו בהתאם.

45. ביטול חוק-יסוד: הממשלה הקיים

חוק-יסוד: הממשלה כנוסחו, ערב קבלת חוק זה — בטל.

37. מזכיר הממשלה

ראש הממשלה ימנה את מזכיר הממשלה ויקבע את תפקידיו.

38. ראייה לפעולות הממשלה

- (א) מסמך הניתן על-ידי הממשלה יחתם בידי ראש הממשלה או בידי סגן ראש הממשלה או בידי שר אחר שראש הממשלה הסמיכו לכך.
- (ב) אישור בכתב של מזכיר הממשלה שהממשלה עשתה דבר פלוני ישמש ראיה שאכן נעשה הדבר כאמור באישור.

39. הודעות לכנסת

(א) על אלה תודיע הממשלה לכנסת:

- (1) התפטרות ראש הממשלה או פטירתו;
- (2) התפטרות סגן ראש הממשלה או פטירתו;
- (3) התפטרות שר אחר או פטירתו;
- (4) העברת שטחי פעולה משרד למשרד;
- (5) שינוי בחלוקת תפקידי השרים.
- (ב) ההודעה תינתן בכנסת, וכימי פגרת הכנסת — ליושב-ראש הכנסת, והוא יביאה לידיעת חברי הכנסת.

40. פרסום ברשומות

- (א) על אלה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הכנסת:
- (1) תוצאות הבחירות לתפקיד ראש הממשלה וסגן ראש הממשלה;
- (2) כינון ממשלה, הרכבה וחלוקת התפקידים בין השרים;
- (3) החלטת הכנסת בדבר העברת ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה או שר מתפקידו;
- (4) צירופו של שר נוסף לממשלה;
- (5) מילוי תפקיד ראש הממשלה על-ידי סגן ראש הממשלה;
- (6) מינוי מחליף לסגן ראש הממשלה.

ד ב ר י ה ס ב ר

הליקויים החמורים בשיטת הקמת הממשלה מומחשים בימים אלה בעת המשא-ומתן להרכבת קואליציה. צפוי כי סכומי כסף נכבדים יוצאו על-ידי הממשלה מתוך מטרה אחת בלבד: סיפוק רצונם של נציגי המפלגות החברות בקואליציה על-מנת להבטיח את קיומה.

במצב דברים זה ונוכח אישור תפקידים שונים במינהל על-פי מפתח פוליטי ולא על סמך יכולת וכישורים ענייניים, נפגמת יכולת הביצוע של הממשלה עד כדי שיתוק וכישלונה בתחומים רבים מובטח.

מטרת הצעת החוק היא לשנות את אופן הקמת הממשלה

הממשלה שקמה לאחר הבחירות לכנסת האחת-עשרה המחישה את הבעייתיות והעיוות שנוצרו בשיטת הממשל הנוכחית. מספרם הרב של השרים וסגני השרים, ללא צידוק כלכלי או מינהלי, העמים קשיים רבים על תפקיד הממשלה וגרם להוצאות כספיות ניכרות.

היות השרים וסגני השרים חברי הכנסת הביא לערובוב תחומים כמעט מוחלט בין הרשות המחוקקת לרשות המבצעת. יתירה מזו, המצב גרם גם להכרעות על בסיס פוליטי-מפלגתי בנושאים שבהם היה ראוי כי ישקלו שיקולים מינהליים לכליים.

בדומה לשיטה הנהוגה בארצות-הברית נותר פיקוח על פעולות הממשל בידי בית-הנבחרים, הכנסת, וגם באמצעות בית-המשפט העליון בשבתו כבג"ץ.

שלא על-פי המקובל בארצות-הברית, בראש הרשות המבצעת עומד ראש הממשלה ולא הנשיא, שכן, לתפקיד נשיא מדינת ישראל נודעת חשיבות רבה כמייצג המדינה בפני פוזרות הגולה וכעומד בראש המדינה שלא על בסיס פוליטי. אלא כנציג העם כולו.

החוק המוצע אינו כולל את כל ההתאמות והתיקונים שצריך יהיה להכניס בחוקים קיימים, בהנחה שלאחר שהעיקרון יתקבל, יהיה צורך לבדוק את השינויים הנובעים ממנו בחוקים אחרים.

גם את התיקונים הבודדים בחוקים אחרים שהוכנסו בגלל היותם שייכים באופן ישיר לנושא החוק, וכן הסעיף המבטל את חוק-היסוד הקיים, צריך יהיה להעביר, בשעת הניסוח הסופי של החוק, לחוק נפרד, על-מנת שלא ימשיכו להיות חלק מחוק-יסוד. המציע כלל אותם בשלב זה כנוסח החוק רק למען שלמות התמונה.

2. הצעת חוק-יסוד: הרשות המבצעת

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

"אני (השם) מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת".

5. אחריות השר

שר אחראי בפני ראש הממשלה לתפקידים שעליהם הוא ממונה.

6. הרכב וכשירות

(א) ראש הממשלה וחברי הממשלה יהיו אזרחי ישראל ותושביה;

(ב) מי שנהיה לשר שעה שהוא מכהן באחד התפקידים שנושאייהם מנועים להיות מועמדים לכנסת, נפסקת כהונתו באותו תפקיד עם היותו לשר, ואולם מי שמכהן בתפקיד שופט, דיין של בית-דין דתי או קצין בשירות הקבע של צבא-הגנה לישראל, לא יהיה לשר אלא אם חדל לכהן באותו תפקיד 100 יום לפני כן.

(ג) שר יהיה ממונה על משרד, אולם יכול שיהיה שר בלי תיק.

7. שינוי בחלוקת התפקידים

ראש הממשלה רשאי לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים;

8. צירוף שר

ראש הממשלה רשאי לצרף שר נוסף לממשלה; החליט ראש הממשלה לצרף שר, יודיע על כך ועל תפקידו של השר הנוסף לכנסת; עם מתן ההודעה ייכנס השר הנוסף לכהונתו, וסמוך ככל האפשר למתן ההודעה, יצהיר את הצהרת האמונים.

ודרכי תפקודה, תוך הסתמכות על מודל החקיקה האמריקני, מתוך כוונה לאפשר הפרדה מרבית בין הרשות המחוקקת למבצעת, כמובן תוך כדי השארת פיקוח על הממשלה בידי הכנסת.

הצעת החוק כוללת את עקרון "החוק הנורבגי", שלפיו מי שנבחר לכהן בממשלה שעה שהוא משמש חבר כנסת, יחדל מלכהן כחבר כנסת, תקופת כהונתו בממשלה וישוב לכהונתו כחבר כנסת עם סיום חברתו בממשלה.

על-פי הצעת החוק יינתן חופש פעולה לראש הממשלה לנהל את ענייני הרשות המבצעת של המדינה באופן שינוטרלו שיקולים פוליטיים-סיעתיים צרים הקיימים כיום ויתאפשר איש תפקידים ברשות המבצעת בידי אנשי מקצוע מוכהקים — בכלל זה תפקידי השרים. הדבר יתאפשר מכוח בחירתו האישית של ראש הממשלה ישירות על-ידי אזרחי המדינה ויכולתו למנות לו אנשי ממשל כרצונו.

סעיף 28 נותן לראש הממשלה זכות עיכוב של חוק שאושר על-מנת להביא את הסתייגותיו מהחוק בפני הכנסת בדרך של דיון חזר, בדומה להסדר הקיים בארצות-הברית. עם זאת, ההחלטה האחרונה כעניין נותרת בידי הכנסת.

1. מהות

(א) הממשלה היא הרשות המבצעת של המדינה: ראש הממשלה עומד בראש הרשות המבצעת ונבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות שוות ויחסיות, ביום הבחירות לכנסת. פרטים ייקבעו בחוק.

(ב) כהונת ראש הממשלה היא ככהונת הכנסת שעמה נבחר.

2. מקום המושב

במקום מושבה של הממשלה הוא ירושלים.

3. הצעת הממשלה

ראש הממשלה שנבחר כאמור בסעיף 1 ירכיב את הממשלה לפי שיקול דעתו. ראש הממשלה רשאי לכלול בממשלה חברי כנסת ושרים שאינם חברי כנסת, וימנה אחד מהם להיות ממלא-מקום ראש הממשלה. בתוך 20 ימים מיום בחירתו יציג ראש הממשלה את ממשלתו בפני נשיא המדינה ובפני הכנסת, יודיע על קווי היסוד של הממשלה ועל חלוקת התפקידים בין השרים. עם מתן ההודעה לכנסת, תיכון הממשלה והשרים ייכנסו לכהונתם.

4. הצהרת אמונים

לאחר מתן ההודעה לפי סעיף 3 יצהיר ראש הממשלה בפני הכנסת הצהרת אמונים זו:

"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת";

וכל אחד מן השרים האחרים יצהיר הצהרת אמונים זו:

9. ראש ממשלה אחר

להעביר את ראש הממשלה מכהונתו אם מטעמי כריאות נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו.

(ב) הכנסת לא תקבל החלטה כאמור אלא לפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שני-שלישים מחבריה ועל יסוד חוות דעת רפואית.

(ג) קיבלה הכנסת החלטה כאמור בסעיף קטן (א), יראו את ראש הממשלה כאילו התפטר מתפקידו.

15. הפסקת כהונה בגין עבירה

(א) הורשע ראש הממשלה בעבירה שיש עמה קלון, רשאית הכנסת, בהחלטה שנתקבלה ברוב חבריה, להעביר את ראש הממשלה מכהונתו.

(ב) קיבלה הכנסת החלטה כאמור בסעיף קטן (א), יראו את ראש הממשלה כאילו התפטר מתפקידו.

16. התפטרות הממשלה

ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להתפטר, על-ידי הגשת כתב התפטרותו לנשיא המדינה.

17. מילוי מקומו של ראש הממשלה שהתפטר או נפטר

(א) התפטר, או נפטר, ראש הממשלה, יכהן ממלא-מקומו כראש ממשלה בפועל. נבצר ממלא-מקום ראש הממשלה למלא תפקידו של ראש הממשלה, תבחר הממשלה, מבין חבריה, ראש ממשלה בפועל.

(ב) התפטר או נפטר ראש הממשלה רשאית הכנסת, בתוך 30 יום מיום התפטרותו או פטירתו של ראש הממשלה, לבחור ראש ממשלה תחתיו.

(ג) לא תבחר הכנסת את ראש הממשלה החדש אלא ברוב של 70 חברי כנסת.

(ד) בחרה הכנסת ראש ממשלה, על-פי סעיף זה, יחולו עליו הוראות חוק זה כאילו נבחר בבחירות כאמור בסעיף 1. ויפסיק לכהן ראש הממשלה בפועל.

(ה) לא בחרה הכנסת ראש ממשלה חדש כאמור תתפזר הכנסת ויתקיימו בחירות כלליות חדשות לכנסת ולראש הממשלה. פרטים ייקבעו בחוק.

18. סדרי עבודה

הממשלה תקבע את סדרי ישיבותיה ועבודתה, את דרכי דיוניה ואופן קבלת החלטותיה, אם דרך קבע ואם לעניין מסוים.

19. ועדות שרים

ממשלה רשאית לפעול על-ידי ועדות שרים, קבועות, זמניות או לעניינים מסוימים.

20. סודיות

(א) הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בעניינים הבאים הם סודיים וגילויים ופרסומם אסור; ואלה העניינים:

(1) ביטחון המדינה;

(2) יחסי חוץ של המדינה;

(א) הכנסת רשאית להביע אי-אמון בראש הממשלה על-ידי בחירתו של ראש הממשלה אחר.

(ב) לא תבחר הכנסת ראש ממשלה אחר אלא ברוב של 70 חברי הכנסת.

(ג) עם בחירתו של ראש ממשלה אחר יחולו עליו הוראות חוק זה כאילו נבחר בבחירות כאמור בסעיף 1.

10. מילוי מקומו של ראש הממשלה

נעדר ראש הממשלה מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, יכהן במקומו ממלא-מקום ראש הממשלה עד שישב ראש הממשלה ארצה או עד שיחזור למלא תפקידו; נעדר ממלא-מקום ראש הממשלה מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, תקבע הממשלה שר אחר מבין השרים לכהן כממלא-מקומו של ראש הממשלה.

11. ממלא-מקום של שר אחר

נעדר שר, למעט ראש הממשלה, מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, תקבע הממשלה שר אחר לכהן כממלא-מקומו עד שישב ארצה או יחזור למלא את תפקידו; כל עוד לא עשתה הממשלה כאמור, ימלא ראש הממשלה את מקומו של אותו שר.

12. פקיעת כהונתו

(א) שר, למעט ראש הממשלה, רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להתפטר מן הממשלה על-ידי הגשת כתב התפטרותו לראש הממשלה; כהונתו בממשלה נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב התפטרותו הגיע לידי ראש הממשלה, וזאת אם חזר בו השר מהתפטרותו לפני כן.

(ב) שר שהיה חבר הכנסת והתפטר מכהונתו בכנסת, כהונתו בממשלה נפסקת מהיום שנפסקה חברותו בכנסת.

(ג) כהונתו של שר בממשלה נפסקת עם בחירתו או התמנותו לאחד התפקידים שנושאים מנועים מהיות מועמדים לכנסת.

(ד) שר, למעט ראש הממשלה, שכהונתו בממשלה נפסקה, יקבע ראש הממשלה שר אחר למלא את תפקידו; כל עוד לא עשתה הממשלה כאמור, ימלא ראש הממשלה את תפקידו של אותו שר.

13. העברת שר מכהונתו חיקון (3)

(א) ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להעביר שר מכהונתו; כהונתו של השר נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההעברה מכהונה נמסר לידי, וזאת אם חזר בו ראש הממשלה לפני כן.

(ב) ראש הממשלה יודיע לכנסת על העברת שר מכהונתו.

14. הפסקת כהונה מטעמי כריאות

(א) הכנסת רשאית, בהחלטה שנתקבלה ברוב חבריה,

סגני שר; סגן שר ייכנס לתפקידו משהודיעה הממשלה בכנסת על מינויו; לסגן שר שמונה על-ידי ראש הממשלה ייקרא "סגן שר במשרד ראש הממשלה".

27. תפקידו של סגן השר

סגן שר יפעל, בכנסת ובמשרד שנתמנה לו, בשם השר שמינה אותו ובמסגרת העניינים שמסר לו השר.

28. פקיעת כהונתו של סגן שר

כהונתו של סגן שר פוקעת בכל אחת מאלה:

- (1) סגן השר התפטר בהגשת כתב התפטרות לשר שמינה אותו;
- (2) אותו שר חדל להיות שר או להיות ממונה על אותו משרד;
- (3) הממשלה או אותו שר החליטו להפסיק כהונתו של סגן השר;
- (4) נכונה ממשלה חדשה;
- (5) סגן השר חדל להיות חבר כנסת.

29. שכר השרים וסגני שרים

שרים וסגני שרים יקבלו שכר ותשלומים אחרים כפי שייקבעו על-ידי החלטת הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים.

30. מזכיר הממשלה

הממשלה, על-פי הצעת ראש הממשלה, תמנה את מזכיר הממשלה ותקבע את תפקידיו.

31. ראייה לפעולות הממשלה

- (א) מסמך הניתן על-ידי הממשלה ייחתם בידי ראש הממשלה או בידי שר אחר שהממשלה הסמיכה לכך, או בידי מזכיר הממשלה.
- (ב) אישור בכתב של מזכיר הממשלה שהממשלה עשתה דבר פלוני ישמש ראיה שאכן נעשה הדבר כאמור באישור.

32. הודעות לכנסת

(א) על אלה יודיע ראש הממשלה לכנסת:

- (1) קביעה של ממלא-מקום לראש הממשלה או ראש ממשלה בפועל.
- (2) התפטרות ראש הממשלה או פטירתו;
- (3) התפטרות שר אחר או פטירתו;
- (4) העברת שטחי פעולה ממשרד למשרד;
- (5) פקיעת כהונתו של סגן שר לפי סעיף 26(1) או (3).
- (ב) ההודעה תינתן בכנסת, ובימי פגרת הכנסת — לישוב-ראש הכנסת והוא יביאה לידיעת חברי הכנסת.

33. פרסום ברשומות

- (א) על אלה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הכנסת:
- (1) כינון ממשלה, הרכבה וחלוקת התפקידים בין השרים;

(3) סוג עניינים אחר שהממשלה ראתה את סודיותו כחיונית למדינה והכריזה עליו, בצו, לצורך סעיף זה;

(4) עניין שהממשלה החליטה לשומרו בסוד, ובכבד שגילוי ופרסומו של עניין כזה אינו אסור אלא על מי שידע על ההחלטה.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על דברים שהממשלה או ראש הממשלה, או מי שהממשלה או ראש הממשלה הסמיכוהו לכך, התירו את פרסומם או על דברים שפרסומם נדרש על-פי דין.

21. סמכויות הממשלה

הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה, בכפוף לכל דין, כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת.

22. העברת סמכויות

סמכות הנתונה על-פי חוק לשר אחד וחובה המוטלת עליו על-פי חוק, רשאי ראש הממשלה להעביר, כולה או מקצתה, לשר אחר. החלטה לפי הוראה זו טעונה אישור הכנסת.

23. אצילת סמכויות

(א) סמכות הנתונה על-פי דין לממשלה, רשאית הממשלה לאצול לאחד השרים.

(ב) סמכות הנתונה לאחד השרים על-פי חוק או שהועברה לו על-פי סעיף 30, למעט סמכות להתקין תקנות בנות פועל תחיקתי, רשאי השר לאצול, כולה, מקצתה או בסייגים, לעובד ציבור.

(ג) סמכות שהממשלה אצלה לשר לפי סעיף קטן (א), למעט סמכות להתקין תקנות בנות פועל תחיקתי, רשאי השר לאצלה, כולה, מקצתה או בסייגים, לעובד ציבור אם הסמיכה הממשלה את השר לכך.

(ד) בסעיף זה — סמכות הנתונה לממשלה או לשר, אף חובה המוטלת עליהם במשמע.

(ה) הוראות סעיף זה יחולו אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק המקנה את הסמכות או מטיל את החובה.

24. נטילת סמכויות

שר הממונה על ביצועו של חוק רשאי ליטול לעצמו כל סמכות, למעט סמכות בעלת אופי שיפוטי, הנתונה על-פי חוק לעובד מדינה, אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק; השר רשאי לעשות כאמור לעניין מסוים או תקופה מסוימת.

25. משרדים

(א) הממשלה רשאית לאחד משרדים, לחלקם, לבטלם ולהקים משרדים חדשים; החלטה לפי הוראה זו טעונה אישור הכנסת.

(ב) הממשלה רשאית להעביר שטחי פעולה ממשרד למשרד.

26. מינוי של סגני שרים

שר הממונה על משרד רשאי, באישור הממשלה, למנות לאותו משרד מבין חברי הכנסת סגן שר אחד או שני

37. תיקון חוק-יסוד: משק המדינה
בסעיף 3 לחוק-יסוד: משק המדינה, אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:
" (ו) לא נתקבל חוק התקציב לפני תחילתה של שנת הכספים, רשאית הממשלה להוציא כל חודש סכום השווה לחלק השנים-עשר מתקציב השנתי הקודם."
38. הוספת סעיף בחוק-יסוד: נשיא המדינה
בחוק-יסוד: נשיא המדינה, אחרי סעיף 11 יבוא:
"11 פיזור הכנסת על-ידי הנשיא
(א) נשיא המדינה כי נוצר בכנסת רוב קבוע נגד ראש הממשלה ונגד הממשלה וכי עקב מצב זה אין ראש הממשלה והממשלה מתפקידו, כתנאי שבאותה הצבעה היא תבחר רשאי הוא, לאחר התייעצות עם ראש הממשלה ועם סיעות בכנסת, להורות על פיזור הכנסת ועל קיום בחירות חדשות לכנסת ולראש הממשלה.
(ב) נתן הנשיא הוראה כאמור, יראוה כאילו נתקבל חוק לפיזור הכנסת על-פי סעיף 34 לחוק-יסוד: הכנסת."
39. תוצאות התפזרות הכנסת
קיבלה הכנסת חוק על התפזרותה על-פי סעיף 34 לחוק-יסוד: הכנסת, יתקיימו עם הבחירות לכנסת גם הבחירות לראש הממשלה.
- (2) אישור שינוי בחלוקת תפקידי השרים;
(3) אישור צירופו של שר נוסף לממשלה;
(4) אישור החלטה לפי סעיף 21 ו-25(א).
(5) החלטה לפי סעיף 29.
(ב) על אלה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הממשלה:
(1) החלטות הממשלה לפי סעיף 10, 11, 12(ד) 17(א) ו-17(ב), 23(א) ו-25(א);
(2) נטילת סמכות לפי סעיף 26 לתקופה;
(3) מינוי סגן שר לפי סעיף 24 ופקיעת כהונתו לפי סעיף 28(1) או (3);
(4) מינוי מוזכר הממשלה לפי סעיף 30 ופקיעת כהונתו.
34. אי-תחולה של תקנות שעת-חירום
על אף האמור בכל דין אין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוק זה, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים; אין לשנות סעיף זה אלא ברוב חברי הכנסת.
35. חסינות ראש הממשלה
ראש הממשלה יהיה כחבר הכנסת לעניין כל חוק המעניק חסינות.
36. ביטול חוק-יסוד: הממשלה
חוק-יסוד: הממשלה כנוסחו ערב קבלת חוק זה — בטל.

ד ב ר י ה ס ב ר

כזאת בידי איש אחד, ולמנוע מהכנסת את האפשרות להחליף את הממשלה. מוצע כי הכנסת תוכל, ברוב מיוחס, להעביר את ראש הממשלה מתפקידו, כתנאי שבאותה הצבעה היא תבחר ראש ממשלה אחר תחתיו. כך תימנע הפלת ממשלה כתוצאה מרוב מקרי או קוניונקטורלי. סעיפים שונים בחוק נועדו למנוע מצב שבו יש חשש לשיתוק בשל העובדה שאין לממשלה רוב בכנסת. אם הכנסת אינה מאשרת את חוב התקציב, מתאשר לממשלה, בדומה להסדר שנקט המחוקק לגבי הרשויות המקומיות, חלק יחסי של התקציב הקודם. התפזרות הכנסת מביאה לבחירות כלליות לא רק לכנסת אלא גם לראשות הממשלה. אם נוצר קושי בשל היווצרות רוב קבוע נגד הממשלה בכנסת ורוב זה אינו מגיע עד כדי הרוב הדרוש לבחירת ראש ממשלה אחר, מוסמך נשיא המדינה, לאחר שיתיעץ בראש הממשלה ובסיעות בכנסת, להורות על פיזור הכנסת ועל בחירות חדשות לכנסת ולראש הממשלה.

הרפורמה המוצעת מתבססת בין היתר על הניסיון החיובי שהצטבר מאז הונהגה הבחירה הישירה של ראשי הרשויות המקומיות, שהעלתה, לכל הדעות, את רמת השלטון המקומי בארץ. יש לקוות כי השינוי המוצע יצליח להנהיג בישראל רשות מבצעת של ממש, ולא פרלמנט-זוטא, שהרכבו לא פונקציונלי, שריבוי שריו נובע מהצורך לגייס מספר כה רב של מפלגות לתמיכה בממשלה בעת הרכבתה. רשות מבצעת כזאת תהיה חזקה מספיק כדי לנהל את ענייני המדינה, ועם

תוצאות הבחירות לכנסת השתיים-עשרה ותהליך הרכבת הממשלה בעקבות הבחירות מוכיחים בפעם נוספת את הצורך לשנות את מבנה הרשות המבצעת בישראל.

תהליך הרכבת הממשלה כתנאים של ריבוי מפלגות קיצוני כרוך בחיזור של שתי המפלגות הגדולות, המייצגות יחד את מרבית אזרחי המדינה, אחרי הסיעות הקטנות המוכנות, תמורת סיפוק חביעותיהן, להעמיד עצמן כשותפות אפשריות לכל המרכבה במחיר. תהליך זה גורם להתבזות, מעוות לחלוטין את רצון הרוב ומשעבד אותו לדרישותיו המפליגות של מיעוט סחטני, ובסופו של דבר משפיל את המערכת הפוליטית כולה בעיני הציבור ועלול לערער את עצם הלגיטימיות של המוסדות הדמוקרטיים בקרב שכבות רחבות באוכלוסייה.

הרפורמה המוצעת במבנה הרשות המבצעת נועדה למנוע את כל התופעות המבזות והנפסדות הכרוכות בתהליך הרכבת הממשלה בשיטה הקיימת, ולהבטיח את יכולתו של הרוב להביא את רצונו לידי ביטוי בלי להיכנע לסחטנותן של קבוצות מיעוט. מוצע, כי ראש הממשלה ייבחר ישירות על-ידי העם, בבחירות כלליות. מי שיזכה לאמון הציבור ביום הבחירות יוכל להרכיב את הממשלה ללא צורך באישור הכנסת.

אין השיטה המוצעת מבקשת להנהיג בישראל משטר נשיאותי — משטר שבו אין יחסי אמון בין הרשות המבצעת לבין הפרלמנט. כתנאים של ישראל מסוכן להפקיד עוצמה

נכנס לפרטים לגבי תהליך הבחירות לראשות הממשלה, הוא משאיר זאת לחוק רגיל. סמכויות הכנסת וסמכויות הממשלה נותרו ללא שינוי עקרוני פרט לעניינים הנובעים במישרין מהשינוי המוצע.

זאת לא תהיה מנותקת מהכנסת. יתר על כן, אין מוצע לבטל את האפשרות למנות חברי כנסת כשרי ממשלה ואת הזיקות האחרות הקיימות במשטרנו בין הממשלה לכנסת. בהתאם למקובל בחוקי־יסוד אחרים, אין החוק המוצע

ח. הצעת חוק־יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת א' לין)

1. במקום סעיפים 3 עד 25 לחוק־יסוד: הממשלה (להלן — החוק העיקרי) יבוא:
 3. הרכב ובחירה
 - (א) הממשלה תורכב מראש הממשלה, ממלא־מקומו ושרים אחרים.
 - (ב) ראש הממשלה יכהן בתפקידו מכוח בחירה במישרין על־ידי אזרחי המדינה.
 - (ג) כל השרים ימונו על־ידי ראש הממשלה.
 4. תקופת כהונה
 - (א) משך כהונת ראש הממשלה ארבע שנים וחצי.
 - (ב) משך כהונתו של שר הוא כמשך תקופת הכהונה של ראש הממשלה.
 5. כשירות
 - (א) כל הכשיר להיות מועמד לכנסת והוא בן ארבעים שנה לפחות — כשיר להיות מועמד לכהונת ראש הממשלה.
 - (ב) אדם שכהן כראש ממשלה שתי תקופות ברציפות לא יהיה מועמד בבחירות לתקופה הסמוכה לאחריהן.
 6. מועמדות
 - (א) מועמד לכהונת ראש הממשלה יוצע על־ידי אחת או כמה מן הסיעות בכנסת היוצאת.
 7. בחירת ראש הממשלה
 - (א) הבחירות לכהונת ראש הממשלה יהיו כלליות, ארציות, ישירות חשאיות ושוות.
 - (ב) בבחירות לכהונת ראש הממשלה ייבחר המועמד שזכה ברוב קולות המצביעים, ובלבד שלא יפחת מארבעים אחוזים מהם.
 - (ג) לא זכה אף מועמד ברוב הדרוש על־פי סעיף קטן (ב), ייערך סיבוב בחירות שני בין שני המועמדים שזכו בסיבוב הראשון במירב הקולות. בסיבוב השני ייבחר לכהונת ראש הממשלה המועמד שזכה ברוב קולות המצביעים.
 8. מועד בחירה
 - (א) הבחירות לכהונת ראש הממשלה יהיו ביום הבחירות לכנסת.
 - (ב) סיבוב בחירות שני, כאמור בסעיף (ג), ייערך עשרה ימים לאחר היום הקבוע בסעיף קטן (א).
9. ממלא־מקום ראש הממשלה
 - (א) המועמד לכהונת ממלא־מקום ראש הממשלה יוצע לאישור הכנסת על־ידי ראש הממשלה הנבחר קודם הרכבת הממשלה. המועמד חייב להיות כשיר להיבחר כראש הממשלה.
 - (ב) אדם שכהן בתפקיד ממלא־מקום ראש הממשלה שתי תקופות כהונה רצופות, לא יהיה מועמד לתפקיד ממלא־המקום לתקופה הסמוכה לאחריהן.
10. תחילת כהונה
 - (א) ראש הממשלה וממלא־מקומו ייכנסו לתפקידם בתוך שלושים יום לאחר היבחרם, לאחר שימסרו בפני הכנסת במעמד נשיא המדינה הצהרת אמונים למדינת ישראל ולחוקיה.
 - (ב) ראש הממשלה וממלא־מקומו יכהנו בתפקידם עד לתחילת כהונתו של ראש הממשלה הנבחר.
11. הצבעת אי־אמון
 - (א) הכנסת רשאית להביע אי־אמון בראש הממשלה ולהעבירו מכהונתו ברוב של שמונים מחבריה.
 - (ב) הועבר ראש הממשלה מכהונתו ייערכו בחירות חדשות לכנסת ולכהונת ראש הממשלה בתוך שלושים יום ממועד הצבעת האי־אמון.
 - (ג) הצעת אי־אמון תוגש על־ידי לפחות עשרים מחברי הכנסת.
12. התפטרות
 - (א) ראש הממשלה רשאי להתפטר מתפקידו על־ידי הגשת כתב התפטרות לנשיא המדינה. אופן ההתפטרות וכניסתה לתוקף ייקבעו בחוק.
 - (ב) נבצר מסיבה כלשהי מראש הממשלה להמשיך ולמלא את תפקידו כראש ממשלה בהתאם להוראות חוק זה ישמש ממלא־מקומו ראש ממשלה עם מלוא הסמכויות הנתונות לראש ממשלה.
13. אי־יכולת תפקוד זמנית
 - נעדר ראש הממשלה מן הארץ או נבצר ממנו זמנית, באישור הממשלה, למלא את תפקידו יכהן ממלא־מקומו במקומו עד שובו של ראש הממשלה ארצה או עד שיחזור למלא את תפקידו. הודעה על כך תימסר לנשיא המדינה, ליושב־ראש הכנסת, ותפורסם ברשומות.

14. מינוי שרים

(ב) ראש הממשלה רשאי להעביר שר מכהונתו וכן להציע לכנסת להחליף את ממלא-מקומו.

(ג) הורשע שר בעבירה שיש עמה קלון רשאית הכנסת לפטר ברוכ של חבריה.

18. מילוי מקום שר

נפסקה כהונתו של שר או נבצר זמנית משר למלא את תפקידו, ימלא את התפקיד ראש הממשלה או שר אחר שנקבע על-ידו.

19. תפקוד הממשלה

(1) לחלק תפקידים בין השרים;

(2) לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים;

(3) להעביר שטחי פעולה משרד למשרד;

(4) לקבוע את משרדי הממשלה וכן לאחד משרדים, לחלקם, לבטלם ולהקים משרדים חדשים.

(ב) ראש הממשלה מנהל את עבודת הממשלה.

(א) ראש הממשלה ימנה את השרים;

(ב) כל הכשר להיות מועמד לכנסת כשר להתמנות לשר;

(ג) אחד מהשרים ימונה לסגן ראש הממשלה;

(ד) ראש הממשלה יציג את ממשלתו בפני הכנסת וכל שר יצהיר הצהרת אמונים כאמור בחוק;

(ה) מינויו של שר יתבטל אם בתוך 30 יום מתחילת כהונתו החליטה מליאת הכנסת ברוב של שבעים וחמישה מחבריה כי אין לקיים את המינוי.

15. אחריות של שר

שר אחראי בפני ראש הממשלה על משרדו או על תפקידים שעליהם הוא ממונה.

17. הפסקת כהונתו של שר

(א) שר רשאי להתפטר מהממשלה על-ידי הגשת כתב התפטרות לראש הממשלה.

ד ב ר י ה ס ב ר

לחוק את יציבות המשטר בישראל ולהעניק סמכויות רחבות יותר למי שעומד בראשות הממשלה.

הצעת החוק נועדה למנוע הישנות המצב של תלות מופרזת במפלגות קטנות בתהליך הרכבתה של הממשלה.

ט. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת ד' ליכאי)

(ב) נפטר מועמד לכהונת ראש הממשלה או חדל להיות מועמד מטעם אחר, יועמד לבחירה מועמד אחר בדרך שתקבע בחוק.

1. במקום סעיפים 3 עד 25 לחוק-יסוד: הממשלה (להלן — החוק העיקרי) יבואו:

3. הרכב ובחירה

(א) הממשלה מורכבת מראש הממשלה, מסגנו ומשרים אחרים.

(ב) ראש הממשלה וסגנו יכהנו בתפקידם מכוח בחירתם במישרין על-ידי אזרחי המדינה.

(ג) השרים האחרים ימונו על-ידי ראש הממשלה.

4. תקופת כהונה

(א) משך כהונת ראש הממשלה וסגנו — ארבע שנים.

(ב) משך כהונתו של שר הוא כמשך תקופת הכהונה של ראש הממשלה וסגנו.

5. כשרות לכהונת ראש-ממשלה

(א) כל הכשר להיות מועמד לכנסת והוא בן שלושים שנה לפחות — כשר להיות מועמד לכהונת ראש הממשלה.

(ב) אדם שכהן כראש ממשלה שלוש תקופות בזו אחר זו לא יהיה מועמד בבחירות לתקופה הסמוכה לאחריהן.

6. הצעת מועמדות

(א) מועמד לכהונת ראש הממשלה יוצע על-ידי עשרים וחמישה חברי הכנסת.

7. בחירת ראש הממשלה

(א) הבחירות לכהונת ראש הממשלה יהיו כלליות, ארציות, ישירות, חשאיות ושוות.

(ב) בבחירות לכהונת ראש הממשלה ייבחר המועמד שזכה ברוב קולות המצביעים ובלבד שלא יפחת מחמישים אחוזים מהם.

(ג) לא זכה אף מועמד ברוב הדרוש על-פי סעיף קטן (ב), ייערך סיבוב בחירות שני בין שני המועמדים שזכו בסיבוב הראשון במירב הקולות. בסיבוב השני ייבחר לכהונת ראש הממשלה המועמד שזכה ברוב קולות המצביעים.

8. מועד הבחירה

(א) הבחירות לכהונת ראש הממשלה יהיו ביום הבחירות לכנסת.

(ב) סיבוב בחירות שני, כאמור בסעיף 7(ג), ייערך עשרה ימים לאחר היום הקבוע בסעיף קטן (א).

9. ממלא-מקום ראש הממשלה

(א) מועמד לכהונת ראש הממשלה יציג את מועמדו לכהונת ממלא-מקום ראש הממשלה בדרך

ממלא-מקום ראש הממשלה כראש הממשלה עד תום תקופת הכהונה.

14. אי-יכולת תפקוד זמנית

נעדר ראש הממשלה מן הארץ או נבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו יכהן ממלא-מקומו במקומו עד שובו של ראש הממשלה ארצה או עד שיחזור למלא את תפקידו. הודעה יעל כך תימסר לנשיא המדינה, ליושב-ראש הכנסת ותפורסם ברשומות.

15. מינוי שרים

- (א) ראש הממשלה ימנה את השרים.
- (ב) כל הכשר להיות מועמד לכנסת כשר להתמנות לשר.
- (ג) אחד מהשרים יכול להיות סגן ראש הממשלה.
- (ד) ראש הממשלה יציג את ממשלתו בפני הכנסת וכל שר יצהיר הצהרת אמונים כאמור בחוק.

(ה) מינויו של שר יתבטל אם בתוך 30 יום מתחילת כהונתו החליטה מליאת הכנסת ברוב של שבעים וחמישה מחבריה כי אין לקיים את המינוי.

16. אחריות שר

שר אחראי בפני ראש הממשלה על משרדו או על תפקידים שעליהם הוא ממונה.

17. הפסקת כהונתו של שר

- (א) שר רשאי להתפטר מהממשלה על-ידי הגשת כתב התפטרות לראש הממשלה. אופן ההתפטרות ומועד כניסתה לתוקף ייקבעו בחוק.
- (ב) ראש הממשלה רשאי להעביר שר מכהונתו. הוראה זו לא תחול על ממלא-מקום ראש הממשלה.
- (ג) הורשע שר בעבירה שיש עמה קלון, רשאית הכנסת לפטר ברוב של חבריה.

18. מילוי מקום שר

נפסקה כהונתו של שר או נבצר זמנית משר למלא את תפקידו, ימלא את התפקיד ראש הממשלה או שר אחר שנקבע על-ידו.

19. תפקוד הממשלה

- (א) ראש הממשלה רשאי:
 - 1. לחלק תפקידים בין השרים.
 - 2. לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים.
 - 3. להעביר שטחי פעולה ממשרד למשרד.
 - 4. לקבוע את משרדי הממשלה וכן לאחד משרדים, לחלקם, לבטלם ולהקים משרדים חדשים.
- (ב) ראש הממשלה מנהל את עבודת הממשלה.

20. סמכויות הממשלה

הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת.

שתיקבע בחוק. המועמד חייב להיות כשר להיבחר כראש הממשלה.

(ב) הצבעה עבור המועמד לכהונת ראש הממשלה תהיה אף הצבעה עבור המועמד שהוצג על-ידי לכהונת ממלא-מקום ראש הממשלה.

(ג) אדם שכהן בתפקיד ממלא-מקום ראש הממשלה שתי תקופות כהונה רצופות, לא יהיה מועמד לתפקיד ממלא-מקום לתקופה הסמוכה לאחריו.

10. תחילת כהונה

- (א) ראש הממשלה הנבחר וממלא-מקומו ייכנסו לתפקידם בתוך שלושים יום לאחר פאזירתם; לאחר שימסרו בפני הכנסת במעמד נשיא המדינה הצהרת אמונים למדינת ישראל ולחוקיה.
- (ב) ראש הממשלה וממלא-מקומו יכהנו בתפקידם עד לתחילת כהונתו של ראש הממשלה הנבחר.

11. חסינות

- (א) ראש הממשלה וממלא-מקומו והשרים האחרים לא יעוכבו ולא ייעצרו, לא ייערך חיפוש בגופם, בחצריהם או בחפציהם ולא יוגש נגדם כתב-אישום אלא באישור ועדת הכנסת.
- (ב) בקשה לאישור ועדת הכנסת לפי סעיף קטן (א) יכול שתוגש על-ידי היועץ המשפטי לממשלה או עשרים וחמישה חברי הכנסת.

12. הצבעת אי-אמון

- (א) הכנסת רשאית להביע אי-אמון בראש הממשלה ולהעבירו מכהונתו ברוב של שבעים וחמישה מחבריה.
- (ב) הועבר ראש ממשלה מכהונתו ייערכו בחירות חדשות לכנסת ולכהונת ראש הממשלה בתוך ארבעים יום ממועד הצבעת האי-אמון.
- (ג) הצעת אי-אמון תוגש על-ידי עשרה או יותר מחברי הכנסת.

13. הפסקת כהונה

- (א) הכנסת רשאית, בהחלטה שנתקבלה ברוב חבריה, להעביר את ראש הממשלה מכהונתו אם מטעמי בריאות נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו.
- (ב) הכנסת לא תקבל החלטה כאמור אלא לפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שני-שלישים מחבריה ועל יסוד חוות דעת רפואית.
- (ג) הורשע ראש הממשלה בעבירה שיש עמה קלון רשאית הכנסת, בהחלטה שנתקבלה ברוב חבריה, להעביר את ראש הממשלה מכהונתו. לא תקבל הכנסת החלטה כאמור אלא לאחר שהונחו בפניה פסק-הדין המרשיע וכן חוות דעת של נשיא בית-המשפט העליון בשאלה היש בעבירה קלון.
- (ד) ראש הממשלה רשאי להתפטר מתפקידו על-ידי הגשת כתב התפטרות לנשיא המדינה. אופן ההתפטרות וכניסתה לתוקף ייקבעו בחוק.
- (ה) חדל ראש הממשלה לכהן מסיבה כלשהי יכהן

סמכות, למעט סמכות בעלת אופי שיפוטי, הנתונה על-פי אותו חוק לעובד מדינה, אם אין כוונה אחרת משמעת מן החוק; השר רשאי לעשות כאמור לעניין מסוים או לתקופה מסוימת.

21. אצילת סמכויות
סמכות הנתונה לשר, למעט סמכות להתקין תקנות, רשאי השר לאצול לעובד ציבור.

22. נטילת סמכויות
שר הממונה על ביצוע של חוק רשאי ליטול לעצמו כל

ד ב ר י ה ס ב ר

הפרופסורים של אוניברסיטת תל-אביב, בראשות פרופסור אוריאל רייכמן, בדבר בחירה אישית ישירה של ראש הממשלה, בתיקונים קלים, תוך מציאת איוונים בין יציבות השלטון ויציבותו-לבין פיקוח פרלמנטרי יעיל על הממשלה, למניעת סכנה אפשרית של ריכוז מופרז של הכוח והסמכויות בידי העומד בראשות הממשלה.

משבר השלטון בישראל התבטא, בין השאר, בכך שמפלגה קטנה מסוגלת — לפי שיטת הממשל הנוכחית — לקבוע מי יכהן כראש הממשלה. ראש הממשלה מוגבל ביותר ביכולתו לבחור שרים ראויים לתפקידיהם ואין לו סמכויות הדרושות לו לנהל את ממשלתו. מוצע לאמץ את הצעת צוות

י. הצעת חוק יום חינוך ארוך, התש"ן — 1990

3. יום חינוך ארוך

(א) במוסדות החינוך יונהג יום חינוך ארוך לתלמידים לפי הוראות חוק זה.

(ב) יום חינוך ארוך יהיה של שמונה שעות או של מספר שעות אחר שקבע השר בתקנות באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת; תקנות כאמור יכול שיהיו כלליות, לימים מסוימים או לסוגים של מוסדות חינוך או כיתות לימוד.

4. תוכניות לימודים

השר יתאים את תוכניות הלימודים ליום חינוך ארוך.

5. תחולה והוראות מעבר

חוק זה יחול בהדרגה החל בשנת הלימודים התשנ"א על-פי צווים שייתן השר בהתייעצות עם רשויות החינוך המקומיות ובאישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, וכלכך שהחלתו תושלם לא יאוחר מראשית שנת הלימודים התשנ"ד.

6. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

1. הגדרות

בחוק זה —

"מוסד חינוך" — כל אחד מאלה:

- (1) מוסד חינוך ללימוד שיטתי לתלמידים;
- (2) בית-ספר מקצועי כהגדרתו בסעיף 1 לחוק החניכות, התשי"ג — 1953.¹

"רשות חינוך מקומית" — כהגדרתה בחוק לימוד חובה, התש"ט — 1949;²

"תלמיד" — מי שלומד במוסד חינוך בגן-חובה או באחת הכיתות א' עד י"ב;

"השר" — שר החינוך והתרבות.

2. מטרתו

חוק זה בא להוסיף שעות לימודים וחינוך על השעות הקיימות במוסדות החינוך, כדי להרחיב ולהעמיק את הידע וההשכלה של התלמידים, להוסיף חינוך לערכים ופעילות חברתית, הכול במסגרת מטרות החינוך הממלכתי כאמור בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג — 1953.³

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 108.

² ס"ח התש"ט, עמ' 287.

³ ס"ח התשי"ג, עמ' 137.

יא. תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988

ובחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

1. בתוספת הראשונה לחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988,¹ בסעיף תקציב 20.35.43, שם המוסד צ"ל "מכללת יהודה ושומרון".
2. בתוספת לחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989,² בסעיף תקציב 20.37.06, שם המוסד צ"ל "מרכז יעקב הרצוג ללימודי יהדות".

¹ ח"ת 105, התשמ"ח, עמ' 509.

² ח"ת 107, התשמ"ט, עמ' 8.

דבריו

מוצע לדייק ולחקן ולציין את השמות הנכונים של המוסדות האלה.

יב. הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 2), התש"ן—1990

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד),
התשמ"ג—1983, במקום "חמש מאות מיליון דולר"
יבוא "אלף ושלוש מאות מיליון דולר".

1 ס"ח התשמ"ג, עמ' 16; התשמ"ז, עמ' 28.

הסתייגות לחוק הנ"ל

- לשם החוק
חבר הכנסת ד' תיכון מציע:
אחרי "תיקון מס' 2" יבוא "(הגדלה ל-1,300 מיליון)".

יג. הצעת חוק אזורי ייצור לייצוא חופשיים, התשמ"ט—1989

(הצעת חבר הכנסת ע' פרץ)

1. הגדרות

בחוק זה —

- (3) נציגי מרכז השלטון המקומי;
(4) נציגי ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל;
(5) נציגי התאחדות התעשיינים בישראל;
(6) נציגי משרדי הממשלה אשר הממשלה ראתה שהם שייכים לעניין;
(7) נציגי הסוכנות היהודית לארץ-ישראל.
3. תפקידי המועצה
תפקידי המועצה לקדם פיתוח אזורים ותוכניות, ובכלל זה —
(1) ליוזם ולקבוע אזורים ולאשר הצעות לקביעת אזורים והפעלתם בהתחשב בצורכי כלל המשק והיתרונות שיובעו לנגב, לירושלים ולגליל, ובלבד שלא יינתן אישור כאמור אלא על מנת שכל מפעל באזור יהיה מפעל יצרני שמטרתו ייצוא בלבד;
(2) לתת ליזמים זיכיונות שלפיהם הם רשאים להקים ולהפעיל אזורים;
(3) לתת, באמצעות בעל זיכיון, אישורים למשתמשים;
(4) לאשר תוכניות ולפקח על הפעלת אזורים בהתאם לתנאי הזיכיונות;
(5) לבטל זיכיון או אישור שניתנו —
הכול בהתאם לחוק זה ולכללים שנקבעו בתקנות לפיו.
2. מינוי מועצה והרכבה
(א) הממשלה תמנה מועצה לאזורי ייצור לייצוא חופשיים.
(ב) ואלה יהיו חברי המועצה:
(1) נציגי ציבור בעלי ידע במסחר, בתעשייה, בכספים ובאזורי סחר חופשיים;
(2) נציגי ציבור מהנגב, מירושלים ומהגליל;

4. תנאים לזיכיון ולאישור

- (א) בעל זיכיון יהיה חברה רשומה בישראל, אשר לרשות המקומית שבתחומה נמצא האזור יש סמכות למנות בה שני דירקטורים לפחות.
(ב) משתמש יהיה חברה רשומה בישראל.

ותקנות אזורי נמל חופשיים (פעולות בטובין וסדרי פיקוח עליהם), התשל"א — 1971², יחולו בשניונים המחויבים.

8. פרסום

כל זיכיון וכל אישור למשתמש לפי חוק זה יפורסמו בדרך שתקבע בתקנות.

9. טובין לצריכה אישית

על הטובין המיועדים לצריכה אישית או למכירה בקמעונות באזור לא יחולו העדיפויות וההקלות לפי חוק זה.

10. ביצוע

- (א) השרים ממונים על ביצוע חוק זה והם רשאים, באישור הוועדה, להתקין תקנות לביצועו.
(ב) שינוי בתקנות שיש בו להרע תנאי שזיכיון או שבאישור למשתמש טעון הסכמת המועצה ומתן פיצוי לנפגע להנחת דעתה.

11. מועצה ראשונה

הממשלה תמנה מועצה בתוך שלושים ימים מיום פרסום חוק זה ברשומות.

5. עדיפויות

(א) השרים, באישור הוועדה, רשאים לקבוע בתקנות

(1) תנאים ומועדים לקבלת היתרים הדרושים לביצוע תוכנית ולהפעלת אזור;

(2) עדיפויות במשרדי הממשלה וברשויות אחרות בטיפול בבעלי זיכיון ובמשתמשים.

(ב) הוראות תקנות לפי סעיף זה יחולו על אף האמור בכל דין.

6. הטבות

משנקבע אזור יחולו, לגבי הקמתו והפעלתו ולגבי כל מפעל או שירות של משתמש בו, פטור ממסים עקיפים והיתרי ייבוא וייצוא ורשות לשימוש חופשי במטבע חוץ ובשניונים המחויבים — גם סעיפים 18, 19, 20, 22 ו-23 לחוק אזורי נמל חופשיים, התשכ"ט — 1969¹, והכול נוסף על כל הטבה המגיעה לפי כל דין.

7. פיקוח

טובין הדרושים לייצור או המיועדים לייצוא, הובלתם, הכנסתם לאזור והוצאתם ממנו יהיו בפיקוח המכס,

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 228.

² ק"ת התשל"א, עמ' 1247.

ד ב ר י ה ס ב ר

וביצועו לא יגרמו לגידול בתקציב או להפסדי הכנסות ממסים למדינה.

העיקרון של "אזורי ייצור לייצוא חופשיים" הוא שאזורים אלה יהיו פאראקים תעשייתיים יעילים ובעלי יתרונות לגדול. הם ייחשבו כשטחים מחוץ לאזור המכס של המדינה ובתוכם לא יהיה חוקף למיסוי, לפיקוח ולמגבלות כלכליות אחרות התקפות בשאר המשק, או לבטורוקרטיה. כתוצאה מכך ניתן יהיה למשוך משקיעי-חוץ לניצול היתרונות היחסיים של המשק הישראלי ולאפשר להם כושר תחרותי בשוק הבין-לאומי. אפשר להקים 10-7 פאראקים בכל המשק, בעיקר באזורי פיתוח א' שנקבעו לצורך חוק עידוד השקעות הון.

כל "אזור" יוקם, יופעל וישווק על-ידי "בעל זיכיון" שהוא חברה פרטית או ציבורית, באישור המועצה שתוקם על-ידי הממשלה. המועצה תפקח על המיקום, ההקמה וההפעלה של האזורים לפי החוק. כל אזור יתוכנן וייבנה באופן יעיל ויתקיים בו מרכז שירותים בעד המשתמשים.

מטרת החוק המוצע ליצור תנאים למשיכת השקעות לאזורי הפיתוח כנגב, בירושלים ובגליל לשם הקמת תעשיות יצוא באמצעות אזורי ייצור לייצוא חופשיים — "איל"ח". מניסיון שנצבר במשך השנים עולה כי משקיעים מחוץ-לארץ נרתעים מהעדר חופש פעולה כלכלי ומהמערכות הביורוקרטיות שבהן הם נתקלים. המטרה היא לתקן דבר זה, ובפרט לשפר את התדמית השלילית שנוצרה לישראל בחוגים רחבים של משקיעים בעולם, על-ידי יצירת חופש פעולה כלכלי, תנאים מסבירים פנים, שוויוניות ויעילות בטיפול במשקיע וביום הזה.

לחוק זה תהיה השפעה חיובית בתחומי פיזור האוכלוסייה, הצמיחה הכלכלית, תיעוש אזורי הפיתוח, שיפור מאזן התשלומים של המשק, הקלה על תקציב המדינה במימון הפיתוח הכלכלי של אזורי הפיתוח, עלייה ומניעת ירידה, פיתוח התעשייה המקומית, השירותים והפיננסים. החוק

יד. הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

2. תוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

2א. דמי מחיה

מי שנגרם לו נזק עקב אסון טבע בהיקף המונע ממנו תעסוקה, זכאי לדמי מחיה לפי חוק זה.

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק פיצוי נפגעי אסון טבע התשמ"ט — 1989¹, (להלן — החוק העיקרי) בסופו יבוא:

"דמי מחיה" — דמי אבטלה כמשמעותם בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968².

¹ ס"ח התשמ"ט, 1271 עמ' 20.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

3. תיקון סעיף 4

בסעיף 4 לחוק העיקרי בסעיף קטן (1)

(1) אחרי "את שיעורי הפיצויים" יבוא ו"דמי המחיה".

(2) בסופו יבוא:

"וכן כללים לתשלום דמי המחיה לרבות דרך חישובם, שיעורם, והתקופה המירבית שעבורה ישולמו".

ד ב ר י ה ס ב ר

לפי החוק הקיים ישולמו פיצויים למי שנגרם לו נזק עקב אסון טבע. נגרם נזק המונע מהניזוק לעבוד במשקו, ובפועל הוא מובטל. התיקון לחוק בא להבטיח דמי מחיה — דמי אבטלה למי שנגרם לו נזק כאמור. אין בחוק הקיים התייחסות לעובדה כי במקרים מסוימים

טו. הצעת חוק להסדר זכויות עובדים לעת כינוס נכסים, פירוק תאגיד

או פשיטת רגל, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

1. הגדרות

בחוק זה —

"התאריך הקובע" — התאריך המוקדם מבין אלה:

(1) כשהמעביד הוא תאגיד — התאריך שניתן נגדו צו כינוס הנכסים לרבות צו זמני או מונה לו מפרק זמני לרבות קדם מפרק;

(2) כשהמעביד הוא יחיד — התאריך שניתן נגדו צו כינוס נכסים, לרבות צו זמני, או שמונה לו נאמן בפשיטת רגל;

"הסכם קיבוצי" — הסכם קיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים התשי"ז — 1957⁵ (להלן — חוק הסכמים קיבוציים) לרבות הסדר קיבוצי;

"חוזה עבודה" — חוזה העבודה שבין עובד למעביד;

"חוק הביטוח הלאומי" — חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968⁷;

"ארגון העובדים" — מי שהינו ארגון העובדים היציג של העובדים;

"נכס מכביד" — נכס מכביד כמשמעותו בפקודת החברות או לפי פקודת פשיטת הרגל הכול לפי העניין;

"השכר הממוצע" — כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי;

"קופת גמל" — כמשמעותה בסעיף 127 נג לחוק הביטוח הלאומי;

"בית-הדין לעבודה" — בית-הדין האזורי לעבודה כמשמעותו בחוק בית-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969⁸;

"דיני התאגידים" — פקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983¹ (להלן — פקודת החברות), פקודת האגודות השיתופיות, 1933² (להלן — פקודת האגודות השיתופיות), החוק העות'מאני על האגודות 1909 (להלן — חוק האגודות העות'מאני), חוק העמותות, התש"ם — 1980³ (להלן — חוק העמותות), פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם — 1980⁴ (להלן — פקודת פשיטת הרגל), פקודת השותפויות [נוסח חדש], התשל"ה — 1975⁵;

"תאגיד" — גוף שנתאגד לפי דיני התאגידים;

"כונס נכסים" — כונס נכסים זמני "מפרק" "מפרק זמני" — כונס נכסים, כונס נכסים זמני, מפרק או מפרק זמני שנתמנה לפי דיני התאגידים;

"נאמן בפשיטת רגל" — נאמן בפשיטת רגל שנתמנה לפי פקודת פשיטת הרגל;

"מעביד" — תאגיד שניתן נגדו צו כינוס נכסים לרבות צו זמני או מונה לו מפרק לרבות מפרק זמני, קדם מפרק, או יחיד שניתן נגדו צו כינוס נכסים, לרבות צו זמני, או שמונה לו נאמן בפשיטת רגל שנתקיים בהם אחד מאלה:

(1) התאגיד או היחיד הינם צד להסכם קיבוצי שחל על העובדים;

(2) התאגיד או היחיד הינם צד לחוזה עבודה של עובד;

"עובד" — מי שמועסק על-ידי מעביד;

"המנהל" — כונס נכסים, כונס נכסים זמני, מפרק, מפרק זמני, קדם מפרק או נאמן בפשיטת רגל;

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 37, עמ' 761.

² חוקי א"י, כרך א', עמ' 306.

³ ס"ח התש"ם, עמ' 210.

⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 34, עמ' 639.

⁵ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 28, עמ' 549.

⁶ ס"ח התשי"ז, עמ' 63.

⁷ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

⁸ ס"ח התשכ"ט, עמ' 70.

2. תוקף הסכם קיבוצי

(א) הסכם קיבוצי המסדיר את תנאי העבודה של העובדים שהיה בתוקף בתאריך הקובע (להלן — "הסכם קיבוצי מקורי"), לא יפקע עקב מתן צו כינוס נכסים, לרבות צו זמני, או מינוי מפרק לרבות מפרק זמני וקדם מפרק, או מינוי נאמן בפשיטת רגל והוא ימשיך לחייב כל עוד לא שונה או בוטל על-ידי הצדדים לו.

(ב) לא חל הסכם קיבוצי או בוטל ההסכם הקיבוצי המקורי כאמור בפסקה (א) לעיל, ייקבעו תנאי העבודה של עובדים המועסקים במפעל בתקופה שלאחר התאריך הקובע, בהסכם קיבוצי חדש שנעשה ונחתם בין ארגון העובדים לבין המעביד (להלן — "הסכם קיבוצי חדש").

3. תוקף חוזה עבודה

(א) חוזה עבודה של עובד שהועסק על-ידי המעביד בתאריך הקובע (להלן חוזה העבודה המקורי) לא יפקע עקב מתן צו כינוס נכסים לרבות צו זמני או מינוי מפרק לרבות מפרק זמני וקדם מפרק, או מינוי נאמן בפשיטת רגל, והוא יהיה בתוקף כל עוד הוראותיו לא שוננו או בוטלו בהסכם קיבוצי, ובהעדר הסכם קיבוצי כאמור בהסכמת העובד והמעביד.

(ב) בוטל חוזה העבודה המקורי כאמור בפסקה (א) לעיל, ייקבעו תנאי העבודה של עובד המועסק על-ידי המעביד לאחר התאריך הקובע בהתאם להסכם הקיבוצי שחל על העובד, ובהעדר הסכם קיבוצי כאמור, בחוזה עבודה חדש שנעשה ונחתם במועד האמור בין העובד לבין המעביד (להלן — "חוזה העבודה החדש").

4. הסמכה לפעול בשם המעביד

יראו את המנהל כמי שמוסמך בשם המעביד לעשות, לשנות, להאריך או לבטל את ההסכם הקיבוצי המקורי, ההסכם הקיבוצי החדש, חוזה העבודה המקורי או חוזה העבודה החדש.

5. עילות פיטורים

(א) מנהל רשאי לפטר עובד המועסק על-ידי המעביד בתקופה שלאחר התאריך הקובע על-פי אחת מעילות אלה:

(1) עילה הקבועה בהסכם הקיבוצי המקורי, בהסכם הקיבוצי החדש, או בחוזה העבודה המקורי, בחוזה העבודה החדש;

(2) צמצומים בעבודה או חיסול המעביד גם אם עילות אלה אינן מוסדרות בהסכם הקיבוצי או בחוזה העבודה הנזכרים לעיל, או אף כאשר עילות אלה סותרות את המוסדר בהסכם הקיבוצי או חוזה העבודה האמור, ובלבד שיעשה זאת בהתייעצות עם ארגון העובדים.

(ב) יראו חוזה עבודה של עובד שפוטר כאמור בפסקה (א) כחוזה שבוטל כדין.

6. ביטול הסכם קיבוצי

(א) בתקופה שלאחר התאריך הקובע ניתן לבטל או לסיים הסכם קיבוצי מקורי או הסכם קיבוצי חדש באחת מהדרכים הבאות:

- (1) בהסכמת ארגון העובדים והמנהל;
- (2) על-פי ההוראות הקבועות לעניין זה בהסכם הקיבוצי או בחוק הסכמים קיבוציים;
- (3) מנהל רשאי לבטל באופן חד-צדדי הסכם קיבוצי כאמור לעיל עם חיסול המעביד ובאישורו של בית-הדין לעבודה.

(ב) יראו הסכם קיבוצי שבוטל או הסתיים כאמור בפסקה (א) לעיל כהסכם קיבוצי שבוטל או הסתיים כדין.

7. אישור בית-דין לעבודה

על אף האמור בכל דין, שינוי, הארכה, ביטול או חתימה על הסכם קיבוצי מקורי, הסכם קיבוצי חדש, חוזה עבודה מקורי או חוזה עבודה חדש, טעון אישור בית-הדין לעבודה.

8. נכס מכביד

הסכם קיבוצי מקורי, הסכם קיבוצי חדש, חוזה עבודה מקורי וחוזה עבודה חדש לא ייחשבו נכס מכביד לצורך פקודת החברות או פקודת פשיטת הרגל, הכול לפי העניין.

9. ויתור על הסכם קיבוצי ועל חוזה עבודה

בכפוף לאמור בסעיפים 5 ו-6 לחוק זה, מנהל אינו רשאי לוותר על הסכם קיבוצי מקורי, הסכם קיבוצי חדש, חוזה עבודה מקורי וחוזה עבודה חדש.

10. תשלומים לפי הסכם קיבוצי וחוזה עבודה

על אף האמור בפקודת החברות, מקום שנכסי המעביד אינם מספיקים כדי תשלום חבויותיו, יהיה דין התשלומים המגיעים לעובדים על-פי ההסכם הקיבוצי וחוזה העבודה החלים עליהם כגין עבודתם בתקופה שלאחר התאריך הקובע, כדין הוצאות הפירוק כמשמעותם בפקודת החברות.

11. סמכות ייחודית של בית-הדין לעבודה

על אף האמור בכל דין יהיו לבית-הדין לעבודה סמכויות בית-המשפט שנוגעות השיפוט בהליכי פשיטת רגל, או פירוק תאגיד, בעניין אישורו, קיומו, תחולתו, פירוש, ביצועו, הפרתו או ויתור על הסכם קיבוצי, לרבות הסכם קיבוצי מקורי והסכם קיבוצי חדש, או חוזה עבודה, לרבות חוזה עבודה מקורי וחוזה עבודה חדש שמעביד או מנהל הינם צד לו, או בכל עניין שלפי סעיף 24(א) לחוק בית-הדין לעבודה נידון בבית-הדין לעבודה.

12. דין קדימה

(א) לענין תשלום חובות אשר לפי פקודת פשיטת הרגל, או לפי פקודת החברות סילוקם קודם לכל יתר החובות רואים —

- (1) שכר, פיצויי פיטורים, דמי הודעה קודמת, דמי הסתגלות, או כל סכום אחר המגיע

19. ביצוע ותקנות
- (א) שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
- (ב) תקנות בעניינים המפורטים להלן יקבע השר, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת:
- (1) פטור מאגרה לגבי בקשות המוגשות על-ידי ארגון העובדים היציג או ארגון העובדים שהעובד חבר בו;
- (2) הוראות נוספות ומשלימות לעניין הבטחת זכויות העובדים לעת כינוס נכסים, פירוק תאגיד או פשיטת רגל.
20. תיקון חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג—1963
- בחוק פיצויי פיטורים —
- (1) סעיף 27 — בטל;
- (2) סעיף 21 יסומן (א), ואחריו יבוא:
- "(ב) למרות האמור בסעיף קטן (א), מעביד חייב להבטיח הצטברותם של פיצויי הפיטורים שהוא עשוי לשלם לעובדיו על-פי חוק זה על-ידי הפקדתם בקופת גמל כמשמעותה בסעיף 1 לחוק הגנת השכר, התשי"ח—1958⁹
- (ג) חובת ההפקדה הקבועה בסעיף קטן (ב) לעיל חלה רק לגבי פיצויים הנצברים לזכות העובד מיום תחילתו של תיקון זה בלבד.
- (ד) הוראות סעיפים 23 עד 26 לחוק יחולו בשניונים המחוייבים על-פי העניין על הפקדה בהתאם לפסקה (ב) לעיל."
21. תיקון חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח—1968
- בחוק הביטוח הלאומי —
- (1) בסוף סעיף 127ג יבוא: "מפרק" — לרבות כנוס הנכסים הרשמי";
- (2) בסעיף 127ג, לאחר המלים "מבוטח יהיה זכאי לגמלה לפי פרק זה" יבוא: "אם העובד פוטר על-ידי המנהל בהגדרתו בחוק להסדר זכויות עובדים לעת כינוס נכסים, פירוק תאגיד ופשיטת רגל, התשמ"ז—1987 — ואין באפשרותו של המנהל לשלם לעובד את שכר עבודתו ופיצויי הפיטורין המגיעים לו, או";
- (3) במקום סעיף 127ג יבוא:
- "127ג. חקרת שיעור הגמלה לעובד הגמלה שתשולם לפי חוק זה לעובד תהיה סכום חוב שכר העבודה ופיצויי הפיטורין שלא יעלה על הסכום המתקבל מהכפלת הממוצע במספר שנות עבודתו של העובד במפעל עד לתאריך הקובע, ובלבד שסכום זה לא יפחת מהסכום המתקבל ממכפלת השכר בממוצע בארבע."
22. תחילה
- תחילתו של חוק זה כיום
- לעובד עקב עבודתו מכוח הדין, הסכם קיבוצי, חוזה עבודה, או כל סיכום אחר שנעשה עם המנהל, לרבות פדיון זכויות אלה — כשכר עבודה שיש לסלקו קודם ליתר החובות;
- (2) תשלומים לקופת גמל שהמעביד ניכה במקור משכר העבודה על-פי ההסכם הקיבוצי, או הפרשות שהמעביד היה צריך לשלם לקופת הגמל על-פי ההסכם הקיבוצי ולא העבירם כנדרש — כתשלום שיש לסלקו קודם ליתר החובות.
- (ב) תשלומים כאמור בפסקאות (א) ו-(ב) לעיל, יהיו חוב מהחובות שסילוקם קודם לחובות אחרים בפירוק אגודה שיתופית, אגודה לפי החוק העזר'מאני, צמותה לפי חוק העמותות, או שותפות לפי פקודת השותפויות.
13. חקרת דין הקדימה
- סך כל החובות שיש להם דין קדימה כאמור בסעיף 12, פסקה (א) לעיל, לא יעלה על הסכום המתקבל מהכפלת השכר הממוצע במספר שנות עבודתו של העובד במפעל עד לתאריך הקובע, ובלבד שסכום זה לא יפחת מהסכום המתקבל ממכפלת השכר הממוצע בארבע.
14. התפטרות שדינה כפיטורים
- התפטר עובד מעבודתו לאחר התאריך הקובע רואים את ההתפטרות לעניין חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג—1963⁹ כפיטורים. (להלן — חוק פיצויי פיטורים).
15. זכות להפנות לבית-משפט בקשת פירוק או בקשה לפשיטת רגל
- בקשה לפירוק תאגיד שהפך לחדל פירעון, או להכרזת פשיטת רגל של יחיד כאמור, יכול שתוגש על-ידי העובד הנושה, או בידי ארגון העובדים, ובאין ארגון עובדים כאמור — בידי ארגון העובדים שהעובד חבר בו.
16. הרשאה לפתיחת הליכים משפטיים
- אישור שנתן בית-הדין לעבודה בעניין הסכם קיבוצי או חוזה עבודה שניתן כאמור בסעיף 7 לעיל, רואים אותו כהרשאה לפתיחת הליכים משפטיים בעניין קיומו, תחולתו, פירוש, ביצועו או הפרתו של ההסכם הקיבוצי או חוזה העבודה שאושרו כאמור.
17. זכות התערבות בהליכים
- ארגון העובדים, ובאין ארגון עובדים כאמור — ארגון העובדים שהעובד חבר בו, רשאי להתייצב ככל הליך המתקיים בבית-הדין לעבודה או בבית-המשפט ואשר עניינו בהליכי פשיטת רגל, כינוס נכסים, או פירוק המעביד, ולהשמיע את טענותיו.
18. תיקון חוק בית-הדין לעבודה
- בחוק בית-הדין לעבודה, בתוספת השנייה, בסופה יבוא:
- "חוק להסדר זכויות עובדים לעת כינוס נכסים, פירוק תאגיד או פשיטת רגל, התשמ"ח—1987."

⁹ ס"ח התשכ"ג, עמ' 136.¹⁰ ס"ח התשי"ח, עמ' 86.

ד ב ר י ה ס ב ר

הצגת הבעיה

כלכלי שנקלע לקשיים כלכליים במקום להביא בהכרח רק לחיסולו, אם מדובר במעביד שביסודו הוא בעל גרעין כלכלי בריא. מה שקרה במציאות הוא שבפועל החלו מעבידים יחזמים הליך משפטי של "חיסול". במיוחד בסקטור הציבורי, כשלמעשה לא לחיסול התא הכלכלי נשואות עיניהם אלא להודמנות שהליך כאמור פותח לפנייהם להתנער מהתחייבויותיהם כלפי ציבור העובדים כפי שאלה גובשו בהסכמים הקיבוציים התקפים. תופעה זו פוגעת קשות בציבור העובדים המאורגן היות שבמסגרתה מתנהלים יחסי העבודה בצורה כפויה ומבוקרת על-ידי בית-המשפט המחוזי והם איבדו את צביון הוולונטריות של המשא-ומתן הקיבוצי החופשי ושללו לחלוטין את מעמדו של ארגון העובדים היציג.

התפתחויות אלה על כל גוניהן יצרו מציאות עגומה לגבי ציבור העובדים, והן מחייבות מציאת הסדר חקיקתי, שבמסגרתו יישמרו האינטרסים הפסיים של ציבור העובדים גם במצבים שבהם המעביד הפך להיות חדר פירעון.

להלן העקרונות שעליהם מבוססת הצעת החוק:

א. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מלמד, כי העובדה שמפעל נקלע לקשיים אינה מחייבת בהכרח רק פתרון שיביא לחיסולו. נהפוך הוא: האינטרס של ציבור העובדים הוא לנסות כל דרך היכולה להביא לשיקומו של המפעל, ובכך לשמור על מקום העבודה של העובד. לאור זאת מוצע לשמור על הסדרים המשפטיים שהתפתחו בפסיקה, שבמסגרתם ניתן לאפשר הכראת מפעל שנקלע לקשיים ולא רק את חיסולו.

ב. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מלמד, כי יחסי העבודה הממשיכים להתקיים במהלך הליכי החיסול או שיקום מאבדים מאופיים הוולונטרי, והם מוכפפים ומוכתבים על-ידי בית-המשפט המחוזי. נראה כי מצב זה אינו סביר ונוגד את אינטרס ציבור העובדים המאורגן. זאת ועוד: המציאות מורה, שלעתים מעבידים מנצלים את האפשרות של המשך תפעול מקום העבודה במסגרת הליכי פירוק כדרך לגנח את ציבור העובדים וכשיטה להשתחרר מההסכמים הקיבוציים הקיימים. לאור זאת מוצעים שינויים ותיקונים, אשר יביטחו כי:

1. כל עוד מקום העבודה ממשיך לפעול, ימשיכו יחסי העבודה להתקיים באמצעות משא-ומתן קיבוצי חופשי ועל-פי ההסכמים הקיבוציים, תוך שמירת מעמדו של ארגון העובדים היציג; יש למנוע את האפשרות של הפיכת יחסי העבודה בנסיבות למערכת יחסים המוכתבת על-פי צווים של בית-משפט מחוזי.

2. יישמר תוקפם של ההסכמים הקיבוציים והחוזים האישיים שהיו קיימים לפני פתיחת הליך המשפטי לפירוק, כינוס נכסים או פשיטת הרגל גם לאחר תחילת יחסי העבודה לא יוכל לזיזם עוד הליכים משפטיים כאמור, שכל מטרתם היא להשתחרר מהתחייבויות המעביד כלפי ציבור העובדים.

ג. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מורה, כי זכויות עובד הממשיך לעבוד במפעל הנמצא בהליך חיסול או שיקום אינן מוגנות. על כן, למשל, יש לדאוג לכך שגם במצב שאין מנוס מניתוק יחסי עובד ומעביד — אם מפני שהמפעל "חוסל" סופית" ואם מפני שבמסגרת תהליך הבראתו פוטר העובד בפיטורי ייעול, או התפטר מאחר שמצא לו סידור עבודה חלופי — זכויותיו המלאות של העובד תישמרנה. לאור זאת מוצע

בשנים האחרונות החלה מתגבשת תופעה רבגונית של הזדקקות גוברת והולכת להליכים משפטיים של כינוס נכסים, פירוק או פשיטת רגל בנסיבות שבהן המעביד הפך להיות חדר פירעון. אף שבכל המקרים הללו המדובר בהזדקקות להליכים משפטיים מסוגים שונים, הרי ניתן בכל זאת להצביע על קו משותף המאפיין אותם הליכים. באופן כללי ניתן לומר, כי מדובר במעביד, אשר כתא כלכלי הפך להיות חדר פירעון, וככזה הוא גם מעמיד בספק את עצם יכולתו להמשיך לנהל את עסקיו. המגמה הכללית של פתיחת הליכים משפטיים בנסיבות אלה היא להביא ל"חיסולו" של תא כלכלי זה, אם אכן מסתבר כי המעביד אינו מסוגל לשלם את חובותיו. מגמה זו מושתתת על הגישה המכירה בכללי משחק חופשי של הכוחות הכלכליים, ולפיה זכותו של אדם להסתכן, מצד אחד, אולם הוא חייב גם לשאת במלוא האחריות למחדליו, תהינה אשר תהינה התוצאות, מצד שני. היוזמה לפתיחת הליכי האי-סולבנטיות בנסיבות יכולה לבוא מהמעביד עצמו או מהגושים, כאשר גם העובדים, אם המעביד מלין את שכרם או את זכויותיהם הסוציאליות, נכללים בקטגוריה זו. הנסיון המצטבר מלמד, כי זכויות העובדים במצבים אלה לא תמיד מוגנות: לא זו בלבד שבעקבות "חיסולו" של המעביד כתא כלכלי מאבד העובד את מקור פרנסתו, אלא בנסיבות מסוימות, שיפורטו להלן, הוא עלול לאבד נוסף על כך גם את הזכויות, כולן או חלקן, שצבר במהלך שנות עבודתו אצל המעביד שאינו מסוגל עוד לפרוע את התחייבויותיו. כאמור, במסגרת זו מדובר בהליכים מוגזמים, יכולים: פשיטת רגל, פירוק התאגיד או כינוס נכסים לצורך מימון אגרת חוב המקנה לבעליה שעבוד צף על נכסי המעביד — מצבים המוסדרים על-פי דינים שיוחדו לכל אחד מהם, ואשר גדר הפגיעה בזכויות העובדים עשוי להיות שונה בגין כל אחד מהם.

זאת ועוד, לאחרונה אנו עדים לתפנית מסוימת שקיבלו ההליכים המשפטיים שנפתחו כתוצאה מהיותו של המעביד לחדר פירעון. במסגרת המגמה החדשה שהתפתחה, נעשתה הבחנה בין תא כלכלי אשר אף שנקלע לקשיים יש לו גרעין כלכלי בריא, ועל כן רצוי לנסות לשקמו במקום לחסלו, לבין תא כלכלי שהוא רקוב מיסודו, ועל כן אין מנוס מלחסלו. גישה חדשה זו הושתתה על התפיסה, כי חיסול תא כלכלי אמור אומנם לרצות את האינטרס של הנושה, אולם בנוסף יש לחיסול התא הכלכלי תוצאות מרחיקות לכת הבאות לידי ביטוי בתחומי הכלכלה והחברה של המדינה, כגון, למשל, הגברת האבטלה או יצירת אי-שקט חברתי ותעשייתי. מכאן, בעוד שמוצדק לחסל תא כלכלי שהוא רקוב מיסודו, הרי חיסולו של תא כלכלי שניתן לשיקום נזקק רב מחורעלו, ולכן עדיף בנסיבות לנסות להצילו במקום לחסלו. באופן כללי ניתן לומר, כי התפתחות זו לא רק שאין לה תשתית נורמטיבית בשיטת המשפט הנוהגת, אלא היא מנוגדת לחוק החרות בישראל, היות שהמגמה הכללית של דיני התאגידים היא לחסל כל תא כלכלי שאינו מסוגל לפרוע את חובותיו. על כן, אם אכן רצוי לעודד מציאת כלים משפטיים לשיקום המעביד בנסיבות האמורות, הרי יש לדאוג להשתתתם על בסיס נורמטיבי, שיסדיר את זכויות העובדים במסגרתם בצורה הולמת.

יתר על כן, לאחרונה אף נראה כי לא אחת נעשה שימוש חורג, לדעת ציבור העובדים, בתפנית המשפטית בעלת המגמה החברתית הרצויה לכשעצמה, כפי שזו הוסברה לעיל. נזכיר, במסגרתה החלו לתת סיכוי לשיקומו של מעביד שהוא תא

נכסים או פשיטת רגל מוכפפים לבית המשפט המחוזי. לאור זאת, כל אימת שמקום העבודה ממשיך לתפקד על אף פתיחת ההליכים האמורים, יש על כן צורך לאשר הסכם קיבוצי או לאפשר הגשת תביעות מכוחו — בית המשפט המחוזי, שהוא בית המשפט של הפירוק, הכינוס או פשיטת הרגל הוא הפרוס המשפטי המוסמך עניינית לדון בסוגיה. בנסיבות אלה מסוכלת למעשה מטרת המחוקק, שתביעות לפירוש, לקיום וכו' של ההסכמים הקיבוציים והחוזים האישיים יהיו בסמכותו העניינית הייחודית של בית הדין לעבודה. זאת ועוד, לארגון העובדים היציג אין כל מעמד בבירור הליכים משפטיים המתחייבים להסכם הקיבוצי או לחוזה העבודה האישי בנסיבות שהליכים אלה מתקיימים בבית המשפט המחוזי. יש צורך, על כן, לשנות את ההסדרים בנושא הסמכות העניינית ולהקנות סמכות בנסיבות לבית הדין לעבודה. לאור זאת מוצע:

1. כי כל עוד מתקיימים יחסי העבודה בהתאם לחוזה העבודה וההסכמים הקיבוציים, הפרוס המשפט בכל הסמכות היחודית בגינם יהיה בית הדין לעבודה גם אם מדובר ביחסי עבודה המתקיימים בתקופה שבה החלו הליכים לחיסול מקום העבודה או להבראתו.

2. יש להקנות מעמד לארגון העובדים היציג במסגרת ההליכים המשפטיים כל אימת שההליך קשור להסכם הקיבוצי או לחוזה העבודה האישי.

1. הניסיון המצטבר מלמד, כי עובדים אשר מעבירים נקלע לקשיים כלכליים, לא זו בלבד שהם עלולים לאבד את מקור פרנסתם בנסיבות, אלא שאין הם מסוגלים להרים את הנטל הנדרש על-מנת לפתוח בהליכים של פירוק או פשיטת רגל של המעביד על-מנת להיפרע מנכסיו, או לזכות בגמלת הביטוח הלאומי. על כן, יש צורך לאפשר בנסיבות תביעת ייצוג קיבוצית שתוגש על-ידי ארגון העובדים היציג, ושתאפשר משוחררת מהוצאות משפט. לאור זאת מוצע:

1. ארגון העובדים היציג יוכל לפתוח בהליכי פירוק או פשיטת רגל בשם העובדים כתביעת ייצוג.

2. פתיחת ההליכים קיבוציים כאמור תשחרר מתשלום אגרת משפט.

1. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מלמד, כי זכאות העובדים להבטחת זכויותיהם במסגרת פרק 13 לחוק הביטוח הלאומי אינה מבטיחה את העובדים שהפסיקו לעבוד בעקבות הליכי פירוק או כינוס נכסים בשלב אחר פרט לשלב של מחן צו הפירוק או פשיטת הרגל. זאת ועוד: הסתבר גם, כי השיטה שנקט המחוקק במסגרת פרק 13 לחוק הביטוח הלאומי להבטחת זכויות עובדים אשר יחסי העבודה שלהם נותקו במסגרת הליכי פישור, פירוק או כינוס, לא ענתה על הצרכים. המחוקק נקט בנושא זה שיטה של פיצוי העובדים באמצעות קביעת סכום אחיד ובלתי-משתנה, שיטה זו גרמה לכך שלעתים קרובות היה בכך כיסוי רק של חלק מזערי של החוב המעביד לעובד, וכתוצאה מכך נמצא כי מירב חוב החוק שהוכח לא היה מובטח במסגרת פרק 13 האמור. הצעת המחוקק שהוכנה מתחייבת גם חתיקותם בחוק הביטוח הלאומי המתחייבים בנסיבות. החתיקות המוצעים באים לבטא את העקרונות המצוינים להלן:

1. תובטח זכאותם של העובדים אשר יחסי העבודה שלהם נותקו במסגרת הליכי פישור, פירוק או כינוס — ולא משנה ביוזמת מי נותקו היחסים או באיזה שלב של אותם הליכים

להבטיח, שזכאותו של עובד לפיצויי פיטורים מכוח הדין, ההסכם והנוהג עת יחסי העבודה מגיעים לסיומם בעקבות הליכים משפטיים של פירוק, פשיטת רגל או כינוס נכסים, לא תיפגע.

1. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מלמד, כי זכות הקדימה שהמחוקק ייחד לשכר העבודה ולפיצויי הפיטורים של העובדים לא תמיד הבטיחה את מלוא זכויותיהם של העובדים, וזאת מכמה סיבות. ראשית, האופרטיביות של זכות הקדימה של שכר העבודה או פיצויי הפיטורים קמה רק אם ניתן צו פירוק או פשיטת רגל. מכאן שאם יחסי העבודה נותקו קודם לכן, התייחסו לחובו של המעביד לעובד כאל חוב רגיל הנעדר דין קדימה. על כן, יש צורך למצוא דרך שתקנה מעמד מובטח גם לחובות מסוג זה. שנית, דין הקדימה, אם הוא אופרטיבי, מתייחס רק לשכר עבודה ולפיצויי פיטורים, וכתוצאה מכך נשארו תשלומים שונים שהמעביד חב לעובד בגין עבודתו בלתי-מוגנים: לדוגמה, התחייבות לתשלום דמי הודעה קודמת, פדיון זכויות שונות, או דמי הסתגלות וכדומה. על כן, יש צורך למצוא דרך להרחיב את ההגדרה של שכר העבודה הנופל במסגרת דין הקדימה. שלישית, על-פי הדין הקיים לא ברור מה מידת ההבטחה של ניכויים והפרשות של המעביד שלא הועברו לקופת גמל. על כן, צריך למצוא דרך להקנות דין בכורה גם לחובות אלה. רביעית, הסתבר כי השיטה שנקט המחוקק לעניין קביעת היקף זכות הקדימה, שהיתה על דרך של קביעת סכום אחיד ובלתי-משתנה, גרמה לכך שלעתים קרובות היה בכך כיסוי רק של חלק מזערי של החוב שהחב המעביד לעובד, כמיוחד כשמדובר בחוב שכלל גם פיצויי פיטורים של עובד ותק. על כן, יש צורך להציע שיטה חדשה לקביעת דין הקדימה. שתתייחס לזותק של העובד במקום העבודה. חמישית, הניסיון מלמד, כי הסכומים המיוחדים בדין קדימה להבטחת זכויות העובדים אינם עונים על הצרכים כל אימת שמדובר בצורך לשלם פיצויי פיטורים. על כן, נראה כי יש למצוא דרכים להבטחת הצטברותם השוטפת של פיצויי הפיטורים, כך שלא יהיה צורך לשלם מנכסי המעביד שהפך לחדל פירעון. לאור זאת מוצע לקבוע:

1. ההוראות החוקיות השונות המקנות דין קדימה לעובדים תקנה מעמד של קדימה לחוב שכר העבודה ולפיצויי הפיטורים בכל אחד מהמצבים של ההליכים המשפטיים (פישור, פירוק או כינוס) ובכל אחד מהשלבים שבהם מדובר (מועד הגשת הבקשה לפתיחת ההליך, מועד מינוי כונס או מפרק זמני, ולא רק במועד מחן הצו הסופי).

2. יש לעצב את הגדרת שכר העבודה המוגן מחדש ובצורה רחבה, כך שהיא תתייחס לכל התשלומים המגיעים לעובד עקב עבודתו במפעל.

3. יש להבטיח דין קדימה להפרשות ולניכויים שהמעביד לא העביר לקופת גמל.

4. יש לעצב את ההוראות החוקיות המקנות דין קדימה לשכר עבודה ולפיצויי פיטורים בשיטה שונה, שתחליף את השיטה הקיימת של קביעתם על-ידי סכום קצוב אחיד ושאינו משתנה בהתאם לעומק החוב.

5. יש לחייב את המעביד להפקיד את פיצויי הפיטורים, ולהבטיח בדרך זו את הצטברותם בקרן נפרדת ולשחרר בדרך זו מהצורך לפורעם במסגרת דין הקדימה.

6. הניסיון המצטבר של השנים האחרונות מלמד, כי יחסי העבודה המתקיימים בתקופה שבה קיימים הליכי פירוק, כינוס

היחסים נותקו — לגמלה מכוח פרק 3: לחוק הביטוח
הלאומי.
2. תשונה שיטת חישוב הגמלה באופן שהיא תהיה פרופורציונלית לעומק החוב.

טז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (נשים נשואות), התש"ן — 1990 (הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

2. תיקון סעיף 66

בסעיף 66(א) לפקודה, ברישא, במקום הקטע המתחיל במלה "רשאים" והמסתיים במלים "משחלמת הקצבה", יבוא: "רשאית אשה נשואה לתבוע כי ייעשה חישוב נפרד של המס על הכנסתה, למעט הכנסה מרכוש שהעביר לה אישה ללא תמורה."

1. תיקון סעיף 44

בפקודת מס הכנסה¹ (להלן — הפקודה), בסעיף 44(א), המלים "או של אשתו שהכנסותיה מחושבות בנפרד לפי סעיף 66" — יימחקו.

¹ דמ"י נ"ח 6, עמ' 120.

ד ב ר י ה ס ב ר

המס על הכנסתה מיגיעה אישית, בתנאי שאין תלות בין מקור הכנסתה למקור ההכנסה של האיש. לגבי הכנסות שלא מיגיעה אישית אין החוק מאפשר חישוב נפרד של המס, אף אם הכנסת האשה נובעת מרכוש שהיה שלה עוד טרם נישואיה, או שהתקבל בירושה, או שנרכש במהלך הנישואים. מוצע בזה לקבוע, כי כל הכנסות האשה הנשואה, לרבות אלו שאינן מיגיעה אישית, ייחשבו כהכנסתה לצורך מס. כדי למנוע העברות רכוש פיקטיביות או מלאכותיות כדרך להשתמטות ממס, מוצע להוציא מכלל ההכנסות האמורות הכנסה שהגיעה לאשה מרכוש שהועבר לה ללא תמורה מאישה.

סעיף 1 —

כיום ניתן זיכוי ממס בשל הוצאות לטיפול רפואי רק לאיש ששילם בעד עצמו או בעד משפחתו. אשה נשואה אינה זכאית לזיכוי בעד הוצאות רפואיות לעצמה או בעד אישה, ועל כן את הזיכוי בעד הוצאותיה הרפואיות מקבל אישה. מוצע לתת את הזיכוי הניתן כיום רק לאיש גם לאשה, ששילמה בשכיל עצמה או בני משפחתה. תיקון זה יכיר גם בזכותה של אשה לזיכוי בעבור הוצאות החזקה של בן משפחה כמוסד, או בעבור הוצאות נסיעה הכרוכות בטיפול בו, הניתנות כיום רק לאיש.

סעיף 2 —

לפי סעיף 66 של החוק הקיים יכולים האשה או אישה לתבוע, שיעשה חישוב נפרד של

יז. הצעת חוק איסור העסקה (תושב האזור שעבר עבירה ביטחונית), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ח' פורת)

1. הגדרות

"תושב אזור" — מי שמקום מושבו הקבוע הוא ביהודה, השומרון או חבל-עזה והוא אינו אזרח מדינת ישראל;
"השר" — שר הביטחון.

2. איסור העסקה

לא יעסיק אדם תושב אזור שהורשע בעבירה נגד ביטחון המדינה או האזור ונידון למאסר חצי שנה בפועל, וטרם עברו חמש שנים מהיום שגמר לרצות את עונש המאסר.

3. עונשין

אדם שהעסיק עובד בניגוד לאמור בסעיף 2, דינו — שנת מאסר.

4. הסדרי זיהוי

השר יקבע הסדרים לזיהוי תושבי האזור שחוק זה אוסר העסקתם.

5. תחילה

תחילתו של חוק זה 60 יום לאחר פרסומו ברשומות.

ד ב ר י ה ס ב ר

בתחומי המדינה ובמוסדותיה מהווה סיכון ביטחוני ממשי לבאים עמהם במגע יומיומי. החוק המוצע עשוי ללא ספק לצמצם סיכון זה.

זאת ועוד, מניעת התעסוקה יש בה משום אמצעי הרחעה אפקטיבי ביותר כלפי אלה המנסים לנקוט פעילות חבלנית עוינת, ובכוחה לצמצם תופעה נפשעת זו.

חוק זה מטרתו למנוע מתושבי י"ש, שהורשעו ונענשו לפחות בחצי שנת מאסר בגין פעילות חבלנית עוינת, לעבוד בתחומי המדינה ובמוסדותיה.

מגמת החוק כפולה: ביטחון והרתעה. דיווחי מערכת הביטחון מלמדים, כי מרבית העצורים על דקע פעילות חבלנית חוזרים לסורם לאחר שחרורם ממעצר, ולפיכך העסקתם

יח. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שויון בקצבאות ילדים), התשמ"ט — 1989 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 109		הילד	נקודת קצבה
בסעיף 109 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968 ¹ , האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ד) ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:		5. החמישי	3 1/4
(א) קצבת הילדים לחודש תהיה כלהלן:		6. בעד כל ילד נוסף	3 1/2
		(ב) משחלמת קצבה בעד ארבעה ילדים או יותר תוגדל הקצבה בעד הילד השלישי ב-1/2 נקודת קצבה.	
		(ג) "נקודת קצבה" — כמשמעותה בסעיף 33א לפקודת מס הכנסה.	
2. תיקון חוק החיילים המשוחררים			
סעיף 40(ב) לחוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט — 1949 ² , והתקנות שהותקנו על-פיו — בטלים.			
הילד	נקודת קצבה		
1. הראשון	1		
2. השני	1		
3. השלישי	2		
4. הרביעי	3 1/4		

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

² ס"ח התש"ט, עמ' 13; התש"ל, עמ' 121.

ד ב ר י ה ס ב ר

מקוצצת, דבר שיפגע בגידולו ובחינוכו של הילד. החוק המוצע נועד להשוות את הילד הערבי לחברו הילד היהודי.

על-פי החוק המוצע, יבטלו הסעיף והתקנות לפי חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה). תשלום קצבאות הילדים כאמור יעוגן בחוק ביטוח הלאומי, שישלם קצבאות שוות לכלל האוכלוסייה.

ערביי ישראל חייבים לשרת בצה"ל על-פי חוק שירות חובה. הם אינם נקראים לשרת בצבא על סמך החלטת ממשלה, אשר החליטה שלא להפעיל את החוק בגלל רגישות הנושא. הסיבה לאי-החלת החוק נובעת מהמאבק שבו שרויים ערביי ישראל בין עמם הערבי לבין מדינתם הישראלית.

אם כך, אין כל הצדקה שהילד הערבי יקבל קצבה

יט. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא:

מכוני עיסוי ושירותי ליווי

לסגור על-פי צו שיפוטי ובפרק זמן קצר מכונים בלתי-מורשים בשל עומס העבודה בבתי-המשפט מהווה מכשול במלחמתה של הערייה במכונים אלה.

חברי הכנסת שהשתתפו בדיון היו תמימי דעים, כי מכוני העיסוי, רובם ככולם, הם בתי-בושת, ויש לעשות כל מה שאפשר כדי למנוע הידרדרותן של נערות לזנות. רוב המשתתפים צידדו במיסוד הזנות, אך בהעדר חוק הממחיר עיסוק חוקי בזנות, ציינו המשתתפים, יש לקיים פיקוח רפואי בקרב הבנות העוסקות במכונים אלה.

נשמעה גם הצעה, שהמשרדה אינה צריכה לפעול כנגד מכוני העיסוי בנימוק שהדבר ירחיק את הנערות לעסוק בזנות ברחובות ובחצרות בתים. אולם הרוב דחה רעיון זה בהגישו, כי סגירת מכוני עיסוי הפועלים ללא רשיון תרתיע בנות רבות, המעדיפות לעסוק בזנות בחסות המכונים.

לאחר שמיעת דברי המשתתפים קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה מביעה חרדה וכאב על הידרדרותן של צעירות וקטינות למעשה זנות, וקוראת לפקדי הסעד להיכנס בעובי הקורה של תופעה מדאיגה זו ולהעניק להן את הטיפול הראוי. בהקשר זה קוראת הוועדה למשרדה להיות בקשר הדוק עם פקדי הסעד ולמסור להם כל מידע המצוי בידה בדבר קטינה העוסקת בזנות או החשודה בכך.

הכנסת החליטה, בישיבתה ביום כ"ג בחשוון התש"ן, 22 בנובמבר 1989, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לדיון ולהסקת מסקנות הצעה לסדר-היום בנושא האמור מאת חברת הכנסת אורה נמיר.

הוועדה קיימה ישיבה לדיון בנושא בהשתתפות נציגי משרד הפנים, משרד העבודה והרווחה, משרד המשטרה ונציגים של עיריית תל-אביב וירושלים.

בהתבססה על דוח בדבר פעילות מכוני עיסוי ושירותי ליווי באזור תל-אביב וגוש-דן, שנערך בידי מאיר חרד ביולי 1989, ציינה בעלת ההצעה, חברת הכנסת אורה נמיר, כי רובם המכריע של המכונים — 47% — ושל מוקדי שירותי ליווי — 32% — פועלים ללא רשיון וללא פיקוח. חברת הכנסת נמיר העלתה את ההצעה כדי לזעוק, כדבריה, את זעקתן של "בנות חמימות, חולמות, המדרדרות את עצמן בקלות ובהיסח הדעת לעולם אכזר ומבוזה". בדבריה בפני הוועדה הציעה, כי המשרדה תקיים פשיטות פתע בחתירות גבוהה, תוך מתן פרסום פומבי לפשיטות אלה, וזאת במגמה להרתיע בנות מלעסוק כמעטות או כנערות ליווי.

מפי נציגי המשטרה שמעה הוועדה, כי העונשים הקלים המוטלים על בעלי המכונים ומסתכמים בדרך כלל בקנסות או במאסר על-תנאי, אינם מקלים את עבודת המשטרה, והיועץ המשפטי של עיריית תל-אביב הוסיף, כי חוסר האפשרות

הצעת מיעוט של חבר הכנסת אברהם פורז:

1. המשטרה תפעל נגד מכוני העיסוי אך ורק כאשר מכונים אלה מהווים מטרד לדיירים או כאשר מועסקות בהם קטינות.

2. בכל מקרה אחר מהמפורט בסעיף 1, על המשטרה להימנע מפעולה כלשהי, משום שפעילותם של מכוני העיסוי ושירותי הליווי עדיפה על מעשי זנות המתבצעים בחצרות בתים, ברחובות ועל שפת הים.

3. יש לפעול בהקדם לאישורו של חוק אשר יסדיר את נושא הזנות בהתאם להמלצות הוועדה לכדיקת בעיות הזנות, שכראשה עמדה השופטת הרסה בן-עתו. לאחר שהזנות תוסדר בחוק, אפשר יהיה להפעיל לגבי העוסקים בה את הכללים של תשלום מסים החלים על כל העוסקים במדינה.

2. הוועדה קוראת לרשויות המקומיות לאתר מכוני עיסוי הפועלים ללא רשיון בתחומן ולפעול לסגירתם בכלים המשפטיים העומדים לרשותן, ולקיים פיקוח כריאותי באורח תכוף במכונים הפועלים ברשיון.

3. פרופיל בעלי מכוני העיסוי, כפי שעולה מהדוח של מאיר חדר, הוא של אנשים בעלי אמצעים נזילים, המבקשים לעשות כסף שחור. בדרך כלל הם נמנים עם האוכלוסייה העבריינית לשעבר, עם נטייה גדולה להימורים.

הוועדה סבורה, כי נחוצה התערבותם של שלטונות המס כדי להצר את צעדיהם של מנהלי מכוני העיסוי ולמנוע מהם גריפת כספים קלים בלי להצהיר עליהם.

4. הוועדה קוראת למשרד המשפטים לדאוג לכך שבת-המשפט יתנו עדיפות בדיון לתביעות המוגשות נגד מכוני העיסוי הפועלים ללא רשיון.

כ. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים:

א. מצבם של ערביי ישראל;

ב. הרשויות המקומיות הערביות

5. חבר הכנסת האשם מחאמיד העלה את הצעתו על רקע שכירת הרשויות המקומיות הערביות בשל אי-ביצוע ההסכם בדבר פריסת החובות של הרשויות המקומיות. חבר הכנסת מחאמיד טען, כי המגזר הערבי מקופח זה שנים בהשוואה למגזר היהודי, ודרש להגדיל ריאלית את תקציבי הפיתוח והתקציבים הרגילים.

6. הוועדה קיימה, כאמור, דיונים נפרדים בכל אחת מההצעות, אך בשל זהות הנושאים הוחלט לאחדן.

לאחר ששמעה את דברי המשתתפים, קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה מציינת בהערכה את המאמצים הנעשים על-ידי משרדי הממשלה למצוא פתרון נאות והולם לבעיות המגזר הערבי, וקובעת שלא היה וגם אין מקום להשבתת השירותים על-ידי הרשויות הערביות, השבתה הפוגעת בראש ובראשונה בתושבים הערבים, משום שניציגי הציבור הערבים מודים במאמצים אלה.

2. הוועדה קובעת, כי קיים פער ברמת השירותים בין שני המגזרים, היהודי והערבי, וקוראת לממשלה להמשיך במאמצים להשוות את רמת השירותים בכל התחומים ובכל המגזרים בארץ, ולגבש תכנית שתבטיח את פיתוח הישובים הערביים ואספקת שירותים נאותים לתושביהם.

כא. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא:

מעצר בשבת של יהודי שומר שבת בגלל חוב ארנונה

נושא ההצעה נסב אומנם על מעצרו של יהודי דתי בשבת בגין חוב ארנונה, אך למעשה התמקד הדיון בשאלה העקרונית אם לעצור יהודי בשבת ובאילו מקרים.

לוועדה הוגש מכתבו של היהודי שנעצר בשבת בשל חוב כספי ובתום הדיון קיבלה הוועדה המסקנה שלהלן:

1. הכנסת החליטה, כישיבתה ביום י' באדר א' התשמ"ט, 15 בפברואר 1989, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום בנושא: מצבם של ערביי ישראל — מאת חבר הכנסת נואף מסאלחה.

ועדת הכנסת החליטה, כישיבתה ביום ט"ו באדר א' התשמ"ט, 20 בפברואר 1989, להעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

2. הכנסת החליטה, כישיבתה ביום י"ג בשבט התש"ן, 8 בפברואר 1990, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לדיון ולהסקת מסקנות הצעה לסדר-היום בנושא: הרשויות המקומיות הערביות — מאת חבר הכנסת האשם מחאמיד.

3. הוועדה קיימה בנפרד ישיבה בכל אחת מההצעות האמורות בהשתתפות נציגי משרדי הפנים, האוצר, הבריאות והחינוך והתרבות. כמו-כן השתתפו נציגים מטעם מרכז השלטון המקומי וראשי רשויות ערביות.

4. הצעתו של חבר הכנסת נואף מסאלחה ריברה על הפער הקיים בין המגזר הערבי ליהודי בתחום המוניציפלי ובתחומי הבריאות, החינוך, התעושה וכו'. בדרגות התחום המוניציפלי הדרגיש חבר הכנסת מסאלחה את המצוקה התקציבית, בעיקר בתקציבי הפיתוח לבניית התשתית, ואת הצורך בהשוואת המענקים של רשויות המקומיות הערביות לאלה של היהודיות.

הכנסת החליטה, כישיבתה ביום י"ג בטבת התש"ן, 11 בינואר 1990, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לדיון ולהסקת מסקנות את ההצעה האמורה מאת חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

הוועדה קיימה ישיבה בנושא בהשתתפות המשטרה.

מעצרים של יהודים כשבת בנושאים כמו חוב כספי, אלא אם מדובר בפיקוח נפש או בהבטחת שלום הציבור.

הועדה קובעת, כי יום השבת הוא יום מקודש ויום מנוחה ליהודים, ותובעת מהמשטרה גלולת רגישות ולא לבצע

כב. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: אשפוז חולים סיעודיים

שמספר הקשישים הסיעודיים עולה בכ- 50% על התחזיות לפני הפעלת חוק ביטוח סיעוד מחייבת את הגורמים הנוגעים בדבר להיערך מחדש בכל הנוגע לביצוע החוק.

2. הוועדה מביעה דאגה בפני שר הבריאות על העדר יוזמה מספקת במשך שנים לפתרון יסודי של נושא האשפוז הסיעודי והעדפת הטיפול בנושא בדרך של כיבוי שריפות כל אימת שמתרחש משבר במערכת.

3. הוועדה קוראת לשר הבריאות ולשר האוצר להכין לאלתר תכנית חומש לפתרון מצוקת האשפוז הסיעודי.

4. עד להגשת ההצעה לפתרון כולל תובעת הוועדה משר הבריאות ומשר האוצר להכין תוכנית דחופה למימון ביניים שתאפשר הזרמת כספים מסודרת לבתי החולים הגריאטריים. הוועדה קוראת לשר הבריאות להפסיק לאלתר הקפאת הפניות חולים לאשפוז סיעודי.

5. הוועדה ממליצה בפני שר הבריאות על שינוי בצורת התגמול והתקצוב של המוסדות הסיעודיים וקביעת התעריף לפי קריטריונים אובייקטיביים של רמת השירות בכל מוסד ולא לפי הגדרתו כמסד ציבורי או פרטי.

6. הוועדה סבורה כי אחת הדרכים להתמודדות טובה יותר עם הנושא במסגרת הביטוח הלאומי היא להגדיל את ההפרשות לענף ביטוח סיעוד. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה ליוזם הצעה לחיקון החוק בנדרן. כאמצעי ביניים מבקשת הוועדה מן השר לגבש הצעה בדבר העברת כספים לענף ביטוח סיעוד מענפים אחרים בביטוח הלאומי שבהם נצברו רווחות.

7. הוועדה סבורה כי אחת הדרכים להתגבר על מצוקת האשפוז הסיעודי היא הגברת השירותים הקהילתיים כאלטרנטיבה לאשפוז סיעודי. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה להכין תוכנית לפיתוח שירותי הסיעוד הקהילתיים.

8. הוועדה מבקשת משר הבריאות, משר האוצר ומשר העבודה והרווחה לדווח לה על הנושא כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ל' בחשוון התש"ן, 28 בנובמבר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמואל הלפרט בנושא: אשפוז חולים סיעודיים.

הנושא הועלה על רקע החלטת משרד הבריאות להפסיק להעביר חולים לאשפוז סיעודי עד לסוף שנת התקציב 1989, מסיבות של חוסר תקציב.

הוועדה דנה בנושא בארבע ישיבות, ובמהלכן שמעה את מנכ"ל משרד הבריאות ונציגי המשרד, משרד העבודה והרווחה, משרד האוצר, מכון "ברוקדייל", קופות החולים, "משען", אשל, איגוד בתי-אבות, ארגון בתי-חולים גריאטריים פריטים ואיגוד העובדים הסוציאליים.

הוועדה שמעה, כי למעלה מ-10% מן האוכלוסייה בישראל — כ-380,000 נפש החיים כיום בישראל הינם קשישים בגיל 65 ומעלה, קרוב ל-20% מהם למעלה מגיל 80. הוועדה שמעה כי מאז נחקק חוק ביטוח סיעוד הוברר שמספר הקשישים הסיעודיים עולה בכ-50% על התחזיות. מספר המקבלים גמלת סיעוד בקהילה עומד כיום על כ-18,000, והוא גדל בכל חודש ב-700. כ-1,000 קשישים סיעודיים ממתנים כיום בתור לאשפוז.

לוועדה נמסר, כי מספר המיטות הסיעודיות הוכפל ב-10 השנים האחרונות, ועומד כיום על כ-6,500 מיטות. לקראת שנת 1995 צפוי תור הממתנים להגיע לכ-2,000, ובשנת 2000 לכ-3,000. כ-1,500 מיטות סיעודיות נוספות יידרשו כדי לענות על צורכי העלייה החוזית. הוועדה שמעה על העיכוב בהעברת הכספים ממשרד הבריאות לבתי-החולים הגריאטריים הפרטיים, המקשה על בתי-החולים להמשיך לתפקד ולהעניק לחולים את השירותים המינימליים ההכרחיים. הוועדה שמעה כי כ-25% מן הממתנים לאשפוז סיעודי נפטרים תוך כדי ההמתנה או בחודשים הראשונים לאחר אשפוזם.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מביעה דאגה החמורה נוכח המשבר המתמשך באשפוז הסיעודי. הוועדה סבורה כי העובדה

כג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים:

א. ההפלות בישראל כגורם למיעוט באוכלוסייה היהודית ב. דיני-חשבון ועדת-שנקר

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום 14 במרס 1990 ושמעה, בין היתר, את מנכ"ל משרד הבריאות, את פרופסור יוסף שנקר שהיה יושב-ראש הוועדה לנושא הפסקות-היריון, את מנהל המרכז לדמוגרפיה, ונציגי משרד העבודה והרווחה, משטרת ישראל ואיגוד העובדים הסוציאליים.

לוועדה נמסר כי הוועדות להפסקת היריון הפועלות ב-27 בתי-חולים בארץ מאשרות כיום בממוצע כ-16,000 הפסקות היריון בשנה. מספר ההפלות הבלתי-חוקיות איננו ניתן להערכה. ביטול סעיף 5 — "הסעיף הסוציאלי" — בחוק ההפלות ב-1980 לא הפחית את המספר הכולל של הפסקות

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ט"ו בתמוז התשמ"ט, 12 ביולי 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אריה גמליאל בנושא: דיני-חשבון ועדת-שנקר. ביום ח' בכסליו התשמ"ט, 6 בדצמבר 1989, העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמואל הלפרט: ההפלות בישראל כגורם למיעוט באוכלוסייה היהודית.

הנושא הועלה בעקבות פרסומי השנתון הסטטיסטי לישראל, ונתונים המורים כי האוכלוסייה היהודית בארץ גדלה בעשור האחרון ב-15% בלבד, וכן במטרה להחיש את יישום המלצות ועדת-שנקר מ-1984 בנושא הפסקות היריון.

4. הוועדה קוראת לשר הבריאות לפעול להחשת ההליכים ליישום המלצות דוח ועדת שנקר מ-1984 בנושא הפסקת היריון.

5. בין היתר תובעת הוועדה מן השר ליישם לאלתר את ההמלצה לבטל את שש הוועדות להפסקת היריון הפועלות כיום ליד בתי-החולים הפרטיים, ולהשאיר את 21 הוועדות בבתי-החולים ממשלתיים וציבוריים בלבד. זאת כדי למנוע חשש של אישור הפסקת היריון על-ידי גורם שיש לו אינטרס כספי בביצועה. הוועדה קוראת לשר להחיש הליכי הגשת הצעת תיקון לחוק בנרדן.

6. כן תובעת הוועדה מן השר לפעול להחשת הגשת הצעת תיקון בחוק האוסר על רופא שחתם על אישור להפסקת היריון כחבר הוועדה להפסקת היריון — לבצע אותה בעצמו.

7. הוועדה פונה לשר הבריאות, לשר המשפטים ולשר המשטרה לפעול לאכיפת החוק לגבי רופאים המבצעים הפסקות היריון בלתי חוקיות.

8. הוועדה מביעה דאגתה החמורה נוכח הקלות שבה ניתן להביא לחשיפת הסודיות הרפואית בנושא הפסקות היריון. הוועדה סבורה כי בעיה זו מרתיעה נשים רבות מלפנות בעת הצורך אל הוועדות להפסקת היריון, ומאלצת אותן לפנות להפלות בלתי מאושרות ובלתי מבוקרות מבחינה רפואית. הוועדה קוראת לשר הבריאות לפעול לאלתר לסגירת פרצות בנושא כדי להבטיח שמירה מרבית על סודיות רפואית.

9. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על ביצוע המסקנות כעבור שישה חודשים.

ההיריון, אולם הגדיל את אלו המבוצעות על-פי סעיף 4 — מסיבות של סיכון בריאות האשה.

הוועדה שמעה מפי פרופסור יוסף שנקר כי לעומת כ-50,000 לידות במגזר החילוני בארץ מבוצעות כיום כ-20,000 הפלות — קרי: שיעור ההפלות בארץ הוא כ-40% לעומת שיעור הלידות.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה סבורה כי הפסקת היריון ככלל איננה אמצעי מועדף או שגרתי למניעת היריון, אלא במקרים שיש סיבות מיוחדות המצדיקות זאת, ובמסגרת החוק. הוועדה ממליצה בפני שר הבריאות לדאוג להפצת הנחיות לוועדות להפסקת היריון למתן אינפורמציה לאשה המגיעה לוועדה בדבר האפשרויות העומדות לפניה. עם זה, הוועדה סבורה כי ההחלטה הסופית בנושא היא בידי האשה.

2. הוועדה ממליצה בפני שר הבריאות לחייב את הוועדות למסור חומר הסברה לכל אשה הפונה לוועדה בדבר הסיכון הרפואי והסיכון להגיע לעקריות כתוצאה מהפסקת ההיריון. הוועדה ממליצה, שליד כל ועדה להפסקת היריון תפעל עובדת סוציאלית שתסביר לאשה הפונה לוועדה את הסיכונים שבהפלה ותנסה לשכנע אותה ללכת לפתרון אלטרנטיבי.

3. הוועדה סבורה כי ההסברה הינה האמצעי היעיל ביותר להביא להפחתת מספר הפסקות היריון שאינן הכרחיות. הוועדה פונה לשר הבריאות ולשר החינוך והתרבות לפעול להכנת חוכניות להגברת ההסברה בנושא — הן לגבי הפסקת-ההיריון ומשמעויותיה, והן לגבי הדרכים למניעת היריון בלתי רצוי.

כד. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים:

א. מצוקתם של חולי לב;

ב. ביטול תורים לניתוחי-לב

הפרטית. כ-1,000 מחכים בתור. הוועדה שמעה על חדרי-ניתוח וציוד משוכללים בבתי-החולים הציבוריים שאינם מנוצלים בגלל הקשיים להגיע להסכם לקיצור תורים שיאפשר הפעלת משמרת שנייה.

ביום 30 באוקטובר 1989 מסר שר הבריאות לוועדה על הסכם שהושג לתוספת של 500 ניתוחי-לב עד חודש אפריל 1990, מהם כ-300 ניתוחים בבתי-החולים של קופת-חולים, וכ-200 בבתי-החולים הממשלתיים ובבתי-החולים החדש, בעלות כוללת של כ-2.5 מיליוני ש"ח. ההסכם ימומן במחציתו על-ידי משרד האוצר ובמחציתו מתקציב משרד הבריאות. בתי-החולים יתוגמלו בסכום של 12,000 ש"ח עבור כל ניתוח נוסף מעל למכסה של השנה האחרונה.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה רושמת לפניה את הודעת שר הבריאות כפי שנמסרה לוועדה ביום 30 באוקטובר 1989 וביום 25 בדצמבר 1989 בדבר ההסכם שבכנס לחוקק ב-1 בנובמבר 1989 על תוספת של 500 ניתוחי-לב עד סוף שנת התקציב 1989 ותגמול בתי-החולים בסכום של 12,000 ש"ח עבור כל ניתוח נוסף מעל לנומרה שנקבעה. הוועדה רשמה לפניה שניתוחים אלה ייעשו ללא תשלום נוסף על-ידי החולים.

2. הוועדה מביעה את תקוותה, כי הסדר זה אכן יותנה בתוספת תפוקה מעל למכסת הניתוחים שבוצעו עד כה, ואינו

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום 26 ביוני 1989 את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא: מצוקתם של חולי לב.

ביום 11 באוקטובר 1989 העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אברהם רביץ בנושא: ביטול תורים לניתוחי-לב.

הוועדה דנה בנושא בארבע ישיבות, במהלכן שמעה בין היתר את שר הבריאות, את נציגי קופת-החולים, ההסתדרות הרפואית, ומנהלי בתי-החולים ממשלתיים, ציבוריים ופרטיים.

הוועדה שמעה על המשבר ברפואה הציבורית והמבוי הסתום שאליו הגיעה בכל הנוגע לבדיקות ולניתוחים בכלל ולניתוחי-לב כפרט. הוועדה שמעה על חולים הממתנים בתור לניתוחי-לב למעלה משנה. מספר החולים שמתו תוך הציפייה לתורם איננו ניתן להערכה. יותר ויותר חולים פונים לשירות פרטי יקר. התפתחות הרפואה הפרטית על חשבון הרפואה הציבורית הפכה למפריד חוק רופאים רבים שמבצעים ניתוחים פרטיים בתוך בתי-החולים הציבוריים ובשעות העבודה. החולים מצדם נאלצים לשלם סכומי עתק שאינם יכולים לעמוד בהם, עד 15,000 דולר עבור ניתוח שהם זכאים לו במסגרת הביטוח הרפואי ובמסגרת השירות הציבורי.

הוועדה שמעה, כי בשנת 1989 בוצעו בישראל רק 1,500 ניתוחי לב, מהם כ-1,200 במערכת הציבורית וכ-300 במערכת

מחלקות נוספות לניתוחי-לב ואם על-ידי תוספת לכתי-החולים הקיימים.

4. הוועדה קוראת לשר הבריאות לפעול להחשת ההליכים לחקיקת חוק ביטוח בריאות.

5. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה כעבור שלושה חודשים על מצב קיצור התורים לניתוחי-לב בעקבות ההסדר.

משמש מסוה בלבד לתוספת שכר לרופאים. הוועדה מביעה את תקוותה, כי תוספת הניתוחים במערכת הציבורית בעקבות ההסדר האמור תביא כסופו של דבר להורדת מחירים גם במערכת הפרטית.

3. הוועדה תובעת משר הבריאות לפעול לאלתר להשגת הסדר קבוע, שיאפשר תוספת של 1,000 ניתוחי-לב לשנה ויפתור את בעיית התורים לניתוחי-לב, אם על-ידי פתיחת

כה. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

כ-100 חולים ממתינים להשתלות לב וריאות בארץ ובחוץ-לארץ

החולים, ויביא להפסקת התופעה של איסוף תרומות מהציבור לזקוקים להשתלות.

2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר הבריאות, כי הסדר הביטוח יחול גם על מי שבעת כניסת ההסדר לתוקפו כבר היה מועמד להשתלה. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת השר, כי הסדר הביטוח יכלול גם כיסוי הוצאות המלווים של החולה המועמד להשתלה בחוץ-לארץ. הוועדה פונה לשר הבריאות להפעיל בקרה כדי להבטיח הפעלה מלאה של ההסדר האמור.

3. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להחלת ההסדר גם על אוכלוסיות חלשות, שהביטוח הלאומי מממן עבורן כיום ביטוח בריאות. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול יחד עם האוצר והביטוח הלאומי להשגת הסכום לכיסוי התקציב הדרוש.

4. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להחלת הביטוח המשלים גם על השתלות המבוצעות בארץ, לא רק בחוץ-לארץ.

5. הוועדה מביעה את דאגתה נוכח המקרים שפורסמו בדבר ביורוקרטיה גוברת וכפילות בכל הנוגע לאישור השתלות בחוץ-לארץ על-ידי החברות המבטחות, קופות-החולים ומשרד הבריאות. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להאחדה ככל האפשר של תנאי הביטוח בקופות-החולים השונות, לפישוט ההליכים ולקביעת הליך מהיר לאישור, וכן להבהרת התנאים והזכויות של המבוטח מראש, על-מנת למנוע אי-הבנות וחילוקי-דעות בפירוש התנאים כשהמבוטח אכן נזקק להשתלה.

6. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ל' בחשוון תש"ן, 28 בנובמבר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פסח גרופר, בנושא: כ-100 חולים ממתינים להשתלת לב וריאות בארץ ובחוץ-לארץ.

הוועדה דנה בנושא בישיבות מספר, ובמהלכן שמעה, בין היתר, את שר הבריאות, את נציגי משרד האוצר והמוסד לביטוח לאומי ואת נציגי קופות-החולים.

הנושא הועלה על רקע חוסר היכולת של מערכת הרפואה הציבורית להתמודד עם נושא ההשתלות, במיוחד השתלות לב וריאות, וההוצאות העצומות של ניתוח השתלה בחוץ-לארץ, שאזרח רגיל איננו יכול לשאת בהן. תופעה זו יצרה מצב של פנייה פומבית לתרומות הציבור כל אימת שחולה נזקק להשתלת לב בחוץ-לארץ.

לוועדה נמסר, כי ב-1989 הוגשו למשרד הבריאות 417 בקשות להשתלות בחוץ-לארץ, ומהן אושרו 346 ו-71 נדחו. כ-100 מתוך 150 השתלות מכל הסוגים הנדרשות בכל שנה מבוצעות בארץ. לוועדה נמסר על ההסדר שהונהג בקופות-החולים בדבר ביטוח חובה משלים להשתלות בחוץ-לארץ תמורת תוספת של כ-5 שקלים לחודש למבוטח, בתוקף מ-1 בינואר 1990, לאחר שבשנה האחרונה פעל ביטוח רשות בנושא.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מברכת על ההסדר שהושג בקופות-החולים בדבר ביטוח חובה משלים להשתלות. הוועדה פונה לשר הבריאות לוודא שההסדר האמור אכן יופעל בכל קופות-